

LETNO POROČILO 2023

Kočevje, marec 2024

KAZALO VSEBINE

1	UVODNI DEL S Poudarki	3
1.1	<i>OSNOVNI PODATKI O PODJETJU</i>	3
1.2	<i>KONTAKTNI PODATKI ZA PODJETJE</i>	3
1.3	<i>ORGANIZACIJSKA STRUKTURA PODJETJA</i>	3
1.4	<i>OSNOVNA NALOGA PODJETJA</i>	4
1.5	<i>LASTNIŠKA STRUKTURA PODJETJA</i>	4
1.6	<i>KRATKA PREDSTAVITEV PODJETJA TER DEJAVNOST PODJETJA</i>	5
1.7	<i>ZGODOVINA OSKRBE S PITNO VODO NA KOČEVSKO-RIBNIŠKEM OBMOČJU</i>	7
2	UVODNA PREDSTAVITEV POSLOVANJA DIREKTORJA DRUŽBE	11
2.1	<i>OSKRBA S PITNO VODO V LETU 2023</i>	27
2.1	<i>KRATEK POVZETEK UVODNE PREDSTAVITVE</i>	40
3	POVZETEK DOGAJANJ V LETU 2023	42
3.1	<i>INVESTICIJSKA IN VEČJA VZDRŽEVALNA DELA NA INFRASTRUKTURI</i>	51
3.2	<i>OBNOVA IN VZDRŽEVANJE HIŠNIH PRIKLJUČKOV IN IZDAJA SOGLASIJ</i>	64
3.3	<i>KOHEZIJSKA PROJEKTA – SORIKO IN SUHOKRANJSKI VODOVOD</i>	69
3.4	<i>DRUGI Poudarki POSLOVANJA</i>	71
3.5	<i>KAKO NAPREJ</i>	100
3.6	<i>ZAKLJUČEK</i>	102
4	Poslovno poročilo	106
4.1	<i>ANALIZA POSLOVANJA DRUŽBE V LETU 2023</i>	106
4.1.1	Prihodki in njihova struktura	107
4.1.2	Odhodki in njihova struktura	108
4.2	<i>IZVAJANJE JAVNE GOSPODARSKE SLUŽBE – OSKRBA S PITNO VODO</i>	115
4.2.1	Prodaja pitne vode	115
4.2.2	Odjemna mesta	118
4.2.3	Okvare na vodovodnem omrežju	120
4.2.4	Cena vode	120
4.2.5	Poročilo o delovanju vodarn Blate, Slovenska vas in Globel	123
4.3	<i>ZAPOSLeni</i>	125
4.4	<i>NABAVNA FUNKCIJA IN JAVNA NAROČILA</i>	127
4.5	<i>SODELOVANJE Z JAVNOSTJO</i>	128
4.6	<i>RAZVOJ IN NAČRTI ZA PRIHODNOST</i>	129
4.6.1	Oskrba s pitno vodo	129
5	Računovodski izkazi	131
5.1	<i>IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA</i>	131
5.2	<i>BILANCA STANJA</i>	132
5.3	<i>RAZKRITJA K RAČUNOVODSKIM IZKAZOM</i>	133
5.3.1	Izkaz poslovnega izida	133
5.3.2	Bilanca stanja	136
5.3.3	Druga razkritja	138
5.4	<i>RAZPOREJANJE SKUPNIH IN SPLOŠNIH STROŠKOV</i>	138
6	Predlog sklepa	141
7	Seznam tabel, grafikonov, prilog	142

1 UVODNI DEL S POUĐARKI

1.1 OSNOVNI PODATKI O PODJETJU

Logotip:	
Ime podjetja:	<i>Hydrovod d.o.o., družba za komunalno dejavnost</i>
Naslov:	<i>Ljubljanska c. 38, 1330 Kočevje</i>
Telefon:	<i>(01) 8938 170</i>
Spletna stran:	https://www.hydrovod.si
Šifra dejavnosti:	<i>36.000 Zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode</i>
Matična številka:	<i>5073251</i>
ID za DDV:	<i>SI50590049</i>
Transakcijski račun:	<i>SI56 0232 0001 9840 967</i>

1.2 KONTAKTNI PODATKI ZA PODJETJE

Kontaktne podatke podjetja so naslednje:

Hydrovod d.o.o., družba za komunalno dejavnost,
Ljubljanska cesta 38, 1330 Kočevje

centrala:	 (01) 8938 170
reklamacije:	 (01) 8938 176
soglasja:	 (01) 8938 182
kvaliteta vode:	 (01) 8938 185
fax:	 (01) 8938 184
dežurna služba:	 (051) 319 800
elektronski naslov:	hydrovod@hydrovod.si

1.3 ORGANIZACIJSKA STRUKTURA PODJETJA

Delovni proces v podjetju je organiziran v naslednjih sektorjih:

- splošni sektor, ki ga vodi direktor družbe,
- tehnični sektor, ki ga vodi vodja tehničnega sektorja ter
- finančno-računovodski sektor, ki ga vodi vodja finančno-računovodskega sektorja.

Vsi trije sektorji so locirani na sedežu družbe, na naslovu Ljubljanska cesta 38, Kočevje.

1.4 OSNOVNA NALOGA PODJETJA

Osnovna naloga javnega podjetja Hydrovod d.o.o. ostaja nespremenjena vse od ustanovitve.

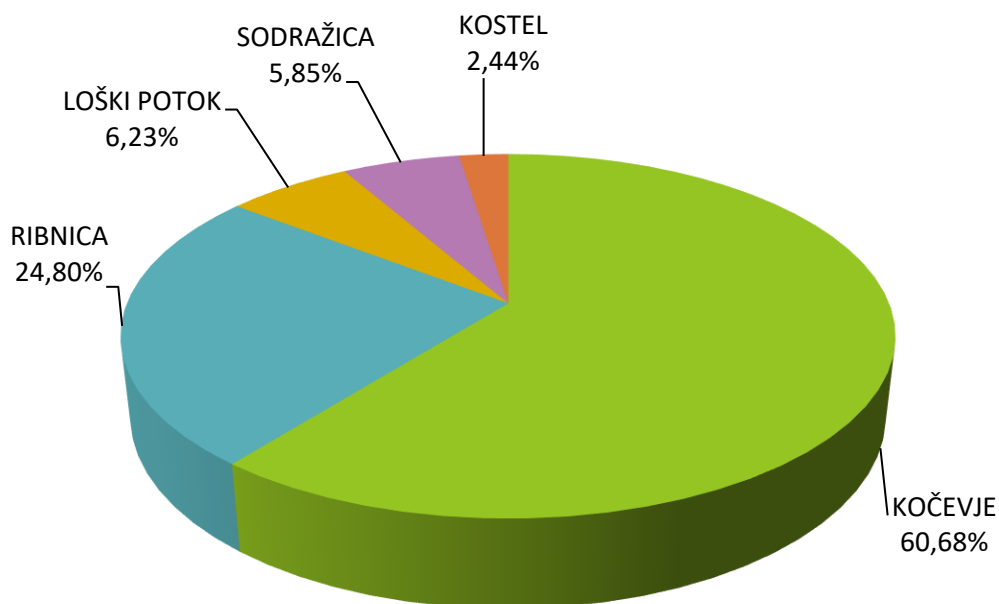
Tako ima podjetje še vedno poslanstvo, da skrbi za izvajanje gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo na območju občin Kočevje, Ribnica, Loški Potok, Sodražica in Kostel (dejavnost 36.000 – zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode). Ker vemo, da brez vode ni življenja, so vsakodnevne naloge, ki jih izvajajo zaposleni delavci Hydrovoda, izredno zahtevne, strokovne in odgovorne, kar je razvidno tudi iz tega letnega poročila.

1.5 LASTNIŠKA STRUKTURA PODJETJA

Lastniški deleži posameznih družbenikov v osnovnem kapitalu javnega podjetja v primerjavi s prejšnjimi leti ostajajo nespremenjeni in znašajo:

- delež Občine Kočevje	60,68%,
- delež Občine Ribnica	24,80%,
- delež Občine Loški Potok	6,23%,
- delež Občine Sodražica	5,85%,
- delež Občine Kostel	2,44%.

1.6 KRATKA PREDSTAVITEV PODJETJA TER DEJAVNOST PODJETJA

Podjetje Hydrovod d.o.o. je v 100 % lasti občin, na področju katerih opravlja gospodarsko javno službo. Osnovni kapital družbe znaša 1.350.000,00 EUR in se v letu 2023 ni spreminjal.

V skladu z *Družbeno pogodbo o statusnem preoblikovanju javnega komunalnega podjetja Hydrovod Kočevje-Ribnica p. o. v Hydrovod d.o.o., družbo za komunalno dejavnost*, podjetje za občine ustanoviteljice izvaja gospodarsko javno službo:

- 36.000 Zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode,

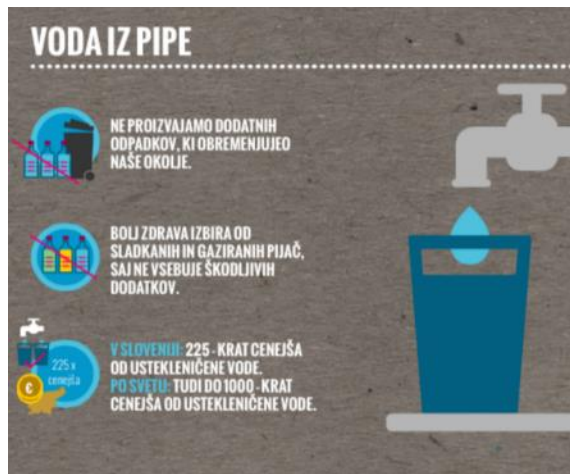
ki predstavlja osnovno dejavnost družbe. Torej je glavno poslanstvo podjetja redna in varna oskrba s pitno vodo vseh porabnikov, ki se oskrbujejo s pitno vodo iz vodovodnih sistemov, ki so v našem upravljanju. Gospodarsko javno službo oskrbe s pitno vodo izvajamo tudi v delu občine Črnomelj – KS Stari trg ob Kolpi. Medsebojna razmerja z občino Črnomelj niso urejena in ta občina nas v svojih odlokih ne navaja kot upravljavca vodovoda. Do občine Črnomelj nimamo vzpostavljenih nobenih obveznosti iz naslova infrastrukture.

Javno podjetje Hydrovod d.o.o, skladno z ustanovitvenim aktom ter v skladu z 12. členom Zakona o gospodarskih javnih službah, opravlja za občine ustanoviteljice še naslednje naloge:

- strokovno-tehnične, organizacijske in razvojne naloge,
- izdajanje soglasij oziroma dovoljenj za priključitev na javno vodovodno omrežje,
- določanje pogojev in izdajanje soglasij k dovoljenjem za poseg v prostor, če le-ti zadevajo komunalno infrastrukturo.

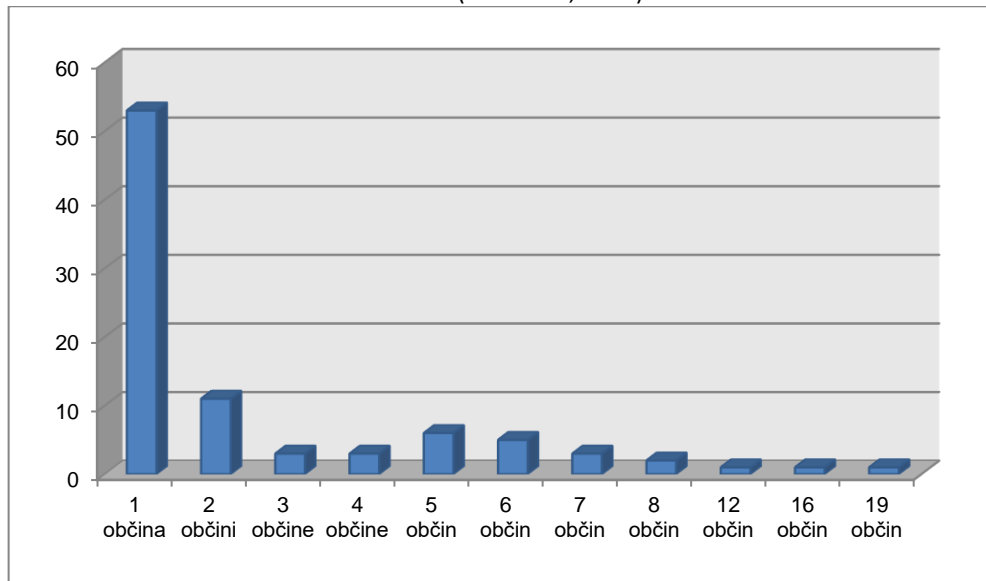
S seznama izvajalcev javne službe oskrbe s pitno vodo na dan 5. 4. 2021 (IJSVO, 2021) je razvidno, da oskrbo s pitno vodo kot obvezno občinsko gospodarsko javno službo varstva okolja izvaja 89 izvajalcev. Najpogostejša oblika izvajanja javne službe je javno podjetje (178), temu sledita koncesija (37) in režijski obrat (23), medtem ko za dva izvajalca javne službe glede na občino, ni podatka.

V skladu s 3. členom Družbene pogodbe, zaradi racionalnejšega in gospodarnejšega izvajanja obvezne gospodarske javne službe oziroma v interesu zagotavljanja javne dobrine, opravljamo še naslednje dopolnilne (tržne) dejavnosti:

- gradnja in rekonstrukcije vodovodnih objektov in naprav,
- izdelava novih vodovodnih priključkov in
- izdelava tehničnih rešitev ter tehnične dokumentacije.

Prikaz izvajalcev javne službe oskrbe s pitno vodo glede na število občin, v katerih izvajajo javno službo (Vir: IJSVO, 2021)

53 izvajalcev javne službe s pitno vodo oskrbuje le eno občino, 1 izvajalec s pitno vodo oskrbuje dvanajst občin, 1 izvajalec izvaja oskrbo s pitno vodo v šestnajstih občinah, medtem ko 1 izvajalec javne službe s pitno vodo oskrbuje kar devetnajst občin. Ostalih 33 izvajalcev javne službe s pitno vodo oskrbuje od dve do osem občin.

Na podlagi odlokov občin ustanoviteljic podjetje poleg osnovnih dejavnosti izvaja še druge storitve, ki so neposredno povezane z osnovno dejavnostjo. Te dopolnilne storitve obsegajo: vzdrževanje hidrantnega omrežja, storitve po pooblastilih občin, storitve načrtovanja in vodenja investicij na komunalni infrastrukturi, priprava razvojnih programov in projektov, odvzem vzorcev in analiza le-teh v priročnem laboratoriju (hitri testi), razna poročanja, itd.

Področje obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja, med katerimi ima oskrba s pitno vodo posebno mesto, ker (poleg vseh ostalih področij uporabe) vsakemu porabniku predstavlja živilo, brez katerega ni življenja, opredeljuje in ureja obsežna zakonodaja, ki je sistemsko urejena in usklajena z evropskim pravnim redom. To področje v Republiki Sloveniji urejata Zakon o gospodarskih javnih službah in Zakon o varstvu okolja ter na podlagi tega sprejete uredbe (predvsem Uredba o pitni vodi ter Uredba o oskrbi s pitno vodo) in pravilniki, ki določajo standarde za doseg ciljev operativnih programov in predpisujejo obvezna ravnanja. Ker Hydrovod d.o.o. izvaja oskrbo s pitno vodo (kot eno od javnih služb varstva okolja) na območju petih oziroma celo šestih občin (še del Občine Črnomelj), je pri svojem delovanju in poslovanju dolžan upoštevati tudi občinske operative programe in občinske odloke za to področje, pri izvajanju investicij v komunalno infrastrukturo pa še veljavno zakonodajo s področja urejanja prostora in gradnje objektov. Voda ne pozna občinskih meja, zato je še posebej pomembna naloga Hydrovoda tudi medsebojno usklajevanje vseh občinskih potreb, in sicer na način, da je oskrba s pitno vodo najbolj racionalno zastavljena in imajo vsi porabniki zahtevan standard oskrbe s pitno vodo, pri tem pa so zadovoljni tudi vsi partnerji, ker celoten proces poteka nemoteno, pregledno in transparentno.

Na gospodarsko-finančnem področju se podjetje ravna tako po splošnih predpisih (Zakon o gospodarskih družbah, Zakon o javnem naročanju, Slovenski računovodski standardi) kot posebnih predpisih in njihovih podzakonskih aktih, ki urejajo izvajanje in poslovanje gospodarskih javnih služb (Zakon o gospodarskih javnih službah, Zakon o kontroli cen, Zakon o javno-zasebnem partnerstvu, ipd.).

1.7 ZGODOVINA OSKRBE S PITNO VODO NA KOČEVSKO-RIBNIŠKEM OBMOČJU

Zgodovina oskrbe s pitno vodo na območju delovanja današnjega Hydrovoda sega nekaj stoletij nazaj, ko so prebivalci tega področja na

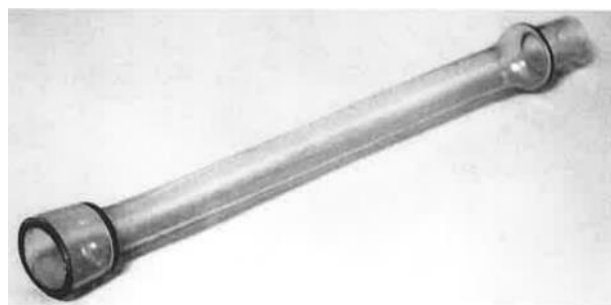
Izkop jarka za vodovodno omrežje v mestu Kočevje, 1896. Pokrajinski muzej Kočevje.

razne načine poskušali približati to dobrino svojim domovom. Najstarejše sledi kažejo, da so tedaj obstajali manjši vaški vodovodni sistemi, po katerih je voda pritekala do končnih odjemnih mest. V uporabi so bile cevi iz različnih materialov - lesa, stekla, gline in kovine. Nekaj od tega je shranjeno tudi v depojih različnih muzejev. Najstarejša vodovodna cev na Kočevskem je najdena na področju vasi Morava in datira okoli leta 1600, eden od najstarejših znanih vaških vodovodov je bil zgrajen v Rajndolu okoli leta 1842. Od zajetja do vaškega korita je bil dolg cca. 1500 m, zgrajen pa je bil iz lesenih cevi, dolgih 4 metre.

Posebej zanimiv prispevek k ohranjanju zgodovine oskrbe s pitno vodo kočevarskih vasi je v svoji knjigi

»Vodni viri na Kočevskem« (Ljubljana, 2007) opisal inženir Anton Prelesnik.

Bolj zahtevni vodovodni sistemi so datirani ob koncu 19. stoletja. Po razpoložljivih pisnih virih Kočevskega muzeja in Muzeja Miklove hiše sta bila prva dva prava vodovodna sistema na našem območju zgrajena ob koncu 19. stoletja in tako po letnici izgradnje sodita med prve vodovode na Kranjskem. Junija leta 1894 je bil zgrajen vodovod za Ribnico, ki se je napajal iz zajetja pod gričem Petelinjek pri Sv. Frančišku. Za razliko od tega, gravitacijsko in tehnično sorazmerno

Vodovodna cev iz vasi Mačkovec pri Kočevju, steklo, okoli 1910. Hydrovod Kočevje-Ribnica.

enostavnega vodovoda, je bil dve leti kasneje v Kočevju zgrajen tehnično dokaj zahteven vodovod z vodarno v Podgorski ulici. Ta vodovod lahko po zahtevnosti in načinu delovanja primerjamo z današnjimi vodovodi. Voda je po njegovih ceveh pritekla v mesto natanko 19. novembra 1896, kar pomeni, da ima Kočevje že več kot 126 let organizirano oskrbo s pitno vodo. Po razpoložljivih podatkih je imel ta vodovod vrtino in vodohran s prostornino 400 m³, lociran 55 m višje od vrtine, iz katerega se je napajalo 4,5 km dolgo vodovodno omrežje s premerom cevi 100 in 60 mm. Imel je dve batni črpalki, od katerih je lahko vsaka v 12-ih urah napolnila vodohran. Na vodovodnem sistemu je bilo 8 javnih vodnjakov z medeninastimi pipami, 8 vodnjakov za napajanje živine, 37 gasilskih hidrantov, 38 vodnih zasunov za zapiranje in odpiranje posameznih vej vodovoda, 5 čistilcev vodnih usedlin, 2 odzračevalnika in 2 regulatorja pretoka. Kočevski in ribniški vodovod sta z manjšimi obnovitvami v tridesetih letih prejšnjega stoletja zdržala vse do konca druge svetovne vojne.

Stavba, v kateri je leta 1896 začelo delovati javno podjetje Kočevski vodovod in elektrarna, danes. Žal stavba počasi propada, kar je škoda.

Prvi razpoložljivi zapisi o organiziranosti in upravljanju kočevskega vodovoda po drugi svetovni vojni segajo v leto 1952, ko je v okviru delovne organizacije Kovinar delovala Uprava mestnega vodovoda Kočevje. Po dostopnih virih sta po drugi svetovni vojni za vodovod Ribnica skrbela vodovodni odsek v sklopu kovinskega podjetja »Partizan« Ribnica ter občina Ribnica.

Epidemija tifusa v Kočevju pred dobrega pol stoletja in nekaj

PO SLOVENSKEM POROČEVALCU (LJUBLJANA, 1. SEPTEMBER 1951)

Za glavni vir okužbe s tifusom so kmalu razglasili dotrajani kočevski vodovod, ki je bil zgrajen leta 1896, sporno pa je bilo tudi površinsko vodovodno zajetje z minimalno izdatnostjo, kar je še dodatno pospešilo hitro širjenje epidemije. Zaradi stalnega pomanjkanja vode so porabo vode za gospodinjstva omejili tako, da je voda tekla samo pet ur na dan. S tem so v preperelih ceveh povzročili podtlak, ki je v omrežje omogočil vdor fekalij in smrtno nevarnih bakterij tifusa.

Tako v Kočevju kot tudi v Ribnici so imeli ob koncu petdesetih let prejšnjega stoletja veliko pomanjkanje vode. Zaradi fekalnega onesnaženja zajetij je v Kočevju v tem času prišlo celo do epidemije tifusa, kar je bil znak za alarm. Soočeni s temi dejstvi so odgovorni v Kočevju in Ribnici sprejeli zamisel o skupnem reševanju vodooskrbe v obeh občinah, kar bi bilo mogoče s skupnim

upravljavcem in skupnim vodooskrbnim sistemom, ki bi se napajal iz skupnega črpališča v

Ob 50 letnici uspešnega delovanja Hydrovoda smo svečano odprli delno prenovljeno poslovno stavbo Hydrovoda

ustanovitev vodne skupnosti za obe občini. V odločbi je zapisano, da je »namen skupnosti vodna preskrba omenjenega območja, nadzor nad pravilno uporabo voda iz vodovoda, spopolnitev in razširitev vodovodnih naprav ter popravilo in vzdrževanje istih«. Vodna skupnost Kočevje-Ribnica je dejansko začela delovati z dnem 1. 11. 1959. To pomeni, da se oskrba s pitno vodo v sedanjih obliki na področju sedanjih občin Kočevja, Ribnice, Loškega Potoka, Sodražice in Kostela, izvaja že polnih 64 let.

Leta 1975 je prišlo do spremembe imena podjetja, ki je od 20. 1. 1975 dalje delovalo pod imenom Komunalno podjetje Hydrovod Kočevje - Ribnica. Današnje organizacijsko obliko je

Blatah. Tako je bil imenovan pripravljalni odbor za ustanovitev Vodne skupnosti za vodovod Kočevje – Ribnica. Le-ta je s svojo vlogo, z dne 9. 7. 1959, zaprosil Upravo za vodno gospodarstvo LRS Ljubljana za ustanovitev vodne skupnosti. Zelo hitro, že 14. 7. 1959, je Uprava za vodno gospodarstvo LRS Ljubljana pod številko 0815-575/1-59 izdala odločbo, s katero je dovolila

Hydrovod dobil leta 2000, ko je bila v skladu z Zakonom o gospodarskih javnih službah in Zakonom o gospodarskih družbah opravljena delitev lastniških deležev med občinami ustanoviteljicami Hydrovoda ter izvedeno preoblikovanje v družbo z omejeno odgovornostjo.

Vodna skupnost Kočevje - Ribnica je leta 1959 začela opravljati svoje poslanstvo z upravljanjem takratnega kočevskega in ribniškega vodovoda, ki sta bila v dosti manjšem obsegu kot sta danes ter še z nekaterimi manjšimi vodovodi. Vsi ti vodovodi so bili v zelo slabem stanju in prva leta delovanja Vodne skupnosti so bila resnično težka. Začelo se je praktično z ničle. Zaradi visokih vodnih izgub je še posebej v sušnih obdobjih pogosto prihajalo do izpadov pri redni oskrbi s pitno vodo. V tistem času so se vrstile izredne seje na najvišjih nivojih s samo eno točko dnevnega reda: kako preživeti sušo. Podjetja so zmanjševala obseg proizvodnje in imela zaradi tega velike težave in finančne izpade. Uvajale so se tudi različne oblike omejitev porabe pitne vode, kot tudi »stimulacije« v obliki denarne nagrade posameznikom, ki so našli mesto okvare in na ta način pripomogli k zmanjšanju vodnih izgub.

V prvih letih delovanja so bila vlaganja v nove cevovode dokaj intenzivna. Tako se je vodovodna infrastruktura postopoma dograjevala in s tem se je tudi povečevalo število porabnikov, ki so bili vključeni v sistem javne vodooskrbe. Pri tem je imel pomembno vlogo novozgrajeni vodovodni sistem Blate, na katerega so se postopoma priključevala vsa naselja okrog Kočevja in Ribnice ter še nekateri vaški vodovodi. Iz tega sistema je postopno nastal današnji regionalni vodovod, v zadnjem času pogosto imenovan SORIKO. Ta sistem je dejansko hrbtnica javnega vodovoda na kočevsko-ribniškem področju, ki oskrbuje s pitno vodo cca. 25.000 porabnikov.

OPOZORILO

Velika suša zadnje čase zelo vpliva na izdačnost vodovodnih zajetij, ki nam dajejo čedalje manj vode. Na drugi strani pa opažamo ravno sedaj, v kritičnem času vodopre-skrbe, da se zelo neracionalno troši pitna voda, nekateri zalivajo vrtove in cele njive, perejo avtomobile; na zidarskih gradbiščih se troši voda z vso brezobzirnostjo itd.

Opozarjamo vse prizadete, da občinski odlok o varčeva-nju s pitno vodo še vedno velja z vsemi represalijami za storjene prekrške. Ponovno prepovedujemo vsako zlorabo pitne vode za zalivanje in podobno ter zahtevamo od potroš-nikov vodotesnosti notranjih hišnih vodovodnih inštalacij. Brezvestneže bomo predlagali za kaznovanje, določeni stano-vanjski zgradbi pa bomo zaprli vodo za 1 teden. Če opozorilo ne bo doseglo svojega namena in se vremenske prilike ne bodo spremenile, bo sledila dnevna redkejša preskrbe s vodo. Opozorilo velja za vse vodovode v upravi Vodne skup-nosti in za območje obeh naših občin.

VODNA SKUPNOST
za vodno preskrbo Kočevja in Ribnice
KOČEVJE

objavljeno: 9.8.1963

2 UVODNA PREDSTAVITEV POSLOVANJA DIREKTORJA DRUŽBE

Minulo leto 2023 si bomo najbolj zapomnili po katastrofalnih poplavah in plazovih, ki so avgusta prizadeli našo državo. Po obilnem deževju se je 4. avgusta 2023 skoraj dve tretjini države soočilo s kritičnimi razmerami. Divjanje vode, poplave in plazovi so povzročili najhujšo naravno nesrečo v zgodovini naše države. Vodotoki so marsikje z rekordnimi pretoki odnašali mostove, hiše in drugo premoženje. Zalitih je bilo na tisoče objektov, prekinjene in močno poškodovane so bile cestne povezave, pretrgalo je energetske, telekomunikacijske in vodovodne povezave.

Zaradi tega ne preseneča, da je beseda »ujma« postala beseda leta po glasovanju, ki ga je pripravil Znanstvenoraziskovalni center SAZU. Beseda »ujma« dejansko pomeni dogodek oziroma pojav v naravi, ki povzroči veliko škodo in trpljenje in to se je dejansko na terenu tudi dogajalo. Najbolj prizadeta so bila območja Koroške, Savinjske doline, Gorenjske in osrednje Slovenije, Podravja in Pomurja. Naše občine so bile tokrat, na veliko srečo, med tistimi občinami, ki jim je narava prizanesla. Ni šlo brez težav, a so bile te obvladljive. Tudi sami smo pri oskrbi naših porabnikov, v dneh med 3. in 6. avgustom, morali vložiti veliko terenskega dela, naporov in energije, da smo zagotavljali varno in nemoteno oskrbo s pitno vodo, in to nam je tudi uspelo. Motnost na naših glavnih zajetjih se je dvignila gotovo do rekordnih višin, a smo uspeli s pomočjo znanja, tehnike in opreme odgovoriti na vse izzive.

Leto 2023 si bomo zapomnili tudi po visokih temperaturah v poletnem času ter pogostem deževju, vse to pa pomembno otežuje delo na odprtem. Navedene ugotovitve potrjujejo tudi podatki agencije ARSO. Le-ti nam povedo, da je bilo leto 2023 na ravni države najtoplejše do sedaj. Glede na količine padavin pa so bili prvi trije letni časi (zima, pomlad in poletje) nadpovprečno, jesen pa je bila rahlo podpovprečno namočena. Vsa ta dogajanja in spremembe v naravi vplivajo na naše delo in našo dejavnost ter so od nas zahtevale maksimalno angažiranost in prilagajanje pri opravljanju vseh aktivnostih, ki jih izvajamo

oziroma jih moramo izvajati, da našim porabnikom zagotovimo izvedbo varne in stalne oskrbe s pitno vodo.

Visoka inflacija oziroma inflacijska spirala, ki se vleče od leta 2021, je tudi v letu 2023 imela močen vpliv na naše poslovanje. V začetku leta je bila inflacija tudi višja od 10%, tekem leta pa se je postopoma zniževala do končnih 4,2%. Visoka inflacija za poslovno okolje prinaša samo težave, ker se vse draži, tako delo kot tudi materiali, energija in storitve, ki jih potrebujemo pri

Z občinskimi gospodarskimi javnimi službami se zagotavljajo materialne javne dobrine:

trajno in nemoteno

v javnem interesu

zaradi zadovoljevanja javnih potreb, kadar jih ni mogoče zagotavljati na trgu

doseganje dobička je podrejeno zadovoljevanju potreb uporabnikov

Uspešnost podjetja se meri z doseganjem cilja, za katerega je bilo ustanovljeno.

Vir: mag. Stanka Cerkenik, Inštitut za javne službe

našem vsakdanjem delu. Samo strošek električne energije je bil v letu 2023 v primerjavi z letom prej višji za 34,49 % (v letu 2023 je znašal 371 tisoč €, v letu 2022 pa 275 tisoč €), v primerjavi z letom 2021 pa višji celo za 242 % (v letu 2021 je znašal 153 tisoč €).

V letu 2023 smo počasi pozabljali na pandemijo, ki jo je povzročil virus SARS-CoV-2, kar nam je vsekakor olajšalo vsakdanje delo, smo pa še vedno čutili določene posledice te epidemije, predvsem pri rokih za dobavo določenih materialov pa tudi pri odsotnosti tistih zaposlenih, ki so oboleli od nove, manj nevarne, različice tega virusa.

Ne glede na vse značilnosti, ovire in težave, s katerimi smo se soočali v letu, ki je ostalo za nami, ocenjujemo, da smo kot tim delali in delovali dobro in usklajeno, da imamo kaj pokazati, da smo poslovali stabilno, da smo tekoče in uspešno reševali vse izzive, ki so se tekom leta pojavljali na naši poti ter smo v celoti zadovoljili vse potrebe naših porabnikov. Hkrati smo izpolnili vse planske naloge, ki smo si jih zastavili v začetku leta. Zaradi tega ne skrivamo zadovoljstva z opravljenim delom in doseženimi rezultati. Za nami je tako še eno uspešno poslovno leto.

V tem uvodnem delu predstavitev poslovanja v letu 2023 ni mogoče preskočiti omembe projekta SORIKO. Ta projekt je bil, zaradi njegovega pomena in velikosti, ena od ključnih investicij dejavnosti oskrbe s pitno vodo na našem območju v minulih deset in več letih, najprej

v obliki priprave tega projekta in prizadevanja za pridobitev evropskih nepovratnih sredstev, kasneje pa v obliki fizične realizacije posegov na terenu samem. Ne bomo ponovno navajali, kaj smo vse morali prehoditi na tej dolgi poti, pomembno je to, da smo projekt uspešno zaključili ob koncu leta 2022 ter to tudi javnosti formalno sporočili z zadnjo novinarsko konferenco, ki je bila v torek, 28. marca 2023, v prostorih vodarne

Slovenska vas. Na konferenci je bil, poleg županov občin Kočevja, Ribnice in Sodražice, ki so bile investitorji projekta SORIKO, prisoten tudi takratni minister za naravne vire in prostor, Uroš Brežan, ki je v svojem nagovoru izpostavil naš projekt kot primer dobre prakse, dobre priprave in uspešnega vodenja. Vse to je še kako res, ker razen določenih težav, povezanih z odpadnimi vodami iz vodarn, ki se rešujejo, vse drugo normalno obratuje. Novi cevovodi so zvišali zanesljivost obratovanja celotnega vodovodnega sistema in pripomogli k zmanjšanju vodnih izgub, nove vodarne pa so poskrbele za takšno pripravo pitne vode, ki omogoča varno oskrbo porabnikov s pitno vodo tudi v času največjega deževja. Z aktivacijo projekta SORIKO pa se je občinam vrednost infrastrukture močno zvišala, kar se pozna pri višji najemnini, ki jo občine prejema. To pomeni, da se vpliv nepovratnih evropskih sredstev pozna tako na terenu, in sicer v obliki nove infrastrukture, kot tudi v občinskih proračunih, v obliki višje najemnine, ki je namenski denar za obnovo še preostale amortizirane infrastrukture. Sredstva,

zbrana z najemnino, lahko občina porablja samo za gradnjo ali vzdrževanje občinske gospodarske javne infrastrukture, od katere je ta najemnina pridobljena.

Navedena dejstva o projektu SORIKO veljajo še za en projekt, ki se je izvajal sočasno s projektom SORIKO. Gre za projekt Suhokranjskega vodovoda, ki ga je Občina Kočevje izvajala s še štirimi drugimi občinami, ki teritorialno sodijo v območje Suhe krajine. Ta projekt je strateško nekoliko manj pomemben, je pa Občini Kočevje prinesel podobne finančne koristi kot projekt SORIKO. Sami pa pogosto izpostavljamo, da bi danes, brez vseh koristi, ki sta jih oba projekta prinesla, veliko težje delovali. Stroški obratovanja stare infrastrukture bi bili mnogo višji, sistem pa bi deloval s pogostimi izpadi. Vse višje standarde oskrbe s pitno vodo, ki jih zakonodajalec predpisuje, je na področju, kjer delujemo (kraško območje), težko zagotavljati brez primerne opreme in objektov. Zato smo lahko vsi skupaj zelo ponosni na opravljeno delo. Ob pravem času smo ravnali pravilno in naredili pomembne izboljšave za naše porabnike, za danes in za jutri. Ni bilo enostavno, smo pa uspeli. Danes tega ne bi mogli narediti, ker so se razmere spremenile. Kakšne pa bi bile posledice zamujene priložnosti, pa lahko zgolj ugibamo.

Temeljni namen letnega poročila izvajalcev GJS je predstaviti, kako podjetje opravlja svoje poslanstvo tj. izvajanje gospodarske javne službe.

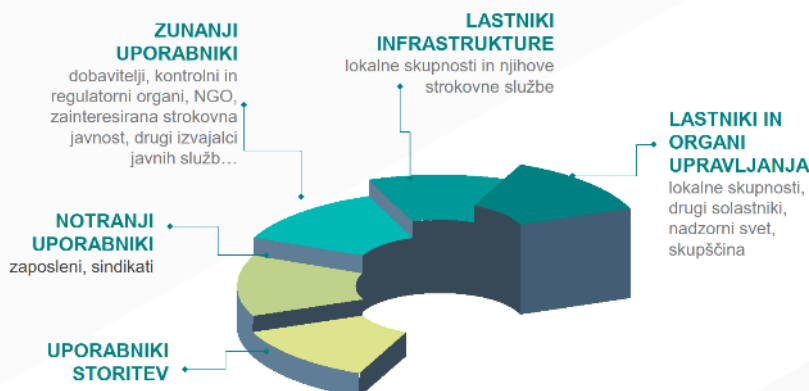
Letno poročilo je prerez poslovanja podjetja v posameznem letu. Odraža pregledno in pošteno poročanje o vseh pomembnih dogodkih, ki

so se zgodili v obravnavanem obdobju. Sestavljeno je iz poslovnega in računovodskega poročila. S poslovnim poročilom predstavljamo svoje uspehe, delo in našo vizijo v prihodnosti, v računovodskem poročilu pa so prikazani računovodski izkazi.

Letno poročilo je tudi naše komunikacijsko sredstvo, s katerim predstavimo podjetje zunanjim in notranjim uporabnikom ter prikažemo naše rezultate.

Oblika letnega poročila ni predpisana. Podjetje se samo odloči, kako ga bo sestavilo. Ne glede na obliko poročila pa je jasno, da mora biti sestavljeno jasno in pregledno. Izkazovati mora resničen in pošten prikaz družbe, njenega finančnega položaja in poslovnega izida, vključno s prikazom računovodskih in finančnih kazalcev. Glavni namen poslovnega poročila je vsem interesnim skupinam zagotoviti razumljive, prepričljive, pregledne in pravilne informacije o preteklem, sedanjem ter prihodnjem poslovanju podjetja. V ospredje postavlja glavne dosežke leta, odkriva načrte za prihodnost in filozofijo upravljanja podjetja.

UPORABNIKI POROČIL IZVAJALCEV ▶ JAVNIH SLUŽB

Poslovodstvo Hydrovoda si prizadeva, da vsako leto sestavi čim boljše letno poročilo. Pred vami je poročilo, ki se nanaša na poslovno leto 2023. Poročilo je narejeno zelo skrbno, je dovolj podrobno in bogato s podatki oziroma prikazom poslovnih in ostalih dogajanj v javnem podjetju Hydrovod d.o.o.. Glede na dejstvo, da smo

majhna družba, to poročilo presega nivo poročila, ki je potreben za našo velikost družbe. Kot majhna družba tudi nismo zavezani k reviziji poslovnega izida, a vseeno že vrsto let vztrajamo

Letno poročilo je najbolj vpliven dokument podjetja s komunikacijskega vidika.

na tem, da je poslovanje naše družbe revidirano s strani pooblaščenih revizijskih hiš, ki

naše poslovanje pregleduje tekom minulega leta in tudi po zaključku poslovnega leta. Revizija poslovanja s strani neodvisnih strokovnjakov ima za nas dvojni namen: sami sebe preverimo glede dobrega, zakonitega in pravnega poslovanja, hkrati pa zunanji opazovalci lažje zaupajo našemu delu in prikazanim podatkom.

Iz prej navedenega je jasno, da bi zakonske obveznosti glede izdelave letnega poročila izpolnili zgolj s pripravo mnogo krajšega poročila, ki bi vsebovalo samo osnovne podatke, pa tega ne želimo. Ocenjujemo, da je letno poročilo priložnost za nas, da naše lastnike, pa tudi širšo zainteresirano javnost, seznanimo, enako kot predhodna leta, o vseh bistvenih dogajanjih v letu 2023, kot tudi o pomenu pitne vode za vse nas. V naši državi je vzpostavljen visok standard izvajanja oskrbe s pitno vodo in mnogi se tega premalo zavedajo. Oskrba s pitno vodo je ena najstarejših komunalnih dejavnosti in ena najpomembnejših dobrin za blaginjo ljudi. Zato je pri nas pravica do pitne vode zapisana celo v ustavo. Da bi bila naša predstavitev čim bolj razumljiva, smo poleg tekstualnega prikaza dogajanj poročilu priložili tudi vrsto foto gradiva, tabel in grafov, ki včasih veliko več povedo, kot sam tekst. Upamo, da bo prikaz dogajanj na ta način postal še bolj razumljiv in pregleden ter s tem tudi bolj sprejemljiv in zanimiv tako za tiste, ki že nekaj časa spremljajo naše delo, kot tudi za tiste, ki se z našim poročilom srečujejo prvič oziroma jim področje oskrbe s pitno vodo ni ravno blizu.

Hydrovod d.o.o. vse od ustanovitve izvaja isto dejavnost, ki je omejena oziroma zakonsko definirana. Smo komunalno podjetje, ki je ustanovljeno zato, da nemoteno in trajno zagotavlja oskrbo s pitno vodo in pri tem odgovorno upravlja z javno vodovodno infrastrukturo. Gre torej za specializirano in namensko

ustanovljeno podjetje, ki ima predpisano zelo ozko dejavnost. Mi te dejavnosti ne dojemamo samo kot obvezo, temveč tudi kot poslanstvo in privilegij, da našim porabnikom zagotavljamo dobrino, ki je vir življenja in je nujna za naše preživetje ter jo uporabljamo vsak dan pri kuhanju, pranju, za izvajanje osebne higiene, v proizvodnji, itd.

Danes porabimo dvakrat več vode kot v 60. letih

Človeška poraba pitne vode se je od 60. let prejšnjega stoletja več kot podvojila, kar se sklada z naraščanjem prebivalstva in industrializacijo oz. razvojem držav.

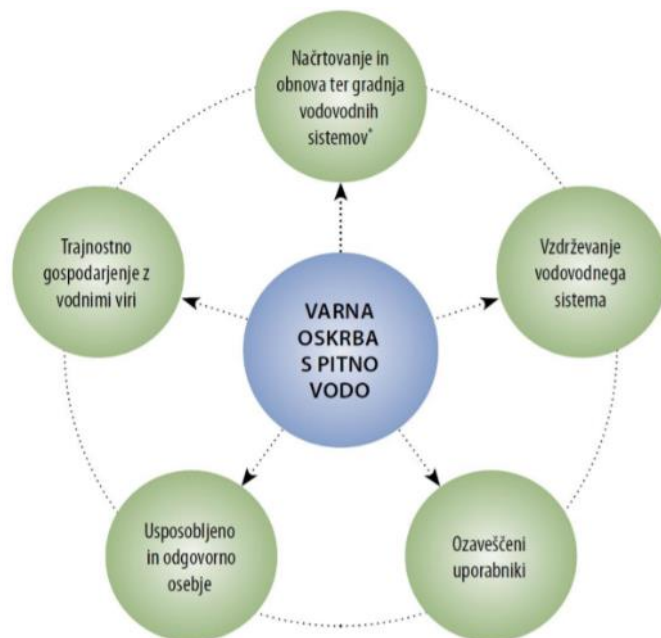
Daleč najbolj so se povečale potrebe gospodinjstev, kar za 600 odstotkov oz. za šestkrat. Leta 1960 je Zemlja dosegla tri milijarde prebivalcev, leta 2022 pa osem milijard.

Uporaba vode v kmetijstvu se je povečala za 100 odstotkov oziroma dvakrat, medtem ko se je povpraševanje industrije po vodi potrojilo (300 odstotkov), predvsem zaradi večjega povpraševanja po elektriki, gorivu in tekstilu.

(Vir: World Resources Institute)

njen pomen, hkrati pa se poudari kontinuiteta delovanja. Zato je nujno potrebno večkrat ponoviti določena dejstva in podatke. Kljub temu je vsakoletno poročilo unikatno, je presek dogajanj v posameznem letu, ki ni nikoli enako prejšnjim letom, in temu je tudi prilagojena vsebina poročila. Dejavnost, ki jo izvajamo, to je oskrba s pitno vodo, zahteva določeno kontinuiteto in spremljanje skozi več let, ker se lahko le na ta način opazijo določeni trendi dogajanj in gibanj, ki so nujno potrebni za načrtovanje razvoja.

Večletno spremljanje stanja v dejavnosti oskrbe s pitno vodo je nujno potrebno tudi zato, ker gre za občutljivo dejavnost, ki je kapitalsko zelo zahtevna in ne dopušča stihijskega oziroma nenačrtnega izvajanja. Poleg tega je pitna voda po naši zakonodaji živilo in vsi vemo, kakšne so lahko posledice, ko tako pomembno živilo postane neužitno ali neuporabno.

Dostikrat ali celo prevečkrat se ne zavedamo pomembnosti urejene oskrbe s pitno vodo, kot tudi ne kompleksnosti te dejavnosti. Ob dejstvu, da imajo naši porabniki že vrsto let pitno vodo na svojih pipah 24 ur na dan in ne poznajo nobenih omejitev pri porabi vode, je to tudi nekako pričakovano. Oskrbo s pitno vodo mnogi porabniki dojemajo kot samoumevno, enostavno in finančno nezahtevno opravilo. Prava resnica se močno razlikuje od tega. Urejen sistem oskrbe s pitno vodo je zelo zahteven in drag ter se gradi, dograjuje in obnavlja tekom celotnega obdobja njegovega obratovanja. Za vzpostavitev vodovoda je potreben izredno velik denarni vložek.

Vendar ni dovolj samo zgraditi vodovod; miselnost, da je s tem rešena oskrba s pitno vodo na določenem območju za vedno, je zelo zgrešena in nevarna. Vodovod je potrebno vzdrževati in tudi skrbeti za njegovo nemoteno obratovanje, saj drugače voda ne bo prišla do pip porabnikov ali pa bo neuporabna. Voda se v vodovodnem omrežju nahaja pod določenim tlakom in minimalni padec tega tlaka, kar včasih povzroči samo ena okvara, lahko določenemu številu porabnikov povzroči motnjo pri redni oskrbi s to dobrino. Nekateri zahtevni vodovodni

sistemi imajo tudi velike stroške vzdrževanja (obstaja ocena, da obnova in vzdrževanje vodovodnih sistemov na svetu stane do 200 milijard dolarjev letno). V svetu je povprečno do 50% vode, izgubljene med transportom zaradi slabo vzdrževanih vodovodnih sistemov. Zaradi

Voda je pri migracijah še posebno kritična: onesnažen zrak lahko dihaš leta, pomanjkanje vode pa te prežene zelo [hitro](#).

[dr. Lučka Kajfež Bogataj](#)

finančne zahtevnosti in predvsem zaradi visokih začetnih stroškov si veliko revnejših držav ne more privoščiti ustrezne vodovodne infrastrukture. Zato ljudje v teh državah porabijo večji del svojih prihodkov za čisto vodo. Statistika kaže, da ljudje v najrevnejših deželah porabijo 10% svojega prihodka za vodo, ljudje v razvitih deželah pa samo 3%.

Poleg navedenega, ne smemo pozabiti, da voda na našem planetu ni enakomerno razporejena. Zato je razumljivo, da je vodna kriza marsikje stalen spremljevalec življenja, marsikje pa utegne to kmalu postati, kar bo povzročilo različne konflikte in tudi vojne. Po nekaterih ocenah je bila oskrba s pitno vodo v letu 2017 ključni dejavnik v spopadih v vsaj 45 državah sveta. In ker je količina vode na našem planetu nespremenljiva oziroma se zaradi prevelike porabe in podnebnih sprememb celo zmanjšuje, število in potrebe prebivalstva pa se povečujejo, se utegnejo obstoječe in napovedane vodne krize z rastjo prebivalstva in z rastjo njegovih pričakovanj samo še zaostri. Tako se je po podatkih Svetovnega sveta za vodo (World Water Council) prebivalstvo v zadnjem stoletju potrojilo, poraba vode pa pošesterila in se letno zvišuje za en odstotek. V naslednjih 50-ih letih naj bi se po večini napovedi število prebivalstva povečalo še za 40 do 50 odstotkov, k temu pa je treba dodati še povečano breme industrializacije in urbanizacije. Zato so krize zaradi pomanjkanja razpoložljive pitne vode na

VODA KROJI SVET

Človek preživi brez marsičesa, brez nafte in premoga, celo brez elektrike in denarja, tudi brez bank in politike, brez vode pa ne more. To je tisto, kar je v svojem bistvu dobra novica za Slovenijo, če bo le znala bolje poskrbeti za svojo vodo.

Borut Tavčar, Delo

vidiku. Po podatkih ZN se danes z dnevnim pomanjkanjem pitne vode sooča že petina prebivalstva v 30 državah. Do leta 2025 naj bi se to

število povzpelo na tretjino prebivalstva in na 50 držav. Do leta 2075 pa naj bi po nekaterih napovedih kronično pomanjkanje vode prizadelo od tri do sedem milijard ljudi. Svet ob tem vsako leto zapravi količino vode, enako letnemu pretoku reke Volge, za pridelavo 1,3 milijarde ton hrane, ki jo izgubi ali zavrže. Da bi do leta 2050 proizvedli 70 odstotkov več hrane za 10 milijard prebivalcev Zemlje, bi potrebovali 14 odstotkov več vode.

Vse te številke dodatno potrjujejo že dolgo znano dejstvo, da bo voda bolj dragocena kot nafta (ali pa je že), da je strateško že zdaj zelo pomembna in bo v bodoče še bolj. Posledično temu je zelo pomembno tudi naše delo oziroma delo tistih služb, ki skrbijo za izgradnjo, obratovanje in tekoče vzdrževanje vodovodne infrastrukture na določenem področju. Strokovnost in dobra

Voda kot potencial za konflikte

Vse večje potrebe po vodi že zdaj povzročajo konflikte med državami in etničnimi skupinami, v prihodnosti pa lahko vojne za vodo postanejo veliko pogostejše, je v znanstvenem članku *Voda in geopolitika* ugotavljal geograf [Robert Ištok](#).

Tudi nekdanji generalni sekretar Zdrženih narodov [Butros Butros Gali](#) je ob prelomu tisočletja opozoril, da bo voda v novem tisočletju pomembnejša od nafte.

organiziranost teh služb je nujen predpogoj, da se obvladujejo danes tehnično že zelo zahtevni vodovodni sistemi in vse bolj prisotne hitre spremembe v naravi ter tudi nepredvidljiva dogajanja. Zato se je v službah, ki se ukvarjajo z oskrbo s pitno vodo, zamenjala tudi struktura zaposlenih. Prej je bilo veliko nekvalificiranega kadra, ki je izvajal težka fizična dela, danes teh skorajda ni več, je pa vse več strokovno izobraženega kadra.

Kljub vsej tehnologiji in vsej skrbnosti upravljavca, ki vsakodnevno skrbi za kondicijo posameznega vodovoda, vse to včasih ni dovolj za varno oskrbo s pitno vodo. Nepredvidljiva narava ima svojo moč, vse pogosteje pa čutimo tudi posledice podnebnih sprememb, ki so tukaj in

jih ni možno zanikati. Tako je Nacionalni inštitut za javno zdravje leta 2016, v poročilu o pitni vodi v naši državi jasno zapisal, da »tudi v Sloveniji na kakovost oskrbe s pitno vodo vplivajo podnebne spremembe. Vse pogostejši izredni vremenski dogodki (poplave, neurja z vetrom, zmrzali, žled, nalivi...) bodisi neposredno (npr. zalitje zajetja, poškodba cevi omrežja...) ali posredno (npr. z izpadom električne energije) ogrožajo oskrbo s pitno vodo in njeno kakovost. Zaradi posledic močnih padavin in poplav v mesecu novembru 2014 je moralo v Sloveniji pitno vodo prekuhavati okoli 91.000 prebivalcev na javnih (predvsem manjših) vodovodih. Prilagajanje na podnebne spremembe je nujno tudi na področju oskrbe s pitno vodo.«

Dogajanja v naravi, povezana z ekstremnimi vremenskimi pojavami, so še kako pritrčila temu zapisu. Še posebej je to prišlo do izraza ob lanskih avgustovskih dogodkih. Ekstremne padavine, poplave in plazovi so uničili ali pa poškodovali veliko kilometrov komunalne infrastrukture, v enem primeru pa tudi uničile velik del opreme enega od komunalnih podjetij. Pri poročanju iz prizadetih občin so se med največjimi težavami, s katerimi so se prebivalci in odgovorne osebe soočali, omenjale težave z zagotavljanjem redne in varne oskrbe s pitno vodo. Vodo je moralo prekuhavati bistveno več prebivalcev, kot ob omenjenih poplavah v novembru 2014, v mnogih krajih pa so bile škode na omrežjih tako velike, da oskrba s pitno vodo iz javnega vodovoda sploh ni delovala. Porabnikom se je voda dovažala s cisternami, ki so jo dovažali pripadniki Civilne zaščite in Slovenske vojske. Zaradi težav z vodo je prihajalo tudi do več primerov hidričnih obolenj, kar je zelo nevarno in so posledice lahko zelo boleče, za določeno populacijo lahko tudi usodne. Najbrž je po teh poplavah postalo vsem jasno, zakaj oskrba s pitno vodo sodi med kritično infrastrukturo in zakaj je potrebno prilagajanje na podnebne spremembe. V bistvu so ta prilagajanja nujna in morajo biti smiselna, organizacijska in kadrovska. Pripravlja se tudi določena zakonodaja, ki nas bo najbrž v to tudi formalno prisilila.

Določene izkušnje z naravnimi in drugimi nesrečami smo v preteklosti pridobili tudi sami, še posebej v letu 2022 (posledice nesreče v Melaminu, septembrske poplave in povzročene poškodbe na vodovodni infrastrukturi ter na dostopnih poteh do vodooskrbnih objektov).

Združeni narodi opozarjajo na nujnost ukrepanja na področju voda z naslednjimi dejstvi:

- 2,1 milijarde ljudi na svetu nima dostopa do sanitarne ureditve pitne vode;
- do leta 2050 naj bi svetovno prebivalstvo naraslo še za 2 milijardi, s čimer naj bi se potrebe po vodi povečala za 30 %;
- 1,9 milijarde ljudi živi danes v območjih, kjer je veliko pomanjkanje vode; do leta 2050 naj bi se to število povzpelo na okoli 3 milijarde;
- 80 % odpadnih voda, ki jih ustvari človeška družba, se neprečiščениh izliva nazaj v okolje;
- 1,8 milijarde ljudi uporablja vir pitne vode, ki ni zaščiten pred onesnaženjem s človeškimi iztrebki.

Vir: Statistični urad RS

Področje, kjer izvajamo dejavnost oskrbe s pitno vodo, je veliko ter terensko zahtevno, dolžina našega omrežja je tudi velika, oskrba porabnikov s pitno vodo se izvaja z več ločenimi vodovodnimi sistemi, kar je kadrovsko in tehnično zahtevnejše kot če bi celotno oskrbo izvajali samo z enim vodovodnim sistemom, in varna oskrba s pitno vodo je lahko hitro ogrožena. Tudi če ne pride do fizičnih

poškodb vodovodne infrastrukture, se kot redna posledica večjih padavin kaže povišana motnost vode na zajetjih, ki predstavlja nevarnost za zdravje porabnikov in zahteva od upravljavca izredne in dodatne aktivnosti, da ohranja redno in varno oskrbo s pitno vodo. Zato se zavedamo vseh nevarnosti, do katerih lahko pride, in poskušamo svoje delo organizirati na način, da smo čim bolj pripravljeni na izredne razmere. V tem smislu že vrsto let izvajamo aktivnosti na zmanjšanju števila ločenih vodovodnih sistemov, na zagotavljanju rezervnih virov pitne vode, na nabavi potrebne opreme, na spremljanju stanja na terenu, na obnovi starih vodovodov, na zamenjavi azbestnih cevi, ki so še posebej ranljive ob terenskih premikih, itd. Prav tako, kot upravljavec kritične infrastrukture, v svojih nastopih in poročilih širšo javnost in lastnice infrastrukture pogosto opozarjamo na pomen varne oskrbe s pitno vodo v vseh pogojih delovanja oziroma na potrebo po stalnem, proaktivnem in planskem razvoju vodovodne infrastrukture, ker tako aktivno vplivamo na njeno kondicijo in uporabnost tako v normalnih, kot tudi v izrednih razmerah. Ni dvoma, da javnost, tako strokovna kot tudi laična, spremlja in opazuje vse naše aktivnosti in se vse bolj zaveda pomena vode kot dobrine, ki nam, tudi če na kratko ostanemo brez nje, obrne vsakdanje življenje na glavo. Zato so vse izboljšave in pridobitve na vodovodni infrastrukturi pozitivno sprejete. Pozitivno so bila sprejeta tudi vsa naša pretekla prizadevanja in aktivnosti, ki so bila vložena v pridobitev nepovratnih sredstev za obnovo stare in gradnjo nove vodovodne infrastrukture. Standard oskrbe s pitno vodo se je v naših občinah vidno zvišal in javnost je to prepoznala. To je bilo mogoče še najbolj očitno ob zadnjih spremembah cen vodarine in omrežnine. Skorajda ni bilo nobenega negativnega komentarja, ker je bilo porabnikom zelo jasno, kaj vse imamo, kaj vse je bilo zgrajenega v relativno kratkem obdobju in kaj varna in stalna oskrba s pitno vodo pomeni za vsakdanje življenje. Ocenjujemo, da je prisotno zaupanje v naše delo, ki je rezultat večletnega odgovornega dela. To je zelo pomembno, ker se zaupanje ne pridobi čez noč in na to smo zelo ponosni. Zato bomo naredili vse, da to zaupanje ohranimo. Enako je tudi stališče občin, naših lastnic. Pa vsepovsod ni tako, tudi v razvitem svetu ne, še posebej ne tam, kjer so vodna zajetja in vodna infrastruktura v zasebni lasti.

Doseženi standard oskrbe s pitno vodo na kočevsko-ribniškem območju želimo in moramo v naslednjih letih ohraniti ter ga po potrebi tudi nadgraditi. Pri razvoju moramo slediti zahtevam zakonodaje in tudi stroke v tej dejavnosti. Tam, kjer je to smiselno, je potrebno nadaljevati tudi z aktivnostmi pri vključitvi v sistem javne oskrbe s pitno vodo čim več tistih prebivalcev, ki še niso del tega sistema.

Osnovni predpogoj za uresničitev teh ciljev je zagotovitev stabilnega in stalnega financiranja obratovanja delujoče vodovodne infrastrukture, redno izvajanje njene obnove in tudi posodobitve. Že manjši odmik od tega predpogoja predstavlja potencialno nevarnost in tveganje za varno vodooskrbo. Še posebej je zgrešena, škodljiva in nevarna teorija, ki je prisotna pri delu nepoznavalcev dejavnosti oskrbe s pitno vodo, da je z izgradnjo vodovoda

rešena oskrba s pitno vodo za vedno. Stroka je glede tega zelo jasna: brez odgovorne strategije, ki vključuje tako zagotavljanje strokovnega upravljanja z

infrastrukturo, kot tudi redne investicijske vložke v le-to, ni nobenih garancij, da bo vodooskrba tudi jutri potekala na varen način, ki omogoča normalno bivanje prebivalcev in delovanja gospodarstva na določenem področju. To pot smo v preteklosti tudi sami prehodili in zato ne smemo ponoviti teh napak. Nismo še pozabili, kakšne posledice so prinesle skoraj 30-letne zamrznitve cen pitne vode, kar nam je preprečevalo zbiranje potrebnih finančnih sredstev in posledično tudi pravočasna vlaganja v vzdrževanje, obnovo in posodobitev vodovodne infrastrukture. Zaradi tega smo predolgo imeli hrbtenico najpomembnejšega vodovodnega sistema iz starih in amortiziranih azbest-cementnih cevi, ki se jih že 30 let ne proizvaja in tudi ne vgrajuje, ki jih tržišče več ne pozna in se jih porabniki bojijo. Imeli smo tudi vodarne, ki niso omogočale ustrezne priprave pitne vode, kar je predstavljalo resno tveganje za porabnike. V tistem času vodovodna infrastruktura resnično ni bila v dobri kondiciji in ni ponujala nobene garancije, da ne bo prišlo do neželenih posledic pri obratovanju vodovodov. Če ne bi uspeli pridobiti veliko nepovratnih sredstev iz evropskih skladov in narediti vse že znane pozitivne spremembe, bi imeli danes velike težave pri obratovanju vodovodov in posledično nezanesljivo oskrbo s pitno vodo in pogoste ukrepe prekuhavanja vode za prehranske namene, vse to pa bi povzročalo slabo voljo porabnikov in njihove upravičene zahteve in pritiske na občine, župane in upravljavca vodovodov, da se stanje uredi.

O kvaliteti infrastrukture posamezne občine veliko pove tudi njena preostala vrednost. Pred izvedbo obeh kohezijskih projektov in tudi nekaterih drugih investicij na vodovodni infrastrukturi, ki so se zgodile po letu 2013, je bila vrednost naše infrastrukture (cevovodi in objekti) izredno nizka, tako nizka, da ne bi zadostovala niti nabavni vrednosti novih cevi za nadomestne cevovode. Današnje stanje je veliko boljše in najemnine, ki jo občine dobijo za svojo infrastrukturo, so zaradi izboljšav, financiranih z evropskimi nepovratnimi sredstvi, bistveno višje (skupna vrednost plačane najemnine v letu 2023 znaša 876 tisoč €) in lahko

zadostujejo za potrebno vzdrževanje le-te pod pogojem, da se v celoti namensko porabijo. Na ta način je možno v naslednjih letih obnoviti še tiste odseke vodovoda, ki to obnovo potrebujejo. Ker je problematika obnove cevovodov s pretečeno amortizacijsko dobo evidentirana v celotni državi in tudi vnesena v državni operativni program oskrbe s pitno vodo za obdobje od 2022 do 2027, bo najbrž možno za odpravo tega problema pridobiti tudi kakšna državna ali evropska nepovratna sredstva.

Kot upravljavec vodovodne infrastrukture na področju občin Kočevja, Ribnice, Sodražice, Loškega Potoka in Kostela ob vsaki priložnosti jasno in upravičeno s ponosom izražamo zadovoljstvo z doseženimi izboljšavami na infrastrukturi, ki so se zgodile v zadnjih desetih letih. Posledično se je znižalo število okvar na vodovodnem omrežju in zato so se tudi zmanjšale vodne izgube, predvsem pa je pomembno, da se je izboljšala zanesljivost in varnost oskrbe s pitno vodo velike večine naših porabnikov (vsi naši vodovodi so že nekaj let ocenjeni kot zdravstveno ustrezni). Seveda je še dovolj prostora za izboljšavo, kar bo potrebno narediti v naslednjem obdobju. V mislih imamo predvsem obnovo določenih odsekov vodovoda na zelo razvejanem regionalnem vodovodu od Sodražice do Kočevja, ki nam povzročajo znatne vodne izgube, kot tudi na ostalih samostojnih vodovodnih sistemih, kjer vodne izgube presegajo predpisano mejo. Odprta ostaja tudi priprava pitne vode na določenih zajetjih (ali zamenjava vodnega vira), kar hitro pa se lahko pojavijo tudi težave, povezane z delovanjem zasebnih – vaških vodovodov, ki so že sedaj v zaskrbljujočem stanju in jih bodo občine, v katerih se ti vodovodi nahajajo, prisiljene prej ali slej sanirati in vključiti v sistem javne oskrbe s pitno vodo.

Ko omenjamo vodne izgube, je prav, da pojasnimo tudi to problematiko, ki je podrobno pojasnjena tudi v državnem operativnem programu oskrbe s pitno vodo za obdobje od 2022 do 2027.

Uredba o oskrbi s pitno vodo določa, da mora izvajalec javne službe vodne izgube iz javnega vodovoda spremljati in evidentirati v vodni bilanci javnega vodovoda, prav tako pa mora pripraviti program ukrepov za zmanjšanje vodnih izgub, ki je sestavni del programa oskrbe s pitno vodo. Lastnik javnega vodovoda zagotavlja izvedbo investicij in investicijskega vzdrževanja v skladu s programom za zmanjšanje vodnih izgub. Upravljavec javnega vodovoda mora zagotavljati izvedbo rednega vzdrževanja in ukrepov za zmanjšanje vodnih izgub, ki nastajajo pri rednem obratovanju javnega vodovoda, v skladu s programom ukrepov za zmanjšanje vodnih izgub. Z izvedbo ukrepov za zmanjšanje vodnih izgub morata lastnik in upravljavec javnega vodovoda vodne izgube zmanjšati na dopustno raven vodnih izgub, določeno v skladu z operativnim programom oskrbe s pitno vodo.

Izsek vodne bilance – III

NEPRODANE KOLIČINE VODE (m ³ /leto)		
VODNE IZGUBE (m ³ /leto)		
DEJANSKE IZGUBE (m ³ /leto)	NAVIDEZNE IZGUBE (m ³ /leto)	NEOBRAČUNANA PORABA (m ³ /leto)
Dejanske izgube na vodih surove vode in na sistemih za obdelavo vode (če obstajajo) (m ³ /leto)	Neugotovljena poraba (m ³ /leto)	Neobračunana merjena poraba (vključujoč izvoz vode) (m ³ /leto)
Puščanje na transportnih in razdelilnih vodih (m ³ /leto)		

Puščanje in prelivi na transportnih in/ali razdelilnih vodovodnih (m ³ /leto)	Nenatančnost meritev (m ³ /leto)	Neobračunana nemerjena poraba (m ³ /leto)
Puščanje na priključkih do merilnega mesta (m ³ /leto)		

Vir: Uredba o oskrbi s pitno vodo

Neprodana voda je pri upravljanju vodovodnih sistemov največji problem. Z zmanjšanjem neprodane vode dosežemo pozitivne vplive na:

- povečanje razpoložljivih kapacitet vodovodnega sistema,
- zmanjšanje stroškov investicij v dodatne vodne vire,
- manjše tveganje za zdravje ljudi zaradi morebitnega vpliva na zdravstveno ustreznost in skladnost vode,
- nižje stroške človeških in materialnih virov zaradi nenadnih in pogostih intervencijskih posegov, ob pogoju, da je zmanjševanje vodnih izgub povezano tudi s skrbno načrtovano obnovo vodovodnega omrežja, in
- trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri in s komunalno infrastrukturo.

Iz izseka vodne bilance je razvidno, da se neprodane količine vode delijo na dejanske izgube, navidezne izgube in neobračunano porabo. Kljub temu, da je za uspešno upravljanje vodovodnega sistema potrebno zmanjševati vse segmente neprodane vode, pa se metodologija za določanje dopustne ravni vodnih izgub nanaša le na dejanske izgube.

Državni operativni program oskrbe s pitno vodo za obdobje od 2022 do 2027 predpisuje dve metodologiji za določanje dopustne ravni vodnih izgub za javne vodovode, in sicer ena velja za tiste javne vodovode, ki oskrbujejo 5.000 ali več prebivalcev, druga pa za javne vodovode, ki oskrbujejo manj kot 5.000 prebivalcev.

Dopustne ravni vodnih izgub za javne vodovode, ki oskrbujejo 5.000 ali več prebivalcev, se določa na podlagi priporočila mednarodnega vodnega združenja IWA – International Water Association, z uporabo infrastrukturnega indikatorja izgub ILI (Infrastructure leakage index). Ta indikator je kazalnik učinkovitosti dejanskih ali fizičnih vodnih izgub, ki ga je razvilo mednarodno vodno združenje (IWA) in je bil prvič objavljen leta 1999 (Taylor, 2008). Infrastrukturni indikator vodnih izgub najbolje opisuje učinkovitost obvladovanja dejanskih izgub v vodovodnih sistemih. Z indeksom se meri, kako dobro se upravlja (vzdrževanje, popravila in sanacija) z distribucijskim omrežjem za kontrolo dejanskih izgub ob trenutnem operativnem tlaku. Štirje ključni dejavniki, ki vplivajo na dejanske vodne izgube v distribucijskih sistemih, so:

- hitrost in kakovost popravil,
- upravljanje cevovodov in objektov – obnova vodovodnega omrežja,
- aktivno ugotavljanje mest puščanj,
- upravljanje s tlakom (Taylor, 2008).

Za razvite države se glede na IWA standarde (Liemberger, 2005) za vodovodni sistem z indikatorjem ILI 2 - 4 smatra, da je to sistem z dobrim stanjem vodnih izgub. To je razvidno tudi iz spodnjih tabel, kjer je prikazana kategorizacija vodnih izgub na dva načina:

Opis in kategorizacija indikatorja vodnih izgub ILI za posamezne vodovodne sisteme

ILI	Obrazložitev kategorij vodovodnih sistemov
1-2	Odlično – ni potrebna intervencija
2-4	Dobro – ni potrebe po nujni intervenciji, potrebno je spremljanje
4-8	Slabo – potrebna je pozornost
>8	Zelo slabo - nujna takojšnja intervencija

Vir: Liemberger, 2007

Mednarodne kategorije učinkovitosti izgub (LPC)

ILI razpon za države z visokim dohodkom*	Kategorija učinkovitosti izgub (LPC)	Splošen opis LPC
< 1,5	A1	Nadaljnje zmanjševanje izgub je lahko neekonomično, razen če ne pride do pomanjkanja vode. Potrebna je natančna analiza za določitev stroškovno učinkovitih izboljšav.
1,5 do < 2	A2	
2 do < 3	B1	Potencial za izrazite izboljšave skozi upravljanje s tlakom, boljše aktivno upravljanje izgub in boljše vzdrževanje omrežja.
3 do < 4	B2	
4 do < 6	C1	Slabo beleženje izgub, ki je sprejemljivo le, če je vode v izobilju in je poceni. Celo takrat je potrebno analizirati raven in naravo izgub ter okrepiti napore za zmanjšanje izgub.
6 do < 8	C2	
8 do < 12	D1	Zelo neučinkovita raba virov. Nujna in prednostna naloga je priprava programov za zmanjšanje izgub.
12 ali več	D2	

*Klasifikacija Svetovne banke, 2021

Vir: Lambert, 2020

Za ugotavljanje dopustne ravni vodnih izgub za javne vodovode, ki oskrbujejo manj kot 5.000 prebivalcev, je v državnem operativnem programu oskrbe s pitno vodo za obdobje od 2022 do 2027 zapisano, da »iz literature, ki obravnava infrastrukturni indikator vodnih izgub (ILI) izhaja, da je ta manj primeren kazalnik učinkovitosti obvladovanja vodnih izgub za javne vodovode, ki oskrbujejo manj kot 5.000 prebivalcev, zato se za določitev dopustne ravni vodnih izgub uporabi % načrpane vode«. Ta zapis se nam zdi zelo nenavaden, ker je naša država v prejšnjem operativnem programu (gre za načrt, ki je veljal za obdobje 2016 – 2021), na strani 81, zapisala popolnoma drugače, in sicer, da ocenjevanje vodnih izgub samo v odstotni vrednosti med oddano in prodano vodo v vodovodnem sistemu ni najbolj primerno, ker ne upošteva vseh dejavnikov, ki vplivajo na višino izgubljene vode. Žal naši državni uradniki včasih ne vedo, kaj delajo in s svojimi nepoznavanjem problematike škodujejo svojim državljanom. Naša država je relativno bogata z vodnimi viri in vprašanje je, ali je modro in racionalno (ali smo res tako bogati?) postaviti tako ostre zahteve. Mislimo, da ni potrebno posebej poudarjati, da je procentualno prikazovanje izgub pri manjših podeželskih vodovodih, ki se nahajajo na demografsko ogroženih področjih, nepravilno in zgrešeno. Če je poraba vode na teh malih podeželskih sistemih nizka in zaradi praznjenja podeželja pada iz leta v leto, se procent vodnih izgub zvišuje, tudi če vodne izgube nominalno ostajajo vsako leto enake. Poleg tega je jasno, da vodne izgube pri dveh vodovodih, ki imajo enako količino načrpane in prodane vode, imajo pa bistveno različno dolžino omrežja, ne morejo biti enake. Kako je potem lahko kriterij ocenjevanja vodnih izgub samo v odstotni vrednosti med oddano in prodano vodo v vodovodnem sistemu »uzakonjen«?

Vodne izgube so strošek pa tudi tveganje in jih je potrebno zmanjševati. Določena oblika prisile za zmanjševanje vodnih izgub na dopustno raven je zapisana v uredbi o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja, po kateri se oblikujejo cene komunalnih storitev. Tako se v kalkulacijo cene vodarine lahko vključijo stroški vodnega povračila za prodano pitno vodo in za vodne izgube le do dopustne ravni vodnih izgub v skladu s predpisom, ki ureja oskrbo s pitno vodo, ta predpis pa je operativni program. Pri pripravi dopustne ravni vodnih izgub za namen vključitve stroškov vodnega povračila za vodne izgube v ceno izvajanja storitev oskrbe s pitno vodo je operativni program upošteval, da se vodnih izgub ne da občutno zmanjšati v kratkem časovnem obdobju in je predvidel postopno doseganje ciljne vrednosti, ki za javne vodovode, ki oskrbujejo 5.000 in več prebivalcev, znaša faktor 4, za javne vodovode, ki oskrbujejo manj kot 5.000 prebivalcev pa 28% načrpane vode.

Dopustna raven vodnih izgub za namen vključitve stroškov vodnega povračila za vodne izgube v ceno izvajanja oskrbe s pitno vodo - 5.000 ali več prebivalcev, po letih

LETO	DOPUSTNA RAVEN VODNIH IZGUB
2022	ILI = 6
2023	ILI = 6
2024	ILI = 5
2025	ILI = 5
2026	ILI = 5
2027	ILI = 4

Dopustna raven vodnih izgub za namen vključitve stroškov vodnega povračila za vodne izgube v ceno izvajanja oskrbe s pitno vodo - manj kot 5.000 prebivalcev, po letih

LETO	DOPUSTNA RAVEN VODNIH IZGUB
2022	30% načrpane vode
2023	30% načrpane vode
2024	29% načrpane vode
2025	29% načrpane vode
2026	29% načrpane vode
2027	28% načrpane vode

Za zmanjševanju vodnih izgub je ključni ukrep sistematična obnova cevovodov (primarnih in sekundarnih), saj se zaradi starosti in neustreznih lastnosti materialov pojavljajo številne okvare, ki terjajo odkop mesta poškodbe, popravilo ter vrnitev mesta v prvotno stanje, vse to pa je zelo moteče tudi za porabnike. Drugi najbolj učinkoviti ukrepi za zmanjšanje vodnih izgub pa so:

- zniževanje tlaka v tistih delih javnega vodovoda, kjer je to tehnično mogoče in smiselno,
- nadzor z vzpostavitvijo stalnih merilnih mest in
- aktivno odkrivanje okvar s sodobnejšo opremo in usposobljenim kadrom ter njihovo saniranje.

Po operativnem programu so odgovorni nosilci za zmanjševanje vodnih izgub Občine in izvajalci javne službe. Torej, prej se bomo skupno lotili te naloge, prej bo boljše za vse.

Hydrovod je v letu 2023 izvajal dejavnost oskrbe s pitno vodo z dvajsetimi ločenimi vodovodnimi sistemi. Od teh sistemov je samo eden takšen, ki oskrbuje 5.000 in več porabnikov, vsi ostali oskrbujejo manj kot 5.000 porabnikov.

Vodovodni sistem, ki oskrbuje več kot 5.000 porabnikov, je regionalni vodovod Sodražica-Ribnica-Kočevje. Vodne izgube za ta vodovod se ugotavljajo z izračunom infrastrukturnega indikatorja vodnih izgub (ILI). V letu 2023 je ta znašal 2,50, kar je dobro in smo znotraj dopustne ravni vodnih izgub, ki je predpisana kot cilj ob koncu sprejetega državnega operativnega načrta (za leti 2022 in 2023 je predpisan faktor ILI = 6, za leto 2027 pa ILI = 4). Žal se s tem ne smemo zadovoljiti, ker se nam stanje lahko hitro poslabša. V letu 2021 je bil faktor ILI še nižji (znašal je 2,29), a smo žal v letu 2023 ob nižji prodaji vode morali načrpati cca. 78.000 m³ več vode, kar pomeni, da so se nam vodne izgube povišale za skoraj 100.000 m³. S projektom SORIKO smo obnovili pomemben del omrežja in s tem tudi zmanjšali vodne izgube, žal pa je še vedno ostalo veliko odsekov dotrajanega omrežja, kjer se razmere slabšajo iz leta v leto. Veliko teh odsekov vodovodov, kjer je obnova nujna, je znanih in jih ni potrebno posebej omenjati. Stanje se samo od sebe ne bo izboljšalo, potrebno je čim prej ukrepanje.

ID vodovodnega sistema	Naziv vodovodnega sistema	Letna količina načrpane vode na dan 31.12.2020 [m ³]	Letna količina prodane vode na dan 31.12.2020 [m ³]	Trenutne letne dejanske izgube (CARL) [litri]	Dolžina javnega vodovodnega omrežja v km (l)	Število priključkov (Pc)	Celotna dolžina priključkov na vodovod v km (l)	Povprečni operativni tlak v m (P)	Neizpolne letne dejanske izgube (litri) (IARL)	Neizpolne letne dejanske izgube (litri) (UARL)	Infrastrukturni indikator vodnih izgub (litri) (ILI)
1.092.00	KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA***	2.036.743,00	1.481.334,00	555.409.000,00	320,95	6.575,00	90,00	50,00	664.350,50	242.487.932,50	2,29

Med vodovode, ki oskrbujejo manj kot 5.000 prebivalcev, je uvrščeno preostalih naših 19 vodovodnih sistemov, od teh je devet, ki imajo zelo nizko porabo, manj kot 10 m³/dan, kar je po nekaterih merilih spodnja meja za uvrstitev na seznam javnih vodovodov. Kot je že bilo navedeno, se je država odločila, da se nivo dopustnih vodnih izgub za te vodovode računa samo v odstotni vrednosti med oddano in prodano vodo. Tako dopustna raven vodnih izgub v letih 2022 in 2023 znaša 30% načrpane vode, v letu 2027 pa 28% načrpane vode.

VODOVODNI SISTEM		PORABA VODE				VODNE IZGUBE				
Šifra VS	Naziv vodovodnega sistema	VSA ODVZETA VODA ZA VS	VSA PRODANA VODA (merjena in nemerjena)	VSA NEOBRAČUNANA PORABA VODE	VSA PORABA VODE OBRAČUNANA IN NEOBRAČUNANA	Navidezne izgube	RAZLIKA MED ODVZETO IN OBRAČUNANO / PRODANO VODO		RAZLIKA MED ODVZETO IN PORABLJENO VODO (OBRAČUNANO IN NEOBRAČUNANO IN NAVIDEZNI IZGUBAMI)	
1092	Kočevje - Ribnica - Sodražica	2.237.633	1.517.853	119.237	1.637.090	22.263	719.780	32,17%	578.280	25,84%
1103	Kot-Jurjevica-Breže	34.778	28.282	125	28.407	461	6.496	18,68%	5.910	16,99%
1104	Sajevac - Dane (Francišek)	38.692	30.845	380	31.225	387	7.847	20,28%	7.080	18,30%
1093	Loški Potok	108.969	63.451	414	63.865	1.090	45.518	41,77%	44.014	40,39%
1094	Predgrad - Dol	43.640	30.223	2.129	32.352	436	13.417	30,74%	10.852	24,87%
1095	Gora	12.574	5.942	3.075	9.017	126	6.632	52,74%	3.431	27,29%
1096	Kostel-Kaptol-Delač	13.960	8.721	363	9.084	140	5.239	37,53%	4.736	33,93%
1097	Jakšiči - Fara	21.508	14.347	205	14.552	215	7.161	33,29%	6.741	31,34%
1098	Brezovica - Vimolj	8.765	7.431	240	7.671	7	1.334	15,22%	1.087	12,40%
1100	Koprivnik	8.637	6.025	414	6.439	86	2.612	30,24%	2.112	24,45%
1106	Vrh Krkovo	5.734	4.140	0	4.140	57	1.594	27,80%	1.537	26,81%
1108	Spodnji Log	2.355	2.373	0	2.373	24	-18	-0,76%	-42	-1,78%
1110	Trava-Srednja vas	4.657	2.412	60	2.472	47	2.245	48,21%	2.138	45,91%
1111	Knežja Lipa	3.236	2.323	1	2.324	113	913	28,21%	799	24,69%
1112	Žaga	584	583	0	583	0	1	0,17%	1	0,17%
1500	Novi Kot	1.750	1.663	0	1.663	18	87	4,97%	69	3,94%
1501	Laze pri Predgradu	1.318	736	0	736	13	582	44,17%	569	43,19%
1909	Kuželj	1.538	1.491	0	1.491	0	47	3,06%	47	3,06%
1910	Stari Kot	376	377	0	377	0	-1	-0,27%	-1	-0,27%
3021	Bilpa	510	358	168	526	5	152	29,80%	-21	-4,12%
	SKUPAJ	2.551.214	1.729.576	126.811	1.856.387	25.488	821.638	32,21%	669.339	26,24%

Iz navedenih izračunov je razvidno, da smo ciljne vrednosti dosegli na večini vodovodnih sistemov, pri nekaterih pa nas čaka še kar nekaj dela pa tudi kar nekaj finančnih vložkov. Ob tem je naše mnenje, da je na nekaterih vodovodih smiselno vztrajati na urejanju razmer (npr. na sistemu Loški Potok), na nekaterih zelo malih sistemih pa tudi ne, ker gre količinsko za gotovo nepomembna odstopanja.

Po sedaj veljavni zakonski ureditvi je pitna voda v Sloveniji javna dobrina, kar je za varnost državljanov edino pravilno. Leta 2016 je bila pravica do pitne vode zapisana tudi v našo ustavo, kljub temu, da je bilo po mnenju večine strokovne javnosti to področje v naši zakonodaji primerno rešeno že pred tem. Način izvajanja dejavnosti oskrbe s pitno vodo in standard oskrbe porabnikov s pitno vodo sta delno urejena z državnimi predpisi in delno s predpisi lokalnih skupnosti. Skladno z veljavnim Zakonom o varstvu okolja sodi dejavnost oskrbe s pitno vodo med obvezne občinske gospodarske javne službe varstva okolja. Po vpisu pravice v ustavo ta dejavnost postaja državna in država se je zavezala, da bo v 18-ih mesecih po uveljavitvi zapisa v ustavo uskladila vso potrebno zakonodajo. Ta rok za uskladitev predpisov je že zdavnaj iztekel, žal pa še vedno ni nobenih sprememb veljavne zakonodaje. Država je v lanskem letu sama pripravila osnutek Zakona o gospodarskih javnih službah varstva okolja in ga je poskušala na hitro sprejeti, žal pa je ta, v sedaj zapisani obliki, popolnoma nesprejemljiv in je bil zavržen tako s strani vseh treh asociacij občin kot tudi s strani izvajalcev komunalnih storitev. Pristojno ministrstvo je bilo povabljen, da se še enkrat začne s pripravo tega zakona, in sicer na način, da se skupno usklajujejo celotna problematika in še posebej tisti del, ki prinaša finančne posledice. Žal Ministrstvo za okolje in naravne vire, vsaj do sedaj, ni pokazalo posebnega interesa za tovrstno sodelovanje.

»70.a člen
(pravica do pitne vode)

Vsako ima pravico do pitne vode.

Vodni viri so javno dobro v upravljanju države.

Vodni viri služijo prednostno in trajnostno oskrbi prebivalstva s pitno vodo in z vodo za oskrbo gospodinjstev in v tem delu niso tržno blago.

Oskrbo prebivalstva s pitno vodo in z vodo za oskrbo gospodinjstev zagotavlja država preko samoupravnih lokalnih skupnosti neposredno in neprofitno.«.

II.

Zakone, ki urejajo vsebine iz novega 70.a člena ustave, je treba uskladiti s tem ustavnim zakonom v osemnajstih mesecih po njegovi uveljavitvi.

Ta ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru.

Uradni list RS, št. 75/16 z dne 30. 11. 2016

Po našem mnenju kakšnega posebnega zakona za uresničevanje ustavne pravice do pitne vode niti ne potrebujemo, saj je obstoječa zakonodaja popolnoma ustrezna in življenjska. Če je potrebno še kaj posebej izpostaviti, se to lahko izvede z dopolnitvijo ali spremembo obstoječe zakonodaje. Najbrž bodo nekateri ostali razočarani, ker so bila pričakovanja od zapisa v ustavi prevelika. V Sloveniji je značilna razpršena pozidava (nekateri posamezniki imajo svoje hiše dislocirane od strnjjenih naselij) in do vsake hiše resnično ne bo javnega vodovoda iz vsaj dveh razlogov: ali je to predrago, ali pa iz zdravstvenega razloga ni smiselno, ker bo poraba vode premajhna in ne bo prihajalo do izmenjave vode v vodovodnih ceveh, kar pomeni, da bi imeli »postano« vodo, ki ne bi bila zdravstveno ustrezna.

Ob vpisu pravice do pitne vode v ustavo, so nekateri posamezniki, ki so pri tem aktivno sodelovali, želeli to dejavnost centralizirati na nivoju države. Pripravljen je bil predlog za ustanovitev posebne državne direkcije, ki bi najbrž imela nekaj sto zaposlenih. To za občine nikakor ni bilo sprejemljivo, ker takšne rešitve ne pozna nobena država na svetu, še posebej pa ne v razviti Evropi, kjer je v direktivi o lokalni samoupravi jasno zapisano, da gre za lokalno službo, ki mora biti čim bližje porabnikom. Z vseh strani so prihajale pripombe, da sedanja oblika izvajanja oskrbe s pitno vodo na terenu dobro deluje in ni nobene potrebe po njeni centralistični organizaciji. Zato je prav, da tako tudi ostane, ker lokalna skupnost bolj »čuti«

lokalne probleme in dejstvo, da ni nemotenega bivanja in gospodarskega razvoja znotraj določene lokalne skupnosti brez urejene oskrbe s pitno vodo. Poleg tega je tudi sicer iz dosedanje prakse dovolj jasno, da lokalna skupnost lahko mnoge dejavnosti za svoje občane izvaja uspešnejše in racionalnejše, kot bi to izvajala država na centraliziran oziroma dirigirani način, kjer je preveč birokracije, vse gre bolj počasi, vse je daleč od vira težav in je zato tudi prisotno povišano tveganje, da bo tudi poraba sredstev manj transparentna (tipičen primer so državne ceste, dimnikarske storitve, poplavna varnost itd., torej dejavnosti, ki jih uspešno ali pa neuspešno ureja država).

Vpis pravice do pitne vode v ustavo naj bi bil, po izjavah pobudnikov in zagovornikov tega vpisa, nujno potreben, da zaščitimo naše vodne vire pred privatizacijo. Ali smo to dejansko dosegli in so zdaj ti viri resnično bolj varni kot prej, bo pokazal čas. Voda je preveč zanimiva za mnoge, ki imajo kapitala dovolj in jih še posebej zanimajo varne naložbe za svoj kapital, ki prinašajo ne preveč tvegan način doseganja profita. V preteklosti je bilo nekaj primerov privatizacije pitne vode in nobeden se za porabnike ni izkazal kot dober. Pred leti smo tudi znotraj evropske unije lahko opazovali, kako so določeni lobiji uspeli uvrstiti v osnutek nove evropske direktive o koncesijah tudi rešitev, da bi pitna voda postala tržno blago. Ni veliko manjkalo, da bi bila takšna rešitev tudi sprejeta. Na srečo se je celotna javnost v Evropski uniji zbudila in organizirala zbiranje podpisov proti takšni rešitvi. Peticijo je v zelo kratkem času podpisalo skoraj dva milijona posameznikov, kar je bilo dovolj, da je pritisk javnosti naredil svoje in Evropska komisija je bila prisiljena področje oskrbe s pitno vodo izvzeti iz predloga že pripravljene direktive o koncesijah. Javni interes je za nekaj časa zmagal. Kako dolgo, pa je drugo vprašanje.

Krog tistih posameznikov, ki imajo dovolj kapital, se zaveda pomena pitne vode, vedo, da brez nje ni življenja, poznajo njen strateški pomen in znajo izračunati finančne koristi, ki bi nastale, če bi prišlo do privatizacije vodnih virov. To bi bila zagotovo zelo varna in donosna naložba. Zato želja bogatih po posedovanju vodnih virov ne bo nikoli ugasnila, tudi vpis pravice do pitne vode za njih ne predstavlja popolnoma nepremostljive ovire. Še posebej zato ne, ker je razpoložljivega kapitala v svetu ogromno, pravih (varnih) priložnosti za vlaganje pa čedalje manj. Zato se bo ob pravi priložnosti hitro pojavila nova oblika (prisile, pobude ali »ponudbe«) za izvedbo »bolj ekonomične« oziroma »bolj vsečne« ali temu podobne oblike oskrbe s pitno vodo, kar pomeni isti cilj v nekoliko spremenjeni obliki (lepše »zapakiran«). Vsi primeri privatizacije vodnih virov po svetu so negativni (tudi v Evropi). Želja po dobičku velikih zasebnih družb je vsepovsod prinesla mnogo višje cene, slabše vzdrževanje vodovodne infrastrukture, slabšo kvaliteto vode na pipah porabnikov in slabšo dostopnost pitne vode za najbolj ranljive skupine porabnikov. Vsi ti odkloni so logični, ker je čim večji zaslužek osnovno vodilo kapitala. Zato je zavedanje javnosti in pritisk različnih civilnih iniciativ največje zagotovilo, da bo oskrba s pitno vodo ostala javna.

Za zaključek te uvodne predstavitve lahko še enkrat izpostavim zadovoljstvo nad uspešnim poslovnim letom 2023. Kljub mnogim izzivom, ki smo jih srečevali tekom leta 2023 in smo jih delno tudi opisali v tem uvodu, smo realizirali vse načrtovane aktivnosti, nekatere pa tudi preseгли. Na ta način smo ponovno naredili korak naprej pri razvoju oskrbe s pitno vodo na celotnem področju našega delovanja. Kar me še posebej veseli, je to, da so imeli naši porabniki vode dovolj in je bila ta v celoti zdravstveno ustrezna in skladna z zahtevami naše zakonodaje (tudi v času avgustovske ujme).

Dobro sodelovanje občin in upravljavca je ključ vsega doseženega v minulih letih, je gonilo razvoja. Timsko delo in dolgoročno načrtovanje dajejo vedno dobre rezultate. Na Hydrovodu dejansko ves čas delovanja te družbe deluje relativno majhna in usposobljena ekipa, ki zna in zmore in se ne ukvarja zgolj z vzdrževanjem vodovodne infrastrukture, kar si mnogi predstavljajo, temveč opravlja širok obseg delovnih nalog, kjer ima razvoj še posebno mesto. Moramo biti vsestranski, če želimo opraviti vse svoje obveznosti in tudi realizirati sprejete letne poslovne načrte. Vsakodnevne naloge in tudi razmere v družbi nas silijo v nenehna prilagajanja, ki so pogojena s spremembami predpisov, s spremembami na terenu, z vremenskimi spremembami, s spremembami materialov in tehnologije ter tudi z novo nastalimi potrebami porabnikov, ker je jasno, da porabniki ne smejo ostati prikrajšani oziroma brez stalne in varne oskrbe s pitno vodo.

2.1 OSKRBA S PITNO VODO V LETU 2023

Po veljavni zakonodaji sistem za oskrbo s pitno vodo predstavlja sistem elementov vodovoda (cevi, črpališča, vodohrani, čistilne naprave, individualni priključki, hidranti, ipd.), s katerim upravlja en upravljavec in pretežni del rednega obratovanja deluje kot samostojen sistem, hidravlično ločen od drugih vodovodnih sistemov.

V letu 2023 smo oskrbo naših porabnikov s pitno vodo izvajali z obratovanjem naslednjih vodovodnih sistemov:

- regionalni vodovod Kočevje – Ribnica – Sodražica pokriva največji del potreb po pitni vodi v občinah Kočevje, Ribnica in Sodražica, ta vodovod je postal resnično velik, ker je s kohezijskimi projekti prevzel oskrbo s pitno vodo nekaterih porabnikov, ki so se prej oskrbovali s pitno vodo iz samostojnih vodovodnih sistemov,
- vodooskrbni sistem Dol oskrbuje s pitno vodo del porabnikov na področju občine Kočevje in del porabnikov s področja občine Črnomelj,
- vodooskrbni sistem Ravni Dol oskrbuje s pitno vodo del porabnikov na področju občine Ribnica in del porabnikov na področju občine Sodražica,
- vodovodni sistemi Koprivnik, Knežja Lipa, Brezovica – Vimolj, Spodnji Log, Bilpa in Laze oskrbujejo s pitno vodo preostali del porabnikov v občini Kočevje,
- vodovodni sistemi Loški Potok, Trava – Srednja vas, Stari Kot in Novi Kot oskrbujejo s pitno vodo porabnike v občini Loški Potok,
- vodovodni sistem Gora oskrbuje s pitno vodo preostali del porabnikov v občini Sodražica,
- vodooskrbni sistem Frančišek (Sajevec – Dane) oskrbuje s pitno vodo del porabnikov s področja občine Ribnica, in
- vodovodni sistemi Jakšiči – Fara, Kostel, Žaga, Vrh – Krkovo in Kuželj oskrbujejo s pitno vodo porabnike v občini Kostel.

Vsi navedeni sistemi oskrbujejo s pitno vodo nekaj več kot 30.000 porabnikov (stalno in začasno prijavljenih), ki bivajo in delujejo na tem področju. Pri tem regionalni vodovod Kočevje – Ribnica – Sodražica štejemo kot enotni vodovodni sistem, kljub dejstvu, da se napaja iz petih neodvisnih vodnih virov, ima razvejano vodovodno omrežje v treh občinah in bi ga lahko

prikazali vsaj v obliki treh vodovodnih sistemov. Pomembno pa je izpostaviti, da je ta vodovod prevzel tudi vlogo napajanja s pitno vodo dela področja nekdanjega Suhokranjskega vodovoda, ker se iz vodarne Slovenska vas oskrbujejo s pitno vodo porabniki občine Kočevje,

ki teritorialno sodijo na področje Suhe Krajine, kakor tudi del porabnikov v občini Žužemberk (odcep Smuka) ter občini Dobropolje (odcep pri Vrbovcu). V prejšnjih letih smo izvajali oskrbo naših porabnikov z obratovanjem več vodovodnih sistemov, kot jih imamo danes, a se je s postopnim združevanjem

nekaterih manjših vodovodnih sistemov z regionalnim vodovodom to število zmanjšalo, kar je dobro in finančno racionalnejše, s tem pa se je tudi zvišala zanesljivost in varnost oskrbe porabnikov s pitno vodo.

Skupna dolžina javnega vodovodnega omrežja v upravljanju Hydrovoda, ki je zelo razvejano, je ob koncu leta 2023 znašala 503.952 m. To je sorazmerno dolgo omrežje za oskrbo približno 30.000 porabnikov. Zgolj za primerjavo: Ljubljanski vodovod upravlja z omrežjem, dolgim cca. 1.100 km in s tem omrežjem, po 43.000 priključkih, oskrbuje cca. 330.000 porabnikov oziroma 150.000 gospodinjstev v Ljubljani in okolici. Torej na približno dvakrat daljšem omrežju oskrbujejo enajstkrat več porabnikov.

Dolžina našega vodovodnega omrežja se vsako leto povečuje, kot rezultat izgradnje novih krakov in odsekov vodovoda, ob tem pa se zgolj minimalno povečuje število vodovodnih priključkov oziroma novih porabnikov pitne vode. Žal območje občin, kjer izvajamo svojo dejavnost, ni tako atraktivno za stanovanjsko pozidavo, kot so območja v občinah okrog Ljubljane, zato število prebivalcev stagnira oziroma se celo zmanjšuje.

Omrežje, s katerim izvajamo našo dejavnost, je zgrajeno iz vseh možnih materialov. Tako vzdržujemo cevovode iz jeklenih cevi, cevi iz litega železa, iz polietilena in polivinilklorida, iz nodularne litine in azbestno-cementnih cevi. Vse te cevi so različnih profilov (od DN 30 do DN 400) in različne starosti (nekateri deli omrežja so stari tudi več kot 80 let). Pri novogradnjah in obnovah vodovodnega omrežja se najpogosteje uporablja nodularna litina in polietilen, najpogosteje uporabljeni material pri hišnih priključkih pa je polietilen. Na vodovodnem omrežju je vgrajeno ogromno hidrantov ter drugih armaturnih elementov: zasunov, loput, zračnikov, blatnikov. Največji del tega imamo evidentiranega v katastru, ne pa vsega, ker se vodovodna infrastruktura nahaja pod zemljo in je zagotovo ostalo še kaj očesu skrito. Po trenutno znanih podatkih imamo evidentiranih vgrajenih 9240 zasunov, 1362 hidrantov, 466 zračnikov in 407 blatnikov, postavljenih pa je tudi 222 krmilnih jaškov. Poleg cevovodov

Hydrovod upravlja še s 4 vodarnami, 42 zajetji in vrtinami, 60 vodohrani, 20 črpališči, 12 hidropostajami, 6 razbremenilnimi objekti in 4 drugimi pomožnimi objekti. Brez vsega naštetega oskrba s pitno vodo na tako razgibanem terenu, kot je naš, ne bi bila mogoča.

Delovanje vodovodnih sistemov je v večjem delu (ne pa v celoti) vodeno in nadzorovano v nadzornem centru. Tja se prenašajo mnogi podatki o delovanju posameznih objektov. Tisti, ki so namenjeni črpanju, prečrpavanju in shranjevanju vode, so avtomatizirani in nadzorovani daljinsko. Krmilniki na podlagi vhodnih podatkov samostojno urejajo procese črpanja in prenašajo podatke v nadzorni center. Prenos podatkov med objekti in nadzornim centrom poteka na več načinov (po radijski postaji, GPRS povezavi, GSM povezavi).

Za vse uvodoma našete vodovodne sisteme je značilno, da so ti medsebojno tehnično ali popolnoma ločeni in različno oddaljeni, tako nivojsko kot tudi višinsko.

Vsak od naših prej naštetih javnih vodovodov ima svoje značilnosti in posebnosti, zato ni mogoče govoriti o dveh enakih vodovodih. V osnovi lahko te vodovode ločimo po velikosti in zahtevnosti. Tako so nekateri od teh vodovodov tehnično dokaj enostavni za upravljavca, zato je upravljanje z njimi sorazmerno nezahtevno, pri nekaterih drugih pa so terenske značilnosti

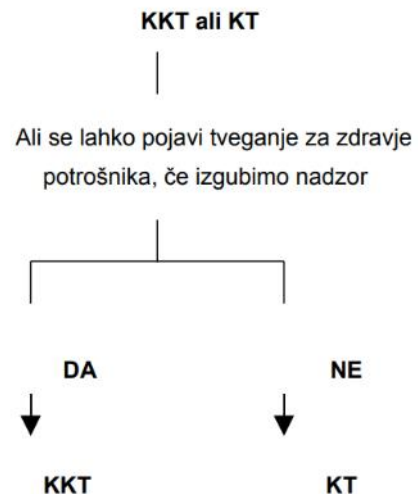

zahtevale izgradnjo dokaj zahtevnega vodovodnega sistema, ki ima zgrajenih več objektov in črpališč, pa tudi več zajetij. Takšni vodovodi zahtevajo vsakodnevno kontrolo obratovanja, saj so izredno ranljivi, posledice morebitnih okvar so večje in čas vzpostavitve prvotnega stanja je daljši. Zato je razumljivo, da so tudi

stroškovno zahtevnejši.

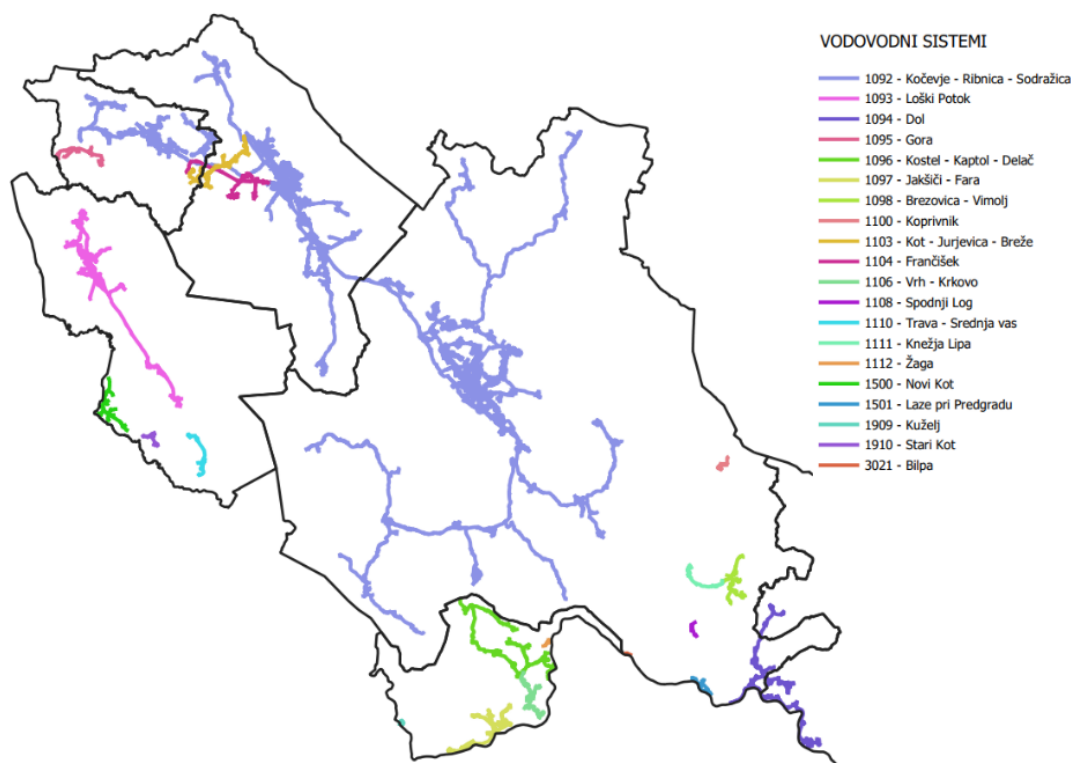
Glede spremljanja zdravstvene ustreznosti vode in izvajanja HACCP sistema pa so vsi ti vodovodi enako zahtevni in jih je potrebno vse obravnavati z dolžno skrbnostjo. Vsak porabnik mora na svoji pipi dobiti pitno vodo, ki je bistra, brez barve, vonja in okusa in ne vsebuje mikroorganizmov, parazitov in njihovih razvojnih oblik v številu, ki lahko predstavlja nevarnost za zdravje ljudi ter snovi v koncentracijah, ki bi same ali skupaj z drugimi snovmi lahko predstavljale nevarnost za zdravje ljudi. Zato kot upravljavec nenehno sledimo cilju po optimizaciji stroškov ob hkratnem dvigu njihove zanesljivosti, eden od načinov doseganja tega cilja pa je tudi že navedeno zmanjševanje števila vodovodnih sistemov, kar pa žal ni samoumevno in vsepovsod mogoče, ker so vodovodni sistemi medsebojno različno oddaljeni,

tako nivojsko kot tudi višinsko. Zato v primerih prevelikih medsebojnih razdalj in višinskih razlik, pa tudi nizke porabe vode na posameznih manjših vodovodih, le-teh ni smiselno povezovati. Premajhna izmenjava vode v cevovodih nam lahko povzroča velike težave in stroške, ker je težko zagotavljati varno oskrbo s pitno vodo (postana voda). Žal pa se vse pogosteje srečujemo s tem tveganjem, še posebej na dolgih odsekih z majhno porabo ali pa na demografsko ogroženem podeželju, kjer je vse manj porabnikov, s tem pa se zmanjšuje tudi poraba vode.

Vse naše prej našteje vodovodne sisteme upravljamo v celoti, torej od zajetja do zadnjega porabnika, izjemo predstavlja samo vodovodni sistem Kuželj, ki je del nekoč skupnega vodovodnega sistema obeh Kuželjev (hrvaškega in slovenskega) z zajetjem in vodohranom na hrvaški strani.

Vodovodni sistemi v upravljanju Hydrovoda

Od vseh naših vodovodnih sistemov največkrat izpostavljamo regionalni vodovod, ki poteka po treh občinah: Sodražica, Ribnica in Kočevje. Njegov pomen za nemoteno oskrbo porabnikov s pitno vodo v teh občinah je izredno velik. Teža tega vodovoda je vidna že iz samega grafičnega prikaza vodovodnih sistemov v upravljanju Hydrovoda. Ta sistem, ki je sedaj tudi za

državne razmere zelo velik, za upravljavca pa tehnično in finančno zelo zahteven, je dejansko naša hrbtenica vodooskrbe, saj je hkrati naš največji sistem tako po dolžini omrežja in številu porabnikov, kot tudi po količini prodane vode. Dolžina transportnih cevovodov tega sistema znaša nekaj manj kot 90 km, če k temu prištejemo še celotno pripadajoče razvejano omrežje, pa znaša dolžina tega vodovodnega sistema več kot 320 km. Porabniki na tem vodovodnem sistemu so v letu 2023 porabili 1.513.427 m³ vode, kar predstavlja 87,75 % naše celokupne prodane vode.

Že tako velik in razvejan vodovodni sistem se je z realizacijo obeh kohezijskih projektov (SORIKO in Suhokranjski vodovod) še dodatno povečal (povečala se je tako dolžina tega vodovodnega sistema, kot tudi področje, ki ga ta sistem pokriva). Tako sedaj ta vodovod poteka in oskrbuje porabnike s pitno vodo od področja severno od Sodražice preko Sodražice, Ribnice in Kočevja ter se konča v naseljih južno in jugovzhodno od Kočevja oziroma skoraj ob meji z občino Kostel (Morava), z občino Dobropolje (Vrbovec)

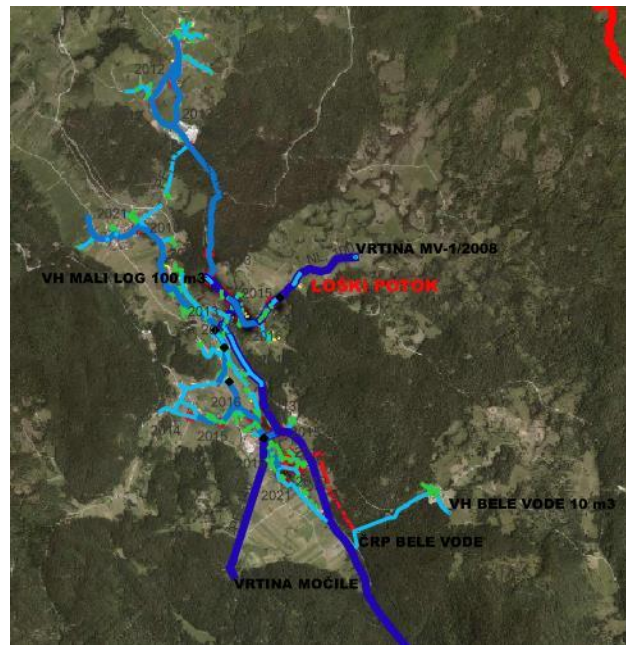
in občino Žužemberk (Smuka). Voda iz tega sistema se uporablja tudi za oskrbo s pitno vodo dela porabnikov iz občin Žužemberk in Dobropolje, po povezovalnih cevovodih, ki so realizirani v sklopu projekta Suhokranjski vodovod.

Regionalni vodovod je trenutno v dokaj dobrem stanju. Velik del tega vodovodnega sistema je obnovljen, ostaja pa še vedno pomemben del omrežja na tem vodovodnem sistemu, ki je že amortiziran, povzroča pomembne vodne izgube in je zato nujno potreben obnove. Če temu ne bomo pristopili, se stanje lahko hitro poslabša, posledice pa bomo opazili v višjih količinah izgubljene vode (v letu 2023 smo nekaj tega že opazili). Iz znanih razlogov je zelo pomembno čim prej obnoviti tudi odseke vodovoda z azbestnimi cevmi. Za upravljavca je upravljanje tako velikega ter tehnično in finančno zelo zahtevnega sistema poseben izziv. Vodovod poteka po zelo razgibanem terenu in tlačne razmere v cevovodih se nenehno spreminjajo, v pretežni meri pa imamo visoke tlake, ki tako za omrežje, kot tudi za upravljavca niso zaželeni. Za zmanjšanje vodnih izgub se med prvimi priporočili stroke navaja ukrep zmanjšanja tlakov v omrežju. Gre za zelo logičen predlog, ki ima mnoge prednosti. Žal je to pri nas gotovo nemogoče izvedljivo, delno zaradi razgibanega terena in delno zaradi zgodovinskih vzrokov.

Vse večstanovanjske stavbe, zgrajene na našem območju, nimajo lastne inštalacije za regulacijo tlaka v vodovodnem omrežju in so vsi porabniki odvisni od tlakov, ki jih zagotavljamo mi, kot upravljavci.

Med ostalimi vodovodnimi sistemi velja po pomembnosti, velikosti in tudi zahtevnosti omeniti še dva vodovodna sistema, to sta sistema Loški Potok in Dol.

Vodovodni sistem Loški Potok pokriva pretežni del občine Loški Potok in oskrbuje s pitno vodo največji del naselij v tej občini. Zaradi terenske razgibanosti in medsebojne razdalje posameznih naselij je ta sistem izredno zahteven za vzdrževanje in obratovanje ter energetsko potraten. Sistem je bil v času izgradnje, pred več kot 40-timi leti, zastavljen na način, da deluje s pomočjo šestih vodohranov, do katerih pride voda s pomočjo delovanja petih črpališč, zaradi prevelikih pritiskov na določenih lokacijah pa je s pomočjo reducirnih ventilov potrebno poskrbeti tudi za zmanjševanje teh pritiskov na posameznih delih omrežja na nivoje, ki so sprejemljivi za porabnike. Jasno je torej, da gre za zelo zahteven vodovodni sistem, ki zaradi velikega števila objektov, več tlačnih nivojev oskrbe s pitno vodo in visokih tlakov v omrežju zahteva od upravljavca posebno pozornost, obratovanje takšnega vodovodnega sistema pa je tudi stroškovno drago.

Terenska razgibanost in višinske razlike sta vzrok, da del porabnikov še vedno ni vključen v sistem javne oskrbe s pitno vodo ali pa ima na svojih odjemnih mestih neprimerne tlačne razmere. Ker velikost tega vodovodnega sistema, skladno z veljavno zakonodajo, zahteva tudi zagotovitev rezervnega vodnega vira, je Občina Loški Potok pred približno dvajsetimi leti začela z iskanjem le-tega. Ni bila samo zakonska prisilila vzrok iskanja rezervnega vodnega vira, tudi želja po kvalitetnejšem vodnem viru je postopoma dozorela. Tako je bila na območju Hriba izvrtana vrtina, žal pa je zaradi pomanjkanja finančnih sredstev vse zastalo in več kot 10 let se z vrtino ni nič dogajalo. Ker so se težave tako s kvaliteto vode kot tudi s pogostimi okvarami začele stopnjevati, se je vodstvo občine odločilo, da k urejanju stanja na področju oskrbe porabnikov s pitno vodo pristopi bolj aktivno. Nekaj let se je v to dejavnost vlagalo dokaj velika finančna sredstva, s katerimi je bil obnovljen pomemben delež dotrajanega vodovodnega omrežja, sam vodovodni sistem pa se je tudi dogradil in omogočil priklop dodatnih porabnikov, ki prej niso imeli dostopa do pitne vode.

V sklopu navedenih del, je bila v letu 2020 uspešno zaključena izgradnja vodovoda do naselja Bele Vode (črpališče, tlačni vod, vodohran, napajalno omrežje). Tudi vrtina na Hribu je postala

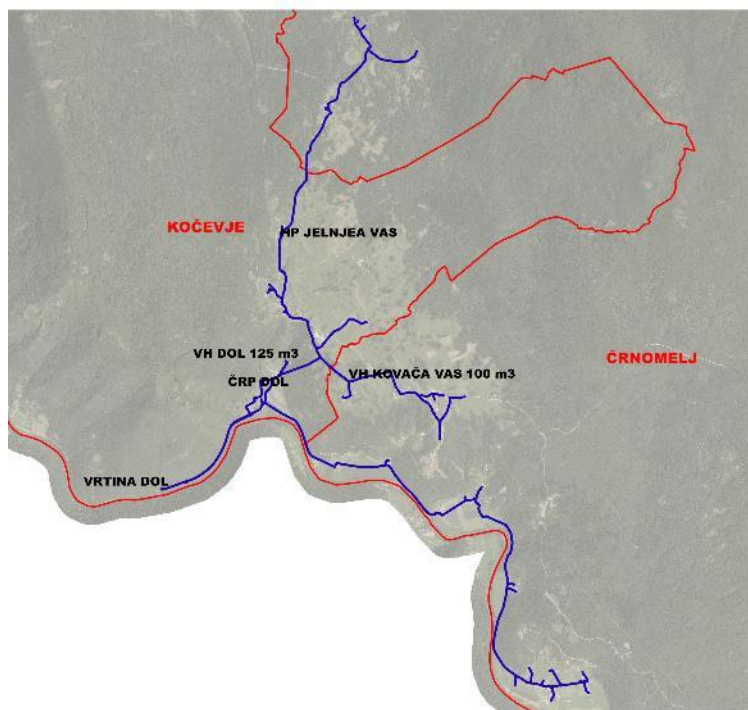
ponovno zanimiva. Najprej je bil izveden ponovni črpalni poskus, kjer se je ugotovilo, da je ta vodni vir kvalitetnejši od obstoječega, hkrati pa je tudi izdatnost vrtine večja od prvotno pridobljenih količin. Novo pridobljeni podatki so bili osnova za postopek spremembe vodnega dovoljenja, ki je bil uspešno zaključen. S tem so se lahko začela dela na vključitvi nove vrtine v obratovanje, kar je tudi uspešno zaključeno in že nekaj časa na pipah velikega dela porabnikov Loškega Potoka teče voda, ki tudi ob največjem deževju ohranja enako kakovost. Končni cilj pa je oskrba vseh porabnikov s pitno vodo iz vrtine, kar bo doseženo v tem letu, s tem pa bo omogočena tudi sanacija črpališča Močile, ki jo je nujno potrebno izvesti, tudi zaradi inšpekcijske odločbe.

Vključitev novega vodnega vira v obratovanje predstavlja veliko izboljšavo pri oskrbi porabnikov Loškega Potoka s pitno vodo. Vrtina na Hribu tako ne bo ostala samo rezervni vodni vir, kot je bilo prvotno mišljeno, temveč bo postala glavni vir, saj je voda na tem viru kvalitetnejša od vode iz zajetja Močile. V načrtu Občine je tudi izgradnja še enega vodohrana na tem vodovodnem sistemu, in sicer na lokaciji nad vrtino, ki bo omogočila priključitev na sistem javne oskrbe s pitno vodo nekaj porabnikov, ki sedaj, zaradi višinske lege svojih objektov, še niso priključeni na javni vodovod.

Vodovodni sistem Dol je zaradi svoje velikosti in terenskih značilnosti dokaj zahteven sistem za upravljavca. Kot posebnost tega vodovoda velja poudariti, da le-ta pokriva potrebe porabnikov s pitno vodo tudi na delu občine Črnomelj (krajevna skupnost Stari trg ob Kolpi), kar pomeni, da gre za medobčinski vodovod. Za ta namen so bili v preteklosti zgrajeni trije

kraki vodovoda, in sicer:

- od Jelenje vasi v smeri Zagozdca ter Gorenje in Dolenje Podgore,
- od vodohrana Kovača vas do Starega trga ter
- od Dola v smeri Prelesja, Sodevcev in Radencev.

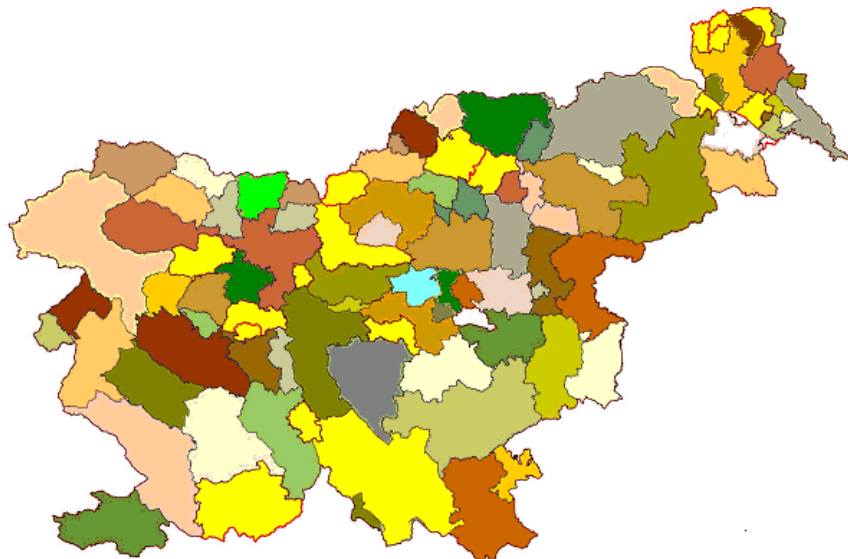

Po črpanju vode iz vrtine, oddaljene cca 2 km od Dola (nahaja se ob cesti Dol – Laze), sistem deluje v dveh nivojih. Prvi nivo oskrbuje naselja ob reki Kolpi (od Dola do Spodnjih Radencev), drugi nivo pa višje ležeča naselja (od Starega trga in Predgrada, pa vse do naselij Gorenja in Dolenja Podgora). Za potrebe obratovanja

višje ležečih naselij je potrebno vodo črpati iz Dola (cca 190 m nadmorske višine) do vodohrana Kovača vas (cca 422 m nadmorske višine), kar pomeni, da je potrebno premagati več kot 230 m višinske razlike. To je največja višina črpanj na naših vodovodih. Zaradi tega je jasno, da

poraba energije na tem vodovodu odstopa v primerjavi z drugimi vodovodi. Kljub tako visokemu dvigu vode ter vmesnemu izboljšanju tlačnih razmer (hidropostaja Jelenja vas), zelo razgiban teren povzroča težave in manjši del porabnikov še vedno ostaja s tlačnimi razmerami v omrežju, ki niso najbolj optimalne. Del cevovoda je tudi pod dimenzioniran, kar je delno razumljivo, saj je bil vodovod grajen v času, ko je bila poraba vode dosti nižja, kot je sedaj.

Teritorialni obseg delovanja Hydrovoda ni zanemarljiv, gledano tudi širše v primerjavi z ostalimi upravljavci vodovodov po Sloveniji. Po podatkih Operativnega programa oskrbe s pitno vodo za obdobje 2022 -2027 imamo na območju Republike Slovenije 89 upravljavcev vodovodnih sistemov. Po površini področja, ki ga pokrivamo ter še posebej po številu vodovodnih sistemov, ki jih upravljamo, sodimo med največje izvajalce dejavnosti oskrbe s pitno vodo, kar je tudi razvidno s spodnje slike, ki je vzeta iz Operativnega programa oskrbe s pitno vodo iz leta 2006 (stanje se do danes ni bistveno spremenilo). Pogled na sliko nam pove, da imamo v naši državi preveliko število upravljavcev vodovodnih sistemov oziroma veliko takšnih, ki oskrbujejo sorazmerno malo število porabnikov ali pa pokrivajo samo eno občino. Država je pred leti načrtovala določene aktivnosti, ki bi šle v smeri zmanjševanja števila upravljavcev in tudi poenotenja cene vode na nivoju posameznega upravljavca. Trenutno se na tem področju ne dogaja nič konkretnega, načrti o zmanjševanju števila upravljavcev pa niso pozabljeni.

Pregledna karta območij upravljanja izvajalcev javne službe v RS (Hydrovod poleg označenega območja oskrbuje s pitno vodo tudi del občine Črnomelj)

V Operativnem programu oskrbe s pitno vodo za obdobje 2022 -2027 je naveden podatek, da devet izvajalcev javne službe oskrbe s pitno vodo oskrbuje več kot 50.000 prebivalcev Slovenije oziroma skupno 937.663 prebivalcev, kar znaša skoraj polovico vseh oskrbovanih prebivalcev, ki se oskrbujejo iz javnih vodovodov (49,859%). Izvajalcev oskrbe s pitno vodo, ki oskrbujejo med 10.000 in 50.000 prebivalcev, je 34. Navedeni izvajalci skupaj oskrbujejo 734.153 prebivalcev, kar je 39,038%. 40 izvajalcev javne službe oskrbuje med 1.000 in 10.000

prebivalcev. Skupno število prebivalcev je 206.219, kar znaša 10,965% vseh prebivalcev, ki se oskrbujejo iz javnih vodovodov. Ostalih 2.573 prebivalcev (0,136% vseh prebivalcev) oskrbuje 6 izvajalcev javne službe. Hydrovod je po številu porabnikov, ki jih oskrbuje s pitno vodo, med 89-timi izvajalci 15. po velikosti, med tistimi izvajalci, ki oskrbujejo med 10.000 in 50.000 prebivalcev, pa 6.

Vsekakor sodimo med večje izvajalce, ki svojo dejavnost izvajamo na površinsko zelo velikem območju (cca. 1.000 km²), žal pa je to območje redko poseljeno. Javno omrežje, ki je zgrajeno za oskrbo porabnikov s pitno vodo, omogoča javno oskrbo s to dobrino za približno 95 % vseh prebivalcev kočevsko-ribniškega območja, kar je izjemen rezultat in kaže na zelo visok standard izvajanja te javne službe. Dejansko so razen nekaj malo večjih vasi v občini Ribnica vsa ostala večja naselja na kočevsko - ribniškem območju vključena v sistem javne oskrbe s pitno vodo. Po procentu vključenosti prebivalstva v sistem javne oskrbe s pitno vodo smo nad povprečjem države (cca. 92%) kljub dejstvu, da so terenske značilnosti našega območja za izvedbo oskrbe s pitno vodo zelo zahtevne in posledica tega je večje število samostojnih vodovodnih sistemov, ki so nujno potrebni za javno oskrbo s pitno vodo tako visokega procenta prebivalstva. Kot potrditev navedbe o terenski razgibanosti navajamo podatek, da se naše najnižje zajetje Dol nahaja na nadmorski višini približno 194 m, najvišje ležeč vodohran Novi Kot pa je zgrajen na koti približno 885 m. Kako organizirati stroškovno sprejemljivo oskrbo s pitno vodo vseh porabnikov, ki imajo svoje objekte zgrajene na tako razgibanem terenu, je vsekakor velik izziv za stroko in upravljavca. To še posebej velja za urejanje in obvladovanje tlačnih razmer v našem omrežju.

Razgibanost terena in večje število samostojnih vodovodnih sistemov prinaša predvsem negativne ekonomske posledice, saj stroškovno bolj obremenjuje izvajanje oskrbe s pitno vodo na celotnem območju, ki ga pokrivamo (stroški dela, stroški energije, stroški obratovanja, stroški gradnje nove infrastrukture, stroški tekočega vzdrževanja,...), kar je tudi pričakovano in logično. Upravljanje večjega števila ločenih vodovodnih sistemov je dosti zahtevnejše in dražje kot upravljanje samo z enim sistemom.

Poleg višjih stroškov, ki z obstojem večjega števila sistemov nastajajo, je tudi težje zagotoviti varnost in stalnost oskrbe s pitno vodo (težje je skrbeti za varovanje zaledij velikega števila vodovodnih zajetij in za delovanje več kot trideset črpališč oziroma vodarn, kot za eno samo črpališče oziroma vodarno, višji so stroški zagotavljanja dostopnosti objektov ter komunikacija z njimi, itd.). Še posebej se to izkaže ob izrednih dogodkih oziroma naravnih nesrečah, ko pride tudi do izpada napajanja z električno energijo. Tudi obveznosti, ki nam jih je zakonodajalec naložil z novo Uredbo o pitni vodi, bodo nam, s tako velikim sistemom ločenih vodovodov (in vodnih virov), težje uresničljive (tudi finančno), kot če bi imeli samo en vodovodni sistem. Navajamo samo en argument: 20. člen omenjene Uredbe nalaga upravljavcu vodovodov, da izdelava oceno tveganja in predlog ukrepov za upravljanje tveganja prispevnih območij za zajetja pitne vode. Ocena tveganja in upravljanje tveganja vključujeta celotno oskrbovalno verigo pitne vode od prispevnega območja za zajetja pitne vode, zajetja, priprave, shranjevanja in distribucije pitne vode do mesta uporabe, torej pipe uporabnika. Ocena tveganja in upravljanje tveganja zajemata:

- oceno tveganja in upravljanje tveganja prispevnih območij za zajetja pitne vode v skladu z 20. členom te uredbe,
- oceno tveganja in upravljanje tveganja sistemov za oskrbo s pitno vodo v skladu z 21. členom te uredbe,
- oceno tveganja internih vodovodnih napeljav v skladu z 22. členom te uredbe.

Voda iz pipe je cenovno bolj ugodna izbira

Noben upravljavec vodovoda ni zmožen sam, s svojimi zaposlenimi, izdelati prej naštetih ocen tveganja in upravljanja, ker gre za kompleksno nalogo, ki zahteva sodelovanje strokovnjakov z različnih področij. Torej bo potrebno te najeti na trgu in jih tudi plačati. Zato predstavlja zapis države, ob sprejemu Uredbe o pitni vodi, da ta ne prinaša finančnih posledic, zavajanje ali pa norčevanje iz občin in upravljavcev vodovodov.

Večje število ločenih sistemov, velika pokritost območja s sistemom javne oskrbe s pitno vodo in posledično velika dolžina omrežja ter število objektov, ki so v funkciji izvajanja oskrbe s pitno vodo, zahtevajo tudi primerno število zaposlenih, ki so nujno potrebni, da lahko obvladujejo situacijo v rednih in izrednih razmerah. Predpisani standardi oskrbe s pitno vodo v naši državi so visoki in jih je potrebno dosegati, porabniki pa tudi zahtevajo visok nivo storitev ter stalno in varno oskrbo s pitno vodo (ta je za nekatere gospodarske porabnike še kako pomembna, ker imajo lahko tudi finančne posledice v primeru neizpolnitve svojih pogodbenih obveznosti). Žal ima izpolnitev vseh teh zahtev tudi pomemben vpliv na stroškovno ceno izvajanja oskrbe s pitno vodo, ki je še vedno dokaj nizka, kar nekateri, ki smatrajo, da bi voda morala biti zastoj, ne razumejo.

Skrb in želja občin, da poskrbijo tudi za podeželje oziroma da v sistem javne oskrbe s pitno vodo vključijo še preostale prebivalce, ki sedaj niso del tega sistema, sta zelo dobrodošli, žal pa od vodovodov na določenih demografsko ogroženih območjih ni mogoče pričakovati ekonomsko rentabilnega delovanja. Ravno nasprotno, takšni vodovodi predstavljajo breme, saj povzročajo večje stroške od zbranih prihodkov in imajo pomemben vpliv na ceno pitne vode. Podeželje se na žalost prazni in posledično temu se niža poraba (kar nam tudi prinaša vse večje težave, ker prihaja do premajhne izmenjave vode v omrežju in posledično do pojava postane vode, vse to pa vpliva na kakovost vode, ki prihaja na pipo porabnika), prihodki pa se zmanjšujejo.

Še posebej novejši vodovodi, ki imajo večjo vrednost, zelo izstopajo po svoji rentabilnosti in jih redno izpostavljamo, ker se nam zdi pravilno, da se opozori državo in širšo javnost, na ceno,

ki jo občine plačujejo za razvoj podeželja (pa tudi porabniki v večjih naseljih z višjo ceno vode na položnici), kar bi sicer morala biti tako skrb kot tudi interes države. Vodovodni sistemi, ki imajo na kilometer omrežja majhno število priključkov (pa še ti niso v uporabi celo leto, ker gre za prazne hiše, ki jih lastniki občasno uporabljajo) in majhno porabo, so logično manj ekonomsko rentabilni od tistih, ki imajo večje število priključkov in večjo porabo. Če občine v zadnjih dvajsetih letih ne bi imele posluha za podeželje, bi imeli danes marsikatero vas popolnoma prazno.

Prihodki in stroški najema nekaterih manjših vodovodnih sistemov

ZŠ	Sistem za oskrbo s pitno vodo	Poraba vode v m ³ /dan v letu 2023	Število priključkov	Celotni prihodek v letu 2023 v €	Strošek najemnine
1.	NOVI KOT	4,6	35	6.308,47	12.866,77
2.	KNEŽJA LIPA	6,4	8	2.303,34	4.932,72
3.	LAZE PRI PREDGRADU	2,0	22	2.122,40	9.050,40
4.	BILPA	1,0	4	782,69	2.933,88

Podatki v tabeli kažejo celotne prihodke teh vodovodov, torej seštevek vodarine in omrežnine, ter prikaz samo enega izmed stroškov, ki ga ti vodovodi imajo – najemnine. Razvidno je torej, da že samo strošek najema presega višino skupnih prihodkov, kar pomeni, da ostali vodovodni sistemi pokrivajo tako preostali strošek najema pri teh nerentabilnih vodovodnih sistemih, kakor tudi vse ostale fiksne stroške sistema in tudi skupne stroške obratovanja (stroške tekočega vzdrževanja in obratovanja, energije, dela, storitev, ...). S podobnimi primeri se srečujemo tudi na določenih odsekih novozgrajenega omrežja (torej na večjih vodovodnih sistemih, tudi na regijskem vodovodu), ki s svojo vrednostjo pomembno dvigujejo strošek najema, hkrati pa prihodki, ki jih prinašajo takšni odseki vodovoda, niti približno ne pokrijejo niti stroška tega najema. Je pa cena pitne vode za vse porabnike določene občine enaka, ne glede na kraj bivanja. Torej se pri cenovni politiki zasleduje cilj solidarnosti znotraj posamezne lokalne skupnosti, v naši državi pa se vse bolj uveljavlja tudi cilj solidarnosti na nivoju enotnega upravljavca, temu pa tudi mi postopoma sledimo.

Podatek o pokritosti s sistemom javne oskrbe s pitno vodo ter uspešno izvajanje te dejavnosti na kočevsko – ribniškem področju, ob vseh naravnih omejitvah (redka poseljenost, razgibanost terena, kraško področje, ...) je dosežek, ki se ga mogoče ne zavedamo v celoti. Ne tako dolgo nazaj je na celotnem področju starih občin Kočevje in Ribnica primanjkovalo pitne vode. Še posebej v poletnih mesecih so bili izpadi v oskrbi s pitno vodo nekaj običajnega.

Današnje stabilno stanje oskrbe s pitno vodo na terenu, ki je v pretežni meri kraški, z malim številom površinskih vodnih zajetij, ki se jim močno spreminja izdatnost (v odvisnosti od hidroloških razmer), je tudi rezultat 65-letnega dobrega dela mnogih generacij delavcev nekdanje Vodne skupnosti Kočevje - Ribnica in kasneje Hydrovoda (nekateri so vsa svoja delovna leta preživeli na Hydrovodu). Voda pomeni življenje in brez urejene oskrbe s pitno vodo ni mogoče organizirati kvalitetnega bivanja in delovanja prebivalstva na določenem prostoru (mimogrede: Svetovna zdravstvena organizacija poroča, da je vzrok 80 odstotkom

vseh bolezni v svetu moč pripisati uporabi onesnažene vode in neurejenih sanitarij), zanesljiva

VODA – KLJUČNA DEJSTVA

Voda predstavlja pomemben delež dnevne prehrane.

Pogosto je ključna surovina v živilski proizvodnji.

Pomanjkanje pitne vode bo v prihodnosti pomemben izziv.

Kakovost in zdravstvena ustreznost vode nista samoumevni.

Obolevnost zaradi neustrezne kakovosti vode zajame širok krog ljudi.

oskrba s pitno vodo pa omogoča tudi druge koristi, kot so požarna varnost (hidranti na javnem omrežju), oskrba celotnega gospodarstva z vodo, delovanje kmetijstva, javnega sektorja, itd. Zaradi tega je delo in poslanstvo, ki ga opravlja Hydrovod kot upravljavec celotnega javnega vodovodnega omrežja na področju občin Kočevje, Ribnica, Loški Potok, Sodražica in Kostel (delno tudi občine Črnomelj, in sicer na področju KS Stari trg ob Kolpi), izjemno odgovorno in pomembno za vse prebivalce, javni sektor in

gospodarske dejavnike na tem področju.

Če je spoznanje o pomenu pitne vode za vsakdanje življenje vse bolj prisotno med našimi porabniki in širši javnosti nasploh, pa je nekoliko manj znana pot, ki jo je potrebno narediti do urejene in varne oskrbe s pitno vodo. Ta pot ni preprosta, ker pitna voda ne pride na pipe porabnikov kar tako, temveč je potrebno zgraditi zahtevno in drago infrastrukturo, ob upoštevanju mnogih zahtev, soglasij, pogojev in ovir. Poleg tega enkrat zgrajena in delujoča infrastruktura ne daje nobenega zagotovila, da bo ta delovala tudi jutri. Zato je še pomembnejše zagotoviti tudi dobro vsakodnevno skrb za to infrastrukturo ter tudi zagotoviti njeno pravočasno tekoče in investicijsko vzdrževanje kakor tudi modernizacijo le-te, ko je to potrebno. Pot do porabnikove pipe ni enostavna in tudi ni poceni, je pa to edini način ravnanja, če želimo, da oskrba s pitno vodo nemoteno deluje. Zato je to dejstvo, ki je tudi zakonsko podprto, potrebno pogosto ponavljati.

Brez urejene oskrbe s pitno vodo ni možno nemoteno bivanje prebivalstva na določenem področju, ni kmetijstva in živinoreje, ni predelave hrane, ni možno delovanje in razvoj gospodarstva, ni razvoja turizma, ni požarnega varstva, ni perspektive za jutri.

Za vodovodne sisteme je značilno, da so to v osnovi zelo kompleksni sistemi (saj njihovo kompleksnost opredeljuje že sama tehnična narava vodovodnih sistemov), ki so sestavljeni iz niza med seboj močno soodvisnih elementov. To pomeni, da

je tudi vzdrževanje teh sistemov zelo kompleksno in zahtevno. Dodatno težavnost vodovodnih sistemov predstavlja dejstvo, da je vodovodno omrežje vgrajeno v zemlji in nedostopno človeškim očem, pogosto pa se tudi nahaja na težko dostopnem terenu ali na zelo prometnih površinah. Zato so tudi zmanjševanje vodnih izgub, iskanje okvar in odprava poškodb na vodovodnem omrežju precej kompleksna, dolgotrajna, zahtevna in draga dejanja.

Poleg kompleksnosti sistemov in upravljanja z njimi pa dajejo dodatno težo javni vodooskrbi tudi druge potrebe, ki jih je potrebno zadovoljiti iz javnih vodovodnih sistemov. Poleg oskrbe stavb in gradbenih inženirskih objektov s pitno vodo, če se v njih zadržujejo ljudje ali se pitna voda uporablja za oskrbo živali, zagotavljajo le-ti tudi požarno varnost (požarna voda),

pokrivanje potreb javnih služb, turizma, kmetijstva, živiloreje in industrije z vodo (tehnološko vodo), itd. Pri tem lahko ugotovimo, da je cilj zadovoljevanja drugih porabnikov vodovodnih sistemov včasih lahko v konfliktu s ciljem zagotavljanja kakovosti dobavljene vode (potreba po vgrajevanju cevovodov večjega profila, tveganje glede nastanka postane vode, itd.).

Zahteve in pričakovanja vseh porabnikov pitne vode so visoka, kar je razumljivo. Ob tem pa se

"Voda je dobrina in ima ceno"

prof. dr. Mihael Jožef Toman, redni profesor
za Ekologijo in varstvo celinskih voda na
Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani,
podpredsednik Slovenskega društva za
zaščito voda

praviloma pozablja na ekonomske posledice takšnih pričakovanj in zahtev. Osnovni cilji visokega standarda izvajanja oskrbe s pitno vodo, kot so kakovost vode, pretok in tlak ter zanesljivost oskrbe, so najpogosteje v nasprotju s ciljem poceni oskrbe s pitno vodo. Vseprisod velja pravilo, da višji nivo storitve oziroma višji standard oskrbe

posledično zahteva tudi višjo ceno, kar pa je pri oskrbi s pitno vodo v praksi dostikrat težko uresničiti. Tudi sami smo se o tem večkrat prepričali.

Voda je vir življenja. Brez vode ne preživijo ne človek, ne živali in ne rastline, zato moramo imeti do vode spoštljiv odnos in zato je oskrba s pitno vodo del kritične infrastrukture. Če bi bila zastoj, je nihče ne bi spoštoval in tudi ne bi imeli pravega odnosa do nje, poleg tega pa bi tudi kršili evropsko direktivo in načelo »povzročitelj plača povzročene stroške«. Tega si pa ne smemo dovoliti, še posebej ne ob dejstvu, da skoraj tretjina svetovnega prebivalstva te dobrine nima.

Našim porabnikom želimo ponuditi največ, ker si to zaslužijo, želimo graditi in ohranjati varen vodooskrbni sistem, želimo uporabljati kvaliteten material, želimo vgrajevati sodobno tehnologijo in sodobne rešitve, želimo čim manj okvar in posledično čim manj izpadov pri izvajanju redne oskrbe s pitno vodo, želimo, da pitna voda pride do vsakega in v zadostnih količinah, želimo, da je pitna voda skladna z zahtevami veljavne zakonodaje oziroma, da so rezultati mikrobioloških in fizikalno-kemijskih preiskav vzorcev vode daleč pod mejnimi vrednostmi, ki jih določajo predpisi o skladnosti pitne vode. To so naši cilji in želje in na tem bomo vztrajali tudi naprej. Žal pa sodobna tehnologija in digitalizacija dejavnosti prinašata tudi nova tveganja. Že prej smo opozorili na dejstvo, da je oskrba s pitno vodo del kritične infrastrukture. Žal to zelo dobro vedo tudi mnoge kriminalne družbe po celem svetu in vse pogosteje se dogajajo, tako v tujini, kot tudi pri nas, kibernetični napadi in kraje podatkov ter izsiljevanja v povezavi s tem. To pa naši dejavnosti in našemu delu prinaša nove izzive in na njih moramo biti pripravljeni.

2.1 KRATEK POVZETEK UVODNE PREDSTAVITVE

DNEVNA PORABA VODE NA OSEBO (litrov/dan) – LETO 1940

kategorija	poraba vode (litrov/osebo/dan)	1940
A	osebna higiena (tuš, banja)	4
B	čiščenje zob	0,1
C	WC	0
D	pomivanje posode	4,3
G	pranje perila	4
	SKUPAJ na osebo (lit/dan/osebo)	13

DNEVNA PORABA VODE NA OSEBO (litrov/dan) – LETO 1980

kategorija	poraba vode (litrov/osebo/dan)	1980
A	osebna higiena (tuš, banja)	21
B	čiščenje zob	15
C	WC	50
D	pomivanje posode	23,3
G	pranje perila	7
	SKUPAJ na osebo (lit/dan/osebo)	117

DNEVNA PORABA VODE NA OSEBO (litrov/dan) – LETO 2020

kategorija	poraba vode (litrov/osebo/dan)	2020
A	osebna higiena (tuš, banja)	34
B	čiščenje zob	10
C	WC	25
D	pomivanje posode	32,3
G	pranje perila	15
	SKUPAJ na osebo (lit/dan/osebo)	117

Vir: Slovensko društvo za zaščito voda

Iz uvodne predstavitve poslovanja v letu 2023 izvajalca dejavnosti oskrbe s pitno vodo, javnega podjetja Hydrovod d.o.o, je razvidno, da je ta dejavnost v občinah Kočevje, Ribnica, Loški Potok, Sodražica in Kostel dobro organizirana in dobro deluje, zgrajena infrastruktura pa sedaj omogoča porabnikom visok in zakonsko predpisan standard javne oskrbe s pitno vodo oziroma zanesljivo in varno oskrbo s pitno vodo, v katero je vključenih cca 95% porabnikov navedenih občin, kar je zelo visok procent, višji od državnega povprečja. Oskrba s pitno vodo ni ovira, ki bi omejevala razvoj gospodarstva ali novih poselitev na območjih, kjer Hydrovod izvaja svojo dejavnost. Tudi kvaliteta vode, ki jo zagotavljamo na pipah naših porabnikov, v celoti zadovoljuje zahteve naše zakonodaje, kar je tudi zelo pomemben dosežek. Da to drži, pritrjuje priloženo poročilo o zdravstvenem nadzoru pitnih voda v občinah Kočevje, Kostel, Loški Potok, Ribnica in Sodražica v letu 2023, ki ga je izdelal Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano, Oddelek za okolje in zdravje Novo mesto.

Vse to je rezultat dolgoletnega skupnega dela mnogih generacij javnega podjetja Hydrovod d.o.o. (in Vodne skupnosti Kočevje-Ribnica) ter vseh občin, ustanoviteljic Hydrovoda, in na to smo lahko ponosni. Dosežen rezultat je tudi potrditev pravilne odločitve o skupnem reševanju problematike oskrbe s pitno vodo celotnega kočevsko-ribniškega območja in ustanovitve skupnega medobčinskega javnega podjetja za izvajanje te dejavnosti, ker voda ne pozna občinskih meja. S tem, ko svojim porabnikom zagotavlja zanesljivo in varno oskrbo z zdravo pitno vodo, je tudi skupni izvajalec javne službe oskrbe s pitno vodo, javno podjetje Hydrovod d.o.o., dokazal, da zna in zmore. To dokazuje že vrsto let, kljub mnogim oviram, ki jih uspešno premaguje. Vedno sta prisotna želja in prizadevanje, da se v vsakem poslovnem letu razmere na področju oskrbe s pitno vodo izboljšajo in to se vidno pozna na terenu in na odjemnih mestih naših porabnikov. Žal pa so določene težave, kot npr. tiste, ki jih povzroča stara in dotrajana vodovodna infrastruktura ali pa pomanjkljive zakonske rešitve, stalnice pri našem delu, v zadnjem obdobju pa nam težave povzroča tudi pridobivanje ustreznega tehničnega kadra.

Osnove za dolgoročno stabilno oskrbo s pitno vodo so postavljene z mnogimi, do sedaj uspešno izvedenimi investicijami na infrastrukturi, ki jo imamo v uporabi, še posebej pa z realizacijo kohezijskega projekta SORIKO. S tem projektom smo pomembno izboljšali stanje glavnih cevovodov, ki povezujejo glavna zajetja, vodarne in vodohrane, ter tako znižali povprečno starost omrežja. Vrednost celotne infrastrukture se je zvišala in občine so pridobile dodatna sredstva iz naslova najema infrastrukture, kar jim, ob namenski porabi teh sredstev, omogoča v naslednjih letih postopno obnovev preostale dotrajane infrastrukture (Hydrovod

je v letu 2023 vsem občinam plačal skupno 876 tisoč € najemnine, kar nikakor ni malo). V obratovanju imamo še precej kilometrov cevovodov, ki so v večji meri ali celo že v celoti amortizirani (med njimi tudi še cca. 13 km azbestnih cevi) in kot takšni lahko v naslednjih letih postanejo potencialna grožnja za varno in nemoteno oskrbo s pitno vodo. Če bi želeli sproti obnavljati cevovode, bi moral biti naš skupni cilj, glede na našo dolžino omrežja, letna obnova cca. 10 km cevovodov, pa žal ne dosegamo niti polovice te razdalje.

Cilji za naprej so torej zelo jasni: želimo ohraniti dosežen nivo oskrbe s pitno vodo in ga po potrebi še izboljšati, prepričani pa smo, da si to želijo tudi občine, naše lastnice. Izzivov nam torej ne bo zmanjkalo. Tudi nova regulativa, povezana s pitno vodo, prinaša izvajanje dodatnih nalog. Skladno z evropskimi zahtevami in zadnjo direktivo o pitni vodi, ki ureja kakovost vode, namenjene za prehrano ljudi, bomo morali v cilju varovanja zdravja ljudi pred škodljivimi učinki vsakršnega onesnaženja vode, namenjene za prehrano ljudi, še posebej veliko energije in naporov vložiti v zagotavljanje zdravstveno ustrezne in čiste pitne vode ter izboljšati dostop do le-te, pri tem pa ima še posebno težo zmanjševanje vodnih izgub in postavitev le-teh v predpisane okvire. Za doseg tega cilja bo potrebno okrepiti aktivnosti pri pravočasnem detektiranju okvar na omrežju in njihovi čimprejšnji odpravi. Ko pa se na določenih odsekih okvare vrstijo pa bomo največ naredili s pravočasnimi zamenjavami starih in dotrajanih cevovodov, kar je največ odvisno od naših občin, ki so lastnice vodovodne infrastrukture in morajo zagotoviti potrebna finančna sredstva za ta investicijska dela. Še naprej ostaja cilj čim hitrejša zamenjava azbestnih cevi, ki so še v uporabi, ker njihova poraba lahko postane moteča. Glavni del naših nalog pa bo še naprej povezan z vsakodnevno skrbjo za nemoteno obratovanje celotnega sistema oziroma za njegovo tekoče vzdrževanje in obratovanje.

Voda je najpomembnejša življenjska dobrina, saj je od nje odvisno celotno življenje. Vsi živi organizmi na našem planetu so pretežno sestavljeni iz vode: ljudje sami smo v 60-odstotnem delu »vodeni«, ribe so »vodene« kar 80-odstotno, rastline še bolj, med 80 in 90 odstotki. Brez vode se ne bi odvila nobena kemijska reakcija v živi celici in brez vode tudi ne bi bilo nobene izmenjave informacij med celicami. To pritrjuje dejstvu, da, če vode ne bo, tudi nas ne bo. Tudi v gospodarstvu igra voda zelo pomembno vlogo, saj je industrijska surovina, prenašalka

energije, energetski vir in transportno sredstvo. Brez vode ni hrane. Kdor bo imel v bližnji prihodnosti urejeno to vprašanje, bo imel strateško razvojno prednost pred mnogimi drugimi konkurenti. Dejstvo je, da se zaloge vode po svetu zmanjšujejo in pitna voda predstavlja le še odstotek celotne količine vode na planetu. A tudi to še ne bi bil razlog za prevelik alarm, če bi bila ta količina vode

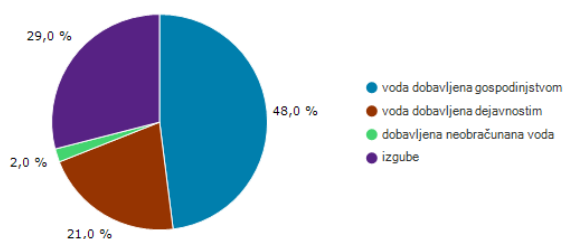
enakomerno razporejena, pa žal ni. Tudi zaradi tega že vrsto let govorimo, da voda bo oziroma je že naslednja nafta, ker tudi ta po svetu ni enakomerno razporejena.

3 POVZETEK DOGAJANJ V LETU 2023

Osnovna naloga javnega podjetja Hydrovod d.o.o. je redna in varna oskrba porabnikov s pitno vodo, ki mora biti zdravstveno ustrezna oziroma primerna za uporabo, pitje, kuhanje, pripravo hrane in umivanje, brez morebitnega tveganja za zdravje ljudi. Zdravstveno ustrezna pitna voda je tista, ki izpolnjuje zahteve evropske vodne direktive in slovenske zakonodaje.

Svojo osnovno nalogo smo v letu 2023 v celoti izpolnili. Vsem porabnikom, priključenim na javne vodovodne sisteme, ki jih Hydrovod upravlja in pogodbeno vzdržuje, smo zagotovili zanesljivo in količinsko zadostno ponudbo pitne vode kljub različnim težavam, ki smo jih sproti reševali, in vremenskim razmeram, ki so bile zelo neprijetne do izvajalcev oskrbe s pitno vodo (visoke temperature, veliko padavin, tudi ekstremnih). Na to smo upravičeno ponosni. Razpoložljive količine pitne vode na vseh pomembnih vodovodnih sistemih so bile večje od potreb, kar je pozitiven signal za lokalne skupnosti, saj jim to dejstvo omogoča neoviran razvoj v naslednjih letih. Še vedno velja, da je Slovenija z vodo bogata dežela, saj je povprečna letna količina padavin dvakrat večja, kot je povprečje za celotno Zemljo. Čeprav ima Slovenija, v

Dobava in izgube načrpane vode, Slovenija, 2022

REPUBLIKA SLOVENIJA
STATISTIČNI URAD

primerjavi z mnogimi deželami, veliko vode, utegnejo podnebne spremembe vplivati na vodne vire in oskrbo s pitno vodo tudi v Sloveniji, vsaj na določenih področjih. Tudi mi na nekaterih naših zajetjih opažamo zmanjšanje izdatnosti, na splošno v svetu pa je ta pojav že več kot očiten.

Na količino vode, ki jo bodo naši porabniki porabili, nimamo vpliva in jo tudi zelo težko načrtujemo. Z ekonomsko-poslovnega stališča bi si želeli, da je poraba čim višja, ker to pozitivno vpliva na naše poslovanje. Hkrati pa se dobro zavedamo pomena pitne vode in potrebe po njeni racionalni in varčni rabi, kar naši porabniki vse bolj upoštevajo. Analiza porabe vode za več let nazaj nam kaže, da ta ni enakomerna oziroma se zelo spreminja in jo je zelo težko načrtovati. To dejstvo nam povzroča kar nekaj težav pri vsakoletnem načrtovanju prihodkov in odhodkov. Tudi v lanskem letu je bilo podobno.

Naša ocena o uspešno opravljenem delu v letu 2023 temelji na prikazanih rezultatih in dosežkih, ki pa so posledica dobrega planiranja naših nalog, pripravljenosti, minulega dela oziroma mnogih uspešno opravljenih nalog v preteklosti, pravočasnih ukrepov, preventivnih aktivnosti in proaktivni drži. Navajamo samo nekaj teh:

- Nadzor kakovosti pitne vode na zajetjih in v distribucijskem omrežju je potekal z rednimi in občasnimi preskušanji po letnem načrtu notranjega nadzora, ob ugotovljenih dodatnih potrebah in pritožbah strank pa so bila izvedena še dodatna preskušanja pitne vode. Na terenu se poznajo rezultati izboljšav, ki so narejeni kot posledica večletnega spremljanja stanja in pridobivanja izkušenj.

- V primerih izpada dobave pitne vode zaradi izrednih večjih okvar na vodovodnem omrežju je bila v najkrajšem možnem času zagotovljena intervencija na terenu. Tam smo, če je bilo to le možno, najprej zagotovili začasno oskrbo s pitno vodo čim večjemu številu prizadetih porabnikov, hkrati pa smo začeli z deli na čimprejšnji odpravi okvar s sočasnim obveščanjem porabnikov. Vsa ta intervencijska dela ne bi potekala tako uspešno, če ne bi imeli ekip, ki so si izkušnje nabrale tudi pri izvajanju investicij in tako vedo, kako intervencijo organizirati, kako pristopiti k izvedbi del in kaj je potrebno narediti.
- Programi rednih vzdrževalnih del na vodovodnih sistemih so potekali skladno z načrti, ob pojavih odstopanj so se planirana vzdrževalna dela prilagajala prednostnim nalogam v zvezi z odpravo motenj, okvar in ostalih zaznanih posebnosti v oskrbi.
- Izvedeno je bilo 80 intervencijskih popravil na javnem vodovodnem omrežju (manjše ali večje okvare, ki so povzročale motnje in vodne izgube ter ogrožale varnost oskrbe s pitno vodo) ter še 119 na hišnih priključkih.
- Del razpoložljivega časa smo porabili pri realizaciji dopolnilne dejavnosti, ki nam prinaša mnoge koristi, ki jih bomo opisali v nadaljevanju tega poročila.
- Preventivno smo izvajali izpiranja cevodvodov, pranje in dezinfekcijo vodnih celic, pred vključitvijo novih odsekov vodovodov v obratovanje pa smo izvajali preizkuse tesnosti le-teh.

Glede na velikosti naše vodovodne infrastrukture, ki je bila v uvodnem delu poročila podrobno predstavljena, je že na osnovi navedb v teh šestih alinejah mogoče sklepati, da je bilo v minulem letu opravljeno izredno veliko in obsežno delo tako na vzdrževanju in obratovanju vodovodne infrastrukture, kot tudi pri ustvarjanju pogojev za zagotavljanje varne oskrbe s pitno vodo. Bolj podroben prikaz sledi v nadaljevanju tega poročila.

Skladno z veljavno Uredbo o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja smo tudi v letu 2023 pripravili elaborate cen za vsako občino in v teh elaboratih predstavili kalkulacije vodarine in omrežnine po posamezni občini. Cene pitne vode so se v

Z občinskimi gospodarskimi javnimi službami se zagotavljajo materialne javne dobrine:

trajno in nemoteno	v javnem interesu	zaradi zadovoljevanja javnih potreb, kadar jih ni mogoče zagotavljati na trgu
--------------------	-------------------	---

Pri zagotavljanju javnih dobrin je pridobivanje dobička podrejeno zadovoljevanju javnih potreb!

minulem letu spremenile v vseh občinah, ker je bilo to preprosto nujno. V bistvu lahko govorimo, da ni prišlo do podražitev na dejavnosti oskrbe s pitno vodo, temveč do prilagajanja cen novim razmeram, ki so jih v minulih letih povzročile inflacija, energetska kriza, višje cene energentov in težave v dobavnih verigah različnega materiala. Z valom povišanj cen se je soočila celotna družba in ne samo komunalna dejavnost. Skoraj vsi vhodni parametri, ki se uporabljajo pri kalkulaciji cen pitne vode, so se spremenili in prilagajanje je bilo nujno, če želimo ohraniti likvidnost poslovanja in tudi dosežen standard oskrbe s pitno vodo. V letu 2022 ni bilo sprememb cen kljub dejstvu, da nam je že takrat inflacija povzročala vrsto težav, smo pa večkrat opozorili, da bodo prilagoditve v letu 2023 nujne.

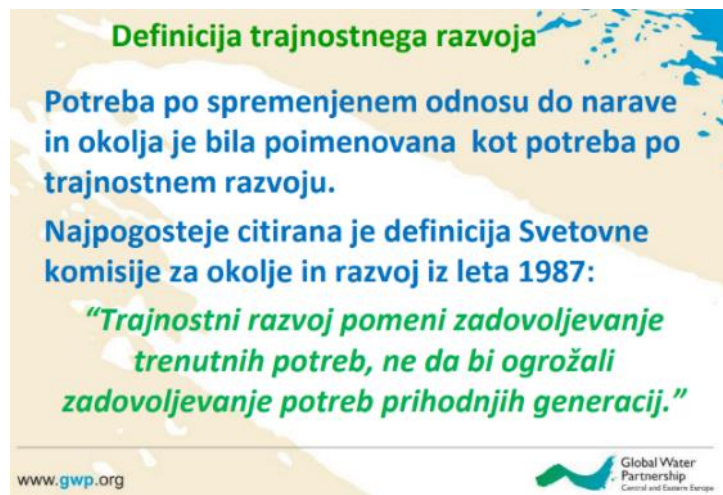
Veljavne cene so v vseh občinah oblikovane po določbah Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Ur. list RS 87/2012) in so sestavljene iz dveh obračunskih postavk: omrežnine in vodarine. Vzrokov za spremembo cen pitne vode je več. Pri omrežnini, ki v bistvu predstavlja strošek infrastrukture, je najpogostejši vzrok za spremembo cen vrednost te infrastrukture. Ta se z vsakoletnimi investicijami v vodovodno infrastrukturo zvišuje in posledično se viša tudi znesek vsakoletne amortizacije te infrastrukture. To se je najbolj poznalo pri vključitvi obeh kohezijskih projektov (SORIKO in Suhokranjski vodovod) v obratovanje, ker je vrednost teh investicij bistveno povečala skupno vrednost infrastrukture.

Pri vodarini, ki predstavlja strošek obratovanja infrastrukture, je več vzrokov za spremembo cene. Največji vpliv na ceno vodarine imajo stroški obratovanja in vzdrževanja te infrastrukture. Ker so se spremenili vsi vhodni stroški, ki so sestavni del kalkulacije vodarine, torej tako stroški dela, kot tudi stroški storitev, materiala in energije, ki se uporabljajo za vzdrževanje in obratovanje vodovodne infrastrukture, se je kalkulacija takratne cene oskrbe s pitno vodo popolnoma podrla in je postalo zelo jasno, da brez prilagoditve cen pitne vode ne bomo zmožni izpolnjevati vseh svojih tekočih obveznosti. Smo pa bili pri tem zelo racionalni in nismo prilagodili cene v polnem obsegu, ker smo, enako kot v minulih letih, ohranili prakso, da se del stroškov osnovne dejavnosti pokriva iz pozitivnega rezultata poslovanja na področju dopolnilnih dejavnosti.

Od inflacije oziroma rasti življenjskih stroškov je odvisna tudi rast minimalne plače. Ker je bila inflacija v zadnjih nekaj letih visoka, se je zgodil tudi precej visok dvig minimalne plače. Že nekaj časa velja zakonska obveznost, da so iz minimalne plače izločeni vsi dodatki, posledice le-tega in dviga minimalne plače pa je podiranje plačnih razmerij v družbi (in kolektivni pogodbi), saj je minimalna plača že v rangu VI. plačilnega razreda po veljavni kolektivni pogodbi. To postaja resna težava celotnega gospodarstva in vse pogosteje se govori o potrebi po celoviti spremembi plačilnega sistema, pri tem pa sindikati zahtevajo, da minimalna plača postane dejansko izhodiščna plača. Del delodajalcev je zelo rezerviran do te zahteve in opozarja, da bi se s tem ogrozila mnoga delovna mesta, saj bi se zmanjšala konkurenčnost slovenskega gospodarstva, hkrati pa je vsem zelo jasno, da imamo popolnoma prazen kadrovskega bazen (pri nas že dela 150.000 tujih delavcev) in veliko povpraševanje po tehničnem kadru povzroča veliko težav vsem delodajalcem v naši državi ter dviguje stroške dela.

S sprejemom Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Ur. list RS 87/2012) ter z njeno uveljavitvijo je naša država v bistvu izpolnila zahtevo ene od evropskih direktiv, ki usmerja države članice k oblikovanju ustrezne cenovne politike po načelu »povzročitelj plača povzročene stroške«. Pred uveljavitvijo te uredbe je država omejevala formiranje stroškovne cene komunalnih storitev oziroma so bile te vrsto let zamrznjene. S tem je bila povzročena velika škoda, najbolj porabnikom, ker je bila ob vedno višjih oskrbovalnih standardih (še posebej z implementacijo evropske zakonodaje) ogrožena zanesljiva in kakovostna oskrba s pitno vodo.

Način dela, ki ga je predpisala nova uredba o cenah, pomeni tudi nov način razmišljanja in delovanja na komunalnem področju. Vsi skupaj smo se začeli zavedati pomena vzpostavitve trajnostnega razvoja dejavnosti, ker je ena od naših nalog, da vodovodno infrastrukturo ohranjamo v »dobri kondiciji« ter tako poskrbimo, da bodo tudi generacije, ki prihajajo za nami, imele zagotovljeno nemoteno in varno oskrbo s pitno vodo. Cene pitne vode, ki se določajo z upoštevanjem nove Uredbe, morajo biti postavljene na nivo, ki vsaj do neke mere omogoča »normalno« gospodarjenje z vodovodno infrastrukturo (potrebno bi bilo še na novo oceniti vrednost infrastrukture, da bi ta izražala realno ekonomsko vrednost, ki bi bila podlaga za realen obračun amortizacije, ter izvesti določeno korekcijo amortizacijskih stopenj, kar pa je v pristojnosti države).

V preteklem letu je pogodbeni odnos med občinami, kot lastnicami infrastrukture za oskrbo s pitno vodo, in Hydrovodom, kot najemnikom te infrastrukture, potekal skladno z zahtevami veljavnih zakonskih predpisov. Na podlagi pogodb o najemu plačuje Hydrovod občinam polno najemnino za uporabo infrastrukture. Vse svoje finančne obveznosti do občin smo redno in v celoti poravnali.

Višji namenski prilivi v proračune posameznih občin v obliki najemnine za vodovodno infrastrukturo, s katerimi bi se načrtno pristopilo k obnavljanju dotrajane vodovodne infrastrukture, v prejšnjih letih niso bili v celoti porabljeni za ta namen. Nekatere občine so v obnovo lastne vodovodne infrastrukture vložile celotno najemnino (ali celo več), nekatere pa ne. Družbeno odgovorno je, da poraba sredstev najemnine za obnovo vodovodne

(6) Najemnina, ki jo občina za uporabo javne infrastrukture, ki jo ima v lasti ali finančnem najemu, zaračuna izvajalcu občinske javne službe iz prvega odstavka tega člena, je namenski prejemek občinskega proračuna.

(7) Sredstva, zbrana z najemnino iz prejšnjega odstavka, lahko občina porablja samo za gradnjo ali vzdrževanje občinske gospodarske javne infrastrukture, ki je skladna z načrtom razvojnih programov občinskega proračuna in namenjena izvajanju občinskih javnih služb iz prvega odstavka. Z odlokom, s katerim se sprejme občinski proračun, občina sredstva iz prejšnjega odstavka določi kot namenski prihodek.

infrastrukture postane praksa, pa ne zgolj zaradi tega, da se izpolni zakonska obveznost, temveč zaradi tega, da se nižajo stroški obratovanja, da porabniki ne plačujejo posledic prevelikih izgub ter da se ohranja varna oskrba s pitno vodo tudi bodočim generacijam. Če rešitev iz veljavne uredbe ne bo zaživila v praksi oziroma, če se najemnina ne bo porabljala namensko, se bo stanje vodovodne infrastrukture postopoma poslabševalo in spet se lahko pojavijo podobne težave, kot smo jih že imeli v preteklosti, žal pa takrat ne bo več evropskih sredstev (le-teh je že v sedanji finančni perspektivi bistveno manj), da z njimi na hitro pogasimo težave. Zato je naša dolžnost, kot nosilca izvedbe javne oskrbe s pitno vodo, da pravočasno opozarjamo na potencialna tveganja v dejavnosti oskrbe s pitno vodo. Uporabnost in zanesljivost infrastrukture lahko zagotavljamo samo na ta način, da upoštevamo zakonitosti gospodarjenja z lastnino.

V našem primeru govorimo o pravočasnih obnovah in intervencijah na infrastrukturi, ki se morajo zgoditi, ko preteče življenjska doba posameznega elementa vodovoda, ali pa je njegova preostala funkcionalna uporabnost tako omejena, da povzroča prevelike stroške popravil oziroma ogroža dosežen standard oskrbe s pitno vodo in zdravje porabnikov. Varna oskrba s pitno vodo zahteva stabilno obratovanje in čim manj motenj porabnikov pri vsakdanjih opravilih. O varni oskrbi pa ne moremo govoriti, če imamo pogoste okvare na infrastrukturi in posledično pogoste nenadne izpade pri vsakodnevni oskrbi s pitno vodo, če imamo visoke vodne izgube ter posledično dražje obratovanje, če obstaja večje tveganje, da pride do onesnaženja vode v cevovodih in na pipah porabnikov.

Oskrba s pitno vodo je tudi kot dejavnost zakonsko regulirana na način, da se prioriteto zadovoljijo potrebe in interesi porabnikov. Vedno so v ospredju porabniki in oni so tisti, ki morajo prvi začutiti, da je njihova oskrba s pitno vodo varna ter da lokalna politika skrbi, da bo takšna ostala tudi v bodoče. Zato je trajnostni razvoj in družbeno odgovorno gospodarjenje z vodovodno infrastrukturo nujnost, ker je to dobro za vse. Porabniki s tem pridobijo varno in nemoteno oskrbo s pitno vodo, občine, kot lastnice infrastrukture, dobijo zadovoljnega prebivalca (ki je hkrati tudi volivec), kar je neprecenljivo, upravljavec vodovoda pa dobi zadovoljnega porabnika ter infrastrukturo, s katero ima manj težav (manj intervencij, manj okvar, nižja poraba časa, materiala in storitev, nižji stroški vzdrževanja, manjši stroški obratovanja, itd.). Koristi od urejenega gospodarjenja z infrastrukturo se poznajo tudi pri drugih oblikah zadovoljevanja javnega interesa, kot je zagotavljanje požarne varnosti (hidranti na javnem omrežju), oskrba industrije, kmetijstva in javnega sektorja s pitno vodo, itd. V bistvu ni realne alternative takšnemu načinu upravljanja z infrastrukturo, ker bi nas vsak drug pristop vodil po poti iz manjših težav k večjim. Opuščanje rednega investicijskega vzdrževanja porabnikom dolgoročno prinaša mnoge pričakovane posledice, ki vplivajo na varnost in zanesljivost obratovanja vodovodnega sistema (pogosti izpadi pri redni oskrbi s pitno vodo, tveganja glede zagotavljanja kvalitete pitne vode ter s tem povezan dolgoročni vpliv na zdravstveno sliko porabnikov, itd.). Takšen vodovod lahko prinese tudi razvojno tveganje lokalni skupnosti, ker bi, poleg nenehnega nezadovoljstva porabnikov, odvrčal marsikaterega podjetnika, ki bi bil sicer pripravljen investirati na določenem področju.

Velikokrat slišimo rek, da je najdražja voda tista, ki je ni. To resnico najbolj začutimo, ko vode res ni na naših pipah in še posebej takrat, ko jo najbolj potrebujemo (potrebujemo pa jo stalno) ali pa je oskrba z njo pogosto motena, oziroma je ta neužitna in kot takšna neprimerna za uporabo. Zato je odgovornost lastnikov infrastrukture in tistih, ki upravljajo z njo, da naredijo vse, kar je v njihovi moči, da do tega ne pride, ker so posledice takšnega stanja zelo boleče in praviloma tudi drage, postopek sanacije pa je lahko zelo dolgotrajen in naporen. Tako spet pridemo do spoznanja, da je pristop »biti dober gospodar« najenostavnejši, najlažji in edini pravi način dela z infrastrukturo. Potrebno je samo redno izvajati vsa potrebna tekoča vzdrževalna dela in hkrati pravilno in pravočasno načrtovati ter izvesti vsa potrebna investicijsko-vzdrževalna dela. Ko to postane avtomatizem, postanejo mnoge težave pri izvajanju varne oskrbe s pitno vodo preteklost.

Zakaj takšen poudarek na trajnostnem in družbeno odgovornem gospodarjenju z vodovodno infrastrukturo? Enostavno zato, ker mi dnevno živimo s to infrastrukturo (omrežjem in objekti), skrbimo za njeno funkcionalnost in uporabnost, zelo dobro poznamo njene pomanjkljivosti in smo pod največjim pritiskom, ko gre kaj narobe.

V številnih državah tretjega sveta morajo otroci v vrsti čakati, da se dokopljejo do nekaj kapljic pitne vode.
Foto: EPA

Zato si tudi želimo urejeno in finančno pokrito gospodarjenje z infrastrukturo in tudi ne skrivamo zadovoljstva ob vsaki pridobitvi ali izboljšavi na infrastrukturi, kar prispeva k dobremu delovanju le-te. Zadnjih nekaj let so vidni pozitivni premiki na vseh delih vodovodnega omrežja, vključno s hišnimi priključki. Že številke o opravljenih intervencijah, zamenjavah vodomeroev ter obnovah hišnih priključkov, ki jih v vsakem letnem poročilu predstavljamo, kažejo na veliko

angažiranost vseh zaposlenih delavcev Hydrovoda. Drugače se takšnega obsega dela ne da opraviti. Je pa vedno velik izziv, kako z razpoložljivim številom zaposlenih izvesti vsa potrebna in predvidena dela na področju izvajanja osnovne dejavnosti ter ob tem opraviti tudi obvladljiv obseg del na dopolnilni dejavnosti oziroma na sklopu investicijske obnove omrežja, ki ga vsako leto uspešno opravimo. Na ta sklop opravljenega dela pogosto opozarjamo, ker gre pri tem nesporno za izvedbo dodatnega obsega dela. Izvajanje dopolnilne dejavnosti prinaša družbi neko dodano vrednost ali pa določeno nadgradnjo, ki se kaže v obliki boljšega finančnega rezultata in tudi večje finančne stabilnosti, porabnikom pa nižje cene. To se je še posebej poznalo v letih, ko so bile cene komunalnih storitev zamrznjene in je dopolnilna dejavnost pokrivala izgubo osnovne dejavnosti in družbi omogočala ohranjanje likvidnosti in normalno poslovanje, tudi razvoj, pozna pa se tudi danes, če zbrana sredstva vodarine in omrežnine ne pokrivajo vseh stroškov dejavnosti.

Vsi vemo, da največjo vrednost vsake družbe predstavljajo njeni zaposleni delavci. To velja na vseh področjih in velja tudi za našo družbo. Ne glede na vso razpoložljivo opremo je vsem jasno, da brez velike angažiranosti in znanja zaposlenih dobrih rezultatov ni mogoče doseči. V našem primeru to tudi pomeni, da vode na pipi porabnikov dostikrat ne bi bilo, če se naši zaposleni ne bi maksimalno potrudili, da na terenu odpravijo težave oziroma uredijo zadeve na način, da vse deluje v mejah normale.

Pri izvajanju svojih nalog, zaradi nastalih razmer na terenu ali v dejavnosti, se najdemo v poziciji, da moramo iskati kompromis med izvajanjem vseh potrebnih nalog za zagotavljanje oskrbe porabnikov s pitno vodo, kar je naša osnovna naloga, ter tržnimi priložnostmi na področju izvajanja dopolnilnih dejavnosti, kar prinaša finančno osnovo za rast družbe. To zahtevno nalogo mora opraviti poslovodstvo Hydrovoda, in sicer na način, da je vedno v prvem planu nemotena oskrba porabnikov z zdravstveno ustrezno pitno vodo, ker je to naša osnovna dejavnost in naše poslanstvo. Če se zgodi okvara, je vedno prioriteta javni interes in naš porabnik. Okvaro je potrebno sanirati čim prej, ker moraj biti motnje pri redni oskrbi s pitno vodo čim krajše, da porabniki niso (pre)dolgo brez vode (npr. cel dan ali več). Toda, če bi samo čakali na okvare in sanacijo le-teh, oziroma, če bi se naše delovanje fokusiralo samo na odpravo okvar, bi bil delovni čas premalo izkoriščen, kot podjetje pa bi stagnirali in zaostajali. Zato je določeno tveganje potrebno prevzeti in mi to počnemo. Poleg tega vemo iz lastnih izkušenj, da je tisto, kar naredimo sami, hkrati najboljše in najcenejše, kar je razumljivo, ker delamo sebi in za sebe, gradimo omrežje, s katerim bomo tudi upravljali in s katerim bomo živeli. V bistvu vidimo v dopolnilni dejavnosti tudi priložnost, da infrastrukturo gradimo po svoji meri, da bi jo kasneje lažje in ceneje vzdrževali. Nekatera dela, ki se izvajajo v okviru dopolnilne dejavnosti, je mogoče načrtovati in prilagajati drugim obveznostim (npr. tiste investicije, ki jih sami izvajamo v celoti), nekatera dela pa, žal ne (npr. tam, kjer smo podizvajalci in moramo slediti dinamiki izvajanja del, ki jo narekuje glavni izvajalec) in tukaj imamo občasno težave in stiske, ko so potrebe po delavcih večje od naših zmogljivosti.

Da je tisto, kar sami naredimo, najboljše za vse nas, smo se še posebej prepričali ob izvajanju kohezijskih projektov. Upamo, da se to ne bo pozabilo. Za razliko od zunanjih izvajalcev, ki jih zanima samo maksimiranje njihovega profita, vse ostalo pa je podrejeno temu cilju (še posebej odprava napak in pomanjkljivosti), mi, zaradi svojega statusa in nalog, ki so nam z ustanovitvenem aktom naložene, k izvajanju del na vodni infrastrukturi pristopamo popolnoma drugače in zaradi tega pristopa vsi skupaj (tako naročniki, kot tudi mi, kot izvajalec) tekom gradnje porabimo dosti manj energije, živcev in časa, kot smo jih porabili ob spremljanju gradnje kohezijskih projektov.

Zato si prizadevamo in tudi argumentirano predlagamo, da čim več obnov obstoječega omrežja naredimo sami. Če svoje delo naredimo dobro in kvalitetno, z uporabo kvalitetnih materialov, bomo ustvarili zanesljivo in stabilno delovanje omrežja, ki bo imelo manj okvar in manj izpadov pri vsakodnevem delovanju, to pa prinese cenejše obratovanje in vzdrževanje v življenjski dobi vodovoda. Seveda so ta pristop in naši argumenti tudi moteči za mnoge izvajalce, ki se potegujejo za razpisana dela pri gradnji ali obnovi vodovodne infrastrukture. V preteklosti so se slišala tudi podtikanja o naši konkurenčnosti in cenah, ki niso bila

dobronamerna. Mi vodovodno infrastrukturo, stanje na trgu in tudi posamezne materiale, ki se uporabljajo za gradnjo vodovodnega omrežja, poznamo zelo dobro. Mnoge nizke in vsečne ponudbe izvajalcev iz različnih koncev naše države so se v preteklosti izkazale kot zelo varljive oziroma vprašljive. To je popolnoma jasno, saj nas nihče nima tako rad, da nam bo nekaj podaril oziroma naredil pod stroškovno ceno. Vsak izvajalec, ki se poteguje za posel, bo naredil vse, kar lahko, da iz posameznega posla potegne največ oziroma da doseže maksimalen zaslužek, še posebej sedaj, ko je dela na trgu dovolj. To je tudi razumljivo in legitimno, saj se nahajamo v tržnem kapitalizmu. Za razliko od teh ponudnikov, smo mi javna pravna oseba z javnimi lastniki in naša naloga je, da ščitimo javni interes. To je tudi razumljivo, saj se javni subjekti enako se obnašajo v celotni evropski skupnosti, tudi v državah, ki jih imenujemo »stara« Evropa. Tudi oni so, da bi zaščitili javni interes, uvedli prakso, ki se imenuje »in house« izvedba oziroma »in house« javna naročila. Takšen način, ki se je izkazal in uveljavil kot ekonomsko dober in gospodaren, je tudi uzakonjen z evropskimi direktivami in se uporablja v vseh državah Evropske skupnosti. Če je nekaj dobro npr. za Nemčijo, kot najmočnejše gospodarstvo znotraj EU, je najbrž dobro tudi za nas in zato tudi sami vedno ponavljamo, da je smiselno uporabljati tovrstno prakso, ki se je izkazala kot dobra, hkrati pa prinaša večstranske koristi.

Ena od večjih koristi, ki jo je nemogoče izmeriti in je za širšo družbo zelo pomembna, je pa manj znana in se o njej veliko ne govori, je naslednja: če občine, kot lastnice infrastrukture, zaupajo javnemu podjetju, ki je v njihovi lasti, izvajanje različnih del, povezanih z gradnjo nove ali obnovo obstoječe infrastrukture, dejansko vlagajo v njegov razvoj in znanje delavcev tega podjetja. Za uspešno izvajanje investicij je potrebno veliko znanja in redno spremljanje stanja v stroki, spremljanje ponudbe materialov, opreme, tehničnih rešitev ter vseh novosti, ki se pojavljajo (modernizacija). Pri tem se pridobivajo mnoge dobre izkušnje in znanje, ki so osnova za vzdrževanje in upravljanje vodovodne infrastrukture. Če tega znanja oziroma izkušenj ne bi imeli oziroma ne bi pridobili, bi morali za mnoge posege pri tekočem vzdrževanju najeti zunanje izvajalce, kar bi pomembno podražilo tovrstna dela in bi posledično prineslo tudi višjo ceno vodarine, ki bi jo morali plačevati porabniki, poleg tega pa bi v mnogih primerih motnje pri redni oskrbi trajale dlje kot sedaj, ker je včasih zunanje izvajalce težko dobiti ravno takrat, ko jih nujno potrebuješ.

Če imaš dovolj znanja in izkušenj, da določeno delo opraviš dovolj hitro, kvalitetno in racionalno, je vedno možno ustvariti tudi določen donos oziroma zaslužek. Tudi sami ga ustvarjamo in tega ne skrivamo. Obveznost ustvarjanja donosa nam je zapisana tudi v ustanovitvenem aktu. Pomembna razlika je pri porabi tega donosa. Pri zunanjih izvajalcih je ta donos njihov dobiček in z njim počnejo, kar želijo, pri nas pa so to sredstva, ki ostajajo v dejavnosti in se porabijo za dodatna vlaganja v vodovodno omrežje, pokritje morebitne izgube na osnovni dejavnosti, predvsem pa v razvoj podjetja, kar je ključno. Vse, kar smo naredili na razvoju podjetja in izboljšanju pogojev dela (odkup zemljišča od Slovenskih železnic, obnova in dograditev poslovne stavbe, obnova voznega parka, itd.), smo financirali sami, z lastnimi sredstvi. Pri teh vlaganjih nismo popolnoma nič obremenili naših lastnikov oziroma njihovih proračunov. V bistvu smo dvignili vrednost njihovega premoženja, kar se vidi tudi v višini osnovnega kapitala. Tudi v bodoče bi želeli voditi razvoj na enak način in s tem razbremeniti

naše ustanovitelje tega stroška. Jasno je torej, da je učinek dopolnilne dejavnosti resnično velik in se kaže na več načinov.

Pa še nekaj ne smemo pozabiti. Zaradi podnebnih sprememb nas vse bolj ogrožajo različne naravne in druge nesreče, vse večkrat pa se srečujemo tudi z ekološkimi nesrečami, kot je bila pri nas nesreča v Melaminu ali pa ob prometni nesreči v Loškem Potoku. Tudi varnostno stanje okrog nas se je močno spremenilo in vojna v Ukrajini nas je spomnila, da naša varnost ni samoumevna. Zato je potrebno resno razmisliti in celo načrtovati, kako delovati v

Poplave Ljubno 2023: poškodovana cev vodovoda

izrednih razmerah. Oskrba s pitno vodo sodi med kritično infrastrukturo, njeno nedelovanje lahko stanje v izrednih razmerah še poslabša. Kdo bo v izrednih razmerah poskrbel, da bodo prebivalci oskrbljeni s pitno vodo vsaj v količinah, ki so nujne za preživetje? Če ne bomo imeli svojega izvajalca, ki bo poznal teren in vodne zaloge, ki bo usposobljen, strokoven, dobro organiziran, dobro opremljen in zaupanja vreden, veliko tvegamo. Kdo bo takrat prevzel odgovornost, če ne bomo pripravljeni in usposobljeni za izredne razmere? A bomo tudi takrat iskali nekoga z javnim naročilom, nekoga na trgu? Odgovor je sigurno znan, sami moramo poskrbeti za urejeno oskrbo s pitno vodo, tako sedaj, ko živimo normalno življenje, kot tudi takrat, ko so izredne razmere. Mislimo, da imamo glede tega vsi enako

mnenje. To v veliki meri tudi potrjujemo z vsakdanjim delom in obnašanjem ter tudi z gospodarjenjem z vodovodno infrastrukturo. Tudi v tem poročilu smo že podali oceno, da je bilo leto 2023 uspešno tudi po vlaganjih v infrastrukturo. V vseh občinah so se izvajale izboljšave, obnove in tudi modernizacije obstoječe infrastrukture, gradili pa so se tudi novi odseki vodovodov. Kratek prikaz teh dogajanj predstavljamo v nadaljevanju tega poročila.

Prebivalci ukrajinskega kraja ČasivJar blizu frontne črte v Bahmutu se po ruskem napadu na kritično infrastrukturo zanašajo na dostavo pitne vode. Foto: Reuters

Vir: RTV SLO

3.1 INVESTICIJSKA IN VEČJA VZDRŽEVALNA DELA NA INFRASTRUKTURI

1. V Ulici heroja Marinclja v Kočevju smo zamenjali še zadnje metre azbestnega cevovoda, kjer smo v zadnjem obdobju imeli nekaj okvar. Stare azbestne cevi smo na dolžini 250 m zamenjali z novimi cevmi iz nodularne litine DN 200. Postavili smo tudi dva nova hidranta. Po izvedeni tlačni probi smo novi odsek cevovoda vključili v obratovanje ter vzpostavili teren v prvotno stanje.

Puščanje cevi med izvajanjem obnove

Navezava novega cevovoda na stari cevovod

2. Na Rudniku (Kočevje) smo izvedli povezavo dveh obstoječih vodovodov ter tako omogočili večje kroženje vode v omrežju in boljšo izmenjavo vode. Ob tem smo vgradili 155 metrov cevi PE DN100, en hidrant in obnovili 4 hišne priključke. Po izvedeni tlačni probi smo novi odsek cevovoda povezali z obstoječim omrežjem ter vključili v obratovanje, teren pa smo vzpostavili v prvotno stanje.

Navezava na obstoječi vodovod- Streliška ulica

3. Na Streliški ulici v Kočevju smo obnovili del starega omrežja oziroma smo prestavili 48 m cevovoda iz zasebnega zemljišča v javno površino. Stari cevovod smo nadomestili s cevmi iz nodularne litine DN 100. Obnovili smo tudi 4 hišne priključke. Po izvedeni tlačni probi smo novi odsek cevovoda povezali z obstoječim omrežjem ter vključili v obratovanje, teren pa smo vzpostavili v prvotno stanje.

4. Na Mlaki, na področju nove pozidave, smo zgradili 132 metrov novega cevovoda PE110 ter montirali nadzemni in podzemni hidrant. Po izvedenem spiranju omrežja in tlačni probi smo novi odsek cevovoda povezali z obstoječim omrežjem ter na njega priklopili 11 novih hišnih priključkov.

Nov talni hidrant, odcep in vodovod v naselju Mlaka

5. V sklopu izgradnje kanalizacije v Kočevski Reki poteka tudi delna obnova vodovoda, ki nam je v preteklih letih povzročal veliko težav. Ob predaji tega vodovoda v upravljanje, leta 1991, nismo dobili nobene dokumentacije, gospodariti z omrežjem, za katerega ne obstajajo grafični in tehnični podatki, pa je

gotovo

Nov cevovod v Kočevski Reki

nemogoče. Investicija je dvoletna. Novo omrežje polagamo v javne površine. V letu 2023 smo vgradili 185 metrov cevi PE90 in 280 metrov cevi iz nodularne litine DN 100. Postavili smo en podzemni in 5 nadzemnih hidrantov. Po izvedenem spiranju omrežja in tlačni probi smo na novozgrajeno omrežje priklopili 23 hišnih priključkov, ki smo jih predhodno v celoti obnovili.

6. Ob rekonstrukciji državne ceste Kočevska Reka – Borovec smo morali zaradi obnove cestišča in izgradnje podpornega zidu prestaviti krajši odsek vodovodne cevi, ki povezuje zajetje in vodohran Kočevska Reka. Prestavitev je izvedena v skupni dolžini 108 m, uporabljena pa je cev PE 110.

Prestavitev cevovoda v Kočevski Reki

7. Na vodovodu Gora smo imeli vrsto let težave z izdatnostjo vodnih virov in tudi s kvaliteto vode, ki se tam zajema. Po vsakem večjem deževju je voda skalila in smo bili zaradi zaščite zdravja porabnikov prisiljeni izdati ukrep prekuhavanja vode za prehrabne namene. Zaradi tega je stekla akcija iskanja primernejšega vodnega vira, ki bi zadovoljil potrebe porabnikov na Gori tako po količinah, kot tudi po kvaliteti vode. Tako je bila v letu 2022 narejena vrtina, ki je že v času izdelave obljubljala pozitivne rezultate. Po izvedenem črpalnem preizkusu, pridobitvi vodnega dovoljenja in spremljanju kakovosti vode, skladno s Pravilnikom o pitni vodi, je v letu 2023 stekla akcija vključitve vrtine v obratovanje. Tako smo po naročilu Občine Sodražica v vrtino vgradili novo črpalko in 74 metrov inox cevi, opremili smo nov jašek z vsemi potrebnimi elementi in merilcem pretoka, ter zgradili 40 metrov dolg povezovalni cevovod PE 63 med vrtino in obstoječim omrežjem, za potrebe avtomatskega obratovanja vrtine pa smo zagotovili tudi komunikacijsko povezavo med vrtino in VH Kračali. Po izvedbi vseh potrebnih testiranj in izpiranju omrežja smo vrtino vključili v obratovanje. Zaradi spremljanja delovanja vrtine smo uredili tudi brezžično komunikacijo (telemetrijsko povezavo) med vrtino in sedežem Hydrovoda. Ta investicija pomeni veliko pridobitev za porabnike Gore.

Slika povezave vrtine z obstoječim omrežjem

8. Zaradi starosti in dotrajanosti vodovodnega omrežja na Gori imamo že vrsto let veliko težav s pogostimi okvarami na omrežju in posledično z velikimi vodnimi izgubami. Tudi v letu 2023 smo imeli kar nekaj teh okvar, ki jih ni bilo enostavno poiskati oziroma locirati. Ker nam je količina izgubljene vode nenehno rasla, smo postali pozorni tudi na vodohrane in njihovo vodotesnost. Tako smo testirali vse vodohrane na Gori in ugotovili, da so na VH Kračali prisotne razpoke, kjer se nam izgubljajo pomembne količine vode. Vodohran smo izpraznili in ga sanirali s premazom z vodotesno maso. Ocenjujemo, da so nam razpoke na VH Kračali povzročile nekaj tisoč m³ vodnih izgub.

9. Težave z vodotesnostjo vodne celice smo imeli tudi v VH Hrib v Loškem Potoku. Puščanje vode smo tam vizualno opazili v suhem delu vodohrana. Zaradi tega smo

Slika elementov vodovoda v celici pred in po obnovi

Slika 1notranjosti vodne celice pred in po obnovi

pristopili k celoviti obnovi notranjosti te vodne celice. Ob tem smo zamenjali stare litoželezne fazone z novimi inox fazoni, vgradili smo tudi nove lestve iz inox materiala, na stenah in tleh celice pa je bila izvedena sanacija razpok in premaz površin z vodotesno maso.

10. Pred leti je bil v obratovanje vodovodnega sistema Loški Potok vključen nov vodni vir, vrtina na Hribu, ki porabnikom zagotavlja oskrbo s kvalitetnejšo vodo od vode iz starega vodnega vira Močile. Zaradi zasnove in načina obratovanja objektov na vodovodnem sistemu Loški Potok voda iz vrtine Hrib ne more priti na pipe vseh

porabnikov tega vodovodnega sistema brez določenih predelav na samem omrežju. Te predelave se izvaja fazno in se hkrati spremlja delovanje vodovoda na nov način. V letu 2023 je bila zagotovljena povezava oziroma napajanje (oskrba) vodohranov Hrib in Dednik z vodo iz vrtine Hrib. V obeh objektih smo morali narediti nekaj sprememb in predelav, v VH Hrib smo montirali tudi nov merilec pretoka, v VH Dednik pa nov plovni ventil.

Slika izvedene predelave v VH Hrib

11. Na območju občine Loški Potok deluje tudi majhen vaški vodovod Pungert, ki oskrbuje le nekaj hiš s pitno vodo in zato ni vključen v sistem javne oskrbe s pitno vodo. Občina Loški Potok pa po potrebi poskrbi za njegovo funkcionalnost, dela pa praviloma naroči Hydrovodu. Tako smo v lanskem letu v vodohranu zamenjali dotrajane zasune in izvedli čiščenje vodnih celic, izvedli pa smo tudi izpiranje celotnega omrežja.

12. Na vodovodnem sistemu Jakšiči v občini Kostel smo obnovili prvi del trase vodovoda Petrina – Grivac. Ta odsek vodovoda je najstarejši na celotnem vodovodnem sistemu Jakšiči in tukaj smo v preteklosti večkrat intervenirali zaradi okvar na cevovodu. Stare tankostenske 6 barske PE cevi smo nadomestili s cevmi PE 110 v skupni dolžini 320 metrov. Po izvedenem spiranju omrežja in tlačni probi smo novi cevovod vključili v obratovanje.

Slika navezave na stari cevovod Petrina - Grivac

13. Občina Kostel je v letu 2023 začela dvoletno investicijo obnove ceste Delač – Žaga, ki obsega urejanje cestišča in tudi odvajanje površinskih in meteornih voda. Potek del na več mestih ovira vodovodni cevovod, ki je položen od zajetja Delač v smeri Kostela. Ta vodovod so gradile mladinske brigade v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, torej pred več kot 40 let. Cevovod je na mnogih mestih položen zelo plitko, ponekod na

globini manjši od 50 cm, njegova trasa pa vijuga ob cesti delno levo in delno desno (o poteku trase vodovoda ne obstaja kataster ali tehnična zabeležka o izvedenih delih). Zaradi tega se je ob obnovi ceste pristopilo še k obnovi vodovoda. V letu 2023 je bilo obnovljenih 525 m cevovoda. Stare cevi smo nadomestili z novimi cevmi PE 110. Dela se nadaljujejo v letu 2024.

14. V sklopu obnove križišča v naselju Gorenje (na državni cesti Kočevje – Novo mesto), smo izvedli tudi obnovo vodovodne infrastrukture v območju izvajanja del. Skupna dolžina obnovljenega omrežja znaša 322 metrov. Stare cevi smo zamenjali z novimi iz nodularne litine in sicer 160 m premera DN 150, 120 m premera DN 100 ter ostalih 42 m premera DN 80. Na novozgrajenem omrežju smo postavili štiri hidrante, in sicer dva podzemna in dva nadzemna. Obnovili smo tudi vse priključke na tem področju. Skupaj je teh bilo sedem, na vseh smo izvedli tudi prestavitev merilnega mesta iz objektov v zunanje vodomerne jaške.

Obnova cevovoda v naselju Gorenje

15. V Štalcerjih smo obnovili del starega omrežja oziroma smo zaradi gradnje novega stanovanjskega objekta prestavili 41 m cevovoda. Stari cevovod smo nadomestili s cevmi PE 90 – RC Protect, ob tem pa smo porušili star in neprimeren betonski jašek, kjer se je nahajal sektorski zasun, tega pa smo nadomestili z novim, v izvedbi brez jaška. Po izvedeni tlačni probi smo nov odsek cevovoda povezali z obstoječim omrežjem ter vključili v obratovanje, teren pa smo vzpostavili v prvotno stanje.

16. V Konca vasi smo izvedli manjšo rekonstrukcijo omrežja, s katero smo porabnikom v območju posega izboljšali standard oskrbe, hkrati pa smo ukinili dolgi krak omrežja, ki je bil v zelo slabem stanju in položen po kmetijskem zemljišču. Nova dovodna cev, skupne dolžine 130 metrov, je sedaj v javni površini (bankini ceste skozi vas) in je lažje dostopna za vzdrževanje. Vgradili smo cev PE 90 - RC Protect, ki smo jo zaključili z vgradnjo podzemnega hidranta. Ta ima dvojno funkcijo, saj se lahko uporabi tako za izpiranje omrežja, kot tudi za zagotavljanje požarnega varstva. V celoti smo obnovili tudi deset hišnih priključkov, ki smo jih povezali z novozgrajenim cevovodom, na vseh smo izvedli tudi prestavitve merilnega mesta iz objektov v zunanje vodomerne jaške.

Obnova cevovoda v Konca vasi

17. Zaradi vrste okvar, ki so resno ogrožale varno oskrbo s pitno vodo porabnikov v Otavicah, je izvedena zamenjava še preostalega starega azbestnega cevovoda na trasi vodovoda med Goričo vasjo in Otavicami. Skupno je bilo obnovljenih 562 metrov vodovoda. Stare azbestne cevi DN 80 smo nadomestili s cevmi PE 125 - RC Protect, kar pomeni, da smo izboljšali tudi pretočnost cevovoda. V sklopu te investicije smo obnovili tudi del trase vodovoda proti naselju Ograde, v skupni dolžini 71 m. Tudi tukaj smo vgradili cevi PE - RC Protect, tokrat premera 90. Novi del cevovoda smo opremili z dvema hidrantoma in sicer z enim nadzemnim in enim podzemnim.

Obnova cevovoda Otavice

18. Avgustovsko deževje je tudi pri nas povzročilo višje pretoke vodotokov in tudi nekaj škode. Ob čiščenju struge reke Bistrice so gasilci nenamerno pretrgali vodovodno cev, ki je povezovala levo in desno stran Bistrice ter je na ta način del porabnikov ostal brez pitne vode. Začasna rešitev oskrbe prizadetih porabnikov s pitno vodo je bila izvedena s površinsko by-pass napeljavo. Kot trajna rešitev se je pokazala varianta s povezavo na vodovodno omrežje na istem bregu reke Bistrice, torej z izdelavo povezovalnega vodovoda do Urbanove ulice, kar je bilo že dolgo prej tudi načrtovano. Tako je prišlo do izgradnje vodovoda po Čolnarski ulici in tudi obnove vodovoda na delu Urbanove ulice.

Obnova cevovoda Čolnarska ulica

Vodovod po Čolnarski ulici je bil zgrajen v skupni dolžini 121 m, vgrajene pa so PE 90 – RC Protect cevi. Obnova vodovoda po Urbanovi ulici je izvedena s cevmi iz nodularne litine premera DN 100, v skupni dolžini 63 m. Celoten novozgrajeni odsek vodovoda smo opremili še z dvema hidrantoma, enim podzemnim (na koncu trase, da se lahko uporabi še za izpiranje omrežja) ter enim nadzemnim. Hkrati z izgradnjo tega odseka vodovoda smo obnovili še sedem hišnih priključkov, ki smo jih tudi povezali z novim cevovodom ter opremili z zunanjimi vodomernimi jaški.

19. Po naročilu Občine Loški Potok smo v lanskem letu dokončali v letu 2022 začeto obnovo odseka vodovoda Hrib – Travnik. Glavni vod, v skupni dolžini 160 m, smo izvedli z vgradnjo cevi iz nodularne litine, premera DN 100, sekundarni odcep, v skupni dolžini 60 m, pa s cevmi PE 63 - RC Protect. Novozgrajeni vodovod je opremljen s tremi hidranti, dva od teh sta podzemna, eden pa nadzemni. Na novo omrežje smo povezali šest hišnih priključkov, ki smo jih predhodno obnovili in opremili z vodomernimi jaški.

Obnova cevododa Hrib - Travnik

20. V naselju Draga smo dokončali v letu 2022 začeto investicijo na obnovi kritičnih odsekov vodovoda, kjer smo imeli v zadnjih letih več kot dvajset okvar, ki so zahtevale interventno popravilo. Skupna dolžina posega je znašala 285 m, stare in popolnoma dotrajane cevi PE 75 smo nadomestili z novimi iz nodularne litine, premera DN 100 mm, kar pomeni, da smo izboljšali tudi pretočnost cevododa in posledično požarno varnost. Novozgrajeno omrežje smo opremili s tremi hidranti, in sicer dvema nadzemnima ter enim podzemnim (na koncu trase, da se lahko uporablja tudi za izpiranje vodovoda). Na celotni trasi obnovljenega odseka vodovoda smo obnovili tudi vse hišne priključke objektov, ki so tam zgrajeni, ter jih opremili z vodomernimi jaški, v katere so prestavljeni vodomerni iz notranjosti objektov.

Obnova cevododa v naselju Draga

21. Zaradi lažjega spremljanja pretoka vode v omrežju smo na vodovodnem sistemu Predgrad – Dol postavili tri nove merilne jaške. Prvega smo postavili v Dolu. Vgradili smo merilec pretoka DN100, ki meri pretok in porabo voda za obkolpske vasi v občini Črnomelj (Prelesje, Kot ob Kolpi, Sodevci, Dečina, Radenci). Druga dva smo postavili pri VH Kovača vas. V enem merilnem jašku je merilec pretoka DN100, ki meri pretok in porabo vode v smeri Predgrada (za vasi Predgrad, Paka pri Predgradu, Jelenja vas, Zagozdac, Gorenja in Dolenja Podgora). V drugem merilnem jašku sta dva merilca pretoka dimenzij DN50 in DN100. Merilec pretoka dimenzije DN50 meri porabo in pretok za Kovačo vas, merilec dimenzije DN100 pa meri porabo in pretok v smeri Starega trga (Deskova vas, Stari trg ob Kolpi, Močile). Ob tem smo delno obnovili tudi kovinske elemente v VH Kovača vas. Tako smo v obeh celicah zamenjali stare korodirane lestve, sesalne koše in prelive z novimi nerjavečimi elementi. Vzidane fazonske kose pa smo zbrusili in na novo pobarvali z modro barvo.

Merilni jašek v Dolu

22. Po naročilu Občine Kočevje smo na različnih lokacijah zamenjali 7 dotrajanih nadzemnih hidrantov, z vsemi pripadajočimi elementi in označbami ter tako izboljšali požarno varnost na lokaciji novo postavljenih hidrantov. Te so: Mahovnik 2a, Mahovnik 39, Cesta na Trato 15, Kočevska Reka, Cankarjeva ulica 1, Rožna ulica 26 in Brezovica.

Vgradnja novega nadzemnega hidranta

23. Po naročilu Občine Ribnica smo na različnih lokacijah zamenjali 7 dotrajanih nadzemnih hidrantov (5 podzemnih hidrantov v naselju Gornje Lepovče in 2 nadzemna hidranta v Obrtni coni Lepovče), z vsemi pripadajočimi elementi in označbami, ter tako izboljšali požarno varnost na lokacijah novo postavljenih hidrantov.

Vgradnja novega talnega hidranta v Gornjih Lepovčah

24. Poleg naštetih večjih posegov je bilo opravljenih še vrsto manjših, prav tako potrebnih in pomembnih posegov. Navajamo nekatere:

- V preteklem letu je prišlo do okvare črpalke v vrtini Dol. Zamenjava črpalke v vrtini je dokaj zahtevna naloga, tako tehnično kot tudi s stališča varnosti pri delu. Potrebno je izvesti postopno demontažo tlačnih cevi v vrtini (posamezna cev je dolga praviloma 6 m), črpalka pa se nahaja na koncu tlačnega cevovoda. Montaža nove črpalke pa se izvaja po obratnem vrstnem redu. Vgradili smo tudi frekvenčni regulator, ki omogoča racionalnejše in varnejše obratovanja nove črpalke.
- Zaradi nenormalno dolgih dobavnih rokov (tudi do treh mesecev) smo na zalogo nabavili 4 črpalke za črpanje vode iz vrtin. Na ta način lahko takoj odreagiramo v primeru okvar sedaj vgrajenih črpalk, kar pomeni, da bi bili porabniki brez vode zelo kratek čas.
- Za potrebe zagotavljanja komunikacije z vodohranom v Velikih Poljanah smo izvedli elektro priključek, ki je predpogoj za zagotavljanje prenosa podatkov.
- Zamenjali smo merilec pretoka na merilnem mestu »Špar« (Aqua Master DN 150).
- Ob vodohranu v Kočevski Reki smo postavili kontejner, v katerega bomo postopno prestavili črpalke za črpanje vode v vodohran Inlauf ter na ta način olajšali vzdrževanje VH Kočevska Reka.
- Zaradi nekaj neustreznih vzorcev vode iz vrtine Vimolj smo vgradili UV napravo, ki zagotavlja dezinfekcijo vode iz navedene vrtine.
- Opravili smo 19 testov tesnosti cevovodov pred njihovo vključitvijo v obratovanje.
- Zaradi ohranjanja kvalitete vode smo z visokotlačnim čistilcem oprali več celic vodohranov ter jih po pranju še v celoti dezinficirali.

Seznam prikazanih vlaganj v infrastrukturo je dolg in obsežen ter potrjuje navedbo, da smo spet imeli investicijsko dokaj bogato leto, kar je tudi prav. Samo na ta način je mogoče ohranjati varno izvedbo oskrbe s pitno vodo. Potrebne so vsakoletne investicije v izboljšavo in modernizacijo infrastrukture ker se s tem ohranja vodovodna infrastruktura v dobri kondiciji. Ko se enkrat podre sistem ekonomskega gospodarjenja z infrastrukturo, je težko popraviti zamujeno. V to smo se tudi sami večkrat prepričali. Zato morajo odgovorni subjekti za izvedbo javne oskrbe s pitno vodo, občine, kot lastnice infrastrukture, in upravljavec, kot izvajalec dejavnosti oskrbe s pitno vodo, še naprej vztrajati na usmeritvi družbeno odgovornega in trajnostnega razvoja dejavnosti oskrbe s pitno vodo. Nujno je potrebno slediti stroki in predpisom (zakonodaji) ter s finančnimi vložki prilagajati stanje infrastrukture novim zahtevam (npr. novi evropski direktivi o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi, ki je bila sprejeta leta 2020, novi Uredbi o pitni vodi). Če tega ne bo, se lahko hitro znajdemo v prekrških, ki se vse pogosteje sankcionirajo s strani pristojnih inšpekcijskih služb, lahko pa se pojavijo tudi druge težave, predvsem tiste povezane z nemotenim delovanjem vodovodnih sistemov, ki jih je potem težje obvladovati, še težje pa stanje normalizirati, še posebej, če so za to potrebna večja finančna sredstva. Vse to lahko potrdimo tudi z lastnimi izkušnjami. Lahko si predstavljamo vse možne težave, ki bi jih imeli, če npr. ne bi vztrajali in uspeli realizirati projekta SORIKO. Kako bi porabniki sprejeli 50 ali 100-dnevno omejitev porabe vode za prehranske namene v mestih Kočevje ali Ribnica in kako bi jim pojasnili ta ukrep? Verjetno bi bilo iskanje izgovorov in rešitev zelo zahtevno in neprijetno za vse nas, vse to pa porabnikov ne bi zadovoljilo. Podobne težave bi se pojavljale pri obvladovanju števila okvar (in posledično pogostih prekinitvah dobave vode), količin vodnih izgub itd. Vse to so osnovni razlogi in tudi pravi argumenti za namensko porabo celotne najemnine, obračunane za najem infrastrukture, v obnovo te iste infrastrukture, od katere so sredstva najemnine tudi pridobljena ter na ta način ohranjanje kondicije le-te.

Veljavna Uredba o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Ur. list RS 87/2012) predstavlja predpis, ki omogoča dobro načrtovanje in gospodarjenje z vodovodno infrastrukturo. To je tudi predpis, ki uvaja politiko trajnostnega razvoja v komunalno dejavnost. Obnovo vodovoda je možno financirati iz prejete najemnine za uporabo infrastrukture v posamezni občini, obnovo vodovodnih priključkov pa iz dela omrežnine, ki je namenjen obnovi vodovodnih priključkov. Dolgoročno je na ta način mogoče, s pametno plansko politiko ter s pridobivanjem še kakšnih državnih ali EU nepovratnih sredstev, sanirati vse kritične odseke, kjer so ali pa se pričakujejo težave pri obratovanju ali pa višji stroški vzdrževanja v naslednjih letih. Zgrajena vodovodna

infrastruktura je zelo obsežna in je različne starosti in preostale uporabnosti. Zato so na terenu vedno potrebna določena prilagajanja, obnove, rekonstrukcije, izboljšave in modernizacije na tej infrastrukturi. To pomeni, da so vedno potrebna tudi določena finančna sredstva, s katerimi bi se vsi ti potrebni posegi financirali. Vsaki tako realizirani poseg pa je pomemben in pozitivno vpliva na varnost oskrbe s pitno vodo. S tem je namenska poraba sredstev najemnine tudi upravičena.

Omeniti moramo tudi problematiko azbestnih cevovodov. Trenutno imamo v obratovanju še cca. 13 km azbestnih cevovodov, ki se nahajajo na več lokacijah. Res je, da ne obstaja nobena relevantna študija, ki bi potrjevala škodljivost teh cevi za izvajanje varne oskrbe s pitno vodo, opažamo pa, da te cevi pri porabnikih niso ravno zaželeni. Tudi NIJZ je pripravil priporočilo za upravljavce vodovodov, kjer je upravljavcem naložil določene naloge glede teh cevovodov. Med drugim nalaga tudi izdelavo terminskega načrta menjave teh cevovodov. To je tudi določen znak, da bi v naslednjih letih lahko azbest cementne cevi postale problematične. Zato bi bilo zelo dobro in tudi s strani javnosti pozitivno sprejeto, da vložimo nekaj naporov in čim prej umaknemo te cevi iz uporabe, vsekakor pa prej, preden nas v to prisili zakonodaja.

3.2 OBNOVA IN VZDRŽEVANJE HIŠNIH PRIKLJUČKOV IN IZDAJA SOGLASIJ

Hišni priključki so ena od ključnih točk vodovodnega sistema, ki so bili vse do leta 2013 zakonsko neupravičeno zanemarjeni. Lahko jih celo imenujemo pomembne kritične točke vodovodnega sistema, in sicer zaradi več razlogov. Kot prvega navajamo številčnost teh priključkov, saj je teh v našem upravljanju cca. 9.300. Za upravljavca, ki svojo dejavnost ne izvaja v eni od dvanajstih mestnih občin, je to veliko število priključkov. Naslednji razlog je povezan z dolžino omrežja teh priključkov, ki je zelo velika in pomembno vpliva na obseg našega dela. V našem upravljanju so samo odseki priključkov od javnega vodovodnega omrežja do merilne točke porabe (vodomera) in samo dolžina teh odsekov priključkov, po sedaj znanih podatkih (vseh priključkov še nimamo vrisanih v katastru, ker nam njihov potek ni znan) znaša 120,8 km, kar je zelo veliko. V času prevzema v upravljanje je bila dolžina teh priključkov še večja, ker so bila merilna mesta praviloma v objektih, sedaj pa jih predstavljamo v zunanje merilne jaške in s tem krajšamo dolžine teh priključkov. Poleg tega je v času intenzivne stanovanjske gradnje zamujala izgradnja javnega vodovodnega omrežja in nekateri hišni priključki so zaradi tega izredno dolgi, sedaj pa z mnogimi logičnimi posegi na terenu optimiziramo dolžino teh priključkov. Tretji razlog, ki je za zatečeno stanje teh priključkov najpomembnejši, je povezan z zgodovino gospodarjenja s temi priključki.

Do leta 2013 so bili ti priključki brez pravega gospodarja oziroma prave skrbi, čeprav je bilo njihovo lastništvo ves čas nesporno znano. Hišni priključki so sestavni del stanovanjskega (ali drugega) objekta in so v lastništvu lastnika objekta. Meritve porabljene vode so se izvajale v samem objektu, torej na koncu teh priključkov, in vsa morebitna puščanja vode na trasi priključka niso bila izmerjena oziroma evidentirana in niso finančno bremenila lastnika tega priključka. Ker izgube vode na trasi lastnika tega priključka niso prizadevale, le-ta (logično) ni bil preveč zainteresiran za obnovo tega dela svoje lastnine, razen, če mu puščanje vode ni delalo škode na njegovi posesti. Tudi po preteku življenjske dobe hišnih priključkov lastniki niso ukrepali, bili so pasivni in niso želeli financirati obnove tega dela svoje lastnine (zato na terenu še vedno najdemo priključke iz pocinkanih in celo svinčenih cevi). Izgub, ki so se dogajale na hišnih priključkih, ni bilo možno evidentirati in oceniti in so se dejansko porazdelile na celoten sistem, povzročena škoda pa se je razdelila na vse porabnike. Upravljavci vodovoda smo bili dejansko nemočni, ker namenskih sredstev za kontrolo in obnovo hišnih priključkov nismo imeli (nismo imeli niti pooblastila, da to počnemo), javnih sredstev pa za tovrstne namene nismo smeli porabljeni. Upravljavca je imel še eno težavo: po veljavni zakonodaji mora zagotavljati zdravstveno ustreznost pitne vode na pipi pri porabniku, nevdrževani hišni priključki pa so predstavljali veliko tveganje za kvaliteto pitne vode, še posebej v pogojih

neurejenega odvajanja odpadne vode. Torej mu je bila odgovornost naložena, pristojnosti pa ni imel, kar je bilo popolnoma nelogično.

Zakaj opisujemo navedene težave?

Zato, ker je to potrebno poznati, da bi razumeli določene težave, ki so na terenu še vedno prisotne in se z njimi skorajda dnevno srečujemo (hkrati pa tudi, da bi znali oceniti, kakšne izboljšave in pozitivne premike smo uspeli narediti). Težave s hišnimi priključki so, po mnogih letih opozarjanja na njih, postale nevzdržne in država je končno leta 2012 sprejela logično rešitev, ki sedaj omogoča lažje delo

upravljavcu, porabnikom pa zvišuje standard oskrbe s pitno vodo. S tem, ko so izvajalci oskrbe s pitno vodo dobili v upravljanje še dele hišnih priključkov med javnim omrežjem in vodomernim jaškom oziroma mestom meritve porabljene vode, je zagotovljen strokovni nadzor nad celotno potjo vode od zajetja oziroma meritve zajete vode do meritev porabljene vode. Delo na terenu je sedaj nekoliko lažje, pristojnosti so znane, lažje je tudi načrtovanje posegov, ni izgube časa v prepričevanju lastnikov priključka, da je obnova le-tega potrebna, itd. Upravljanje tega dela vodovodnega omrežja sedaj načeloma poteka nemoteno (razen pri določenih izjemah) in tudi na veliko zadovoljstvo samih porabnikov, saj jim ni potrebno plačevati intervencijskih posegov v enkratnem znesku, temveč je ta storitev zajeta v ceni omrežnine.

Sedaj delujoči način upravljanja hišnih priključkov je vsekakor eden največjih dosežkov spremenjene zakonodaje na področju urejanja dejavnosti oskrbe s pitno vodo. Občine, ki so poznale problematiko vzdrževanja hišnih priključkov, so to spremembo takoj vnesle v svoje odloke o oskrbi s pitno vodo in s tem upravljavcu omogočile celovito upravljanje na vseh delih sistema za oskrbo s pitno vodo, hkrati pa so v sklopu vzdrževanja hišnih priključkov predvidele tudi selitve merilnih mest iz stanovanjskih hiš v vodomerne jaške, ki se postavijo zunaj objekta (s tem tudi zmanjšujemo možnost postavitve nelegalnih ali »črnih« iztočnih mest oziroma krajo vode), kar se je izkazalo kot zelo dobra rešitev iz več razlogov. Tako danes na terenu upravljanje hišnih priključkov poteka organizirano, strokovno in z nekoliko manj težav, kar pa je najpomembnejše, nov način dela daje rezultate in ti so vidni. Kot upravljavec smo porabnikom ves čas na voljo, na terenu pa smo vsakodnevno prisotni.

Vsi novi hišni priključki se evidentirajo takoj ob izgradnji, postopoma pa se izdeluje tudi kataster starih hišnih priključkov, kar je zelo zahtevna naloga, ker podatkov iz preteklosti ni in je potrebno vse delati na novo. Ob sprejemu hišnih priključkov v upravljanje, leta 2013, smo ocenjevali, da bomo z njimi dobili v upravljanje cca. 100 km dodatnega vodovodnega omrežja. Ko smo po evidentiranju cca. treh četrtin hišnih priključkov to dolžino presegli, smo to oceno popravili na cca 140 km, danes pa, do sedaj evidentirana, dolžina znaša 120,8 km, številka pa ni dokončna, ker zaradi pomanjkanja podatkov, določene trase hišnih priključkov sploh niso znane in posledično tudi niso evidentirane.

Začetek upravljanja hišnih priključkov je bil zelo zahteven in tudi stresen, saj se nam je

čez noč obseg infrastrukture, s katero upravljamo, povečal za četrtno, ob dejstvu, da nismo imeli nobene evidence infrastrukture, ki smo jo dobili v upravljanje. Poleg tega je bila ta dodatna infrastruktura, ki smo jo dobili v upravljanje, v zelo slabem stanju. Tudi kadrovsko je bilo zelo težko odgovoriti na dodaten obseg dela. Eden od prvih ukrepov, ki smo jih naredili po prevzemu hišnih priključkov v upravljanje, je bila izdelava analize stanja na terenu in ugotavljanje najbolj kritičnih priključkov, ki so zahtevali takojšnje ukrepanje. V relativno kratkem času smo opravili terenski ogled in kontrolo vseh vodomernih jaškov in vodomeroev, kjer smo pregledali vodotesnost, higienske razmere, zaščitenost proti zmrzali, dimenzijsko ustreznost ter druge posebnosti teh delov hišnega omrežja. O ugotovitvah smo, če so to razmere na terenu zahtevale, tudi pisno opozarjali porabnike oziroma lastnike teh priključkov. V kratkem času je bilo opravljeno resnično zelo obsežno delo in rezultat tega dela je bila vzpostavitev baze podatkov s foto posnetki vseh odjemnih mest. Poleg tega smo z narejeno inventuro stanja na terenu in izvedenimi ukrepi že izvedli prvo opazno izboljšavo na tem delu

vodovodnega omrežja. Tako smo pomembno vplivali na zmanjšanje posledic, ki jih povzročijo zmrzali, znižali smo število izlivov in poskrbeli za boljšo higieno in urejenost vodomernih mest in s tem posledično za boljšo kvaliteto pitne vode, kar je najbolj pomembno. Vse te naše prve aktivnosti ob prevzemu hišnih priključkov v upravljanje so bile na terenu dobro sprejete. Z nenehnim opozarjanjem na slab odnos nekaterih porabnikov do lastnih merilnih mest smo želeli (in v največji meri tudi

uspeli) postopoma spremeniti slabe navade porabnikov, kar je edino pravilno in nujno potrebno. Tudi sami smo bili presenečeni, kako so se nekateri posamezniki malomarno obnašali do svojega merilnega mesta in posledično tudi do svojega zdravja. V posameznih primerih so bila merilna mesta dobesedno zalita z gnojevko, kar je nedopustno.

V preteklem letu smo ob celovitih rekonstrukcijah vodovodnega omrežja na različnih koncih občin, kjer izvajamo svojo dejavnost, skupaj obnovili 118 priključkov.

Obnov hišnih priključkov in premestitev merilnih mest v zunanje vodomerne jaške nismo izvajali samo na lokacijah, kjer se je celovito obnavljalo javno vodovodno omrežje, temveč tudi drugod po terenu, kjer imamo težave bodisi zaradi dotrajanosti hišnega priključka bodisi zaradi neprimernih jaškov v notranjosti objekta, kjer smo ovirani pri redni menjavi vodomera. Veliko število prestavitve merilnih mest in obnove hišnih priključkov izvajamo tudi na željo porabnikov, ko ti preurejajo zunanjo okolico svojih objektov ali pa preurejajo prostore v objektih, kjer so prej imeli nameščena merilna mesta. Tako smo v preteklem letu prestavili 59 merilnih mest v zunanje vodomerne jaške. Ugotavljamo, da je v posameznih občinah ali delu občin interes porabnikov za obnovo priključkov večji,

v posameznih pa manjši, nekateri celo zavračajo obnovo priključkov. Glede tega nas v bodoče čaka še nekaj dela, ki ga bomo morali uskladiti s pristojnimi občinskimi službami.

Največjo težavo pri obnovah hišnih priključkov nam predstavlja neenakomerna letna potreba po obnovah le-teh in posledično temu neenakomeren letni strošek teh obnov. Največ priključkov se obnovi ob celovitih obnovah omrežja na določeni lokaciji, obseg teh obnov oziroma njihovo dinamiko izvajanja pa tudi občine težko načrtujejo. Veljavna Uredba o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja omogoča vsakoletno spremembo cene omrežnine oziroma njeno prilagajanje tekočim potrebam, v praksi pa je to težko izvedljivo zaradi več razlogov, predvsem pa zaradi prej navedenega pomanjkanja pravočasnih podatkov o dinamiki in obsegu izvajanja del na obnovi vodovodnega omrežja.

Ko navajamo podatke o novem načinu gospodarjenja s hišnimi priključki ter mnogimi narejenimi izboljšavami stanja le-teh, je potrebno še posebej poudariti dejstvo, da pri novih odjemalcih že v fazi priprave izgradnje stanovanjskega ali poslovnega objekta poskrbimo, da se zagotovi meritev porabljene vode zunaj objekta, v tipskem vodomernem jašku ali pa v jašku, ki ga porabnik izdelava sam (teh je zanemarljivo malo). S tem se je poskrbelo, da se na terenu ne odpirajo novi problemi, sami pa se fokusiramo samo na odpravo starih bremen. Če naredimo skupno rekapitulacijo v preteklem letu postavljenih zunanjih merilnih jaškov, je bilo teh skupaj

(novogradnje, obnove in premestitve) 198, od tega 40 jaškov za nove odjemalce. Največ je bilo vgrajenih enojnih jaškov, in sicer 182, ter 16 dvojnih. Ob vsem naštetem smo v preteklem letu popravili tudi 119 okvar, ki so se pojavile na hišnih priključkih. Večina okvar je bila na priključni cevi in na cestnem ventilu, predvsem zaradi dotrajanosti materialov. Poleg tega smo v preteklem letu na hišnih priključkih izvedli tudi 124 plačljivih intervencij. V glavnem so bile to poškodbe na priključni cevi, izredne zamenjave vodomeroz zaradi zmrzali ter razne manjše usluge, ki ne sodijo v obseg vzdrževanja hišnih priključkov.

Hydrovod d.o.o. ima poleg drugih zadolžitev tudi javno pooblastilo za izdajo projektnih pogojev in mnenj v skladu s predpisi s področja urejanja prostora in graditve objektov na območju občin, v katerih opravlja gospodarsko službo oskrbe s pitno vodo.

Služba za izdajanje prej omenjenih dokumentov je v letu 2023, na zahtevo različnih investitorjev, izdala 40 projektnih pogojev in 108 soglasij. Poleg tega smo podpisali tudi 46 pogodb o priključitvi na javni vodovod.

Prikaz opravljenih del iz naslova vzdrževanje hišnih priključkov

Naziv odjemalca	Število okvar		Število premestitev merilnih mest	Število obnovljenih HP	Število vgrajenih jaškov*	
	na HP	na omrežju			enojni	dvojni
Občina Kočevje	74	25	48	52	112	12
Občina Loški Potok	15	5	1	24	17	0
Občina Ribnica	21	29	8	35	31	4
Občina Kostel	5	4	1	3	14	0
Občina Sodražica	1	16	1	1	4	0
Občina Črnomelj	3	1	0	3	4	0
SKUPAJ	119	80	59	118	182	16

*podatek zajema tudi število vgrajenih jaškov za nove priključke. Teh je bilo skupaj 40, in sicer v občini Kočevje 23, Ribnici 10, Loškem Potoku 2, Sodražici 3 in Črnomlju 2.

Navedeno število okvar na hišnih priključkih je večje kot v letu prej, ni pa (pre)veliko glede na skupno število priključkov. Kot je bilo že navedeno, je na področju tega dela vodovodnega omrežja narejen viden pozitiven premik, kot rezultat desetletja organiziranega oziroma urejenega upravljanja s hišnimi priključki. Od leta 2013 do danes je bilo veliko priključkov, ki so bili res v slabem stanju, že obnovljenih ter veliko vodomeroz prestavljenih iz objektov v zunanje vodomerne jaške. Brez tega pozitivnega premika in izboljšav bi bilo stanje na terenu težko obvladljivo, na posameznih lokacijah celo kritično, pojavljale bi se težave s kakovostjo vode na pipah porabnikov, količine izgubljene vode pa bi bile dosti večje oziroma bi te imele zaskrbljujoč trend rasti. Na zastavljeni poti upravljanja s hišnimi priključki je potrebno nadaljevati, ker se na tem delu vodovodnega omrežja še vedno izgubi kar nekaj vode. Zagotovo so na priključkih še kakšne večje okvare in tudi veliko manjših, za katere pa je znano, da jih je izredno težko najti. Na hišnih priključkih, ki jih saniramo, najdemo tudi primere nedovoljenega odvzema vode, ki ga po prestavitvi merilnega mesta v zunanji vodomeri jašek odpravimo (upamo, da ne zgolj začasno). Jasno je, da čez noč ni mogoče izvesti sanacije celotnega zanemarjenega dela vodovodnega omrežja, kar so hišni priključki dejansko bili. Ob prevzemu tega dela infrastrukture v upravljanje smo si določili 30-letno obdobje, kar približno

ustreza amortizacijski dobi posameznega hišnega priključka, v katerem bomo v celoti sanirali stanje na terenu. Če bo vse teklo kot do sedaj, bomo ta cilj tudi uresničili. Potrebno je samo vztrajati na načrtani poti ter nadaljevati s prakso, da se pri vsaki večji obnovi vodovodnega omrežja hkrati poskrbi tudi za celovito obnovo (starih) hišnih priključkov na tem delu omrežja, ob tem pa nikakor ne zanemariti potrebe po obnovi ostalih kritičnih priključkov, ne glede na to, kje se nahajajo.

3.3 KOHEZIJSKA PROJEKTA – SORIKO IN SUHOKRANJSKI VODOVOD

V minulem desetletju smo redno poročali o pripravi, stanju in obsegu izvajanja obeh kohezijskih projektov na našem območju, tako o projektu Oskrba s pitno vodo na območju Sodražica – Ribnica – Kočevje (krajše: SORIKO) kot tudi o Suhokranjskem vodovodu (za tisti del, ki se izvaja v občini Kočevje). To se nam je zdelo zelo pomembno, ker sta bila to dva izjemno velika in pomembna projekta, tudi z državnega stališča. To je še posebej veljalo za projekt SORIKO. Finančna perspektiva 2014 – 2020, v sklopu katere sta bila sofinancirana tudi omenjena naša dva kohezijska projekta, je zaključena, kar pomeni, da je zaključena tudi gradnja naših projektov. Zadnja dela so bila izvedena v letu 2022, ko je bil zgrajen še nov vodohran v Gotenici ter izvedena obnova vodovoda v Zamostcu. Sedaj je vsa zgrajena infrastruktura že nekaj časa v funkciji in uspešno deluje, na kar smo zelo ponosni.

Težave imamo samo z odvajanjem odpadnih voda iz vodarn v času povišane motnosti surove vode (preseganje parametrov Fe in Al, ki so predpisani v izdanem OVD-ju), kar je delno rezultat napake izvajalcev del, delno pa tudi neživiljenjske okoljske zakonodaje. Ne glede na vzroke je dejstvo, da smo mi, kot upravljavec, dobili v upravljanje tri vodarne, ki ne delujejo optimalno in se moramo sedaj zagovarjati pred inšpekcijskimi službami in njihovimi odločbami. Zaradi tega smo zelo zainteresirani, da se stanje dokončno sanira oziroma, da vodarne končno začnejo delovati na način, da so izpusti tudi v času povišane motnosti surove vode skladni z zahtevami OVD.

Največja odstopanja so se v minulih letih dogajala pri vodarni Globel, kjer so bili predpisani parametri za izpuste odpadnih voda desetkrat višji, kot pri odpadnih vodah iz vodarn Blate in Slovenska vas. V lanskoletnem poročilu smo opozorili, da nam je Inšpektorat za okolje, kot pristojni inšpektorat za izvajanje obveznosti iz izdanih OVD-jev, izdal pisno zahtevo za ureditev stanja izpustnih voda, skladno z veljavnim OVD-jem, do končnega roka 1. junija 2023. Izvajalec del si je, skupaj z nami, prizadeval za rešitev nastalih težav, a žal neuspešno. Z vsemi popravki, ki jih je izvajal, se v času povišane motnosti surove vode ni niti približal zapisanim mejam parametrov Al in Fe. Zaradi tega smo prejeli nov sklep okoljske inšpekcije, z zagroženo globo v višini 10.000 €, če se stanje ne uredi do 31. januarja 2024. Grožnja je resna in smo zaradi njene teže spodbudili izvajalca del, da je pristopil k aktivnostim za spremembo OVD-ja za vodarno Globel, in sicer na način, da se zagotovi nov način izpusta vode. Prvotni projektiran način je bil z izpustom v odprt vodotok, ki teče skozi vas Globel, z novo rešitvijo pa se izpust izvaja s ponikanjem. Spremembo OVD-ja smo ob koncu lanskega leta tudi prejeli, po tej spremembi pa so parametri za izpustno vodo izenačeni s parametri izpustne vode v ostalih dveh vodarnah. Takoj smo tudi naročili izvedbo del na terenu, ki so, zaradi ugodnega vremena,

tudi že izvedena. Zdaj upamo, da ne bo prišlo do izvršbe sklepa, žal pa za to nimamo nobenega zagotovila. Potrebno bo nadaljnje spremljanje parametrov v odpadni vodi in, če bo to potrebno, izvajanje dodatne obdelave odpadne vode, za kar pa bo potrebno vložiti še nekaj finančnih sredstev.

Pogodba o sofinanciranju izvedbe projekta SORIKO nas je zavezovala, da smo za uradni zaključek izvedbe projekta dolžni organizirati še novinarsko konferenco, kar smo tudi storili, dne 28. marca 2023, v prostorih vodarne Slovenska vas, v prisotnosti takratnega ministra za naravne vire in prostor, g. Uroša Brežana.

Naj še enkrat ponovimo pozitivne dosežke obeh kohezijskih projektov:

- Zgrajeni so osnovni transportni cevovodi, ki dejansko predstavljajo hrbtenico delovanja našega vodovodnega sistema. Ti cevovodi so v veliki meri nadomestili stare, nezanesljive in že amortizirane azbestne cevi, o katerih imajo mnogi različne pomisleke.
- Zgrajene so tri nove vodarne, ki skrbijo za primerno pripravo vode na zajetju. S tem se je varnost oskrbe s pitno vodo bistveno povečala za vse porabnike. Če vodarn ne bi imeli, bi bili porabniki več dni na leto deležni ukrepa obveznega prekuhavanja vode za prehrambne namene.
- Na novozgrajeno omrežje so priklopljeni mnogi obstoječi porabniki in tudi novi porabniki, ki do sedaj niso imeli primerno urejene oskrbe s pitno vodo oziroma niso bili del sistema javne oskrbe s pitno vodo.
- Stopnja sofinanciranja gradnje z nepovratnimi sredstvi je bila zelo visoka, tudi več kot 87 %, kar je izredno visok procent sofinanciranja. Za primerjavo: sofinanciranje gradnje vodovodov, ki se izvaja iz sredstev za okrevanje in odpornost, je zgolj polovično (50%). To v primeru projekta SORIKO pomeni razliko skoraj 10.000.000 €. Teh sredstev Občine Kočevje, Ribnica in Sodražica same ne bi zbrale.
- Zaradi obeh kohezijskih projektov se je tudi močno povišala vrednost vodovodne infrastrukture, ki jo imajo v svoji lasti Občine Kočevje, Ribnica in Sodražica. Iz naslova višje vrednosti infrastrukture prejemale te tri občine na letnem nivoju približno 500.000 € dodatne najemnine.

Aktivnosti na pripravi obeh kohezijskih projektov so se začele leta 2006. Res je vse skupaj trajalo zelo dolgo, prehojena je bila dolga in zahtevna pot, so pa doseženi rezultati tako veliki, da smo lahko ponosni na njih, tako vse tri občine, ki so bile partnerice v projektu, kot tudi mi na Hydrovodu. Hydrovod ni veliko javno podjetje in tudi nima veliko zaposlenih, je pa na obeh kohezijskih projektih opravil resnično veliko delo, in sicer v vseh fazah projekta, še posebej na projektu SORIKO. Brez znanja in izkušenj iz preteklosti tega ne bi zmogli, zato smo zadovoljni in ponosni, da nam je to uspelo. Realizacija projekta nam je pobrala mnogo energije, kar je bilo poplačano z zadovoljstvom ob dobro opravljenem delu. Upamo si trditi, da je tudi širši javnosti jasno, kako veliko in odgovorno delo smo opravili. Veliko delo je naredila tudi vodilna občina, Občina Kočevje, ki je skrbela za koordinacijo vseh treh občin, investitorjev projekta, za zagotavljanje pravočasnih plačil izvajalcem del ter za izstavljanje finančnih zahtev posredniškemu organu, ki je bil v bistvu glavni investitor projekta. Kontrole s strani posredniškega organa so bile zelo zahtevne in zato je bilo potrebno vložiti veliko napora, da

smo prišlo do željenega rezultata. Tisto, kar je vredno poudariti, je dejstvo, da je bil projekt realiziran v okviru predvidenih sredstev, kar je danes redkost. Pomembno delo so opravili tudi strokovni delavci vseh treh občin, ki so se udeleževali operativnih sestankov in sproti urejali težave z dokumentacijo in na terenu, ter tudi župani vseh treh občin, ki so morali postoriti marsikaj, da se je projekt uspešno zaključil.

3.4 DRUGI POUČENI POSLOVANJA

V poročilu smo že večkrat omenili, da je naša osnovna naloga izvajanje varne in zanesljive oskrbe s pitno vodo vseh naših porabnikov. Za to nalogo smo tudi namensko ustanovljeni, zdaj že davnega leta 1959. Zato vse, kar počnemo pri našem delu, je in mora biti podrejeno tej nalogi oziroma cilju. V teh 65-ih letih delovanja smo videli in doživeli marsikaj, predvsem pa smo si nabrali veliko izkušenj, ki se prenašajo iz generacije v generacijo naših delavcev. Tako vemo, kako se infrastruktura obnaša, kako se mora z njo ravnati, kje lahko pričakujemo naslednje težave, kaj je potrebno še narediti. Se pa vedno lahko zgodijo kakšna presenečenja. Voda se v vodovodnih ceveh nahaja pod tlakom, ki omogoča dotok vode do porabnikov in zagotavljanje primerne standarda vodooskrbe. Padec tlaka v omrežju je povezan z okvarami oziroma vodnimi zgubami. Vsak večji padec tlaka lahko ogrozi normalno oskrbo s pitno vodo oziroma zniža standard te oskrbe. Ker je vodovod sestavljen iz nešteto spojev, je vsak spoj potencialni vir vodnih izgub in posledično padca tlaka. Zato je zagotavljanje nemotenega obratovanja vodovoda izredno zahtevno. Zelo pomembno je pravočasno odkrivanje okvar in njihova odprava oziroma je zelo pomembna nenehna skrb za zmanjševanje vodnih izgub, na kar še posebej opozarja veljavni državni operativni program oskrbe s pitno vodo. Izkušnje nam govorijo, da največje učinke na tem področju dosežemo s pravočasnimi obnovami starega in dotrajanega vodovodnega omrežja. Poleg tega je potrebno izvajati stalni nadzor vodovodnega omrežja in redne terenske kontrole. Na vse to pa smo v tem poročilu že večkrat opozorili.

Sami se z zmanjševanjem vodnih izgub v okviru finančnih zmožnosti sistematično ukvarjamo že vrsto let in evidentiramo dokaj dobre rezultate, ki smo jih že predstavili. Imamo usposobljene sodelavce, ki z ustrezno opremo uspešno iščejo okvare, ki jih sproti tudi odpravljamo. V začetku organiziranega dela pri iskanju okvar smo samo s sanacijo velikih okvar zelo hitro zmanjševali vodne izgube. Sedaj gre zmanjševanje teh izgub nekoliko počasneje, pa vseeno uspešno. Potrebno pa je izpostaviti, da vodne izgube ne nastajajo zgolj pri okvarah na javnem vodovodnem omrežju, temveč tudi drugod: na hišnih priključkih, pri nenatančnosti meritev ali okvarah vodomeroev, pri črnem odvzemu, pri nedovoljenih odvzemih vode na hidrantnem omrežju (žal nam tudi del gasilskih društev ne sporoča odvzemov vode iz hidrantov), ipd.

Za izboljšavo stanja in pridobivanje realnih količin izgubljene vode zahteva vsak od teh vzrokov poseben pristop in posebne priprave. Potrebni so tudi finančni vložki, ki pa se, dolgoročno gledano, povrnejo, saj vodne izgube predstavljajo strošek, ki ga imamo z dodatnim črpanjem in pripravo pitne vode, plačilom vodnih povračil (taksa državi, ki se plačuje od načrpane in ne od prodane vode), itd. Sami smo trenutno v fazi formiranja ožjih območij, kjer bomo izvajali meritve porabljene vode in z analizo pridobljenih podatkov poskušali narediti naslednjo fazo zmanjševanja vodnih izgub. Za kaj več nimamo ne kadrovskega potenciala in tudi ne finančnih sredstev. Pri nekaterih upravljavcih vodovodov (npr. Komunala Velenje) občine iz sredstev najemnine financirajo postavitev terenskih meritev in izvedbo strokovnih nalog (izdelavo hidravličnih modelov), ki so v funkciji zmanjševanja vodnih izgub. Prej ali slej bomo temu morali pristopiti tudi mi, ker nas bo v to prisilila zakonodaja.

Pri spremljanju vodnih izgub po posameznih vodovodnih sistemih, s katerimi izvajamo oskrbo s pitno vodo naših porabnikov, opažamo razlike pri višini le-teh, ki so v največji meri odvisne od stanja in kvalitete omrežja posameznega vodovodnega sistema. Tako imajo nekateri vodovodni sistemi sorazmerno nizke vodne izgube, pri nekaterih pa meritve kažejo, da izgube znašajo tudi čez 40%. Je pa potrebno pojasniti, da sami procenti ne dajo prave slike vodnih izgub, ker se v primeru manjše porabe na določenem vodovodnem sistemu ta procentualno povečuje, kljub njenemu realnemu (številčnemu) zniževanju. Bolj realno sliko bi dal prikaz vodnih izgub na kilometer omrežja. Žal pa bomo zakonodajo morali izvajati, v nasprotnem nas bodo v to prisilile inšpekcijske odločbe.

»Pripomoček« za zalivanje vrtov

Pri izvedbi vseh potrebnih monitoringov velja opozoriti občine na obveznosti, ki jih le-te imajo iz naslova izdanih vodnih dovoljenj (vgradnja vseh potrebnih merilcev, vodenje monitoringa, poročanje na ARSO, obnova teh vodnih dovoljenj). Država oziroma Direkcija za vode (prej ARSO) vodnih dovoljenj ne izdaja upravljavcu temveč občinam, ki so lastnice infrastrukture. Vodna dovoljenja prinašajo tudi obveznosti, ki jih je potrebno tekoče izvrševati. Na to opozarjamo v vsakem poročilu. Ker se zavedamo, da občine nimajo primernih kadrov, sami poskušamo narediti največ, kar se da, da ne prihaja do kršitev pogojev iz vodnih dovoljenj in da se vodna dovoljenja pravočasno obnavljajo oziroma podaljšujejo. Žal pa nekaterih vodnih dovoljenj, ki jih še ni, ne moremo pridobiti brez angažiranja občin. V teh primerih izvajamo odvzem vode brez zakonske podlage, kar ni prav in je kaznivo. Pri tem nam nič ne pomaga, da so ta zajetja v funkciji že vrsto let oziroma še pred sprejetjem Zakona o vodah.

Samim občinam pri podaljševanju prihranili velika finančna sredstva. V prvih izdanih vodnih dovoljenjih je ARSO na mnogih vrtinah zahteval tudi izgradnjo vrtin za monitoring. Danes teh obveznosti v vodnih dovoljenjih ni več. Zgolj za informacijo naj navedemo strošek izdelave

samo ene povprečne vrtine, globine 150 m. Strošek zgolj fizične izdelave takšne vrtine znaša cca. 30.000 EUR. Če je takšnih vrtin potrebno narediti 10 ali 15, je jasno, kakšen je to strošek. Če bi občine ta sredstva, ki smo jih prihranili, vložila v urejanje opisane problematike, bi mnoge obveznosti iz vodnih dovoljenj že uredili. Žal pa pri nekaterih vrtinah, ki so dokaj stare, ni mogoče izpolniti vseh zapisanih zahtev. Starejše vrtine so praviloma nezacevljene in so manjšega profila, kot ga potrebujemo, da v vrtino, poleg črpalke, namestimo še vse potrebne senzorje oziroma merilnike. Tukaj je potrebno poiskati določeno tehnično rešitev, ki je vedno povezana s predhodnim zagotavljanjem potrebnih finančnih sredstev, ker bomo imeli težave s pristojnimi inšpekcijskimi službami oziroma jih že imamo (inšpekcijska odločba za vrtine v Močilah). Tudi sicer je inšpektorat za okolje na tem področju vse bolj aktiven. V prejšnjih letih smo tudi sami imeli inšpekcijski nadzor nad izvajanjem in poročanjem v povezavi z izdanimi vodnimi dovoljenji. Jasno je, da nimamo kaj poročati, če merilne naprave niso vgrajene. Zato potrebujemo sodelovanje občin pri reševanju zahtev in tudi težav, ki jih prinašajo izdana vodna dovoljenja.

V letu 2023 smo žal spet evidentirali nekoliko manjšo porabo vode kot leto prej, kar pomeni tudi nižji prihodek in negativen vpliv na naše poslovanje. Skupna porabljena količina vode je znašala 1,724 MIO m³, kar je približno 20.000 m³ manj kot v letu 2022. Sami tega nismo pričakovali, ker je leto prej padec porabe znašal 50.000 m³ in smo ocenjevali, da se bo poraba stabilizirala. Poleg tega smo tudi pridobili nekaj novih porabnikov. Žal na porabo vode ne moremo vplivati. Mi porabnikom v omrežju zagotovimo dovolj velike količine vode, oni pa porabijo skladno z njihovimi potrebami. Porabljeno vodo zaračunavamo v višini dejanske porabe, ki se evidentira na merilnem mestu (vodomeru) posameznega porabnika. Skoraj vsi naši porabniki imajo vgrajene vodomere, pavšalnih porabnikov je zelo malo (na dan 31. 12. 2023 smo imeli samo še dva).

Pri mnogih porabnikih je moč opaziti vse bolj racionalno porabo pitne vode, kar je posledica vse večje osveščenosti in to je potrebno pozdraviti, kljub finančnemu izpadu, ki nam ga prinaša. Žal pa nižjo porabo vode opažamo tudi na podeželju in ta ni rezultat racionalne porabe vode, temveč rezultat praznjenja naših vasi, ki se kaže v vse večjem številu praznih, zaprtih hiš oziroma manjšem številu prebivalstva. To pa ni dober podatek, ne za naše občine in tudi ne za državo. Upravljavca ima zaradi tega lahko dodatne težave, ker je posledica nižje prodaje vode tudi manjša izmenjava vode v omrežju, kar lahko vpliva na kvaliteto vode na pipah porabnikov.

Želimo si stabilno porabo vode, torej porabo brez prevelikega nihanja količin prodane vode, ker s tem lažje načrtujemo naše poslovanje in naše aktivnosti. Nižja količina porabe vode dejansko ustvarja tudi pritisk na ceno vode. Prodana voda predstavlja naš največji prihodek v poslovanju in padec količin prodane vode ruši trenutno kalkulacijo cene m³ pitne vode, ker manjša prodaja vode ne prinese hkrati sorazmerno nižjih stroškov delovanja celotnega sistema javne oskrbe s pitno vodo oziroma so spremembe pri stroških skoraj zanemarljive. To je tudi logično, saj je infrastruktura in skrb za njeno delovanje glavni strošek pri oskrbi s pitno vodo in največji del teh stroškov ni odvisen od porabe vode. Z zmanjševanjem količin porabljene vode se hkrati ne zmanjšuje obsega omrežja, ker je to nemogoče.

Vsako leto se dogaja ravno nasprotno. Z vsakoletnimi investicijami se gradijo novi odseki vodovoda za priključitev novih porabnikov, kar pomeni, da se skupna vrednost infrastrukture, ki ima pomemben vpliv na ceno storitve, povečuje, hkrati pa se večajo tudi stroški obratovanja. Tudi število objektov, ki so v funkciji izvajanja oskrbe s pitno vodo, vsa potrebna oprema za obratovanje, število vzorčenj, stroški dela itd., se ne zmanjšujejo, ker to ni mogoče. Zato fiksni stroški ostajajo enaki ali se celo povečajo. Prihaja zgolj do nekoliko nižje porabe elektrike na črpališčih, kar je variabilni strošek (in sicer pod pogojem, da se zaradi starosti omrežja ne povečajo vodne izgube in se ne spremeni cena elektrike, kot je bil to primer v zadnjih nekaj letih, ko se je občutno podražila). Zato padec prodaje vode neizbežno vodi k podražitvi le-te, ker se povečuje strošek na enoto izdelka (m³ pitne vode). To je ekonomsko popolnoma jasno.

Vemo, da je naša naloga opozarjati širšo javnost, da je voda strateška surovina, da podnebne spremembe vplivajo na razpoložljive količine pitne vode in je nujno potrebno odgovorno ravnati z njenimi zalogami. O tem naši porabniki veliko informacij pridobijo tudi iz različnih medijev. Žal pa se ob tem nič ne pove o ekonomskih posledicah zmanjševanja porabe vode za upravljavce vodovodov. Ekonomija poslovanja je pri tem neizprosna: nižji prihodki, ob enakih stroških in enakem standardu izvajanja dejavnosti, nujno prinašajo višanja cen na enoto (to ceno še dodatno viša država z mnogimi zahtevami, ki niso nujno potrebne). Vodovodno omrežje je zgrajeno in ga ni mogoče spreminjati. Gradilo se je vrsto let in spremembe čez noč niso mogoče. Sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja smo imeli z dosti krajšim omrežjem, manjšo pokritostjo z mrežo javne oskrbe s pitno vodo in manjšim številom porabnikov porabo vode večjo kot 2,6 MIO m³, kar je veliko višja poraba, kot jo imamo danes. Lahko si samo predstavljamo pozitiven učinek te porabe na današnjo kalkulacijo cene vode (to je cca. 900.000 m³ vode oziroma cca. 900.000 € dodatnih prihodkov). Jasno je, da imamo zaradi mnogo nižje porabe trenutno na določenih mestih predimenzionirane cevovode, so pa te »rezerve« na razpolago za prihajajoča leta in bodoči razvoj.

Za javni vodovod se je v letu 2022 načrpal 179 milijonov m³ vode (oz. 3,4% več kot leto prej).

Gospodinjstva so porabila 85,0 mio m³ vode iz javnega vodovoda oz. za 0,7 % več kot v letu 2021, medtem ko so poslovni subjekti porabili 35,6 mio m³ vode oz. za 6,3% več.

Za namene, za katere se voda ne obračunava (npr. iz hidrantov, za gašenje požarov oz. za čiščenje cest), je bilo na letni ravni porabljenih 4,4 milijona m³ vode oz. nekoliko več kot v letu pred tem (za 1,2 % več).

V omrežju se je izgubilo 51,5 milijona m³ vode oz. skoraj za 6,4 % več.

Celotno vodovodno omrežje je bilo dolgo 34.687 km. Ob koncu prejšnjega leta je bilo nanj priključenih 534.952 priključkov oz. na letni ravni za 3,5 % več.

Poraba vode ima povezavo tudi s kvaliteto le-te. Višja poraba vode hkrati pomeni tudi večjo oziroma hitrejšo izmenjavo vode v omrežju, kar je s stališča varnega obratovanja in kvalitete vode na pipah porabnikov zelo dobrodošlo. Torej, morebitna višja poraba vode nima samo pozitivnega vpliva na ekonomiko poslovanja, temveč prinaša pozitiven učinek tudi porabnikom. Seveda velja tudi nasprotno: preveliko zmanjševanje porabe vode lahko prinese poleg ekonomskih posledic tudi premajhno izmenjavo vode v cevovodih in tveganja glede kvalitete vode (pojav postane vode kot posledica predolgega zadrževanja vode v omrežju).

Zaradi tega mnogi pozivi k racionalni porabi vode ter uporabi deževnice za sanitarne in druge potrebe niso vedno smiselni in dobri za porabnika, ker prinašajo tudi negativne posledice.

Izgradnja vodovodnega omrežja ni poceni in sedaj zgrajeno omrežje je nemogoče spreminjati čez noč. Slovenija je kljub vsemu po količinah padavin dokaj bogata država in je gradnja dveh sistemov oskrbe s pitno vodo resnično ekonomsko vprašljiva. Poleg tega tudi poraba vode na prebivalca v Sloveniji ni visoka in se glede na povprečje v Evropi nahajamo v spodnji polovici evropskih držav. Na prebivalca ta znaša v povprečju 42 kubičnih metrov vode na leto oziroma približno 117 litrov na dan. Po podatkih Eurostata pa je bilo v državah EU-ja v povprečju v letu 2008 oz. 2009 v gospodinjstvih porabljenih 70 kubičnih metrov vode na prebivalca (letno) oziroma 192 litrov na dan (največ na Irskem – 141 m³ pitne vode na leto). Razlika je očitna.

Glede na že navedeno dejstvo, da v letu 2023 nismo imeli nobenih omejitev pri zagotavljanju redne oskrbe s pitno vodo oziroma pri zagotavljanju potrebnih količin pitne vode našim porabnikom ter dejstvu, da kakšnih omembe vrednih izpadov pri redni oskrbi s pitno vodo ni bilo, z zadovoljstvom ugotavljamo:

Hydrovod je v letu 2023 vsem našim porabnikom, tako gospodinjstvom kot tudi gospodarstvu in javnim službam tekom celega leta zagotovil zanesljivo in količinsko zadostno ponudbo pitne vode.

Za izvajalca oskrbe s pitno vodo je to osnova za oceno dela in uspešnosti v minulem letu. Če je svojo nalogo uspešno opravil, je to potrditev dobrega dela vseh zaposlenih v posameznem poslovnem letu. Zato je prav, da se to poudari. Tudi v času sušnih obdobij ali pa večjega deževja (vključno z avgustovsko ujmo) smo svojo nalogo opravili v celoti. Kratkotrajni izpadi pri oskrbi s pitno vodo so se dogajali zgolj izjemoma in sicer kot posledica okvar na omrežju oziroma intervencijske odprave le-teh, ter drugih vzdrževalnih in investicijskih del (tudi prevezave na novozgrajena omrežja oziroma odseke vodovodov).

Veseli smo tudi rezultatov kontrol kvalitete pitne vode na pipah naših porabnikov, ki so se izvajale v minulem letu, in poročila zunanjega sodelavca za kvaliteto vode, Nacionalnega laboratorija za zdravje, okolje in hrano, Enote za živila in predmete splošne rabe Novo mesto (nekdanji Zavod za zdravstveno varstvo Novo mesto), ki sodeluje pri izvajanju notranjega monitoringa kakovosti pitne vode. V preteklosti smo vedno imeli nekaj vodovodnih sistemov, ki so bili ocenjeni kot zdravstveno neustrezni. Sedaj imamo že nekaj let vse sisteme ocenjene kot zdravstveno ustrezne. Tudi ta dosežek je rezultat dobrega dela vseh zaposlenih na Hydrovodu, definitivno pa to dobro delo ne bi bilo tako prepoznano, če se ne bi zgodile mnoge tehnične izboljšave, ki so bile nujno potrebne za izvajanje varne oskrbe s pitno vodo (npr. izgradnja treh novih vodarn s pripravo vode po sistemu ultrafiltracije). Nacionalni laboratorij je v svojem poročilu zapisal tudi določene predloge in usmeritve za izboljšavo stanja v naslednjih letih, ki bi jim morali slediti, če želimo, da se ta pozitiven trend nadaljuje.

Doseženi rezultati in stanje oskrbe s pitno vodo ne bi bili mogoči brez dobrega in doslednega izvajanja mnogih preventivnih aktivnosti, ki se dnevno izvajajo in jim pri organizaciji dela posvečamo posebno pozornost. Seznam teh preventivnih aktivnosti nenehno spremljamo, analiziramo in dopolnjujemo z izkušnjami s terena. Želimo si čim manj nenadnih izpadov pri oskrbi s pitno vodo, ker

dobro vemo, da so porabniki na njih zelo občutljivi, nam pa tudi povzročajo težave.

Preventivni pregledi in kontrole na terenu so se redno izvajale tekom celotnega leta 2023, še posebej pa smo aktivnosti okrepili v poletnem obdobju, ko je poraba največja, ko se izdatnost določenih

zajetij zaradi sušnih obdobj zmanjša in ko so gradbene

in druge dejavnosti na terenu v največjem obsegu. Iz izkušenj vemo, da v tem času evidentiramo tudi veliko število okvar na omrežju in zato moramo biti takrat zelo hitri in odzivni, izvajati moramo stalne preventivne preglede stanja celotnega vodovodnega omrežja in objektov, da lahko pravočasno identificiramo morebitne okvare, ki bi nam lahko ogrozile stabilno delovanje naših vodooskrbnih sistemov. Aktivnosti so potekale tako na daljavo, s kontrolo podatkov, ki jih s terena dobimo v naše računalnike, ter vizualno na terenu, z rednimi obhodi in kontrolo merilnih instrumentov v objektih in na omrežju kot tudi z uporabo posebne opreme za iskanje okvar.

Ravno okvare predstavljajo največje tveganje za varno izvajanje oskrbe s pitno vodo, ker povzročajo nepričakovane motnje v redni oskrbi porabnikov in ogrožajo zdravstveno ustreznost pitne vode. Okvare so včasih težko obvladljive, še posebej, če se zgodijo na težko

dostopnem terenu, kjer tudi uporaba mehanizacije ni mogoča. Zato zahtevajo posebno pripravljenost zaposlenih, tudi za istočasno intervencijo na več lokacijah. Odprave okvar pomenijo tudi pomembno tveganje s stališča varstva pri delu in zato temu tekom celega leta posvečamo posebno pozornost, prinašajo pa tudi finančne posledice, ki se kažejo tako v stalni pripravljenosti ekip za odpravo okvar, kot tudi pri stalni zalogi določene količine materiala in opreme v skladišču, ki ga potrebujemo za odpravo teh okvar. Pri odpravah okvar je želja in cilj vseh upravljavcev vodovodov isti in je povezan s čim prejšnjo odpravo teh okvar ter normalizacijo oskrbe s pitno vodo.

Okvaram se ni moč izogniti, ker je takšna narava vodovodnega sistema. Pojavljajo se podnevi in ponoči, v delovnem času in izven njega, ob vikendih in ob praznikih, praviloma pa vedno takrat, ko jih ne pričakuješ. Lahko jih ločimo samo po tem, ali so velike in zahtevajo takojšnje ukrepanje, ali pa so nekoliko manjše in nam omogočajo nekoliko daljši čas za reakcijo. V vsakem primeru je okvaro potrebno odpraviti, ker povzroča škodo in tveganje pri izvedbi varne oskrbe s pitno vodo.

Okvare se pogosteje pojavljajo na starejših vodovodnih odsekih, kar pa nikakor ne pomeni, da se ne zgodijo tudi na nekoliko mlajših vodovodih (npr. zaradi napake pri materialu ali pa napak pri izvedbi del). V lanskem letu smo izvedli 80 intervencijskih popravil na javnem vodovodnem omrežju (manjše in večje okvare, ki so povzročale motnje in vodne izgube ter ogrožale varnost oskrbe s pitno vodo).

Žal se v zadnjih letih vse več okvar pojavlja tudi kot posledica nedovoljenih ali pa neodgovornih posegov tretjih oseb na vodovodih. Te okvare se lahko zgodijo takoj, ob fizičnih posegih teh oseb na terenu (s tem povzročijo poškodbe naših cevi, saj se predhodno ne pozanimajo za lokacije le-teh ali pa ne upoštevajo postavljene zakoličbe), ali pa kasneje, kot posledica opravljanja teh del. Poškodbe, ki se zgodijo ob izvedbi raznih gradbenih del v bližini vodovodnega omrežja ali na trasi vodovoda, kot npr. ob izgradnji kanalizacijskega omrežja, ob polaganju telefonskega omrežja, ob polaganju internetnega omrežja, itd., je potrebno takoj intervencijsko odpraviti, kar pomeni, da moramo pustiti naše delo, ki ga po

planu izvajamo, in hiteti na mesto okvare. To dostikrat ni enostavno, ker so naši kadrovske resursi omejeni, še posebej v poletnem času.

Najbolj nas žalostijo primeri, ko takšni izvajalci pretrgajo našo cev kljub dejstvu, da smo jo z zakoličbo jasno označili. Tukaj se pokaže ves ignorantski odnos neodgovornih izvajalcev del do tuje lastnine, v tem primeru do naše infrastrukture. Še posebej boli, ko nam ti izvajalci direktno povedo, da jim je ceneje plačati strošek popravila okvare, kot izvajati dela z upočasnjem tempom, saj bi ob izvajanju del, ko se približas vodovodni infrastrukturi, potrebno del izkopa izvajati upočasnjeno ter delno tudi z ročnim izkopom, delavcev z lopato pa »moderni« izvajalci izkopov nimajo, ker to za njih ni racionalno in ogroža njihovo konkurenčnost. Torej jih zanima samo njihov interes in posledično zaslužek, tuja lastnina in tveganje zdravja porabnikov pa ni njihova skrb. Poleg tega enkrat pretrgana cev in sanirana z različnimi spojkami ni nikoli enakovredna prvotni cevi. Tukaj bi tudi občine, ki dajejo soglasja za izvedbo mnogih del na njihovih površinah ali jih celo naročajo, morale narediti nekaj več, da se prepreči ta nerazumna praksa.

Še posebno veliko težavo pri vzdrževanju omrežja v bodočnosti predstavljajo izvajalci telekomunikacijskih vodov. Le-ti svoje vode postavljajo brez predhodno pridobljenega gradbenega dovoljenja, saj trdijo, da ga ne potrebujejo, način polaganja vodov je popolnoma stihijski, izkope pa najraje izvajajo tam, kjer je izkop lažji, torej tudi v koridorjih inštalacij, ki so v zemlji že položene. Ker je globina polaganja telekomunikacijskih vodov med 60 in 80 cm (včasih tudi manj), se zelo pogosto zgodi, da so ti vodi položeni neposredno nad vodovodnimi cevmi, kar nam povzroča veliko težav ob obnovi našega omrežja ali ob interventni odpravi okvar. Podobno se občasno zgodi tudi ob postavitvi različnih večjih prometnih znakov ali

drogov javne razsvetljave, ko izvajalci teh del postavijo armirano betonski temelj direktno na vodovodno cev ali pa neposredno ob njej. Seveda vse te ovire predstavljajo grožnjo varni oskrbi s pitno vodo, podražijo odpravo okvar, če se te zgodijo na teh lokacijah, podaljšajo pa tudi intervencijski čas odprave teh okvar, kar pomeni, da so porabniki dalj časa brez vode. Na vse te anomalije stalno opozarjamo, žal pa se vedno na novo pojavljajo. Pred petdesetimi leti so se v zemlji nahajali samo vodovodni cevovodi, danes, ko se vsa infrastruktura praviloma vgrajuje samo v koridor javnih površin (cest, pločnikov, bankin) pa je takšna »gneča«, da zmanjkuje prostora in zato tisti, ki prihajajo zadnji, polagajo svojo infrastrukturo kjerkoli, tudi nad že položeno infrastrukturo. Sami smo večkrat opazili, da se ob polaganju te infrastrukture nad našimi cevmi dogajajo tudi

poškodbe teh cevi, ki takoj niso vidne. Posledice se pojavljajo kasneje (posledice zbijanja zemlje, »stisnjena« cev, itd.) in te posledice saniramo več let po nastanku vzroka za njihov pojav, ves ta čas pa lahko povzročajo vodne izgube in ogrožajo varno oskrbo s pitno vodo.

V prikazu opravljenih intervencij ne evidentiramo vseh tistih intervencij na zajetjih, vodarnah, črpališčih in ostalih objektih vodovodov, ki jih nihče ne vidi in jih naši porabniki pri redni oskrbi s pitno vodo niso čutili. In teh je bilo mnogo več od intervencijskih popravil na terenu. V naših objektih je čedalje več tehničnih naprav, računalnikov, krmilnikov, merilnikov, senzorjev in mnogih drugih naprav, ki so občutljivi na mnoge potencialne motnje in iz znanih ali neznanih razlogov prenehajo delovati. Največkrat se to zgodi ob slabem vremenu, ko zaradi posledic udara strele prihaja do različnih poškodb. V teh primerih so najbolj ranljivi elektro inštalacija (varovalke, zaščite, elektro omara), signalne inštalacije, merilno-regulacijska oprema, črpalke in pripadajoča oprema ter tudi sistemi za dezinfekcijo.

Iz opisanega je jasno, zakaj so okvare oziroma izpadi pri redni oskrbi s pitno vodo velika težava za upravljavca in za infrastrukturo in zakaj nas vse te okvare oziroma izpadi skrbijo. Na nekatere je mogoče preventivno vplivati (pravočasna obnova), na druge pa težje, saj jih povzročajo zunanji dejavniki (vreme, drugi udeleženci v prostoru). Prikazani podatki o številu okvar kažejo, da je njihov trend v upadanju, kar je dobro. Tega rezultata smo seveda zelo veseli in mislimo, da je ta v veliki meri predvsem rezultat precejšnjih finančnih vložkov v infrastrukturo, ki so se zgodili v zadnjih letih. Torej smo s pravočasnimi obnovami preventivno vplivali na stanje infrastrukture in zmanjševanje števila okvar. Na tej poti je potrebno nadaljevati. Spremljanje stanja na omrežju ter iskanje in odprava okvar bodo v naslednjem obdobju naš ključni izziv. Poleg ekonomske koristi nas v to silijo tudi veljavni predpisi (tudi državni operativni program oskrbe s pitno vodo) ter tudi zaveza, ki smo jo dali ob prijavi za sofinanciranje projekta SORIKO. Nujno moramo zmanjšati vodne izgube. Kot smo že opozorili, vodovodno omrežje je sestavljeno iz neštete števila spojev, vsi ti spoji pa so kritični del infrastrukture in z leti uporabe tudi potencialna mesta za puščanja vode v manjšem ali večjem obsegu (več je spojev, več je potencialnih šibkih točk in potencialnih mest za manjše puščanje vode).

Delo pri iskanju okvar je zelo kompleksno in zelo zahtevno. Spremljati je potrebno delovanje celotnega omrežja, od zajetja do merilnih mest. Zato je potrebno dobro poznavanje terena ter dobro poznavanje poteka cevovodov in način delovanja le-teh, kar pomeni, da moramo imeti dober oziroma natančen kataster vodovodne infrastrukture (dober kataster je ključen dokument brez katerega je gospodarjenje z infrastrukturo nemogoče) ter dobro daljinsko spremljanje delovanja vodovodnega sistema. Evidentirati je potrebno tudi vso odvzeto vodo, vključno z odvzemom vode na hidrantih, ker brez evidentiranja vse zajete vode ni mogoče narediti prave bilance porabe oziroma dobiti podatka o dejansko izgubljeni vodi. Zato je iskanje okvar timsko delo, ki se začne s pripravami in analizami pridobljenih podatkov v pisarni ter nadaljuje na terenu samem. Iskanje okvar je praviloma dosti zahtevnejše kot samo fizično popravilo okvare. Zelo velike okvare so vidne tudi na površini zemlje in se jih pogosto najde s terenskim pregledom trase vodovoda. Dosti bolj kompleksno je iskanje manjših in na površini zemlje nevidnih okvar, teh pa je največ. Za lociranje teh okvar uporabljamo specialno (in

drago) opremo za iskanje okvar oziroma lociranje mesta iztekanja vode v cevovodnih sistemih. Ta oprema ne daje dobrih rezultatov brez dobro usposobljenega kadra, ki zna to opremo pravilno in uspešno uporabljati. Kljub maksimalnemu prizadevanju in opremi, ki jo imamo, je okvare na določenih delih trase vodovoda skoraj nemogoče locirati. Detektorji za iskanje okvar prepoznajo okvaro po šumu in kjer se cevovod nahaja v območju povišanega hrupa, je okvaro težje oziroma nemogoče locirati (urbana naselja, ceste, ...). Težje se locirajo tudi manjše okvare, ker povzročajo manjši šum. Ravno tako je težje locirati okvaro na odsekih vodovoda, kjer je cev položena izredno globoko. Za iskanje tovrstnih okvar se uporablja še zahtevnejša tehnologija, ki uporablja tudi plin. Prizadevamo si, da dobavimo tudi to opremo ter na ta način postanemo še učinkovitejši pri iskanju okvar na omrežju.

Na Hydrovodu imamo utečen način odprave okvar, ki se ga držimo že vrsto let. K tej nalogi pristopamo zelo resno in v prvi vrsti ocenimo obseg okvare ter določimo prizadeto območje. To je zelo pomembna faza, ker proučimo tudi možnost, da s krmiljenjem sistema (seveda, če nam to infrastruktura na tej mikrolokaciji omogoča) maksimalno zmanjšamo število porabnikov, ki jih okvara prizadene oziroma ostanejo brez vode. Delo pri odpravi okvar se obravnava z visoko prioriteto z namenom, da so porabniki čim krajši čas brez vode. O izvajanju vzdrževalnih in intervencijskih del na omrežju že vrsto let redno predhodno obveščamo javnost preko lokalnega radija, v posameznih primerih pa smo neposredno kontaktirali tudi porabnike (še posebej večje). Intervencijsko popravilo traja praviloma nekaj ur, razen v posebnih primerih, ko gre resnično za zahtevno okvaro ali pa je do te prišlo na lokaciji, kjer ni mogoče uporabiti tehnike, ki jo imamo. Takrat je žal potrebno izvajati ročni izkop, kar je fizično težje, manj ekonomično in traja dlje. Brez ročnega izkopa, vsaj delnega, ne gre tudi na območjih, kjer je veliko drugih inštalacijskih vodov.

Za natančno izdelavo vodne bilance so nujno potrebne natančne meritve, kar pomeni, da morajo biti merilniki pretoka veljavno kalibrirani in menjani po določenem časovnem obdobju. Skladno z zahtevo veljavne zakonodaje, ki predvideva zamenjavo vodomeroev vsakih pet let, smo v letu 2023 izvedli 1.897 rednih menjav vodomeroev, kar je približno 20 % vseh vgrajenih vodomeroev. S tem smo opravili pomembno in zahtevno delo, ker je cel postopek zamenjave potrebno skrbno načrtovati. Menjave vodomeroev ne potekajo samo na eni lokaciji oziroma določenem področju, temveč so lokacije vodomeroev, ki jih je v določenem letu potrebno menjati, razpršene po celotnem območju, kjer izvajamo svojo dejavnost. Seveda bi bilo idealno in stroškovno najugodnejše, če bi zamenjave vodomeroev potekale zgolj na določenem zgoščenem območju (npr. istočasna menjava vodomeroev v celi vasi). Žal je to v praksi nemogoče, ker je postavitve teh vodomeroev znotraj določene skupnosti potekala v različnih časovnih obdobjih.

Zamenjave vodomeroev so zahtevne tudi zaradi dejstva, da se še vedno velik del vodomeroev nahaja znotraj stanovanjskih objektov ali pa ograjenih posesti. V teh primerih zamenjave vodomeroev ni mogoče izvesti brez prisotnosti lastnika, ki omogoči pristop do vgrajenega vodomera. To dostikrat ni enostavno zaradi odsotnosti lastnikov, v koronskih časih pa se nam je celo dogajalo, da nam lastniki objektov, zaradi strahu pred okužbo, niso odpirali vrat, kljub temu, da so bili doma. Zato je v teh primerih potreben tudi večkratni obisk, v posebnih primerih pa je potrebno predhodno izvesti določene predpriprave za menjavo vodomeroev (npr. telefonski klic ali pa pisno obvestilo), določeno število vodomeroev pa je potrebno zamenjati tudi ob vikendih, ko so lastniki objekta lažje dosegljivi. Vse to nam potrjuje, kako je bila dobra in daljnovidna rešitev v občinskih odlokih o prestavitvi merilnih mest iz objektov v zunanje vodomerne jaške. Rešitev skladno s finančnimi zmožnostmi iz leta v leto postopoma uresničujemo, ob tem pa smo postavili tudi sistem daljinskega odčitavanja vodomeroev. Le-ta deluje po sistemu »drive by« in prinaša mnoge prednosti. Poleg manjše porabe časa za pobiranje podatkov s celega terena, kar odpira možnost pogostejšega odčitavanja tekom leta, prinaša ta sistem tudi druge prednosti, kot so:

- hkrati omogoča tehnični nadzor nad delovanjem vodovodnega sistema,
- odčitavanje ne moti porabnika in je popolnoma neodvisno od človeškega faktorja,
- obračun vodarine je hiter in zanesljiv.

Osnova za vsak sistem daljinskega odčitavanja je vodomere, opremljen z ustreznim impulznim ali drugim elektronskim izhodom. Pri tem lahko izbiramo med različnimi vrstami prenosa podatkov:

- ročno odčitavanje podatkov preko terminala,
- povezava vodomera z računalniškim centrom preko modema,
- prenos podatkov po radijski zvezi.

Na ta način je omogočeno odčitavanje podatkov brez vstopa v objekt oz. na mesto vgradnje vodomera, kar pomeni, da ni potrebno motiti naših porabnikov na njihovem domu, poleg tega pa nam znatno zniža stroške odčitavanja, saj večkratni dostop do strank ni več potreben. S tem načinom pridobivanja podatkov je sedaj izločena tudi napaka pri prepisovanju le-teh, hkrati pa so odčitani podatki lahko izvoženi direktno v obračunski program, porabnik pa dobi mesečni račun za dejansko porabljeno količino vode. V primeru nekontroliranega iztoka vode je tega možno ugotoviti v krajšem času, saj se popis stanja vodomeroev lahko vrši pogosteje. Vgrajeni radijski moduli omogočajo odčitavanje, ko se vodomereu z oddajnikom približamo (peš ali z vožnjo mimo objekta) na predvideno razdaljo, ki je v dosegu radijskega oddajnika. Radijski moduli omogočajo tudi pridobivanje mnogih drugih uporabnih podatkov o porabi vode, ki lahko zelo koristijo pri razrešitvi kakšne reklamacije s strani porabnika.

Dobrega in načrtnega dela na vodovodni infrastrukturi si danes ne moremo predstavljati brez dobrega operativnega katastra GJI. Njegov pomen smo že poudarili pri aktivnostih zmanjševanja vodnih izgub. Kataster je ključni dokument vodovoda, kar je tudi logično. Ne moreš upravljati z omrežjem, če ne veš, kje se nahaja. Izdelovanju katastra podzemnih vodov se v preteklosti ni posvečalo dovolj pozornosti (ali pa nič pozornosti), za ta namen ni bilo ne časa in ne denarnih sredstev, saj je bila vsa pozornost usmerjena k izgradnji in zagotavljanju pitne vode čim večjemu številu prebivalcev. Tako so prvotni »kataster« dejansko predstavljali zaposleni delavci Hydrovoda, ki so v svojih glavah nosili ključne podatke o vodovodu, ki so ga

predhodno zgradili. Prve težave s pomanjkanjem podatkov o infrastrukturi so nastopile z odhodom posameznih delavcev v pokoj oziroma z menjavo generacij na Hydrovodu, poleg tega pa se je nenehno večala dolžina in zahtevnost omrežja. Z večanjem količine različnih podzemnih vodov (elektrika, kanalizacija, telekom, plin, voda, toplovod, itd.), projektiranju z naprednimi tehnologijami in tendenco, da se čim več vodov vgradi pod zemljo, pa so informacije oz. podatki o poteku in lastnostih podzemnih vodov začeli dodatno pridobivati na pomenu. Poleg tega je tudi prostorsko načrtovanje občin brez evidentiranih podatkov skoraj nemogoče izvajati.

Sedanja generacija zaposlenih na Hydrovodu se že zelo dolgo zaveda, kako pomemben je kataster izgrajene vodovodne infrastrukture. Večkrat smo si prizadevali urediti financiranje izvajanja teh nalog, pa žal nismo bili uspešni. Zaradi tega smo sami pristopili k evidentiranju stanja na terenu na način, ki smo ga sami zmogli, ki je bil za nas najcenejši in najbolj učinkovit. Ne glede na kadrovske podhranjenost, omejena lastna finančna sredstva in omejenost podatkov, nam je že pred nekaj več kot desetimi leti uspelo evidentirati večji del posegov na terenu, ki smo jih sami izvajali oziroma so jih v preteklosti izvajale generacije Hydrovodovih delavcev, ki so skrbele za infrastrukturo pred nami. Na ta način smo kljub vsem težavam in omejenim informacijam, ki smo jih imeli, uspeli pokriti predpisane obveznosti, ki jih je država naložila občinam. Torej smo v imenu občin uspeli izpolniti zakonsko obveznost na področju vzpostavitve katastra gospodarske javne infrastrukture (občine za te aktivnosti niso porabile nobenih sredstev). Natančnost podatkov pri nekaterih vodovodih sicer ni bila na najvišjem nivoju, ker smo mnoge stare vodovode imeli evidentirane na podlagi v merilu 1 : 2880, vseeno pa je bil to velik korak naprej (država se ni spuščala v oceno kakovosti pridobljenih podatkov, pomembno je bilo, da je bila do predpisanega roka obveznost izpolnjena). Ker občine tudi v naslednjih letih niso namenjale sredstev za urejanje katastra komunalnih vodov, sami pa smo ocenili, da je nadaljevanje našega dela brez razvoja katastra nemogoče in da močno zaostajamo za drugimi, smo se odločili, da za svoje potrebe poskušamo sami narediti kar največ, in sicer na maksimalno možen racionalen način, ker so bile naše finančne možnosti omejene.

Da bi se povečala natančnost in količina podatkov o našem omrežju, smo v letu 2012 kupili napravo za zajem prostorskih podatkov Leica Zeno CS25 in programsko opremo Leica Zeno Field in Leica Zeno Office. Naprava, skupaj s programsko opremo, je omogočala zajem podatkov do natančnosti 1 cm (odvisno od števila satelitov in oddaljenosti od referenčne točke).

Zaradi večje kompatibilnosti naprave s programsko opremo Leica Zeno Office, smo začeli kataster voditi v programu Leica Zeno Office, katerega platforma temelji na svetovno priznanem programu ArcGIS, proizvajalca ESRI. Tako od leta 2012 vodimo kataster vodovodnega omrežja izključno digitalno s pomočjo programov, ki omogočajo vris in vodenje vseh podatkov o vodovodnem omrežju ter s terensko opremo, ki omogoča prostorski zajem podatkov. Z digitalizacijo se je opustil način vodenja podatkov o vodovodnem omrežju s pomočjo kart, skic in drugih na papirju zapisanih podatkov.

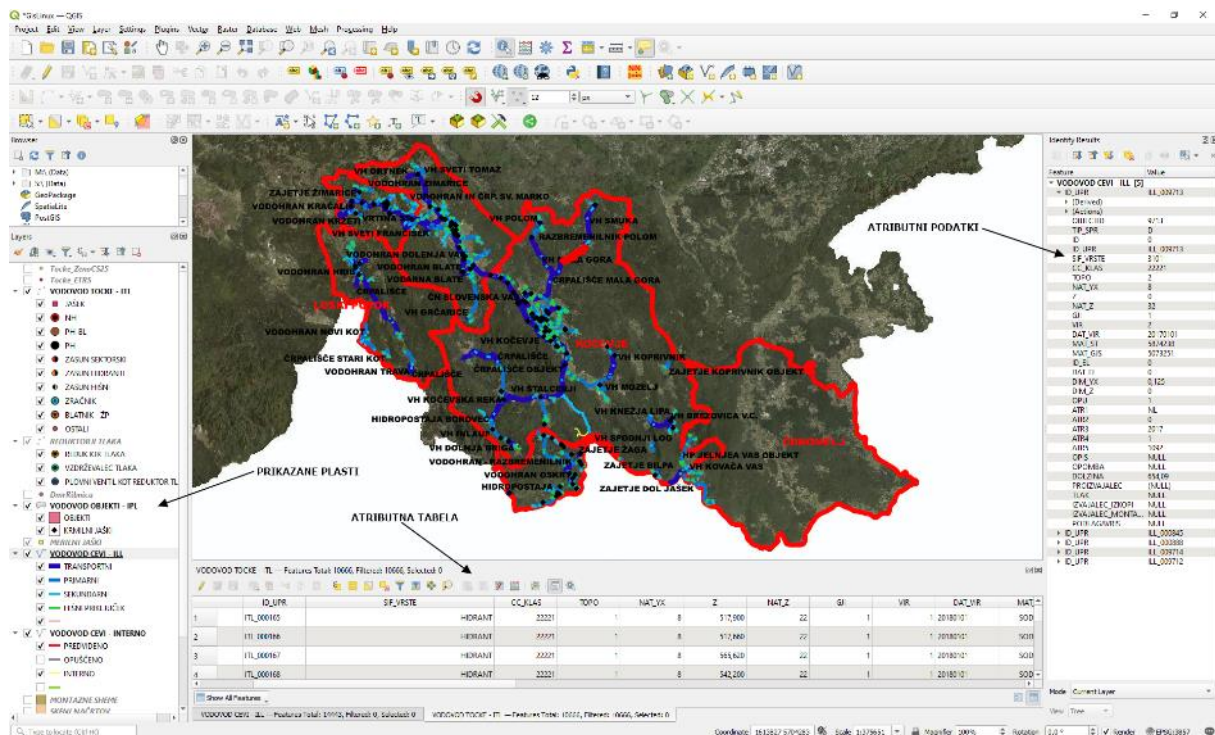
Največja prednost digitalizacije gospodarske infrastrukture je v tem, da so vsi podatki na enem mestu, vsak grafični element ima pripete tudi podatke o lastnostih, omogoča hitro izmenjavo

podatkov, hitri popravek poteka trase in podatkov ter hitro pridobivanje potrebnih podatkov o dolžini omrežja, detajlih, itd.

Od leta 2012 do danes smo nadgrajevali bazo podatkov o poteku in lastnostih vodovodnega omrežja, ki bo v prihodnje pripomogel k boljšemu poznavanju omrežja in hitrejšemu reševanju problemov na terenu ter seveda posledično tudi k večjemu zadovoljstvu strank.

S koncem leta 2021 smo uspešno končali prenos podatkov na nov zakonsko predpisan referenčni koordinatni sistem Slovenije, z oznako D96/TM. Po končanju tega postopka je kataster povezljiv z vsemi državnimi geodetskimi podlogami in prostorskimi podatki, ki so zajeti v zakonsko predpisanem načinu. Poleg tega je bila podatkovna baza katastra migrirana v PostGIS podatkovno bazo. Ta omogoča hitrejši, enostavnejši dostop do podatkov, več možnosti obdelave in boljšo povezljivost med različnimi programi.

Za pregledovanje, urejanje, prikaz in izvoz podatkov iz baze katastra uporabljamo program QGIS, ki je odprtokodni program in je brezplačen, ima pa vse funkcije kot primerljivi plačljivi programi. Spodnja slika prikazuje osnovno okno programa QGIS, iz katerega sta razvidna grafični del in podatkovni del baze katastra.

V letu 2022 je Geodetska uprava prešla na nov izmenjevalni format datotek za podatke o objektih gospodarske javne infrastrukture. Pred spremembo so se uporabljale ShapeFile (*.shp) datoteke, sedaj pa se uporabljajo datoteke GeoJSON (*.json). Največja sprememba, ki jo prinaša ta način zapisa, je, da so podatki o legi (x, y) in višini (z) nekega objekta oz. podzemnega voda zapisani v eni datoteki in ne več v dveh, kot je bilo to urejeno do spremembe. Spremembe so za seboj potegnile veliko količino dela, da so se obstoječe baze podatkov transformirale v nov zapis. Kljub vsemu smo našo bazo uspešno posodobili in uskladili s predpisanimi zahtevami države oz. Geodetske uprave.

Po najnovejših podatkih Hydrovod upravlja 503,952 km javnega vodovodnega omrežja. Pod javno vodovodno omrežje se štejejo transportni, primarni in sekundarni cevovodi. Vgrajeno je 9240 zasunov, 1362 hidrantov, 466 zračnikov, 407 blatnikov in postavljenih 222 krmilnih jaškov. Poleg cevovodov Hydrovod upravlja še s 4 vodarnami, 42 zajetji in vrtinami, 60 vodohrani, 20 črpališči, 12 hidropostajami, 6 razbremenilnimi objekti in 4 drugimi pomožnimi objekti.

Poleg javnega omrežja upravljavec vzdržuje tudi hišne priključke, ki jih je po zadnjih podatkih 120,806 km.

Kot zanimivost smo opravili tudi izračun, koliko vode se nahaja v samem omrežju in prišli do presenetljivega rezultata, saj je v ceveh javnega vodovodnega omrežja kar 7.270 m³ vode, brez upoštevanje količine vode v hišnih priključkih. To je količina vode, ki zadostuje za 1,5 dnevno porabo vode vseh porabnikov.

V spodnji tabeli so prikazane dolžine javnega vodovodnega omrežja po občinah in sistemih.

DOLŽINE CEVOVODOV JAVNEGA OMREŽJA PO OBČINAH IN SISTEMIH ZA LETO 2023

OBČINA	ID VODOVODNEGA SISTEMA	DOLŽINA CEVOVODA (m)
OBČINA KOČEVJE	1092_KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	214.542
	1094_DOL	8.881
	1098_BREZOVICA - VIMOLJ	6.390
	1100_KOPRIVNIK	1.479
	1108_SPODNJI LOG	1.042
	1111_KNEŽJA LIPA	3.810
	1501_LAZE PRI PREDGRADU	2.727
	3021_BILPA	249
	SKUPAJ	239.119
OBČINA RIBNICA	1092_KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	96.797
	1103_KOT - JURJEVICA - BREŽE	7.632
	1104_FRANČIŠEK	8.492
	SKUPAJ	112.921
OBČINA SODRAŽICA	1092_KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	42.832
	1095_GORA	5.219
	1103_KOT - JURJEVICA - BREŽE	3.269
	1104_FRANČIŠEK	1.496
	SKUPAJ	52.816
OBČINA LOŠKI POTOK	1093_LOŠKI POTOK	34.405
	1110_TRAVA - SREDNJA VAS	4.093

	1500_NOVI KOT	6.141
	1910_STARI KOT	1.666
	SKUPAJ	46.304
OBČINA KOSTEL	1096_KOSTEL - KAPTOL - DELAČ	18.346
	1097_JAKŠIČI - FARA	12.715
	1106_VRH - KRKOVO	6.763
	1112_ŽAGA	584
	1909_KUŽELJ	555
	SKUPAJ	38.962
OBČINA ČRNOMELJ	1094_DOL	13.830
	SKUPAJ	13.830
VSE OBČINE SKUPAJ		503.952

Strošek izdelave in vzdrževanja katastra je strošek, ki bi ga morale pokrivati občine, ki so tudi eden od večjih porabnikov teh podatkov. Na to je opozorilo tudi Računsko sodišče v nekaj svojih revizijah. Naj spomnimo še na to, da je bil že leta 2003 sprejet Zakon o urejanju prostora (ZUreP-1), ki je določal dolžnost vodenja gospodarske javne infrastrukture in dolžnost posredovanja podatkov o infrastrukturi v zbirno evidenco. Od leta 2007 je pravno podlago za evidentiranje gospodarske javne infrastrukture predstavljal Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt), od leta 2018 pa to predstavlja Zakon o prostorskem načrtovanju. Vsem zakonom je skupno to, da lastnicam javne gospodarske infrastrukture (občinam) nalaga, da posredujejo vse predpisane podatke o posamezni infrastrukturi na Geodetko upravo RS. Le-ta vodi skupno bazo podatkov o vsej gospodarski javni infrastrukturi v Republiki Sloveniji, ki je tudi javno dostopna.

Največji problem pri izdelavi in urejanju katastra je ta, da ga nihče ne dojema kot nekaj nujno potrebnega. Tudi naše občine, kot lastnice javnega vodovodnega omrežja, od leta 2002, ko je postal vris gospodarske javne infrastrukture zakonsko zavezujoč, niso stvari vzele zadosti resno in zato do leta 2021 v centralni bazi Geodetske uprave RS ni bilo vrisanega natančnega poteka vodovodnega omrežja oz. je bil ta v večji meri napačen. Vris ni bil izveden v nobeni občini, v kateri javno službo z oskrbo s pitno vodo izvaja Hydrovod d.o.o.. V sklopu nadgradnje katastra v letu 2021 je upravljavec javnega vodovodnega omrežja zagotovil vris celotnega javnega vodovodnega omrežja v centralno bazo Geodetske uprave RS in kril vse stroške in priprave podatkov za vpis. Priprava in vpis podatkov nista zastoj, saj se mora Geodetski upravi RS posredovati podatke v točno predpisani obliki oz. elaboratu, ki ga lahko izdela in preda le pooblaščenemu geodetsko podjetju. Upravljavec javnega vodovodnega omrežja je v ta namen za pokrivanje stroškov zunanjih sodelavcev iz lastnih sredstev zagotovil 20.200 EUR. Poleg tega smo kot upravljavec vodovoda tudi sami opravili veliko dela, ki ga je nemogoče ovrednotiti.

Sedaj imamo resnično natančen kataster vodovodnega omrežja, ki je dobra podlaga za uspešno gospodarjenje z vodovodno infrastrukturo, natančni podatki o vodovodni infrastrukturi pa so dostopni tudi v aplikaciji PISO, ki jo imajo in jo tudi aktivno uporabljajo vse občine. Na tej aplikaciji so vidne tudi lokacije vseh hidrantov, kar je naš prispevek za lažje delo gasilcev v vseh petih občinah.

Žal pa je to največ, kar lahko upravljavec vodovoda naredi sam ter z uporabo brezplačne programske opreme. Bila bi velika škoda, da ostanemo samo na tem nivoju in nazadujemo. Kataster vodovoda smo pripeljal do stopnje, kjer bi se zbrane podatke lahko uporabilo tudi na drugih področjih oziroma za druge potrebe, s tem pa bi si močno olajšali delo. Veliko se govori o digitalizaciji in njenem nujnem uvajanju v naše vsakdanje delo. Žal je to povezano s stroški programske opreme, ki jo je potrebno plačevati (nakup, uvajanje, vzdrževanje, redno posodabljanje, itd), kar vsi dobro vemo. O tem, kaj vse posamezne programske opreme ponujajo in omogočajo, smo se delno prepričali tudi sami. Eno od področij, kjer bi si olajšali delo, so tudi vodne izgube na katere smo v tem poročilu večkrat opozorili. Državni operativni program oskrbe s pitno vodo med cilji še posebej navaja zmanjšanje vodnih izgub v javnih vodovodih, ki finančno obremenjujejo tako porabnike kot tudi lastnike vodovodne infrastrukture in upravljavce le-te. Vse rešitve in vsa orodja, ki bi nam pomagala pri razvoju vodovodnega omrežja in zmanjševanju vodnih izgub, kar je zelo zahtevna naloga, so zelo dobrodošla in zaželena. V ta namen je zato smiselno vlagati finančna sredstva.

Za doseganje dobrih rezultatov podjetja so vedno najbolj zaslužni njegovi zaposleni. Splošni pogoji dela pri vzdrževanju vodovodne infrastrukture niso prijazni do zaposlenih in do njihovega zdravja. To je splošno znano dejstvo in zato poklic terenskega vodovodarja – monterja ni bil nikoli pretirano vabljen poklic. Pretežno se dela zunaj, na odprtem, v stiku z vodo, v pogojih, kjer sta blato in vlaga nekaj vsakdanjega, kjer si pogosto moker, na temperaturah, ki so v zimskem času včasih nenormalno nizke, v poletnem času pa neživiljenjsko visoke (s stališča varstva pri delu tudi nedopustne), pogosto v kanalu in v razmočeni zemljini, kjer je nevarnost zrušitve zemljine vedno prisotna.

Produktivnost dela pri izvajanju mnogih potrebnih investicijskih in tekočih vzdrževalnih del na infrastrukturi je zelo odvisna tudi od vremenskih razmer. To je tudi razumljivo, ker se delovne naloge ob ugodnem vremenu, ko so tudi pogoji za delo boljši, lažje in hitreje izvajajo, možnost delovnih poškodb je mnogo manjša in delovni efekt je večji, ob tem pa se tudi povzroči najmanjša škoda na zemljišču. Zimsko obdobje je veliko manj primerno obdobje za izvedbo marsikaterega opravila, če je hkrati prisoten sneg, pa je dela nemogoče izvajati. Tudi ob deževju je skoraj nemogoče opravljati določena dela. Zato se tudi v naši dejavnosti srečujemo s težavo, povezano s časovno neenakomerno porazdelitvijo obveznosti oziroma obsega dela, ki ga moramo opraviti. Glavnino našega dela pri obnovi in gradnji novega vodovodnega omrežja najlažje izvedemo v poletni sezoni. Takrat se praviloma pojavlja tudi največje število okvar na infrastrukturi, ki se tudi sicer v tem obdobju najlažje ugotovijo, locirajo in odpravijo. Odprave okvar, kot je že bilo navedeno, pa imajo pri našem delu najvišjo prioriteto.

Poletni čas je čas polne gradbene sezone na odprtem tudi za ostale investitorje (fizične in pravne osebe, upravljavce komunalne, elektro, telekomunikacijske in cestne infrastrukture, itd.), ki koristijo primerne vremenske pogoje za izvajanje svojih investicij. Ker so mnoge njihove potrebe in posegi v manjši ali večji meri povezani tudi z vodovodno infrastrukturo, je razumljivo, da moramo hitro, večkrat tudi urgentno, odgovoriti na njihove potrebe in naročila (novi priključki, prestavitev cevovodov, sprememba merilnih mest, itd.), ker nikakor ne želimo zavirati investicijske dejavnosti naših porabnikov na terenu. Velik del teh dodatnih obveznosti

pride nenačrtovano oziroma nenajavljeno. Je pa potrebno priznati, da se aktivnosti v teh nekaj mesecih tudi najbolj poznajo na finančnem rezultatu in je zato razumljivo, da vlagamo v tem obdobju maksimalen napor, da naredimo največ, oziroma da z razpoložljivim številom zaposlenih usklajujemo vse obveznosti, ki sproti nastajajo.

Bilo bi nam veliko lažje preživeti to obdobje, če bi lahko ves ta čas imeli na razpolago celotno ekipo zaposlenih. Žal je to nemogoče, ker se v poletnem času koristi tudi velik del letnih dopustov, ki so sestavni del pravic delavcev. Zato pridejo dnevi, ko se vseh teh obveznosti, ki jih je potrebno nujno narediti, zbere preveč in takšen povečan obseg potreb po naših storitvah presega naše realne zmožnosti. Takrat ni prijetno nobenemu zaposlenemu in to je tudi eden od razlogov, zakaj je poletni čas mogoče najbolj stresno obdobje pri našem delu za vse zaposlene. Vprašanje, kako opraviti vse povečane naloge in hkrati poskrbeti za izpolnitev vseh ukrepov varstva pri delu na odprtem, še posebej, ko zunanje temperature presežejo 28 stopinj Celzija, kar naj bi bila meja za zdravo delo, včasih tudi pri vodilnih delavcih Hydrovoda, ki skrbijo za organizacijo dela, ostane brez odgovora.

Pitna voda ni nikoli imela cene, ki si jo ta dobrina zasluži, in vedno smo bili pri številu zaposlenih zelo racionalni, ker so nas finančne razmere silile v to. V določenem obdobju smo celo zmanjševali to število, ker je bila cena vode zamrznjena in smo se, zaradi ohranjanja likvidnosti, morali prilagajati nastalemu stanju. Ne glede na zmanjševanje števila zaposlenih pa smo vsako leto v upravljanje dobivali nove porabnike oziroma njihove priključke in dodatne vodovodne sisteme ter dodatne odseke obstoječih vodovodov (zato so se realno naše operativne zmožnosti zmanjšale in jih sedaj s težavo povečujemo, ker ne najdemo primerne kadra). Če smo želeli vsako leto izvesti vse naloge, ki jih je bilo potrebno opraviti, smo resnično morali vložiti veliko energije, se dobro organizirati in maksimalno obremeniti celotno tehnično operativno ekipo zaposlenih. To nam mnogi tisti, ki poznajo naše delo, tudi priznajo. Enako je

bilo tudi v letu 2023. Naši zaposleni so se zelo izkazali, opravili so pomembno delo in realizirali vse potrebne naloge, res pa je, da bi nam občasno »človek več« še kako prav prišel. Žal je naša delovna zakonodaja premalo fleksibilna, da bi kadrovske ekipiranost prilagajali trenutnim potrebam, pa tudi kadra za kratkočasno zaposlitev ni. Naš kadrovski bazen je preprosto prazen, kar je splošna ugotovitev, in tisti, ki so v evidenci brezposelnih, so žal nezaposljivi.

Ohranjanje doseženega visokega standarda oskrbe porabnikov s pitno vodo na našem območju ni mogoče brez stalne dežurne službe. Ta je v pripravljenosti 24 ur na dan tekom celega leta. Mnoge intervencije te službe so pripomogle k uspešni in hitri odpravi okvar in posledično hitri normalizaciji stanja na vodovodnem omrežju.

Zato so bili naši porabniki zelo kratek čas brez pitne vode. Z nekaterimi pravočasnimi intervencijami smo odpravili okvare na sistemih tako, da jih porabniki skoraj niso zaznali, z nekaterimi intervencijami pa smo preprečili nastanek okvar. Stalna dežurna služba pomeni določen strošek pri izvajanju oskrbe s pitno vodo, je pa ta strošek nujen in upravičen ter predstavlja nenadomestljiv del obveznega standarda izvajanja oskrbe s pitno vodo. Uspešnost izvedbe oskrbe s pitno vodo se meri tudi po številu izpadov ter času, potrebnem za normalizacijo stanja po vsaki prekinitvi oskrbe s pitno vodo. Ravno dežurna služba s hitrimi intervencijami omogoča čim prejšnjo normalizacijo stanja na terenu v sorazmerno kratkem času s temi intervencijami pa se tudi prepreči stopnjevanje gospodarske škode na infrastrukturi ter izpraznitev vodohranov. Ni potrebno posebej navajati, da tudi sami porabniki zahtevajo takojšnjo intervencijo in čim prejšnjo sanacijo okvare ob vsakem izpadu oskrbe s pitno vodo. Daljši izpadi pri redni oskrbi s pitno vodo pa gospodarskim porabnikom lahko povzročijo tudi gospodarsko škodo.

V dosedanjem delu poročila smo večkrat izpostavili dejstvo, da smo porabnikom zagotovili večje količine vode, kot jih ti potrebujejo. To je zelo pomembno za zagotavljanje varne oskrbe s pitno vodo, ni pa dovolj. Poleg zadostnih količin mora upravljavec poskrbeti tudi za zagotavljanje ustrezne kvalitete pitne vode, ki jo porabniki dobijo na svojih pipah. Voda je po naši zakonodaji živilo in zahteve, ki iz tega dejstva izhajajo, so zelo visoke. Zahtevnost oskrbe s pitno vodo se je zlasti povečala z

TVEGANJA, POVEZANA S PITNO VODO

FIZIKALNA TVEGANJA

- Prisotnost tujih delcev (vsedlina, motnost...)

KEMIJSKA TVEGANJA

- Prisotnost onesnaževal (pesticidov, težkih kovin...)

BIOLOŠKA TVEGANJA

- Prisotnost mikroorganizmov (bakterij, virusov, parazitov...)

kemijskem in fizikalnem smislu. Obvladovanje tveganja vključuje prepoznavanje dejavnikov tveganj (mikrobioloških, kemijskih in fizikalnih) in tveganjih okoliščin. Tveganja je potrebno tudi ovrednotiti (visoko, srednje, nizko) in razvrstiti glede na težo posledic. Prav tako je potrebno določiti ukrepe za preprečitev, odstranjevanje ali omejevanje tveganja. Vse naštetje faze so obdelane tudi v našem HACCP sistemu, ki smo ga uspešno uveljavili pri našem vsakdanjem delu.

implementacijo evropskih direktiv v naš pravni red. Upravljalci imajo danes mnogo težje delo kot nekoč in dosti večjo odgovornost. Ena od teh je tudi izvajanje notranjega nadzora nad kvaliteto vode, ki je zasnovan na HACCP načelih. Osnova sistema HACCP je obvladovanje tveganj za zdravje ljudi. Tveganje v tem primeru predstavlja verjetnost nastanka zdravju škodljivih posledic zaradi izpostavljenosti dejavnikom tveganja v biološkem,

Za uspešno delo je potrebno veliko postoriti. Osnova je redno spremljanje stanja na terenu in evidenca potrebnih podatkov, tekoče vzdrževanje opreme in objektov za pripravo in dezinfekcijo pitne vode ter odpravljanje morebitnih nepravilnosti in okvar. S tem načinom dela pomembno vplivamo na varnost izvajanja oskrbe naših porabnikov s pitno vodo, kljub temu pa se vedno lahko zgodi kaj nepredvidenega. Je pa že zdaj jasno, da vse to, kar trenutno izvajamo, že v naslednjih letih ne bo dovolj. Nova evropska Direktiva 2020/2184 o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi, ki je nadomestila staro Direktivo 98/83/ES, od držav EU zahteva še več.

Zahteve navedene Direktive je naša država implementirala v naš pravni red z novo Uredbo o pitni vodi, ki je začela veljati 15. junija 2023. Ta Uredba prinaša v naš pravni prostor in tudi v naše delo veliko novih težav in nejasnosti. Generalna ocena o Uredbi, ki je bila izrečena s strani različnih posameznikov in strokovnih krogov, že v času njene izdelave, torej, ko je bil pripravljen predlog te Uredbe, je bila, da je ta nedodelana in slabo pripravljena. Kljub dejstvu, da je bilo s strani različnih strokovnih služb (Zdravstveni inšpektorat, Zbornica komunalnega gospodarstva, NLZOH, Skupnost občin, ...) podanih veliko pripomb, je bila Uredba sprejeta skorajda brez upoštevanja le-teh. Država je z implementacijo nova evropske Direktive 2020/2184 močno zamujala ter zaradi tega tudi prejela opomin s strani Evrope, in v časovni stiski se ni ozirala na nobene argumente ali opozorila, pomembno je bilo samo to, da je obveznost do Evrope izpolnjena. Tako smo dobili Uredbo, ki povzroča veliko nesporazumov in zmede. To se je pokazalo tudi na posvetu, ki ga je Zbornica komunalnega gospodarstva pripravila pred kratkim z namenom, da bi vsi udeleženci, ki se srečujemo pri izvajanju nove Uredbe (Ministrstvo za zdravje, NIJZ, NLZOH, Zdravstveni inšpektorat, izvajalci oskrbe s pitno vodo) uskladili mnenja, hkrati pa bi mi, izvajalci oskrbe s pitno vodo, dobili jasne usmeritve za svoje delo. Žal je posvet pokazal, da vsak deležnik bere in tolmači Uredbo drugače (Ministrstvo za zdravje po svoje, pristojni Inšpektorat spet po svoje, izvajalci oskrbe s pitno vodo pa jo moramo izvajati). Izkazalo se je tudi, da so pisci Uredbe pri pisanju mislili eno, zapisali pa nekaj popolnoma drugega.

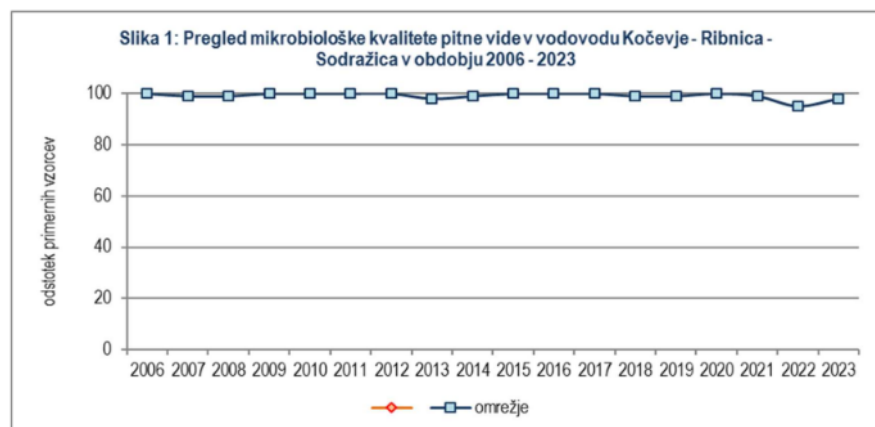
Zato smo izvajalci oskrbe s pitno vodo v stiski, saj ne vemo, kako izvajati določene zahteve, pristojna inšpekcija pa dosledno bere zapisano in grozi tudi z globami, če se zapisano ne izvaja. So pa kazenske določbe, zapisane na koncu Uredbe, dobesedno brutalne. Večina kršitev, ki grozijo izvajalcem oskrbe s pitno vodo, je sankcioniranih v območju od 4.000 pa do 20.000 EUR. Sama Uredba prinaša tudi nekaj prehodnih določb, kar vnaša dodatno zmedo. Tako posamezni členi stopijo v veljavo leta 2025, drugi 2028, nekateri pa šele leta 2029. Uveljavitev teh členov je povezana s predhodno izdajo navodil, ki jih morajo pripraviti pristojna ministrstva, nihče pa ne ve, kdaj bodo ta navodila dejansko pripravljena in objavljena. S temi navodili je povezana izdelava ključnih dokumentov, ki jih nova Uredba zahteva. Gre za področje ocene tveganj, upravljanja tveganj in spremljanja izpolnjevanja zahtev za pitno vodo. Ocena tveganja in upravljanje tveganja zajemata:

- oceno tveganja in upravljanje tveganja prispevnih območij za zajetja pitne vode,
- oceno tveganja in upravljanje tveganja sistemov za oskrbo s pitno vodo,
- oceno tveganja internih vodovodnih napeljav.

Ocena tveganja in upravljanje tveganja vključujeta celotno oskrbovalno verigo pitne vode od prispevnega območja za zajetja pitne vode, zajetja, priprave, shranjevanja in distribucije pitne vode do mesta uporabe. Jasno je, da gre za zelo zahtevne elaborate, ki zahtevajo delo in sodelovanje vrste strokovnjakov iz različnih področij. Povsem je tudi jasno, da noben izvajalec oskrbe s pitno vodo v naši državi (tudi ljubljanski ali mariborski vodovod ne) sam ni zmožen narediti teh elaboratov in bo potrebno angažirati zunanje strokovnjake ter jih tudi plačati. Torej, nove obveznosti vedno zahtevajo tudi finančno pokritje za realizacijo teh obveznosti, kar pomeni nov finančni pritisk na obstoječe cene pitne vode. In sedaj smo pri največjem absurdu nove Uredbe: ob njenem sprejemu je bilo rečeno, da ne prinaša finančnih posledic pri njenem izvajanju.

Do izdelave novih ocen tveganj in upravljanj ostaja v veljavi HACCP sistem, ki ga imamo izdelanega, vendar ga določeni členi v Uredbi, ki so že v veljavi, delno tudi povozijo, kar terja potrebo po nenehnih popravkih HACCP sistema, popravkih internih navodil, navodil o ukrepanjih in podobno. Skratka, dodatna zmeda. Tako pri naši najboljši volji, da delujemo po novi Uredbi, ne vemo, če delamo prav in nikakor ni možno izključiti možnosti, da bo tudi nas doletela kakšna inšpekcijska sankcija.

Pri vseh naših aktivnostih glede zagotavljanja varne oskrbe s pitno vodo nam že vrsto let nudi posebno strokovno podporo zunanji sodelavec, Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano, Oddelek za okolje in zdravje Novo mesto (nekdanji Zavod za zdravstveno varstvo iz Novega mesta), ki je na svojem področju delovanja že vrsto let med vodilnimi v naši državi po strokovnosti, kvaliteti

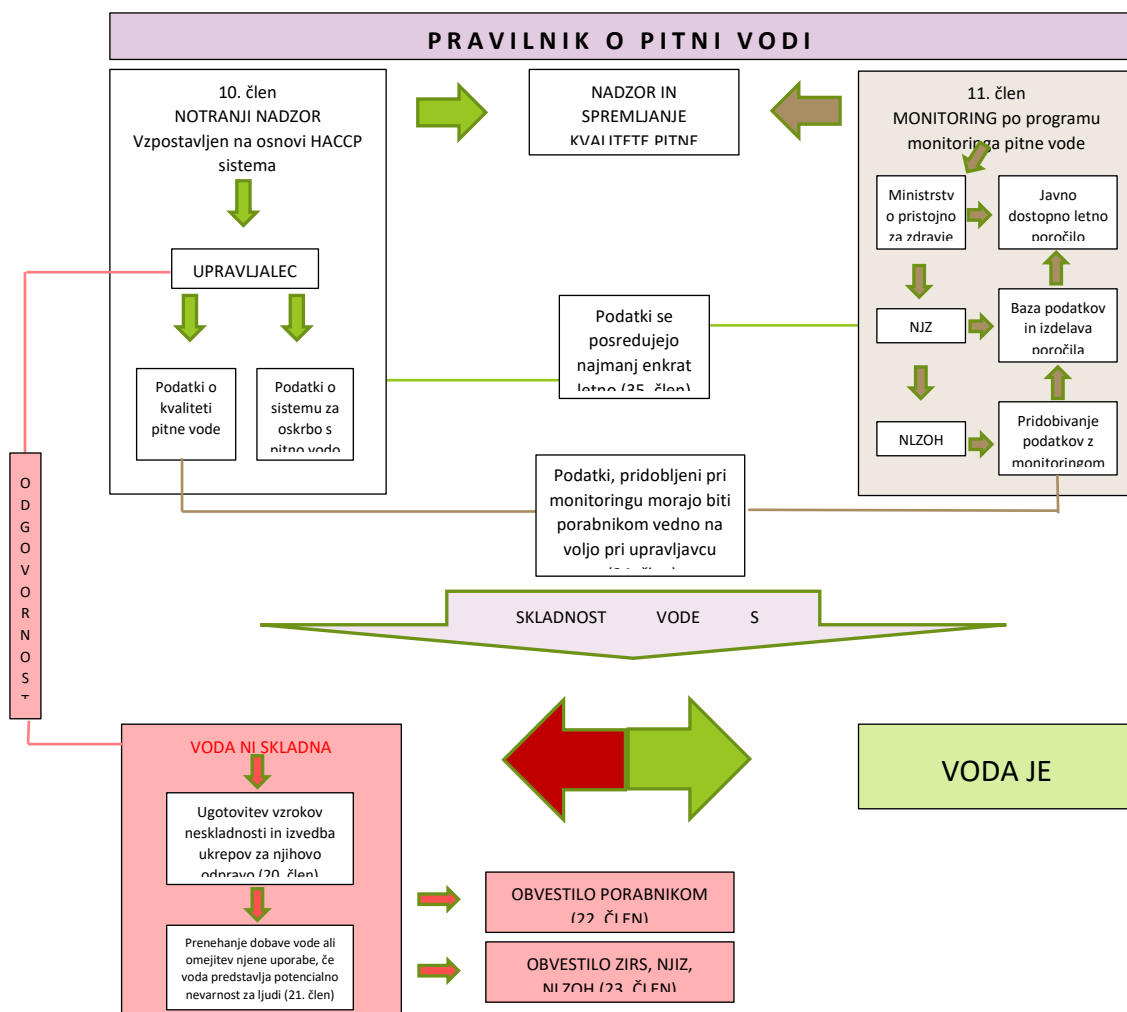
delu, organiziranosti in odzivnosti. Le-ta je na terenu odzema vzorce pitne vode in jih v svojem laboratoriju analiziral ter na osnovi rezultatov analiz dajal potrebna navodila oziroma usmeritve. Tako je bilo v okviru notranjega monitoringa skupno odvzeto 332 vzorcev za mikrobiološke preiskave in 92 vzorcev za sanitarno-kemične preiskave. Sodelovanje in skupno strokovno delo s predstavniki Nacionalnega laboratorija je potekalo konstantno in uspešno, informacije pa smo izmenjevali zelo hitro. Ta način dela se je še posebej izkazal pri sumu ali ugotavljanju nepravilnosti. Resnično je skrb za zaščito zdravja naših porabnikov na zelo visokem nivoju.

Omeniti velja, da tudi država izvaja dodatno kontrolo kvalitete pitne vode z državnim monitoringom. V okviru tega monitoringa je bilo na omrežju vzetih 57 vzorcev za redne

mikrobiološke in kemijske preiskave ter 8 za občasne razširjene preiskave in vsi ti vzorci so potrdili zdravstveno ustreznost pitne vode.

Tudi sami smo izvedli kar nekaj preventivnih kontrol kvalitete vode. Tako smo v lastnem priročnem laboratoriju analizirali 82 vzorcev (mikrobiologija in osnovni fizikalno-kemijski parametri), različnih terenskih meritev (meritev motnosti, meritev preostanka klora v vodi ipd.) pa je bilo nešteto. Analizirali smo tudi 33 vzorcev na odpadnih vodah iz naših vodarn, kjer smo preverjali vsebnost Fe in Al. Nadzor nad pitno vodo je vedno ostrejši in vedno zahtevnejši, tudi zaradi nove zakonodaje na področju pitne vode. Hydrovod upravlja s 34 aktivnimi vodnimi viri, kateri so bolj ali manj podvrženi spremembam, saj jih je večina kraškega izvora. Zaradi tega težimo k temu, da spremembe na terenu oziroma na vodnih virih čimprej zaznamo, za kar nam je v veliko pomoč naš interni laboratorij in oprema, ki smo jo v minulih letih dobavili. V letu 2023 smo to opremo še posodobili oziroma nadgradili z dobavo UV-VIS spektrofotometrom HACH, DR6000. Le ta vsebuje več kot 200 tovarniško programiranih metod za določevanje različnih fizikalno kemijskih parametrov tako na pitni, kot na odpadni vodi. Prej smo lahko spremljali, npr. trdoto vode, aluminij, železo, amonij, TOC ali kloride, z novim spektrofotometrom pa se nabor parametrov širi, (npr. organske snovi - SAK, suspendirane snovi, barvo pri več različnih valovnih dolžinah, fenole, formaldehid, surfaktante, tanine, vrednosti kovin v različnih merilnih območjih itd.)

Shematski prikaz nadzora nad pitno vodo v Republiki Sloveniji

V letu 2023 smo imeli 7 celodnevni inšpekcijskih pregledov s strani zdravstvenega inšpektorata na različnih vodovodnih sistemih. Inšpektor je zelo natančno preveril vso dokumentacijo za posamezni vodovodni sistem (HACCP elaborat, rezultate monitoringa, itd.), in vse naše postopke, ki smo jih izvajali, opravil pa je tudi pregled vodovodnih objektov na terenu. Pri vseh teh inšpekcijskih pregledih niso bile ugotovljene posebne pomanjkljivosti.

Skupna ocena je, da je bilo delo pri zagotavljanju ustrezne kvalitete pitne vode uspešno opravljeno in da je dobavljena voda porabnikom izpolnjevala zahteve veljavnega Pravilnika o pitni vodi. Ni šlo vedno brez težav, bilo je tudi nekaj okvar na opremi, ki smo jih pravočasno odpravili in niso vplivale na kvaliteto vode.

Rezultati rednega notranjega monitoringa v letu 2023

Vodovodni sistem	Oskrbovalno območje	Priprava vode	Število stalno prijavljenih prebivalcev	Prodana voda v letu 2023 v m ³	Mikrobiološke analize			Fizikalno-kemijske analize				
					Št.vzorcev vzetih po pripravi	Ustrezni	Neustrezni	% ustreznih	Št.vzorcev	Ustrezni	Neustrezni	% ustreznih
KOČEVJE-RIBNICA-SODRAŽICA	KOČEVJE	ultrafiltracija, klorni preparat	14.473	993.666	92	90	2	97,8	20	20	0	100,0
	KOČEVSKA REKA	ultrafiltracija, UV, klorni preparat	345	25.587	26	26	0	100,0	10	10	0	100,0
	SODRAŽICA	ultrafiltracija, klorni preparat	1.396	65.340	15	15	0	100,0	5	5	0	100,0
	VINICE - ZAPOTOK	ultrafiltracija, klorni preparat	287	10.618	4	4	0	100,0	2	2	0	100,0
	RIBNICA	ultrafiltracija, filtracija, klorni preparat	7.043	418.216	39	39	0	100,0	7	7	0	100,0
LOŠKI POTOK	LOŠKI POTOK/MOČILE	filtracija, klorni preparat	436	17.518	4	3	1	75,0	1	1	0	100,0
	LOŠKI POTOK/HRIB LP	klorni preparat	1.134	45.698	17	17	0	100,0	8	8	0	100,0
PREDGRAD-DOL	PREDGRAD-DOL	klorni preparat	490	30.223	10	10	0	100,0	3	3	0	100,0
GORA	GORA	UV, klorni preparat	137	5.933	8	7	1	87,5	3	3	0	100,0
KOSTEL-KAPTOL-DELAČ	KOSTEL KAPTOL DELAČ	UV, klorni preparat	144	8.721	8	8	0	100,0	2	2	0	100,0
JAKŠIČI-FARA	JAKŠIČI FARA	UV	242	14.150	9	9	0	100,0	3	3	0	100,0
VIMOLJ-BREZOVICA	VIMOLJ BREZOVICA	UV, klorni preparat	132	7.431	8	8	0	100,0	2	2	0	100,0
KOPRIVNIK	KOPRIVNIK	klorni preparat	84	6.025	4	4	0	100,0	2	2	0	100,0
KOT-JURJEVICA-BREŽE	KOT JURJEVICA BREŽE	UV, klorni preparat	530	28.282	9	9	0	100,0	2	2	0	100,0
SAJEVEC-DANE	SAJEVEC DANE	klorni preparat	799	30.845	8	8	0	100,0	3	3	0	100,0
VRH-KRKOVO	VRH KRKOVO	klorni preparat	119	4.140	8	8	0	100,0	4	4	0	100,0
SPODNJI LOG	SPODNJI LOG	UV, klorni preparat	19	2.373	4	4	0	100,0	2	2	0	100,0
TRAVA-SREDNJA VAS	TRAVA SREDNJA VAS	UV, klorni preparat	69	2.412	4	4	0	100,0	1	1	0	100,0
KNEŽJA LIPA	KNEŽJA LIPA	UV	18	2.323	4	4	0	100,0	2	2	0	100,0
ŽAGA	ŽAGA	klorni preparat	11	583	3	3	0	100,0	2	2	0	100,0
NOVI KOT	NOVI KOT	UV	49	1.663	3	3	0	100,0	2	2	0	100,0
LAZE PRI PREDGRADU	LAZE PRI PREDGRADU	UV	8	736	4	3	1	75,0	2	2	0	100,0
KUŽELJ	KUŽELJ	klorni preparat	41	1.491	7	6	1	85,7	2	2	0	100,0
STARI KOT	STARI KOT	UV	7	377	3	3	0	100,0	1	1	0	100,0
BILPA	BILPA	UV	5	358	4	4	0	100,0	2	2	0	100,0
			28.018	1.724.709	301	295	6	98,0	91	91	0	100,0

Poznavajoč značilnosti naših vodovodnih sistemov in vodnih virov že vemo, kje lahko pričakujemo kakšne manjše ali večje težave. Če že evidentiramo kakšna odstopanja, se to praviloma zgodi na manjših sistemih, ki niso dograjeni v celoti (ker bi to bilo predrago) in za katere vemo, da so v bližnji prihodnosti potrebni ukrepanja. Tudi sicer je znano, da so manjši vodovodni sistemi manj varni od velikih. Ko naredimo vse, kar je v naši moči, pa to ni dovolj, smo zakonsko dolžni opozoriti porabnike na nujnost prekuhavanja vode za prehranske potrebe, kar seveda pri porabnikih ni dobro sprejeto. Zato smo veseli, da je tovrstnih omejitev vse manj. Na vodovodnih sistemih, ki so se v preteklosti v naših poročilih omenjali kot še posebej ranljivi (Loški Potok, Gora, Jakšiči) po vsakem večjem deževju (povišana motnost vode na zajetju), so se naredili pomembni premiki na bolje, saj je na vsakem od teh sistemov zagotovljen nadomestni vodni vir, ki zagotavlja zdravstveno ustrezno vodo tudi v času večjega deževja.

Slika: Delež kraškega sveta v Sloveniji.

Vir: Inštitut za raziskovanje krasa, ZRC SAZU.

Področje, na katerem delujemo, sodi med kraška področja, kjer je pojav motnosti na vodnih virih zelo značilen in pričakovan. Po naši zakonodaji ima sicer pri izbiri virov za oskrbo s pitno vodo prednost voda, za katero priprava ni potrebna, torej viri pitne vode, ki niso primarno onesnaženi. Vendar okoli 50 odstotkov

površine Slovenije prekriva kras, kar je lepo razvidno iz priložene karte, iz nje se tudi vidi, da je skoraj celotna površina tudi naših petih občin del tega kraškega sveta. V svojem poročilu o pitni vodi (17. 3. 2016) Nacionalni inštitut za varovanje zdravja (NIJZ) navaja, da imajo

»zaradi specifičnih lastnosti krasa t. i. kraške vode v primerjavi z ostalo podzemno vodo le omejene sposobnosti samo čiščenja, zato jih v higienskem smislu uvrščamo med površinske vode, ki oskrbujejo s pitno vodo okoli tretjino prebivalcev Slovenije. Kraški viri so občasno ali stalno mikrobiološko-fekalno onesnaženi, njihova druga značilnost je ta, da po močnejših padavinah postanejo motni. Kraški viri pitne vode so z vidika onesnaženja ranljivi, upravljanje takšnih virov je zahtevno. Pri njihovem upravljanju je ključna opredelitev in odprava morebitnih (dodatnih) tveganj onesnaženja že na prispevnem območju ter zagotovitev učinkovite, večstopenjske priprave vode (npr. sedimentacija, flokulacija, filtracija, dezinfekcija...)«.

NIJZ je v nekaj stavkih povedal tisto, kar mnogi ne vedo ali pa premalo vedo, je pa naša vsakdanjost. Z zapisanim se v celoti strinjamo. Upravljanje kraških vodnih virov je resnično zahtevno in drago. Zato ne more biti cena pitne vode, ki predhodno ne zahteva nobene priprave, enaka ceni pitne vode kjer je potrebna vsa zahtevna priprava (koagulacija, flokulacija, filtracija, dezinfekcija). S primerno pripravo vode, ki je tehnično zahtevna in ni poceni, smo pokrili naš glavni vodovodni sistem, pri ostalih sistemih, kjer je poraba vode

manjša, poskušamo težave, povezane s povišano motnostjo vode na zajetju, reševati na nekoliko cenejši način, in sicer z iskanjem takšnih vodnih virov, kjer tako zahtevna priprava vode ne bo potrebna (razen dezinfekcije). Je pa iskanje in delovanje vodnih virov, kjer voda ne kali, tudi povezano s povišanimi stroški, ker ti vodni viri predstavljajo globoke vrtine, kjer se išče dolomitna kamnina, ki je zaradi svojih značilnosti določen garant, da se bo voda, ki teče skozi to kamnino, očistila in ne bo skalila tudi v obdobjih močnih in intenzivnih padavin, ki se pojavljajo vse pogosteje, kot posledica podnebnih sprememb. S to rešitvijo smo, vsaj upamo, v zadnjih nekaj letih uspešno rešili težave, povezane s kvaliteto vode po večjih deževjih na prej omenjenih kritičnih vodovodnih sistemih (Loški Potok, Gora, Jakšiči).

Se pa zahteve, ki se nanašajo na kvaliteto pitne vode, nenehno dvigujejo in naša naloga ohranjanja kvalitete oskrbe s pitno vodo ter izboljšavo le-te bo v naslednjih letih postala še zahtevnejša. Sedaj imamo vsi cilj, kako zadovoljiti zahteve leta 2020 sprejeta Direktive 2020/2184 o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi, ki od držav EU še bolj zahteva zagotavljanje primerne standarda oskrbe s pitno vodo oziroma zagotovilo, da je voda, namenjena za prehrano ljudi, „zdravstveno ustrezna in čista“, da mora biti brez mikroorganizmov in parazitov ter brez snovi, ki lahko v številu ali koncentraciji predstavljajo morebitno nevarnost za zdravje ljudi. Na to opozarja tudi Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano, Oddelek za okolje in zdravje Novo mesto, ki je v letošnjem poročilu o zdravstvenem nadzoru pitnih voda zapisal, da:

»varnost pitne vode lahko ogroža več skupin dejavnikov:

- obratovalne okvare v vodovodnem omrežju (vključno z neustreznim vzdrževanjem);
- naravne nesreče in izjemni vremenski pojavi, kot so potresi, poplave itd.;
- različne nesreče in kontaminacije, ter
- zlonamerne grožnje (sabotaže) in terorizem (onesnaženje vode z biološkimi ali kemičnimi snovmi).

Vse naštetne skupine dejavnikov morajo biti prepoznane v načrtu za zagotavljanje zdravstveno ustrezne pitne vode (IV. poglavje Uredbe o pitni vodi - ocena tveganja, upravljanje tveganja in spremljanje izpolnjevanja zahtev za pitno vodo).«

Še posebej je v zgornjem zapisu zanimiva zadnja alineja. O zlonamernih grožnjah in terorizmu, kot obliki tveganja za varno oskrbo s pitno vodo v zadnjih tridesetih letih nismo nič govorili. Očitno se časi in razmere spreminjajo, stoprocentna varnost ni več samoumevna in bo v strokovne time, ki bodo skrbeli za varno oskrbo porabnikov s pitno vodo, potrebno vključiti tudi stroko s področja fizičnega in kibernetnega varovanja. Odgovore o načinu urejanja tega in drugih tveganj bi morala prinesiti navodila, o katerih govori nova Uredba o pitni vodi, ki jih še ni oziroma jih morajo pripraviti pristojna ministrstva. Vprašanje je, če bo v teh navodilih že zajeta problematika mikroplastike v pitni vodi. To je novo tveganje, ki je še dokaj neraziskano, je pa že sedaj zelo aktualno, še posebej pa bo, ko bodo enkrat določene mejne vrednosti, ki so še sprejemljive za zdravje porabnikov.

Zaenkrat smo glede zagotavljanja varne oskrbe s pitno vodo še zavezani izvajanju vseh tistih nalog, ki so trenutno predpisane oziroma s strani zakonodajalca zahtevane. Rezultat

strokovnega dela pri spremljanju kvalitete oskrbe s pitno vodo je zbirno poročilo o zdravstvenem nadzoru pitnih voda, ki ga je pripravil Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano, Oddelek za okolje in zdravje Novo mesto, in je sestavni del tega Letnega poročila. Iz njega je razvidno stanje na terenu glede zagotavljanja kvalitete oskrbe s pitno vodo v letu 2023, hkrati pa so podane potrebne usmeritve in predlogi za delo v letu 2024 in naprej ter predlogi za investicijske posege, ki bi izboljšali trenutno stanje.

Eden od zelo pomembnih predpogojev za zagotavljanje varne in stalne oskrbe s pitno vodo je tudi dostopnost naših objektov. O tem se zelo malo ve in govori. Nedostopnost ali težja dostopnost do objektov pomeni upravljavcu veliko oviro pri njegovem delu, hkrati pa predstavlja pomembno tveganje tako za zaposlene kot tudi za varno vodooskrbo, saj je težje zagotavljati redno kontrolo in spremljanje stanja na terenu, tekoče vzdrževanje objektov (intervencije, pranje celic, itd.), dostavo dezinfekcijskega sredstva, hitro ukrepanje, ko je to potrebno itd. Stalno dostopnost posameznih vodooskrbnih objektov (zajetij, vodarn, vodohranov) moramo zagotavljati tudi v zimskem času, ob snežnih padavinah (na srečo je teh vse manj), kar je tudi strošek, ki obremenjuje ceno pitne vode. Večina dostopov do objektov je legalno zgrajenih in neproblematičnih in tam nimamo posebnih težav z ohranjanjem uporabnosti dostopnih poti, je pa nekaj objektov in dostopnih poti, kjer temu ni tako, bodisi zaradi tega, ker prava dostopna pot v času gradnje sploh ni bila narejena (npr. črpališče Mozelj, vodohran Kovača vas) ali pa je dostop oviran s strani najemnikov kmetijskih zemljišč (npr. dostop do črpališča Knežja Lipa).

Tudi to tveganje bo potrebno obdelati v bodočih ocenah tveganj in predlogih ukrepov za upravljanje tveganj, ki jih bomo morali izdelati, skladno z zahtevami Uredbe o pitni vodi. Tukaj pričakujemo pomoč in podporo pristojnih občin, ki so tudi lastnice vodovodne infrastrukture. Potreben je tudi razmislek o odkupu potrebnih zemljišč za zagotavljanje dostopa pa tudi o odkupu zemljišč, na katerih so objekti za vodooskrbo zgrajeni (mnogi objekti se nahajajo na zemljiščih, ki so v zasebni lasti) vključno z zemljišči, ki sodijo v prvi vodovarstveni pas. V prejšnji državi oziroma sistemu, kjer je prevladovala družbena lastnina, lastniki zemljišč niso skoraj nikoli komplicirali, če je bil vodooskrbni objekt zgrajen na njihovem zemljišču ali če je bil prehod zgrajen čez njihovo lastnino, danes pa temu ni več tako. Zato je prav, da se to vprašanje uredi in da zemljišča, ki so potrebna za izvajanje varne oskrbe s pitno vodo, postanejo občinska last, ker so tudi objekti, zgrajeni na teh zemljiščih za potrebe izvajanja vodooskrbe, občinska last. Brez rešitve tega vprašanja bo jutri mogoče še težje zagotoviti varnost teh objektov.

Za varno izvajanje oskrbe s pitno vodo so zelo pomembna vodovarstvena območja, kjer veljajo posebni režimi in omejitve, ki so v službi varovanja virov pitne vode. Pri tem si največjo grajo zasluži država, ker kljub dejstvu, da je od sprejetja Zakona o vodah minilo več kot

► Vedno bolj se zavedamo, da je voda vrednota.

20 let, še vedno ni sprejela ustreznega predpisa, s katerim bi zavarovala naše vodne vire oziroma določila njihova vodovarstvena območja (rok za sprejetje tega predpisa je potekel leta 2005). Za varovanje vodnih virov pa moramo tudi sami narediti kaj več, predvsem je potrebno nenehno opozarjati neodgovorne posameznike, da za izboljšanje kvalitete naših voda lahko največ naredimo sami, z odgovornim obnašanjem in varovanjem naše narave.

► Jo bomo zmogli ohraniti čisto in zdravo /varno?

Od ostalih izvedenih aktivnosti v letu 2023 naj omenimo še nekaj teh, ki jih izvajamo v prvem četrtletju vsakega leta. Gre za pripravo raznih poročil, ki jih zahteva država, pri tem pa je zelo dosledna. To so:

- poročilo za Ministrstvo za zdravje o notranjem nadzoru pitne vode (monitoring kemijskega in mikrobiološkega stanja vode iz posameznega zajetja za pitno vodo),
- poročilo za Direkcijo za vode o monitoringu količine iz posameznega zajetja za pitno vodo, odvzete vode v skladu s pogoji vodnega dovoljenja za oskrbo s pitno vodo in monitoring iz zajetja za pitno vodo, odvzete vode za drugo rabo, ki ni oskrba s pitno vodo, če se ta odvzema iz javnega vodovoda v skladu s pogoji iz vodnega dovoljenja ali koncesije (podlaga za obračun vodnih povračil),
- poročilo za Direkcijo za vode o monitoringu posameznih parametrov iz izdanega vodnega dovoljenja,
- letno poročilo o izvajanju javne službe za preteklo leto, ki smo ga skladno s 26. členom Uredbe o oskrbi s pitno vodo dolžni do 31. marca tekočega leta posredovati pristojnemu ministrstvu za okolje, v skladu z navodili, ki jih ministrstvo objavi na svojih spletnih straneh (gre za zelo obsežno in zahtevno poročilo),
- poročila na osnovi evidenc opravljanja storitev javne službe, v skladu s 24. členom Uredbe o oskrbi s pitno vodo.

Izdelava vseh teh poročil je dokaj obsežna in zahtevna, terja izvedbo vrste aktivnosti oziroma vodenje ustreznih evidenc tekom leta in predstavlja pomembno porabo časa. Delo je razdeljeno na terenske aktivnosti, kjer se zbirajo potrebni podatki ter na delo v pisarni, kjer se zbrani podatki obdelajo in pripravijo v končni obliki. Podatkov pa seveda ni in ne more biti, če predhodno niso nameščeni ustrezni merilni inštrumenti, teh pa tudi ni, če ni zagotovljenih potrebnih finančnih sredstev za nabavo in montažo le-teh.

Jasno je, da zaposleni na Hydrovodu najbolj poznamo pomen pitne vode v današnjem svetu in vso problematiko, povezano z oskrbo s pitno vodo. To znanje želimo deliti z javnostjo ter na ta

način krepi zavest o pomenu vode in potrebi ohranjanja te strateške surovine tudi za bodoče rodove. Zato sodelujemo z vsemi tistimi, ki jih voda zanima, največ s šolami na našem območju in tudi z drugo zainteresirano javnostjo. Z veseljem smo jim predstavili gospodarsko javno službo oskrbe s pitno vodo, ki jo izvajamo, njen pomen v današnjem svetu, zgodovino vodooskrbe na našem območju, kakor tudi delovanje našega javnega

podjetja. Te aktivnosti so iz znanih razlogov odpadle v času epidemije COVID 19, sedaj pa se spet dogajajo. V letu 2024 načrtujemo tudi določene aktivnosti v obliki dneva odprtih vrat.

Ob izvajanju svojega dela skrbimo tudi za izobraževanje naših zaposlenih in sodelovanje z drugimi. Tudi to področje dela je bilo v času epidemije COVID 19 nekoliko prizadeto, sedaj pa se spet počasi normalizira.

S svojim znanjem pomagamo tudi drugim. Tako smo, enako kot prejšnja leta, poskrbeli za varno oskrbo s pitno vodo vseh udeležencev pohoda »Po medvedovih stopinjah«. Predhodno smo izvedli dezinfekcijo gasilskih cistern in tudi IBC kontejnerjev.

Kot aktivni deležniki se vključujemo tudi v dogajanja, ki presegajo meje območja, kjer izvajamo našo dejavnost. Še vedno smo aktivni deležniki na mnogih področjih, zato smo tudi v lanskem letu:

- sodelovali v delovni skupini »Skupaj za boljšo družbo« v okviru GZS,
- sodelovali v Sosvetu za statistiko naravnih virov in okolja v okviru SURS-a,
- imeli svojega predstavnika v Upravnem odboru Zbornice komunalnega gospodarstva (podpredsednik), ki je tudi vodil eno od komisij Zbornice (Komisija za ekonomiko),
- sodelovali v Komisiji za pitno vodo in Komisiji za ekonomiko pri Zbornici komunalnega gospodarstva,
- bili soorganizator glavnega dogodka Zbornice komunalnega gospodarstva – to je letna konferenca, ki je bila septembra v Podčetrtku,
- izvajamo mentorstvo obvezne prakse tako študentom, kot tudi dijakom različnih fakultet oziroma šol,

Ob koncu lanskega leta smo organizirali tudi obisk predstavnikov komunalnih podjetij iz celotne države na našem območju ter jim ob tej priložnosti predstavili naše delo ter vodarno v Blatah.

Kot nosilec certifikata »Voda iz pipe« vedno promoviramo uporabo vode iz pipe ter osveščamo javnost o kakovosti pitne vode v Sloveniji. V svojih prostorih vedno ponujamo pitno vodo iz pipe, postrežemo jo v

steklenih vrčih in kozarcih ter k njenemu pitju spodbujamo tudi zaposlene, partnerje ter ostale deležnike. S tem izkazujemo svojo družbeno odgovornost do okolja in spodbujamo pozitivno prakso, da je uživanje sveže pitne vode zdravju in okolju prijaznejša izbira kot predpakirana voda.

Omenili smo že lanske avgustovske poplave, ki so nekaterim občinam v naši državi povzročile veliko škodo. Tudi sami smo se odzvali klicu za pomoč. Ena naša ekipa je s tovornim vozilom v Medvodah pomagala pri odvozu naplavin, nekaj dni pa smo v Ljubnem pomagali pri ocenjevanju škode na cestni infrastrukturi.

3.5 KAKO NAPREJ

Brez vode ni življenja. To je dejstvo, ki ga ni potrebno posebej ponavljati. Dobro organizirana in delujoča oskrba s pitno vodo je torej osnovni pogoj za življenje na določenem prostoru oziroma za nemoteno bivanje ljudi in delovanje gospodarstva. Takšne oskrbe ni mogoče vzpostaviti brez dobrega in urejenega sistema oskrbe s pitno vodo, takšen sistem pa je praviloma tehnično zahteven in drag ter se gradi vrsto let, dograjuje in obnavlja pa tekom celotnega obdobja njegovega obratovanja. S takšnim premoženjem je potrebno ravnati kot dober gospodar: skrbno, organizirano, strokovno in brez velikih pretresov. Zato je potreben tudi dober in strokovno usposobljen upravljavec, ki zna in zmore. Nič se ne sme prepustiti slučajnostim, ker je oskrba s pitno vodo preveč pomembna za vsakdanje življenje vseh nas in zato sodi v obseg kritične infrastrukture. Za vzpostavitev vodovodnega sistema je potreben velik denarni vložek in zato je odgovornost vseh udeležencev, ki sodelujejo pri kreiranju in izvajanju vodooskrbe, zelo velika.

Načrtovanje razvoja dejavnosti oskrbe s pitno vodo je stalno timsko delo tako upravljavca kot tudi občin. Pri tem se nenehno iščejo rešitve za optimizacijo sistema in za nadaljnjo širitev mreže javnega vodovoda, in sicer na področja, ki še niso vključena v sistem javne vodooskrbe, kot tudi za posege, ki se nanašajo na rekonstrukcije oziroma obnove obstoječega omrežja in priključitve novih porabnikov. Del razvoja je povezan z realizacijo prostorskih načrtov (nove stanovanjske pozidave, nove gospodarske cone), mnogi razvojni načrti oziroma izboljšave pa so posledica analiz podatkov, pridobljenih na terenu. V zadnjih desetih letih se je stanje infrastrukture bistveno izboljšalo, v veliki meri se je nadomestil razvojni izpad, povzročen z dolgoletno zamrznitvijo cen pitne vode, je pa še vedno v obratovanju določen del vodovodne infrastrukture, ki je že amortiziran in potreben obnove. Ta del infrastrukture dolgoročno ni varen, ker prinaša preveč tveganj in vodnih izgub.

Država daje v zadnjem obdobju lokalnim skupnostim kar nekaj priložnosti, da se stanje na terenu sanira s črpanjem evropskih nepovratnih sredstev, lokalne skupnosti pa se morajo primerno organizirati, da to priložnost tudi izkoristijo. S sprejetjem *Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja* pa je uveden nov način obračuna porabljene vode, ki predvideva zbiranje namenskih sredstev za obnovo infrastrukture (omrežnina), kar predstavlja korak v pravo smer pri urejanju pametnega oziroma trajnostnega gospodarjenja z infrastrukturo v bodoče. Torej, če se bodo sredstva najemnine v bodoče porabljala namensko za vzdrževanje in obnovo vodovodne infrastrukture, ob morebitni pridobitvi kakšnih nepovratnih državnih ali EU sredstev, bo mogoče tudi v bodoče izvajati mnoge razvojne načrte, ki nas še čakajo. Če tega ne bo, se nam lahko slaba izkušnja, povezana z dezinvestiranjem vodovodne infrastrukture, ponovi s to razliko, da takrat evropskih nepovratnih sredstev, s katerimi bi popravljali storjene napake, več ne bo. Mislimo, da dileme kako naprej, ne bi smelo biti. Bodoče delovanje (gospodarjenje) je potrebno postaviti na pravi način. Tokrat nas zakonodaja ne ovira, temveč spodbuja, da se ekonomsko obnašamo.

Nova Uredba o pitni vodi, ki v naš pravni red prinaša zahteve evropske direktive o pitni vodi, prinaša še dodatne zahteve pri zagotavljanju zdravstvene ustreznosti pitne vode. Najpomembnejša naloga, ki nas čaka, je povezana z izdelavo ocene tveganj, upravljanja tveganj in spremljanja izpolnjevanja zahtev za pitno vodo. Uredba navaja potrebo po izdelavi treh ocen tveganj in upravljanja tveganj:

- oceno tveganja in upravljanje tveganja prispevnih območij za zajetja pitne vode,
- oceno tveganja in upravljanje tveganja sistemov za oskrbo s pitno vodo,
- oceno tveganja internih vodovodnih napeljav.

Nove naloge bo težko izvajati brez novih kadrov. To nakazuje tako naša Uredba o pitni vodi kot tudi evropska Direktiva. Ker se na Hydrovodu srečujemo s prostorsko stisko, načrtujemo z manjšo rekonstrukcijo poslovne zgradbe pridobiti še kakšen dodaten uporaben prostor.

Združeni narodi so za rdečo nit letošnjega svetovnega dneva voda določili temo »Voda za mir«. Ob tem so posredovali nekaj ključnih sporočil. Med drugim so zapisali:

Voda lahko ustvari mir ali sproži konflikt. Ko vode primanjkuje ali je onesnažena ali ko se ljudje borijo za dostop, se lahko napetosti povečajo. S sodelovanjem na področju vode lahko uravnotežimo potrebe vsakogar po vodi in pomagamo stabilizirati svet.

Blaginja in mir sta odvisna od vode. Ker države upravljajo s podnebnimi spremembami, množičnimi migracijami in političnimi nemiri, morajo sodelovanje na področju vode postaviti v središče svojih načrtov.

Voda nas lahko popelje iz krize. Harmonijo med skupnostmi in državami lahko spodbujamo z združevanjem pravične in trajnostne rabe vode – od konvencij Združenih narodov na mednarodni ravni do ukrepov na lokalni ravni.

Po vsej verjetnosti je pred nami še veliko izzivov in dela nam definitivno ne bo zmanjkalo.

3.6 ZAKLJUČEK

Prikaz opravljenega dela v letu 2023 kaže, da smo svoje naloge, ki so nam bile zaupane, enako kot v prejšnjih letih, opravili v celoti, odgovorno in strokovno. Porabniki so bili oskrbljeni z dovolj velikimi količinami pitne vode in ta je bila zdravstveno ustrezna oziroma skladna z vsemi zahtevami naše zakonodaje. V minulem letu je bilo narejeno tudi veliko razvojnih izboljšav, opravljeno je bilo opazno delo na področju obnove javnega vodovodnega omrežja in vzdrževanja le-tega ter tudi na vzdrževanju in obnovi hišnih priključkov. Poleg izvedbe zahtevnega in obsežnega dela na področju osnovne dejavnosti smo dosegli tudi zelo dobre rezultate na področju dopolnilne dejavnosti. S prihodki, ustvarjenimi na tem področju, smo si izboljšali likvidnost in hkrati zmanjšali stroške na osnovni dejavnosti (in posredno pripomogli k nižji ceni pitne vode) ter tudi na ta način omogočili pozitiven finančni rezultat izvajanja te dejavnosti. Tudi končni finančni izid je, glede na vse opisane značilnosti minulega leta, zelo zadovoljiv. Maksimalno smo nudili pomoč našim občinam pri vseh vprašanjih, ki se nanašajo na področje oskrbe s pitno vodo (tudi pri črpanju nepovratnih sredstev).

Tako velik obseg opravljenih del ne bi bil mogoč brez velikega angažiranja vseh zaposlenih, saj je bilo celotno prikazano delo v letu 2023 v pretežni meri narejeno z lastnim kadrom oziroma z lastno opremo. Samo za izvedbo manjšega obsega del (pretežno ozko specializiranih del ali del s težko gradbeno mehanizacijo, ki je sami nimamo) smo najemali podizvajalce. Torej so prikazani dosežki rezultat kolektivnega dela vseh zaposlenih. Na Hydrovodu imamo relativno majhno in prilagodljivo ekipo, ki obvlada dosti široko področje znanj ter zna in zmore opravljati svoje naloge. Poslovno leto 2023 smo začeli s 37 zaposlenimi, zaključili pa s 36 zaposlenimi. V letu 2023 sta se dva delavca upokojila, eni delavki je prenehala pogodba za določen čas, dva pa smo na novo zaposlili.

Večkrat smo že opozorili, da je izvajanje naše dejavnosti zahtevno, potrebno je dobro poznavanje stroke in omrežja, veliko je tudi fizičnega dela in težko pridemo do primernih kadrov (v preteklosti smo imeli kar nekaj neuspešnih objav za prosta delovna mesta, monterja z izobrazbo vodoinštalaterja pa nismo dobili od leta 2003). Pogoji dela na Hydrovodu niso lahki in niso vabljivi, dela se pretežno na terenu, največ je ročnih in fizično napornih del, občasno tudi dvigovanje težkih bremen, delo tudi ni »čisto« (zemlja, blato, prah), dela se na odprtem v vseh vremenskih pogojih (visoka temperatura, sončno sevanje, voda, mraz, vlaga, dež, sneg, ...). Samo delo je občasno tudi nevarno in tvegano, velikokrat se dela tudi v pogojih interventnega dela, v popoldanskem času, ob vikendih in praznikih. Prisotno je tudi dežurstvo, ki omejuje gibanje posameznika v popoldanskem času in ob prostih dnevih (sobota, nedelja, prazniki), kar je za mnoge velika ovira. Skratka, delo naših delavcev je raznoliko, obsežno, težko in zahtevno, hkrati pa premalo znano, premalo cenjeno, premalo vabljivo in, žal, glede na dejstvo, da kadra ne dobimo, očitno premalo plačano (prejeto plačilo resnično ne pokriva vseh tveganj za zdravje zaposlenih).

Ob tem so zahteve naših porabnikov, stroke in zakonodaje vse višje in se pogosto tudi spreminjajo, temu pa se moramo hitro prilagajati, kar dostikrat ni enostavno. Zato je občasno izraženo nezadovoljstvo zaposlenih z njihovim standardom v veliki meri tudi upravičeno. Glede

na vse stavke, ki jih po medijih dnevno spremljamo, bi bilo pravo presenečenje, da se tudi v komunalni dejavnosti ne pojavljajo zahteve za izboljšanje standarda delavcev. Dejavnost oskrbe s pitno vodo zahteva veliko znanja in posledično šolske izobrazbe (nekdanjih fizičnih - nekvalificiranih delavcev za ročne izkope ni več, to delo se redko izvaja in je nadomeščeno s strojnimi izkopi, ki spet zahtevajo šolsko izobrazbo, psihofizične sposobnosti in izkušnje). Glede na pomanjkanje delavcev določenih profilov v naši državi, nas skrbi, kako bo s kadrovske sestavo čez 10 ali 20 let. Poskušali smo tudi s štipendiranjem dijakov, a žal ni bilo interesa.

Z dobrim delom in mnogimi napori naši zaposleni vsako leto dosegajo zelo dobre rezultate na področju dopolnilne dejavnosti in posledično določen dobiček. S tem dobičkom se v družbi ohranja oziroma izboljšuje likvidnost, delno se uporablja za razvojne namene, del dobička pa se enostavno porabi za pokrivanje izgube na osnovni dejavnosti in s tem v subvencioniranje cene pitne vode, kar se je zgodilo tudi v letu 2023 (porabniki bi zagotovo plačevali bistveno višjo ceno pitne vode, če stroški izvajanja te dejavnosti ne bi bili delno pokriti iz pozitivnega rezultata, ustvarjenega z izvajanjem dopolnilne dejavnosti). To sicer ni skladno z evropsko direktivo, ki zahteva oblikovanje cen po načelu »povzročitelj plača povzročene stroške«, žal pa v danem momentu ne gre drugače. Mogoče je za razmisliti o predlogu, da se del dobička dopolnilne dejavnosti nameni tudi za stimulacijo tistih, ki so ga ustvarili. Pred krizo, torej pred letom 2008, je že bila stalna praksa, da se je del dobička dopolnilne dejavnosti (približno 30 %) namenil za nagrajevanje dobrega dela, od tedaj pa ne več. V zasebnem sektorju se ta oblika nagrajevanja vse bolj uvaja, mogoče je čas, da se ponovno uvede tudi pri nas.

Dolgo časa pri nas nismo poznali migracij delavcev. Mnogi delavci so veliko večino delovnega obdobja preživeli na Hydrovodu. Tega, žal, danes ni več. Migracija delavcev se dogaja tudi pri nas in iz podjetja posamezniki praviloma odhajajo izključno zaradi višje plače (tudi če je nova plača nekaj deset evrov višja). Glede na naravo in pomen našega dela so ti odhodi za nas izredno negativni, nezaželeni in nevarni, saj do novih dobrih, strokovnih in zanesljivih delavcev, ki jih naša dejavnost zahteva, težko pridemo. Živimo v času nizke demografije in velikega povpraševanja po delovni sili, tako pri nas, v naši državi, kot tudi v razvitem delu Evrope. Ker je kadrovski bazen v naši državi in tudi v sosedstvu prazen, se vse pogosteje dogaja, da si delodajalci zaradi kadrovskega pomanjkanja dejansko »kradejo« kadre.

Naši doseženi rezultati govorijo, da imamo tudi mi veliko dobrih in zelo sposobnih delavcev, ki so zanimivi za mnoge delodajalce in lahko samo domnevamo o ponudbah, ki jih ti dobivajo. Zamenjava težkega terenskega dela za delo v zaprtem prostoru, pod streho, v boljših delovnih pogojih, ki je poleg tega tudi bolje plačano, je lahko zelo zanimiva in vabljiva. Kakšno škodo predstavlja to za nas (pa ne samo za nas, tudi za lokalne skupnosti in vse naše porabnike), ki izvajamo dejavnost, ki sodi med kritične dejavnosti, kjer je kadrovska stabilnost zelo zaželeno, in moramo nekaj let vlagati v razvoj vsakega posameznika, da resnično postane samostojen pri svojem delu, ni potrebno navajati. Vodstvo podjetja si močno prizadeva za ohranitev zdravega jedra podjetja oziroma za dolgoročno stabilnost podjetja, veliko naporov vlagamo tudi v negovanje dobrega in pozitivnega vzdušja ter medčloveških odnosov, je pa vprašanje, če je to dovolj. Sprejeta zakonodaja o minimalni plači ter vsakoletna določitev le-te poskrbi samo za dvig najnižjih plač, hkrati pa vedno prispeva k nastanku določene uravnilovke, kar

med zaposlenimi ni sprejeto z odobravanjem. Tudi Gospodarska zbornica Slovenije v svoji analizi posledic zakonodaje o minimalni plači navaja, da prihaja do uravnilovke, ki utegne imeti že srednjeročno negativne posledice na klimo v podjetjih, na motivacijo zaposlenih in posledično na produktivnost.

Število zaposlenih je pri nas podobno že več kot 25 let, kljub dejstvu, da smo v tistem času skrbeli za polovico krajše javno omrežje, imeli dobro tretjino manj vodovodnih sistemov v upravljanju in nismo skrbeli za hišne priključke. Nekoč so bili v času gradbene sezone, ko so se izvajale mnoge investicije na terenu, zaposleni tudi dodatni delavci. Zaradi zagotavljanja finančne likvidnosti, ki je bila načeta s prenizko ceno pitne vode, smo bili prisiljeni izvajati racionalizacijo in manjšati število zaposlenih (delno je bil s tem zmanjšan tudi standard vodooskrbe oziroma obseg vzdrževanja).

Kljub temu se je obseg javnega omrežja iz leta v leto povečeval z dograditvijo omrežja na obstoječih vodovodnih sistemih, gradili so se tudi novi vodovodni objekti, zgradili pa smo tudi nove vodovodne sisteme in prevzemali v upravljanje nekoč vaške vodovode (skupaj 12 novih vodovodov), s pitno vodo smo začeli oskrbovati tudi več kot 40 vasi, od katerih imajo nekatere zelo nizko porabo vode in nam povzročajo več stroškov kot zberemo sredstev od zbrane vodarine in omrežnine. Javno vodovodno omrežje je zraslo iz 290 na več kot 500 km dolžine, tej dolžini pa je potrebno prišteti še dolžino cca. 9.300 hišnih priključkov, ki znaša več kot 120 km. S skrbjo za tako obsežno infrastrukturo, ki se nahaja na področju petih občin (in manjšem delu šeste) oziroma na površini cca. 1.000 km², nismo več samo malo podeželsko - lokalno podjetje, temveč smo postali pomemben dejavnik oskrbe s pitno vodo na državnem nivoju. Tudi naš regionalni vodovod ni samo cevovod med Sodražico in Kočevjem, ki ima lokalni značaj, temveč je njegova teža dosti večja, ker oskrbuje porabnike v petih občinah, kmalu tudi v šesti.

Za vso infrastrukturo, ki jo imamo v upravljanju, smo v preteklem letu primerno skrbeli. Na vseh vodovodnih sistemih, tudi na tistih najmanjših, smo izvajali vse potrebno, da so ti lahko normalno obratovali. Z doslednim izvajanjem HACCP načrta smo skrbeli za zagotavljanje varne oskrbe s pitno vodo. Vsi naši vodovodi sistemi so s strani Nacionalnega laboratorija za zdravje, okolje in hrano ocenjeni kot sistemi, ki so porabnikom v letu 2023 zagotavljali zdravstveno ustrezno pitno vodo. Povečan obseg dela, ki se je občasno pojavljal, smo reševali tudi z dodatnim popoldanskim delom in pa z delom v prostih dnevih (sobota, nedelja, prazniki). Torej smo s primernim prizadevanjem uspeli premostiti kadrovske podhranjenosti ter uspeli odgovoriti na skoraj vse nujne naloge na področju vzdrževanja vodovodne infrastrukture ter ob tem uspeli izvesti še določen obseg izvajanja tržnih oziroma dopolnilnih dejavnosti. Bilo bi nam lažje, če bi bile naše naloge bolj enakomerno razporejene in če bi nam vremenske razmere dovoljevale več terenskih delovnih dni. Žal je to s sedanjo rešitvijo upravljanja z infrastrukturo nemogoče (če bi imeli model upravljanja s stvarnim vložkom infrastrukture v javno podjetje, bi bilo poslovanje pri mnogih detajlih lažje, hitrejše in bolj operativno, imeli bi tudi več sredstev za vlaganje v obstoječo infrastrukturo, letni plan izvedbe del bi sami postavljali, temu primerno bi prilagodili tudi kadrovske popolnjenosti).

Zaradi vsega navedenega nas pogled nazaj na leto 2023 veseli, ker imamo kaj pokazati. Se pa dobro zavedamo, da ti rezultati ne bi bili tako dobri brez polne podpore naših lastnikov, ki nam zaupajo, za kar smo jim hvaležni. Veseli nas tudi pozitiven izid poslovanja, ki je rezultat dobro opravljenega timskega dela. Vsak je svoj del naloge dobro opravil. Režijski delavci so poskrbeli

za ustrezno organizacijo in zakonitost poslovanja ter poslovno okolje, delavci operativci pa so s svojim prizadevanjem in učinkovitostjo poskrbeli, da je bilo na terenu narejeno vse tisto, kar je v poročilu opisano. Tudi vodstveno osebje je izredno dobro pripravljalo, organiziralo in vodilo delovne procese ter zastopalo podjetje. Torej smo timsko delovali

zelo usklajeno in dobro. Če vsega tega ne bi bilo, ne bi bilo mogoče opraviti prikazanega dela.

Delavci Hydrovoda ob proslavi 60. letnice delovanja (oktober 2019)

Letno poročilo predstavlja prerez našega dela v minulem letu. Ali bi lahko naredili še kaj več, drugače ali boljše? Najbrž lahko. Vedno je mogoče narediti kaj drugače, boljše ali pa več, še posebej, če se ozremo nazaj. Dejstvo je, da se učimo celo življenje. Zaradi tega si tudi na podlagi izkušenj iz preteklih let postavljamo cilje za jutri, za naslednja leta.

Še enkrat poudarjamo, da naše delo ne bi bilo tako uspešno brez podpore občin - naših ustanoviteljic, strokovnih služb teh občin in tudi vseh županov, ki so vedno imeli posluš za dejavnost oskrbe s pitno vodo. Hydrovod je v lastništvu več občin in na uspešnost poslovanja Hydrovoda pomembno vpliva vsaka občina lastnica oziroma ustanoviteljica Hydrovoda. Zelo pomembno je tudi dobro medsebojno sodelovanje predstavnikov občin, članov Nadzornega sveta, predvsem pa županov teh občin, ki skozi delovanje v organih javnega podjetja skrbijo za nemoteno in uspešno delovanje. Skratka, delali smo v stabilnih pogojih in zato smo bili uspešni in dobri. Tudi v bodoče si želimo takšnega sodelovanja in podpore.

Upamo, da bodo po pregledu celotnega poročila našo oceno uspešnosti dela delili tudi ostali, predvsem pa naši ustanovitelji.

Direktor:

Antun Gašparac, univ.dipl.ing.gr.

HYDROVOD d.o.o.
K O Č E V J E

4 POSLOVNO POROČILO

4.1 ANALIZA POSLOVANJA DRUŽBE V LETU 2023

Podjetje Hydrovod d.o.o. izvaja obvezno gospodarsko javno službo oskrbe s pitno vodo na področju petih občin. V letu 2023 je družba poslovala v skladu z zastavljenimi cilji in nalogami. S prihodki, ki jih pridobivamo s prodajo storitev gospodarske javne službe in drugih storitev, gospodarimo racionalno, ob upoštevanju osnovnih ciljev kot so kvalitetna in zadostna količina pitne vode za porabnike ter upoštevanju veljavne zakonodaje. Poleg gospodarske javne službe opravljamo po tržnih principih še različne storitve fizičnim in pravnim osebam, predvsem povezane z izvedbo del na javnih vodovodih in odpravo poškodb na vodovodnih priključkih ter izgradnjo novih vodovodnih priključkov.

Za komunalne dejavnosti in tudi za naše podjetje je značilno, da imamo velik delež stalnih stroškov (amortizacija, energija, najemnina, analize pitne in odpadne vode,...), na katere podjetje ne more bistveno vplivati. Spremenljivih stroškov je relativno malo, se pa trudimo, da jih z raznimi ukrepi racionalizacije obvladujemo in znižujemo. Stroški in prihodki v zvezi z dopolnilnimi dejavnostmi se spremljajo posebej in se ne obravnavajo kot opravljanje gospodarske javne službe, temveč kot opravljanje drugih dopolnilnih (tržnih) dejavnosti. Stroške, ki se nanašajo na obe dejavnosti in se jih ob nastanku, na podlagi izvirne knjigovodske listine, ne more razporediti na eno izmed dejavnosti, razporejamo v skladu s strani lastnikov sprejetimi sodili.

V poslovnem letu 2023 smo na dopolnilnih dejavnostih dosegli dobiček v višini 41.744,30 €, na osnovni dejavnosti pa v višini 12.975,03 €. Na nivoju podjetja je bil tako dosežen dobiček pred obdavčitvijo v višini 54.719,33 €.

Tabela 1: Finančni rezultat po dejavnostih

POSTAVKA	SKUPAJ	OSNOVNA DEJAVNOST	DOPOLNILNE DEJAVNOSTI
VODARINA	1.866.742,64	1.866.742,64	/
OMREŽNINA	1.702.405,35	1.702.405,35	/
PRIHODKI OD STORITEV	797.582,96	/	797.582,96
SUBVENCije	0,00	0,00	0,00
DRUGI POSLOVNI PRIHODKI	21.991,28	17.113,57	4.877,71
SKUPAJ PRIHODKI OD POSLOVANJA	4.388.722,23	3.586.261,56	802.460,67
FINANČNI PRIHODKI	329,83	256,67	73,16
IZREDNI PRIHODKI	23.453,73	21.616,82	1.836,91
SKUPAJ PRIHODKI	4.412.505,79	3.608.135,05	804.370,74
SKUPAJ ODHODKI	4.357.786,46	3.595.160,02	762.626,44
DOBIČEK / IZGUBA PRED OBDAVČITVIJO	54.719,33	12.975,03	41.744,30
DAVEK OD DOHODKA		6.335,38	
ČISTI DOBIČEK / IZGUBA		48.383,95	

Izkaze poslovnega izida podjetja ter poslovnega izida po dejavnostih smo izdelali na podlagi računovodskih standardov ter sodil za razporejanje splošnih stroškov, sprejetih na skupščini podjetja, dne 15. 12. 2014.

Analiza doseženih poslovnih izidov po dejavnostih in občinah pokaže, da na vodarini izkazujemo negativen rezultat. V manjših občinah je izredno težko načrtovati in izvajati vzdrževalna in druga dela na infrastrukturi. Zbranih sredstev oz. prihodkov je malo, večinoma so namenjena pokrivanju stalnih stroškov, »prostih« sredstev pa je relativno malo. Pogosto se zgodi, da nam že en nepredviden dogodek (npr. večja okvara) poruši načrte in povzroči izgubo na dejavnosti, za večja vzdrževalna dela pa sredstev ni.

Tabela 2: Osnovna dejavnost – PI po stroškovnih mestih

OSNOVNA DEJAVNOST	VODARINA		VSE OBČINE SKUPAJ			
	A . PRIHODKI VODARINA S SUBVENCIJO		1.866.742,64			
	B. DRUGI PRIHODKI (FINANČNI, IZREDNI) - VODARINA		32.854,90			
	C. ODHODKI - VODARINA		1.997.859,02			
	I. RAZLIKA A+B-C)		-98.261,47			
		OMREŽNINA	SORIKO	LOŠKI POTOK	KOSTEL	SKUPAJ
	D. PRIHODKI OMREŽNINA S SUBVENCIJO	1.527.330,71	112.507,02	62.567,62	1.702.405,35	
	E. DRUGI PRIHODKI (FINANČNI, IZREDNI) - OMREŽNINA	5.271,46	543,49	317,21	6.132,16	
	F. ODHODKI - OMREŽNINA	1.415.794,25	115.457,51	66.049,25	1.597.301,00	
	II. RAZLIKA D+E-F (HIŠNI PRIKLJUČKI)	116.807,92	-2.407,00	-3.164,41	111.236,50	
III. REZULTAT OSNOVNE DEJAVNOSTI G-H		12.975,03				
DOPOLNILNA DEJAVNOST.	IV. DELITEV DOBIČKA DOPOLNILNIH DEJAVNOSTI	38.125,07	2.600,67	1.018,56	41.744,30	
POSLOVNI IZID	V. FINANČNI REZULTAT PODJETJA KOT CELOTE - PRED OBDAVČITVIJO		54.719,33			

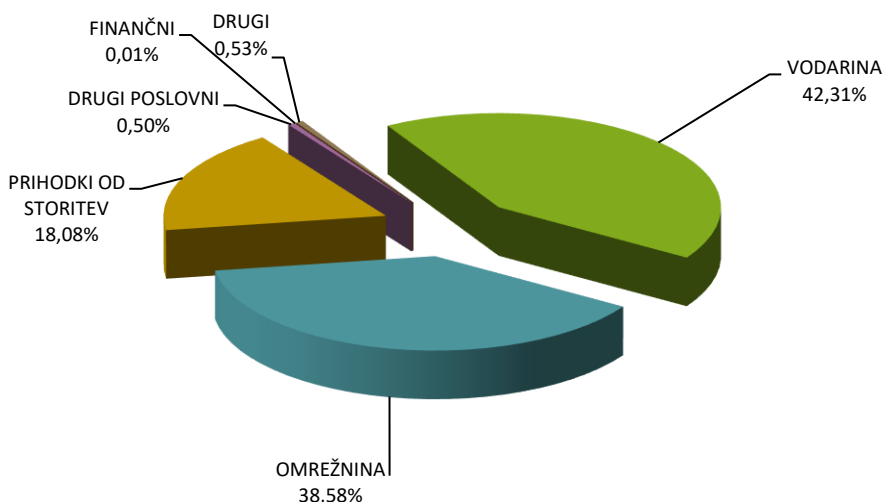
Kot je razvidno iz prejšnje tabele, je bil v občinah Loški Potok in Kostel na področju omrežnine dosežen negativen rezultat, po pribitku pripadajočega dobička dopolnilnih dejavnosti pa je bil na vseh stroškovnih mestih dosežen pozitiven rezultat.

Na dopolnilnih (tržnih) dejavnostih smo dosegli pozitiven rezultat. Poslovni prihodki teh dejavnosti so bili za 39,93 % višji od plana, kar pomeni, da smo z dopolnilnimi dejavnostmi v večji meri »prispevali« k zniževanju skupnih stroškov.

4.1.1 Prihodki in njihova struktura

Z opravljanjem osnovne in dopolnilnih dejavnosti smo skupaj ustvarili za 4.412.505,79 € prihodkov, kar predstavlja kar 5,37 % rast glede na preteklo leto. V osnovni dejavnosti so bili doseženi celotni prihodki v višini 3.608.135,74 € (12,22 % rast glede na preteklo leto), kar znaša 81,77 % celotnih prihodkov. Ostalo predstavljajo prihodki od dopolnilnih dejavnosti.

Graf 1: Struktura prihodkov po vrstah

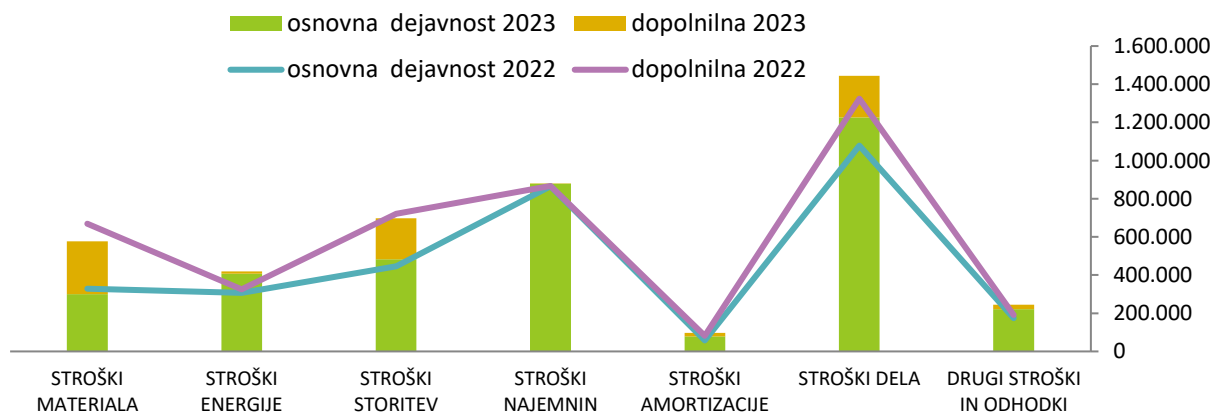

Z izvajanjem dopolnilnih (tržnih) dejavnosti so bili doseženi prihodki v višini 804.370,74 €, kar je za 17,27 % manj kot v predhodnem letu.

4.1.2 Odhodki in njihova struktura

Pri izvajanju osnovne in dopolnilnih dejavnosti smo evidentirali skupaj za 4.357.786,46 € odhodkov, kar predstavlja 4,28 % rast glede na preteklo leto. V osnovni dejavnosti so bili evidentirani odhodki v višini 3.595.160,02 € (10,40 % rast glede na preteklo leto), kar znaša 82,5 % vseh odhodkov. Ostalo predstavljajo odhodki dopolnilnih dejavnosti.

Graf 2: Odhodki po dejavnostih in letih

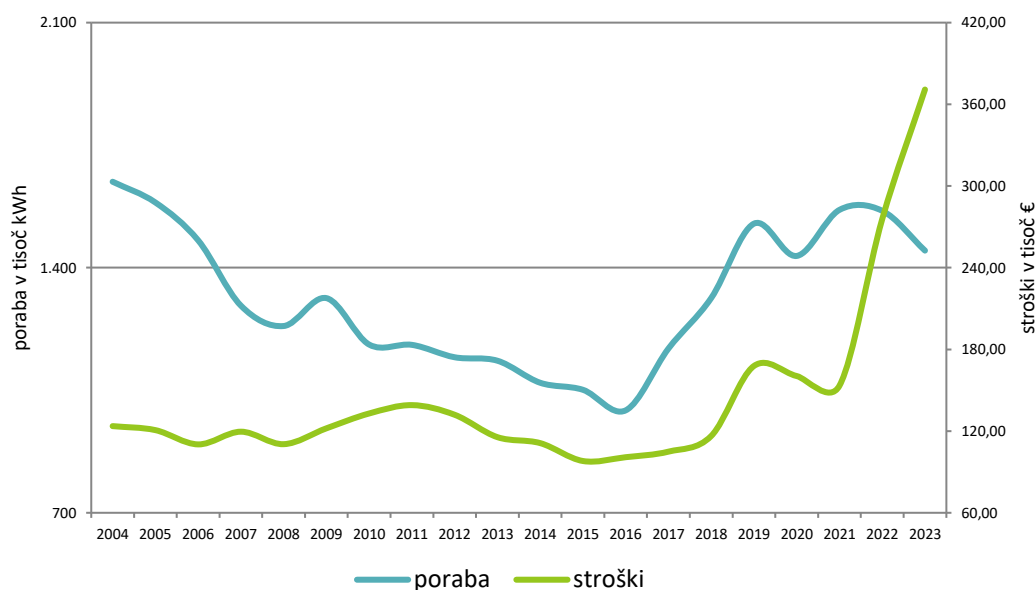

Stroški materiala in energije

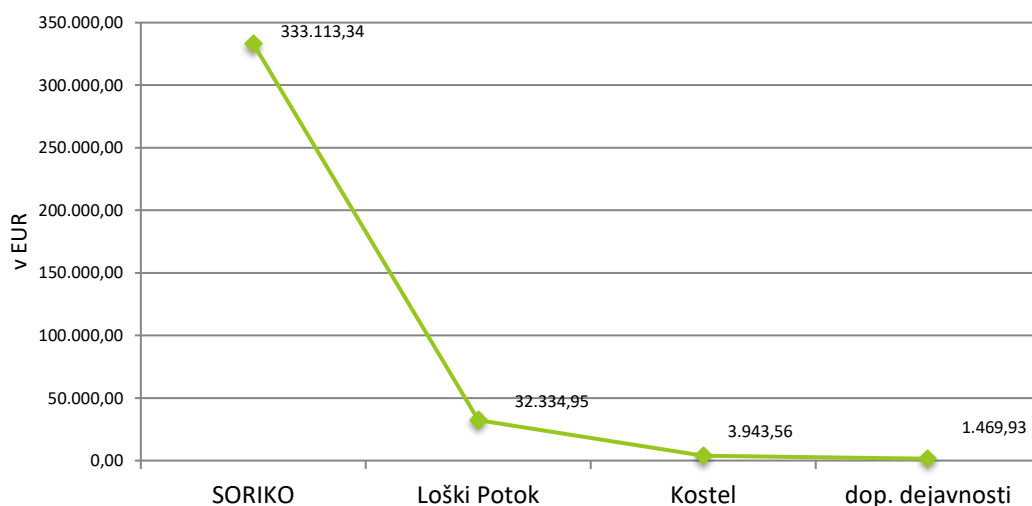
Stroški porabe materiala in energije so se v primerjavi s preteklim letom le malenkostno zvišali (0,21 %), v primerjavi z načrtovanim pa so višji za 4,42 %. Na višino stroškov materiala (in tudi storitev) vpliva tudi vrsta vlaganj v infrastrukturo, saj se posamezne investicije lahko pomembno razlikujejo glede deleža stroškov materiala oz. storitev v celotni investiciji. Pri nabavi in porabi materiala smo se obnašali racionalno in gospodarno (nabava je potekala skladno z zakonodajo o javnem naročanju) ter pri izvedbi del težili h kvalitetni izvedbi z uporabo standardiziranih in kakovostnih materialov. Zavedamo se, da bomo z infrastrukturo, v katero vlagamo sredstva, tudi upravljali in jo vzdrževali. Z vgradnjo kakovostnih in standardiziranih materialov (materiali in proizvodi, ki prihajajo v stik s pitno vodo, ne smejo glede fizikalnih, kemijskih ali mikrobioloških lastnosti vplivati na skladnost pitne vode) ter z dobro izvedbo neposredno vplivamo na bodoče stroške vzdrževanja, ki bodo zaradi takšnega ravnanja nedvomno nižji.

Velik delež v stroških materiala predstavljajo stroški energije, ki so se v primerjavi s preteklim letom zvišali za 28,77 %. Predstavljali so znaten delež vseh odhodkov – 9,61 % oz. 418.809,20 €. Večji del stroškov energije (370.861,78 €) odpade na električno energijo, ki je potrebna za obratovanje vodarn in črpališč.

Graf 3: Stroški električne energije

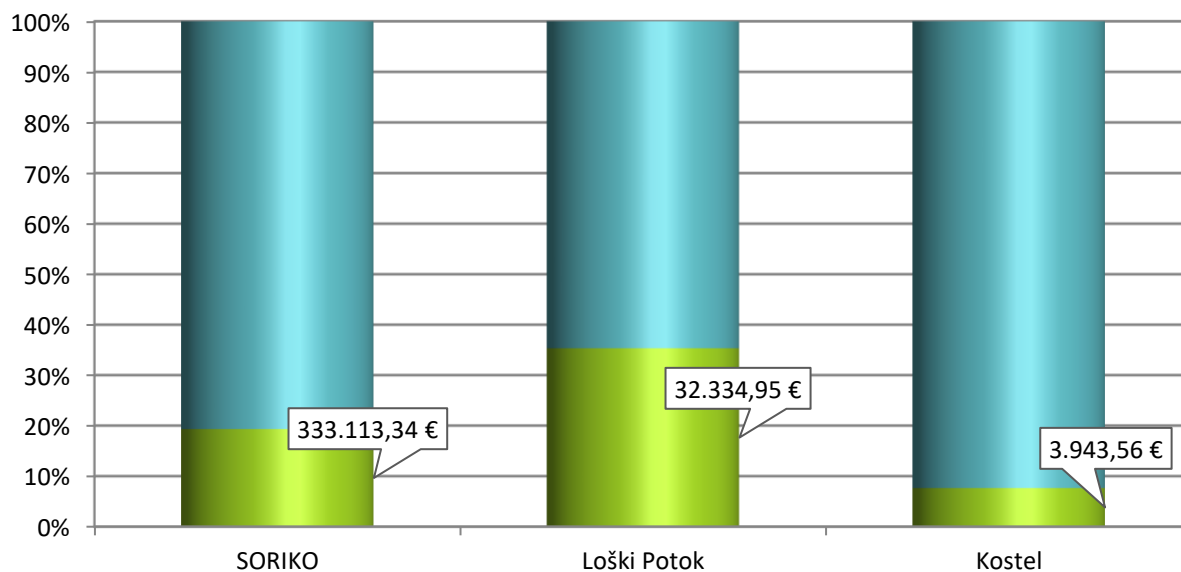

Graf 4: Stroški električne energije

Za nakup električne energije za obratovanje vodovodnih sistemov smo porabili 19,79 % prihodkov od prodaje pitne vode.

Graf 5: Delež električne energije v prihodkih od vodarine

Stroški storitev

Stroški storitev so v primerjavi z lanskim letom ostali na podobni ravni, so pa presegli planirane za 6,14%. S 36,19 % imajo pomemben delež v celotnih odhodkih. Večji stroški storitev so:

- stroški najemnin 879 tisoč €
- analize pitne in odpadne vode 53 tisoč €
- zavarovalne premije 43 tisoč €
- storitve za vzdrževanje infrastrukture in osnovnih sredstev 224 tisoč €

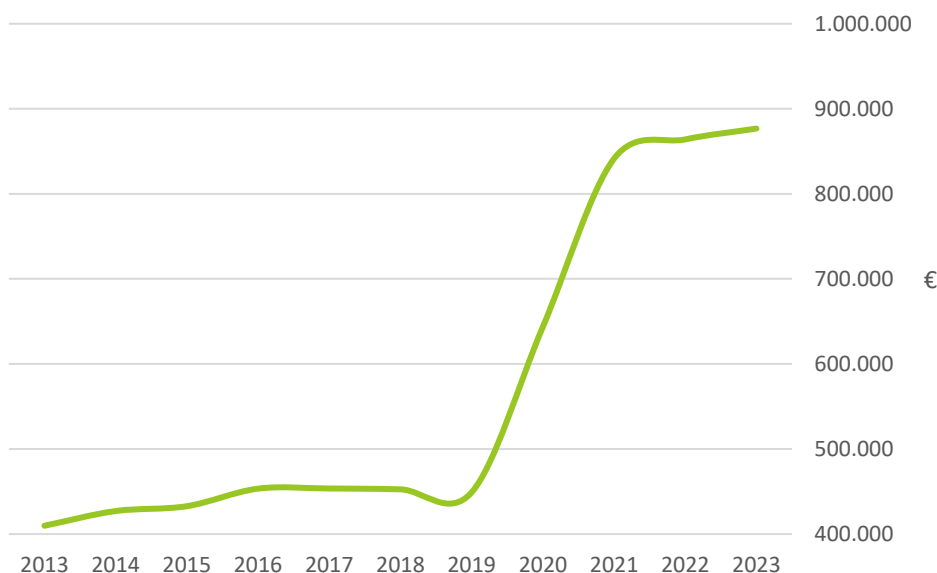
- stroški izstavitve in pošiljanja računov za vodarino
(v letu 2023 smo izdali 103.444 računov za vodarino)

70 tisoč €

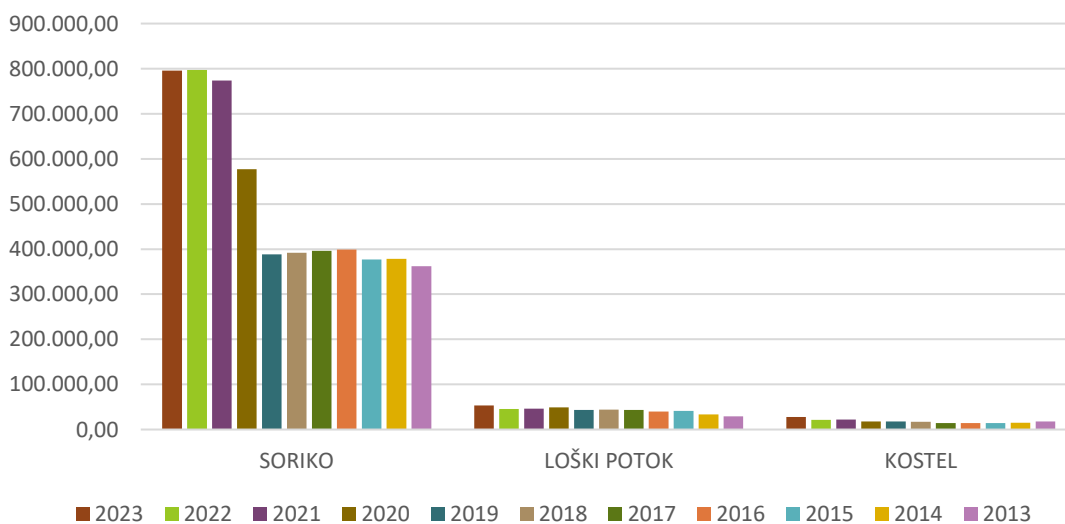
V okviru stroškov storitev precejšen delež predstavljajo tudi stroški storitev podizvajalcev. Sami ne razpolagamo z zadostnimi kapacitetami težke gradbene mehanizacije, zato za nekatera zemeljska dela, predvsem pri izvajanju dopolnilnih dejavnosti, najemamo zunanje izvajalce. Prav tako na trgu poiščemo izvajalca del za izdelavo elementov vodovoda, ki so iz nerjaveče pločevine. Glede na inflacijska gibanja v preteklem letu je jasno, da je v višjih stroških storitev delno vgrajena tudi inflacija.

Velik strošek predstavljajo najemnine za infrastrukturo ter storitev za vzdrževanje infrastrukture in osnovnih sredstev.

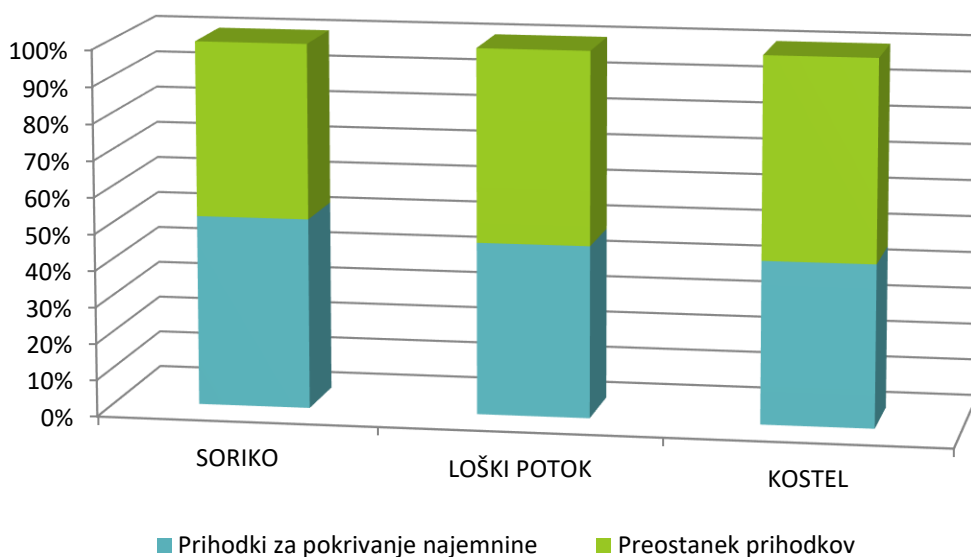
Graf 6: Najemnina po letih

Graf 7: Najemnina po letih in stroškovnim mestih

Graf 8: Delež najemnine v prihodkih od omrežnine

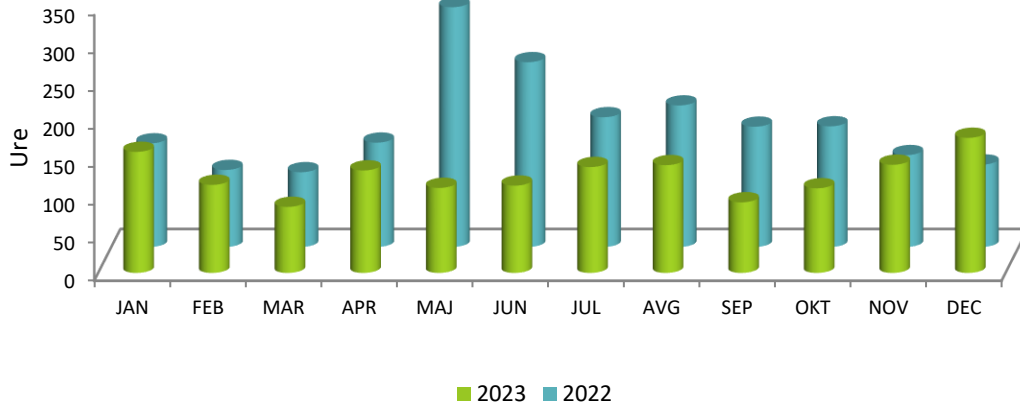
Stroški dela

Stroški dela so nekoliko nižji od planiranih, v celotnih odhodkih predstavljajo 33,13 % delež. Plače in nadomestila ter ostali stroški dela so se izplačevali v skladu z veljavno panožno kolektivno pogodbo. Zadnja leta se pojavlja nekaj fluktuacije zaposlenih, ki je za nas nezaželena, prav tako pa opažamo, da je vse težje dobiti ustrezne delavce. Potrebujemo namreč kar nekaj let, da delavca usposobimo za samostojno delo ter da spozna izredno obsežen teren, trase vodovodov in številne objekte, s katerimi upravljamo.

V letu 2023 je bilo skupno stroškov dela za 1.443.813,16 €. Znano je, da narava našega dela ne omogoča izvedbe vseh obveznosti v rednem delovnem času, zaradi tega je potrebno angažiranje zaposlenih tudi izven njega. Gre za obveznost opravljanja dežurne službe, 24-urno spremljanje delovanja bistvenih vodovodnih sistemov in naprav ter potrebo po interventni odpravi okvar, če do njih pride. Imamo štiri dežurne ekipe, v katere so razporejeni praktično vsi delavci, razen režije. Skupine so oblikovane tako, da lahko v vsakem trenutku poskrbijo za razne okvare oz. druge nepredvidljive situacije. Vsaka skupina ima tako delavce, usposobljene za različna dela (spremljanje delovanja čistilnih naprav, telemetrije, spremljanje in odprava težav na dezinfekcijskih napravah, strojnik, monter, električar).

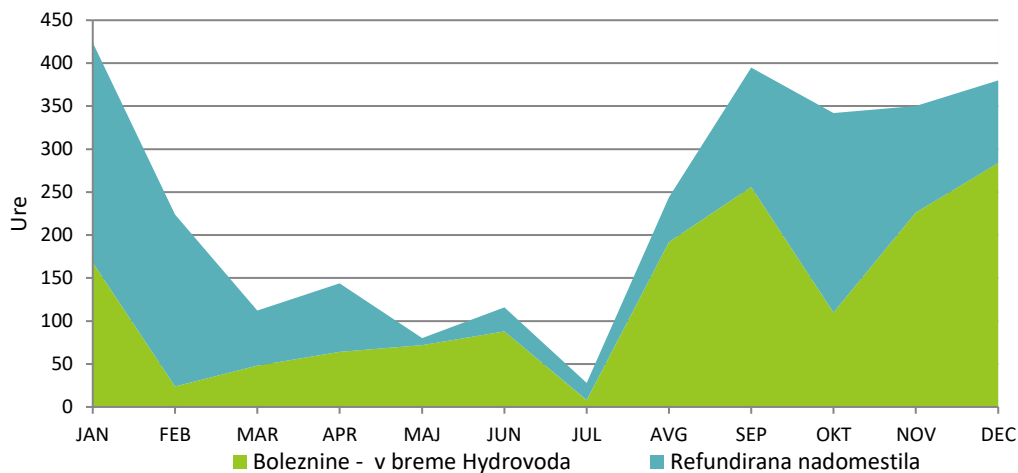
Redni obhodi pomembnejših vodarn in spremljanje telemetrije, kar izvajajo vodje dežurnih ekip izven rednega časa, so preventivna dejanja, ki zmanjšujejo možnost, da pride do izpadov pri izvedbi redne oskrbe s pitno vodo. S tem je povezana tudi potreba po interventni odpravi okvar, ki se zgodijo izven rednega delovnega časa. Preložitev popravila nekaterih okvar bi lahko pripeljala do izpraznitve sistemov, izpada pri oskrbi s pitno vodo in posledično ogrožanja varne oskrbe s pitno vodo ter povzročitve gospodarske škode. Občasno dodatno popoldansko oz. sobotno delo zahteva tudi izvedba posameznih investicijskih del zaradi zahtev investitorjev in soglasodajalcev (npr. cestne zapore,...) kot tudi menjava vodomeroev pri lastnikih, ki so v dopoldanskih urah odsotni od doma.

Graf 9: Opravljene nadure in primerjava s predhodnim letom

V letu 2023 je bilo za 49,11 % manj odsotnosti zaradi bolniške kot v preteklem letu (2.839 ur, kar znaša 3,7 % vseh ur oz., preračunano 1,3 zaposlenega) od tega 45,76 % v breme Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

Graf 10: Struktura bolezni

Stroške dela razporejamo na stroškovna mesta na osnovi opravljenih ur neposrednega dela na posamezni dejavnosti oz. občini.

Stroški amortizacije

Obračunana amortizacija je nekoliko višja od načrtovane in znaša 96.744,23 € oz. 2,22 % vseh odhodkov. Gre za obračun amortizacije od osnovnih sredstev v lasti podjetja. Tudi v letu 2023 smo obračunavali amortizacijo po metodi enakomernega časovnega amortiziranja. Amortizacija se obračunava od nabavne vrednosti neopredmetenih in opredmetenih osnovnih sredstev. Osnovna sredstva se amortizirajo po stopnjah, ki se določijo ob aktiviranju vsakega posameznega osnovnega sredstva in so usklajene z določili *Uredbe o metodologiji za*

oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Ur. l. 87/2012). Amortizacijske stopnje se v letu 2023 niso spreminjale.

Drugi stroški

V okviru drugih stroškov izkazuje podjetje stroške vodnih povračil, ki se plačujejo od načrpane vode. Vodna povračila so sestavni del cene vodarine in se evidentirajo kot stroški poslovanja.

Kazalniki poslovanja

V naslednji tabeli smo pripravili nekaj kazalnikov poslovanja podjetja v obravnavanem letu in tudi v preteklih letih

Tabela 3: Kazalniki

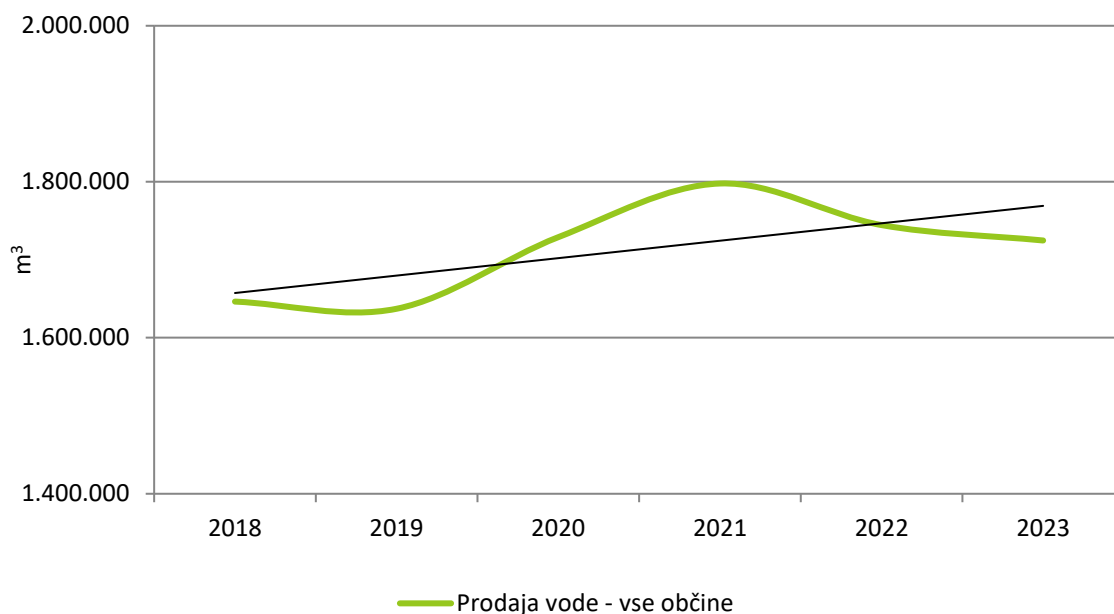
Naziv kazalnika		EM	2023	2022	2021	2020	indeks 23/22
FINANČNI KAZALNIKI							
1.	Število opravljenih ur dela, ki bremenijo podjetje	ura	75.432,00	74.295,00	76.790,50	73.025,50	101,53
2.	Število zaposlenih na zadnji dan v letu	zaposl.	36	37	36	36	97,30
3.	Število zaposlenih iz ur v breme podjetja	zaposl.	36,13	35,58	36,78	34,97	101,53
4.	Izhodiščna plača na zadnji dan v letu	€	713,45	648,59	617,70	556,64	110,00
5.	Stroški dela / št. zaposlenih iz ur v breme podjetja	€	39.965,56	37.210,76	34.283,91	32.278,17	107,40
6.	Čisti prihodi v obdobju	€	4.388.722,23	4.163.171,18	3.901.930,34	3.447.083,93	105,42
7.	Celotni prihodi v obdobju	€	4.412.505,79	4.187.450,77	3.915.027,71	3.473.090,84	105,37
8.	Prihodi iz poslovanja / zaposlenega	€	121.482,29	117.002,51	106.096,86	98.561,62	103,83
9.	Celotni stroški v obdobju	€	4.357.786,46	4.178.852,94	3.835.624,90	3.469.922,45	104,28
10.	Delež stroškov amortizacije v celotnih stroških	%	2,22	1,96	1,83	2,27	113,46
11.	Delež prihodkov tržne dejavnosti	%	18,23	23,22	17,98	19,29	78,51
12.	Poslovni izid - čisti	€	48.383,95	5.546,74	70.319,92	382,05	872,30
13.	Poslovni izid na zaposlenega	€	1.339,29	155,89	1.912,06	10,92	859,15
14.	Kapital - celotni	€	1.652.784,19	1.658.545,07	1.647.227,47	1.580.916,29	99,65
15.	Osnovni kapital	€	1.350.000,00	1.350.000,00	1.350.000,00	1.350.000,00	100,00
16.	Delež osnovnega kapitala v celotnem kapitalu	%	81,68	81,40	81,96	85,39	100,35
17.	Dodana vrednost	€	1.605.499,37	1.398.218,15	1.421.259,74	1.190.189,08	114,82
18.	Dodana vrednost / zaposlenega iz ur v breme podjetja	€	44.441,12	39.295,77	38.645,28	34.030,78	113,09
DRUGI KAZALNIKI							
1.	Količina prodane vode - skupaj	m ³	1.724.709	1.744.477	1.797.777	1.728.947	98,87
2.	Količina prodane vode - drugi porabniki	m ³	545.941	535.876	564.950	488.545	101,88
3.	Količina prodane vode - gospodinjstva	m ³	1.178.768	1.208.601	1.232.826	1.240.402	97,53
4.	Povprečna poraba vode na OM z DN 20 vodomerom	m ³	10,27	10,57	10,85	10,81	97,16
5.	Število odjemnih mest	kos	9.231	9.204	9.145	9.104	100,29
6.	Število zamenjanih vodomerov	kos	1.897	1.837	1.833	1.919	103,27
7.	Število okvar na vodovodnem omrežju	kos	80	98	85	102	81,63

4.2 IZVAJANJE JAVNE GOSPODARSKE SLUŽBE – OSKRBA S PITNO VODO

4.2.1 Prodaja pitne vode

Prodaja vode, ki predstavlja našo osnovno dejavnost, je bila v letu 2023 za 1,13% nižja od prodaje v preteklem letu. Od tega smo gospodinjstvom prodali za 2,47 % manj, drugim porabnikom pa za 1,88 % več kot v preteklem letu. Pri pregledu celotne prodaje vode po občinah ugotavljamo, da je bila prodaja nižja v vseh občinah, razen v občinah Kočevje in Loški Potok, kjer smo zabeležili rahlo rast prodaje vode.

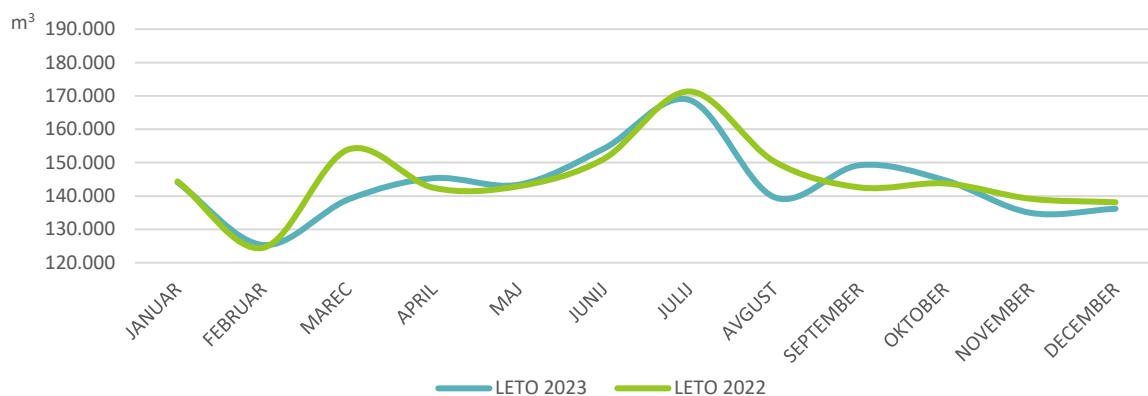
Graf 11: Prodaja vode po letih

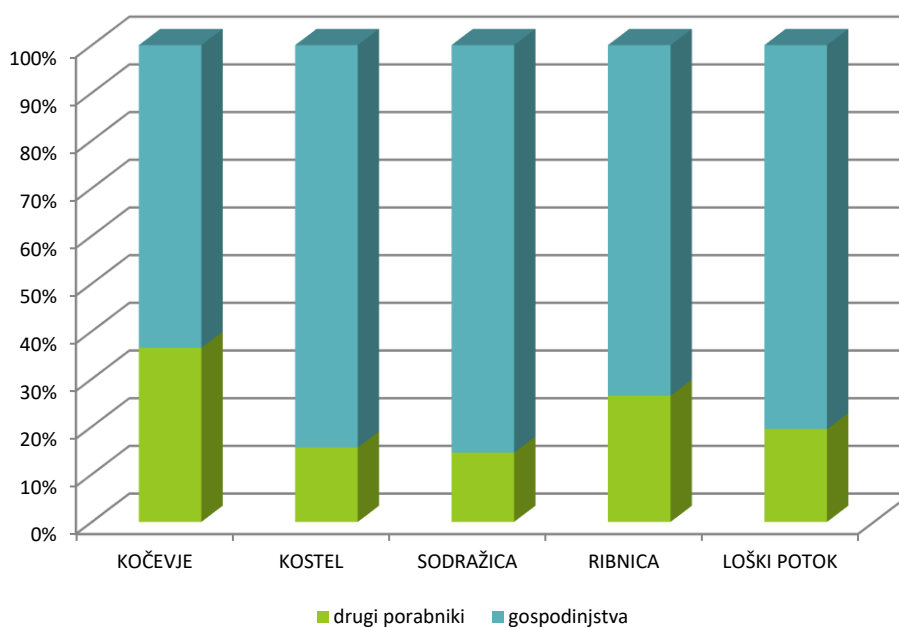
Prodali smo približno 20 tisoč m³ manj vode kot v preteklem letu. Pri primerjavi porabe smo ugotovili, da je večji del naših gospodinjstev porabil nekaj manj vode kot v preteklem letu. Pri ostalih porabnikih (industrija, javni sektor,..) smo zaznali precejšen dvig prodane vode v občini Loški Potok, precejšen upad pa v Kostelu.

Skupaj smo prodali 1.724.709 m³ pitne vode, od tega gospodinjstvom 1.178.768 m³ (oz. 68,3 %), drugim porabnikom pa 545.941 m³ (oz. 31,7 %).

Graf 12: Prodaja pitne vode po mesecih

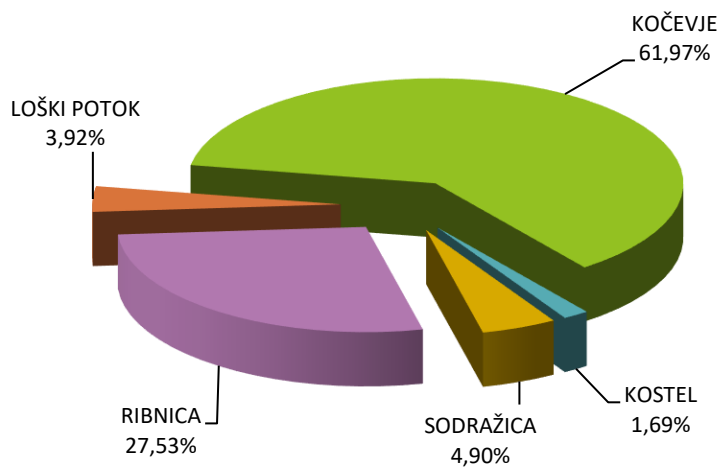

Graf 13: Prodaja pitne vode po občinah in dejavnostih

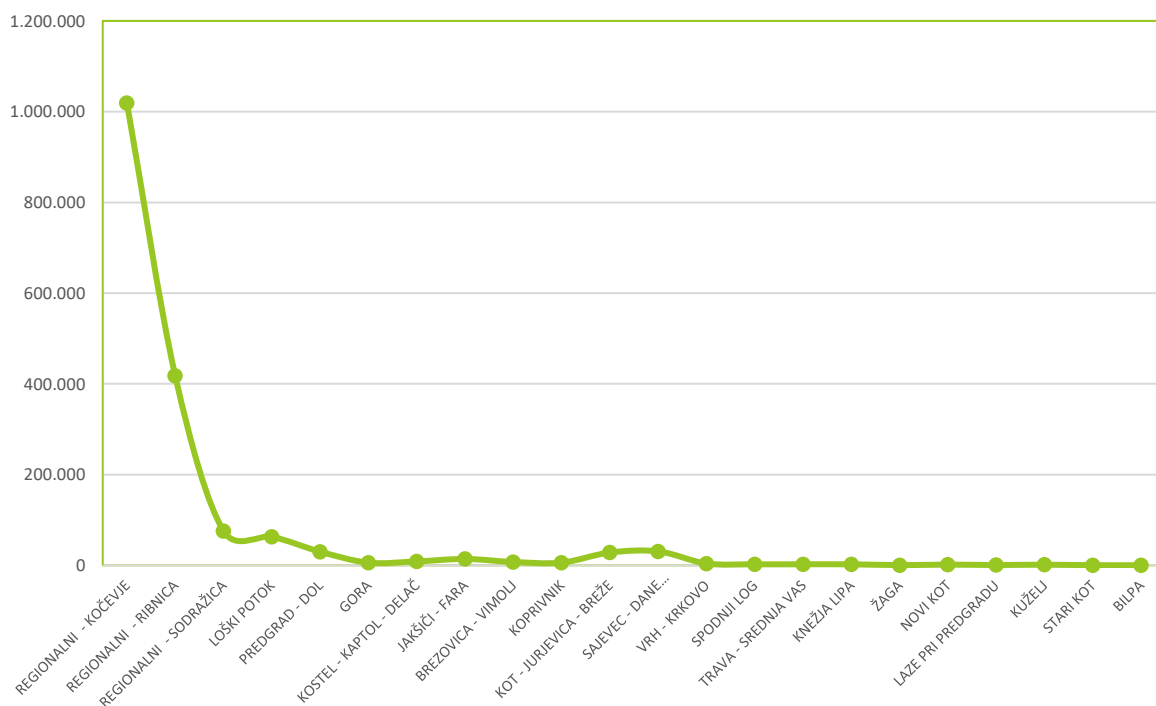
Največ pitne vode smo prodali v občini Kočevje, in sicer 61,97 %, sledi občina Ribnica z 27,53 %, občina Sodražica s 4,90 %, občina Loški Potok s 3,92 % ter občina Kostel z 1,69 %.

Graf 14: Prodaja pitne vode po občinah

V letu 2023 smo obratovali oz. ločeno evidentirali porabo v 20 vodovodnih sistemih.

Graf 15: Prodaja pitne vode po vodovodnih sistemih

Povprečna poraba gospodinjstev je relativno nizka in znaša v povprečju 10,27 m³ mesečno.

Tabela 4: Poraba pitne vode v m³ glede na dimenzijo vodomera

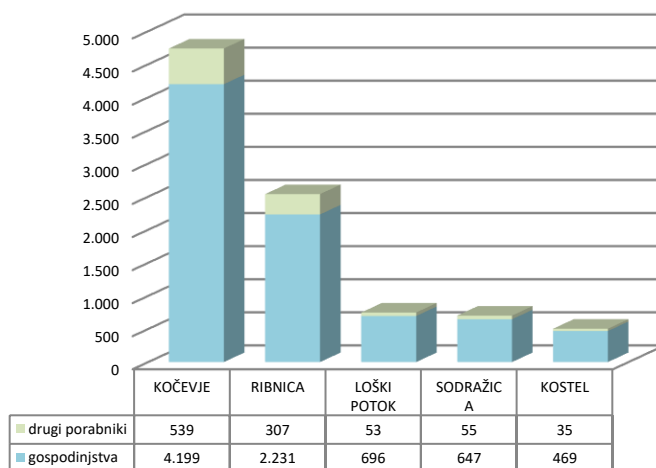
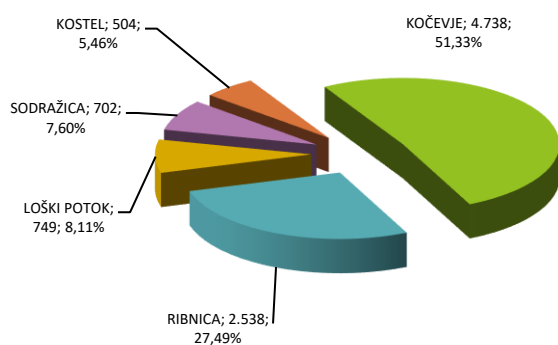
Dimenzija vodomera	Povprečna poraba v letu 2023 v m ³ /mesec
DN 15	8,12
DN 20	10,27
DN 25	39,33
DN 32	87,54
DN 40	84,83
DN 50	76,32

4.2.2 Odjemna mesta

Število odjemalcev se je zaradi nekaj novih priklopov povečalo. Na dan 31. 12. 2023 smo imeli skupaj 9.231 (v preteklem letu 9.204) odjemnih mest.

Vgrajenih vodomero je precej več od števila odjemnih mest, saj imajo določena odjemna mesta tudi odštevane oz. delilne vodomere (npr. stanovanjski bloki, ki imajo poleg glavnega vodomera vgrajene tudi odštevane vodomere za vsako stanovanje posebej). Trenutno je vgrajenih 9.429 vodomero različnih dimenzij. Najpogostejša dimenzija vodomera je DN 20, trenutno jih imamo vgrajenih 8.631.

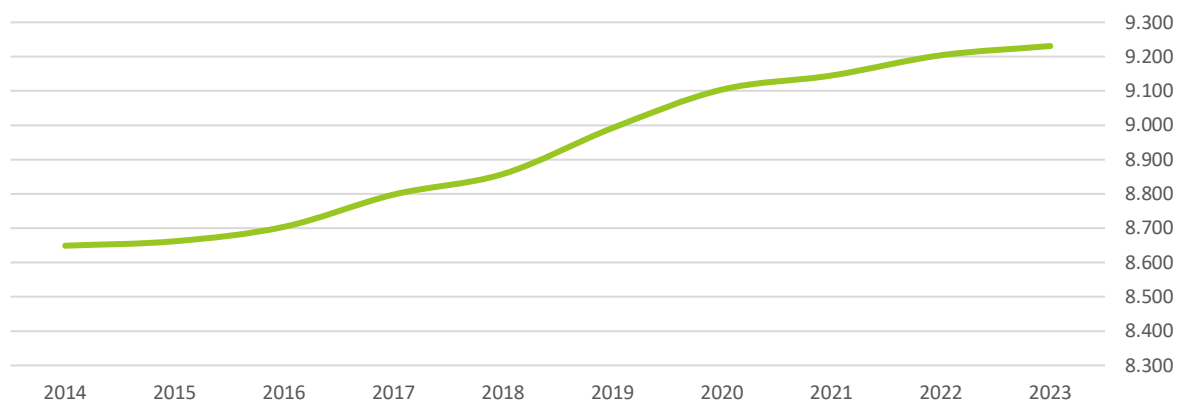
Graf 16: Odjemna mesta po občinah

Graf 17: Odjemna mesta po vodovodnih sistemih

NAZIV SISTEMA	ŠIFRA	ŠT. OM
KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA - Kočevje	1092	4.177
KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA - Ribnica	1092	2.118
KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA - Sodražica	1092	602
LOŠKI POTOK	1093	647
DOL	1094	141
DOL - Črnomelj	1094	280
GORA	1095	79
KOSTEL - KAPTOL - DELAČ	1096	171
JAKŠIČI - FARA	1097	197
BREZOVIČA - VIMOLJ	1098	64
KOPRIVNIK	1100	37
KOT - JURJEVIČA - BREŽE (Ribnica)	1103	177
KOT - JURJEVIČA - BREŽE (Sodražica)	1103	21
SAJEVEC DANE (FRANČIŠEK)	1104	243
VRH - KRKOVO	1106	96
SPODNJI LOG	1108	5
TRAVA - SREDNJA VAS	1110	50
STARI KOT	1910	17
KNEŽJA LIPA	1111	8
ŽAGA	1112	8
NOVI KOT	1500	35
LAZE PRI PREDGRADU	1501	22
KUŽELJ	1909	32
BILPA	3021	4
SKUPAJ	/	9.231

Graf 18: Odjemna mesta število po letih

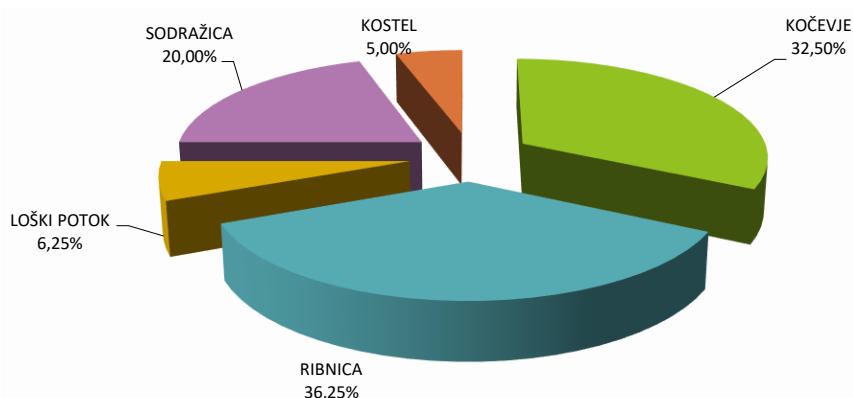
V vseh občinah imamo le še 2 pavšalna porabnika. Gre za prazne objekte, kjer ne pridemo do ustreznega dogovora z lastniki, saj trenutno vode ne potrebujejo.

4.2.3 Okvare na vodovodnem omrežju

Tabela 5: Število okvar na vodovodnem omrežju

OBČINA	LETO 2023		LETO								
	število	delež	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
KOČEVJE	26	32,50	27	41	45	59	73	57	69	91	63
RIBNICA	29	36,25	44	23	38	40	50	51	62	75	61
LOŠKI POTOK	5	6,25	11	7	4	7	8	6	11	26	33
SODRAŽICA	16	20,00	9	11	11	9	2	10	12	11	10
KOSTEL	4	5,00	7	3	4	0	4	4	8	11	3
SKUPAJ	80	100,00	98	85	102	115	137	128	162	214	170

Graf 19: Okvare na vodovodnih sistemih – po občinah

Poleg okvar, ki so posledica dotrajanosti omrežja, smo v preteklem letu evidentirali in odpravili tudi kar nekaj okvar, ki so jih na javnem omrežju povzročile tretje osebe. Je pa dejstvo, da je na omrežju več manjših puščanj na cevovodih ali na spojih, pa jih žal ne uspemo detektirati.

4.2.4 Cena vode

V skladu s 16. členom *Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja*, je cena storitve oskrbe s pitno vodo sestavljena iz:

- **Vodarine**

Vodarina predstavlja variabilni del cene storitve javne službe. Porabnikom se praviloma obračunava mesečno v odvisnosti od količine dobavljene pitne vode. V skladu z določili Uredbe, cene za istovrstne storitve izvajanja javnih služb ne smejo biti diferencirane.

- **Omrežnine**

Omrežnina je fiksni del cene oskrbe s pitno vodo in zajema poleg stroškov javne infrastrukture (amortizacija, najemnina, zavarovanje infrastrukture,...) tudi stroške obnove in vzdrževanja priključkov na javni vodovod in stroške rednih menjav vodomero. Omrežnina je praviloma odvisna od dimenzije vgrajenega vodomera.

V okviru omrežnine je vključeno tudi vzdrževanje hišnih priključkov in redne menjave vodomero. Poudariti velja, da skladno z veljavnimi občinskimi odloki v okviru vzdrževanja hišnih priključkov, izvajamo tudi postopno prestavitve gospodinjskih merilnih mest v vodomerne jaške izven objektov, kar ima precejšen vpliv na višino omrežnine, hkrati pa prinaša veliko koristi ter je pri strankah zelo dobro sprejeto, zato imamo tudi veliko povpraševanje po teh delih.

Tabela 6: Cene oskrbe s pitno vodo

OBČINA	Vodarina na dan 1. 1. 2024 za m ³ brez DDV			Datum uveljavitve cene	Zaračunana cena z DDV
	Potrjena cena	Subvencija	Zaračuna cena		
KOČEVJE	1,0750	0,00%	1,0750	1. 2. 2023	1,1771
KOSTEL	1,7741	0,00%	1,7741	1. 11. 2021	1,9426
SODRAŽICA	1,0750	0,00%	1,0750	1. 2. 2023	1,1771
RIBNICA	1,0750	0,00%	1,0750	1. 2. 2023	1,1771
LOŠKI POTOK	1,3524	0,00%	1,3524	1. 11. 2021	1,4809

OBČINA	Omrežnina na dan 1. 1. 2024 za m ³ za vodomer DN 20 brez DDV			Datum uveljavitve cene	Zaračunana cena z DDV
	Potrjena cena	Subvencija	Zaračuna cena		
KOČEVJE	8,3796	0,00%	8,3796	1. 2. 2023	9,1756
KOSTEL	9,7661	0,00%	9,7661	1. 2. 2023	10,6939
SODRAŽICA	8,3796	0,00%	8,3796	1. 2. 2023	8,8434
RIBNICA	8,3796	0,00%	8,3796	1. 2. 2023	9,1757
LOŠKI POTOK	10,4288	0,00%	10,4288	1. 2. 2023	11,4195

Cene so se, na podlagi pripravljenih elaboratov in sklepa Ustanoviteljskega organa spremenile v začetku leta 2023. Spremenjene cene smo uveljavili s 1. 2. 2023 in sicer v vseh občinah ustanoviteljicah.

Kot smo že navedli, je *Uredba o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja* uvedla omrežnino, ki pokriva letne stroške javne infrastrukture: amortizacijo, najemnino, stroške obnove in vzdrževanja hišnih priključkov ter nekatere druge stroške. Omrežnina se določi glede na faktorje, oblikovane po različnih zmogljivostih priključkov, določenih premerov vodomera, skladno s preglednico iz 17. člena uredbe. To pomeni, da je zaračunana omrežnina porabnikom odvisna od velikosti vgrajenega vodomera in ne od porabljene količine vode. Bistveni del omrežnine predstavlja najemnina, ki jo javno podjetje plačuje občinam za najem javne vodovodne infrastrukture. Občinski odloki z novo Uredbo še niso usklajeni.

V skladu z *Uredbo o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja* mora cena storitve javne službe zajemati vse stroške, ki so potrebni in upravičeni za opravljanje javne službe, torej tudi celotno amortizacijo oz. najemnino. Občina ima možnost subvencioniranja cene storitve javne službe, pri čemer subvencija ni več omejena.

Ob navedbi cene pitne vode je porabnikom vedno zanimiva primerjava z drugimi. Pri tem dostikrat sploh ne poznajo posebnosti posameznih področij in načina pridobivanja ter

distribucije pitne vode, zato vsaka primerjava ne da realne slike glede razlike v ceni. Na stroške izvajanja javne službe pa pomembno vplivajo:

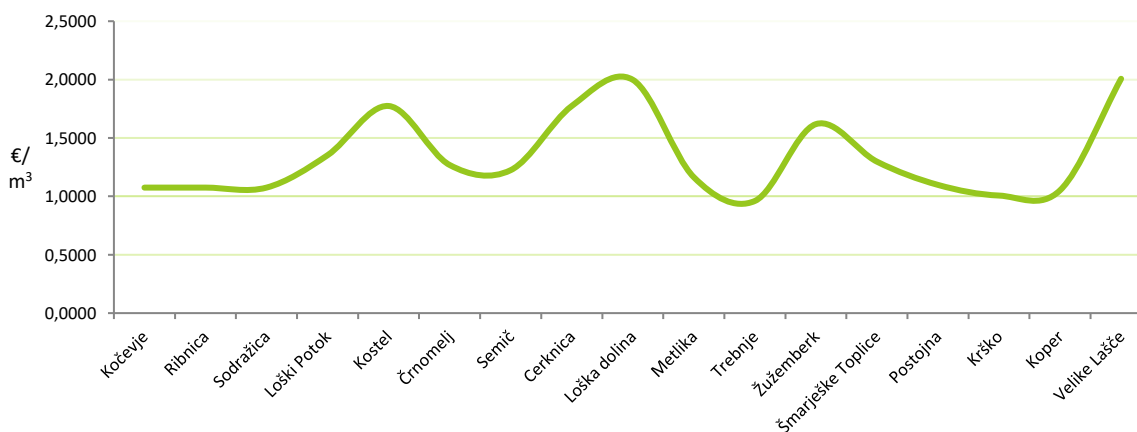
- dolžina omrežja,
- količina prodane vode,
- število porabnikov,
- število in gostota odjemnih mest ter struktura odjema,
- število faktorjev omrežnine, kar je povezano z dimenzijami vgrajenih vodomerov,
- zmogljivost in izkoriščenost kapacitet javne infrastrukture,
- gostota poseljenosti in velikost oskrbovalnega področja,
- število in velikost vodooskrbnih sistemov in razgibanost terena,
- struktura vodnih virov in kvaliteta vode na viru,
- starost infrastrukture, itd.

Razmere v dveh občinah niso nikoli popolnoma enake, kljub temu pa v nadaljevanju navajamo pregled cen vode sosednjih občin, ki imajo razmere, vsaj približno primerljive našim pogojem izvajanja javne službe oskrbe s pitno vodo.

Tabela 7: Primerjava cen vodarine (1. 3. 2024)

OBČINA	Vodarina	
	Cena za m ³ v € brez DDV	Indeks (osnova cena Kočevje)
Kočevje	1,0750	100,00
Ribnica	1,0750	100,00
Sodražica	1,0750	100,00
Loški Potok	1,3524	125,80
Kostel	1,7741	165,03
Črnomelj	1,2688	118,03
Semič	1,2246	113,92
Cerknica	1,7737	165,00
Loška dolina	1,9985	185,91
Metlika	1,1640	108,28
Trebnje	0,9605	89,35
Žužemberk	1,6186	150,57
Šmarješke Toplice	1,2973	120,68
Postojna	1,0982	102,16
Krško	1,0070	93,67
Koper	1,0520	97,86
Velike Lašče	2,0070	186,70

Graf 20: Primerjava cen vodarine s sosednjimi občinami (1. 3. 2024)

Nekatere parametre, ki vplivajo na višino stroškov izvajanja javne službe, smo zbrali v naslednji tabeli:

Tabela 8: Izvajanje javne službe – parametri po vodovodnih sistemih

OBČINA / VODOVODNI SISTEM		Cevovodi v m	Število OM	Poraba v m ³ / letno	Poraba v m ³ dnevno	Poraba v m ³ letno / m cevovoda	Poraba v m ³ mesečno / OM	Število OM / km cevovoda	Strošek električne energije letno v €	Strošek električne energije / m ³ prodane vode	Strošek električne energije / OM
OBČINA ČRNOMEJ		13.830	280	21.064	58	1,52	6,27	20,25	10.038,52	0,48	35,85
1094	13.830	280	21.064	58	1,52	6,27	20,25	10.038,52	0,48	35,85	30,00
OBČINA KOČEVJE		239.119	4.458	1.047.658	2.870	4,38	19,58	18,64	171.051,46	0,16	38,37
1092	KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	214.542	4.177	1.019.253	2.792	4,75	20,33	19,47	154.799,16	0,15	37,06
1094	DOL	8.881	141	9.159	25	1,03	5,41	15,88	4.364,93	0,48	30,96
1098	BREZOVICA - VIMOLJ	6.390	64	7.431	20	1,16	9,68	10,02	1.963,87	0,26	30,69
1100	KOPRIVNIK	1.479	37	6.025	17	4,07	13,57	25,02	2.613,07	0,43	70,62
1108	SPODNJI LOG	1.042	5	2.373	7	2,28	39,55	4,80	1.415,90	0,60	283,18
1111	KNEŽJA LIPA	3.810	8	2.323	6,4	0,61	24,20	2,10	4.476,78	1,93	559,60
1501	LAZE PRI PREDGRADU	2.727	22	736	2,0	0,27	2,79	8,07	835,21	1,14	37,96
3021	BILPA	249	4	358	1,0	1,44	7,46	16,06	582,54	1,63	145,64
OBČINA KOSTEL		38.962	504	29.085	80	0,75	4,81	12,94	3.734,02	0,13	7,41
1096	KOSTEL - KAPTOL - DELAČ	18.346	171	8.721	24	0,48	4,25	9,32	3.394,35	0,39	19,85
1097	JAKŠIČI - FARA	12.715	197	14.150	39	1,11	5,99	15,49	0,00	0,00	0,00
1106	VRH - KRKOVO	6.763	96	4.140	11	0,61	3,59	14,19	0,00	0,00	0,00
1112	ŽAGA	584	8	583	2	1,00	6,07	13,70	339,67	0,58	42,46
1000	KUŽELJ	555	32	1.491	4	2,69	3,88	57,66	0,00	0,00	0,00
OBČINA LOŠKI POTOK		46.304	749	67.668	185	1,46	7,53	16,18	31.863,98	0,47	42,54
1093	LOŠKI POTOK	34.405	647	63.216	173	1,84	8,14	18,81	28.492,38	0,45	44,04
1110	TRAVA - SREDNJA VAS	4.093	50	2.412	7	0,59	4,02	12,22	1.419,47	0,59	28,39
1910	STARI KOT	1.666	17	377	1	0,23	1,85	10,20	705,91	1,87	41,52
1500	NOVI KOT	6.141	35	1.663	4,6	0,27	3,96	5,70	1.246,22	0,75	35,61
OBČINA RIBNICA		112.921	2.538	474.747	1.301	4,20	15,59	22,48	128.582,40	0,27	50,66
1092	KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	96.797	2.118	418.216	1.146	4,32	16,45	21,88	123.991,43	0,30	58,54
1103	KOT - JURJEVICA - BREŽE	7.632	177	25.686	70	3,37	12,09	23,19	2.181,82	0,08	12,33
1104	FRANČIŠEK	8.492	243	30.845	85	3,63	10,58	28,62	2.409,15	0,08	9,91
OBČINA SODRAŽICA		52.816	702	84.487	231	1,60	10,03	13,29	18.964,17	0,22	27,01
1092	KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	42.832	602	75.958	208	1,77	10,51	14,05	13.967,69	0,18	23,20
1095	GORA	5.219	79	5.933	16	1,14	6,26	15,14	3.193,27	0,54	40,42
1103	KOT - JURJEVICA - BREŽE	3.269	21	2.596	7	0,79	10,30	6,42	1.803,21	0,69	85,87
1104	FRANČIŠEK	1.496	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SKUPNA VSOTA		503.952	9.231	1.724.709	4.725	3,42	15,57	18,32	364.234,55	0,21	39,46

Analiza zapisanih parametrov daje zanimive in logične odgovore. Hkrati daje tudi odgovor, zakaj cena pitne vode v manjših občinah nekoliko odstopa.

4.2.5 Poročilo o delovanju vodarn Blate, Slovenska vas in Globel

Vodarne Blate, Slovenska vas in Globel, ki so od junija 2019 v obratovanju, so v letu 2023 delovale stabilno in brez večjih motenj.

V letu 2023 so se poleg rednega obratovanja na vodarnah izvajale tudi aktivnosti glede odpadnih voda. Zaradi preseganja mejnih vrednosti, določenih v Okoljevarstvenem dovoljenju, smo bili na vseh treh vodarnah podvrženi inšpekcijskemu pregledu. Za vodarno Slovenska vas in Blate je bil inšpekcijski pregled zaključen, za vodarno Globel pa grozi globa zaradi neizpolnitve določb inšpekcijske odločbe. V vodarni Slovenska vas in Blate smo v okviru rednega obratovalnega monitoringa odpadnih voda v 2023 dosegali mejne vrednosti parametrov, določenih v Okoljevarstvenem dovoljenju. V vodarni Globel pa so bile kljub dodatnim tehnološkim ukrepom mejne vrednosti še vedno presežene. Zaradi nizkih mejnih vrednosti, smo v letu 2023 pridobili spremembo okoljevarstvenega dovoljenja, ki obsega spremembo odvajanja odpadnih voda v potok in sicer posredno preko ponikovalnega polja, posledično pa višje mejne vrednosti, ki jih bo mogoče doseči s pravilnimi tehnološkimi ukrepi. Aktivnosti za izboljšanje kvalitete odpadne vode se bodo izvajale tudi v letošnjem letu, med njimi je izgradnja ponikovalnice v Globeli in dodatne tehnološke izboljšave za doseganje boljšega usedanja mulja v Slovenski vasi in Blatah, ki še niso izvedene.

V letu 2023 so vodarne dosegale izkoristke v povprečju okoli 93 %, kar dokazuje, da je tehnologija in proces čiščenja oziroma priprave pitne vode dobro zasnovan in sistem avtomatizacije deluje učinkovito. Nekoliko nižji izkoristek se kaže v deževnih obdobjih, kadar je povišana motnost. Avgustovsko deževje na Kočevskem ni povzročilo večjih nevsječnosti, zabeležen je bil dvig motnosti okoli 30 NTU v Slovenski vasi in Blatah. Najvišji dvig motnosti je bil izmerjen v Slovenski vasi v začetku novembra in sicer okoli 60 NTU, takrat je bil tudi v Globeli dvig motnosti okoli 30 NTU.

S strani zunanjih izvajalcev so bili opravljeni redni letni servisi naslednje opreme:

- Merilna oprema za merjenje motnosti in organskih snovi
- Kompresorska oprema
- Oprema za doziranje plinskega klora
- Dizel agregat in UPS naprave.

Večjih motenj v obratovanju vodarn ni bilo. Je bilo pa potrebno v vodarni Slovenska vas ob večjem dvigu motnosti (v maju in novembru) demontirati in ročno oprati predfiltre, saj jih ni bilo mogoče oprati samo z razliko v tlaku. Na podlagi tega smo opravili analizo velikosti delcev, ki pridejo s surovo vodo, da bi ugotovili ali je smiselno vgraditi filtre z drugimi dimenzijami odprtin oziroma ali je potrebno s programskimi nastavitvami izboljšati učinek čiščenja predfiltrov.

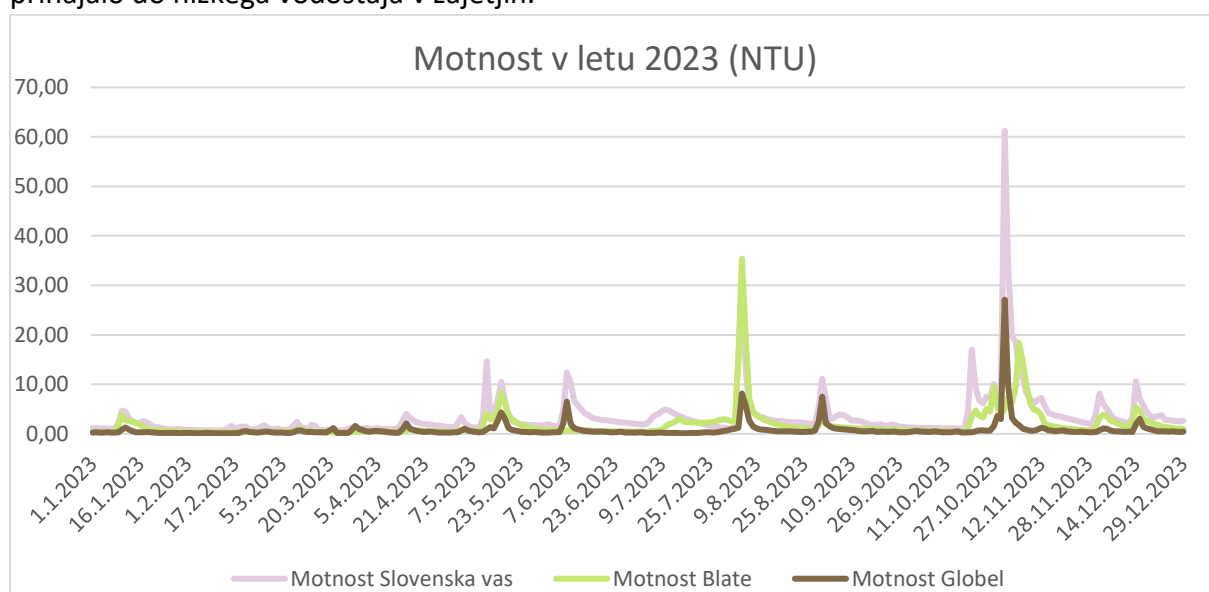
V omrežje se je iz vodarn načrpalo preko 1.600.000,00 m³ pitne vode, kar predstavlja glavnino porabe vode za porabnike območja občin Kočevje, Ribnica in Sodražica.

Spodnja tabela prikazuje količine načrpane in distribuirane vode. Njuno razmerje predstavlja izkoristek vodarn.

MESEC	VODARNE SKUPAJ		
	NAČRPANA VODA (m ³)	DISTRIBUIRANA VODA (m ³)	IZKORISTEK (%)
Januar	145.648	136.997	94,06%
Februar	144.077	136.211	94,54%
Marec	158.057	149.252	94,43%
April	151.109	142.695	94,43%

Maj	157.216	146.421	93,13%
Junij	152.344	143.082	93,92%
Julij	151.824	141.512	93,21%
Avgust	154.165	142.620	92,51%
September	151.971	142.588	93,83%
Oktober	144.860	135.079	93,25%
November	139.792	129.873	92,90%
December	144.582	134.802	93,24%
SKUPAJ	1.795.645	1.681.132	93,62%

Spodnji graf prikazuje motnosti po posameznih vodarnah v letu 2023. V lanskem letu ni bilo potrebno prilagajati delovanja ultrafiltracije, saj je bilo tekom celega leta padavin dovolj in ni prihajalo do nizkega vodostaja v zajetjih.

Stroški delovanja vodarn se gibljejo v pričakovanih okvirih. Poleg stroška upravljanja in vzdrževanja vodarn ter porabljene vode, so ostali večji stroški električna energija in nabava kemikalij. Strošek električne energije in dobave kemikalij v primerjavi z distribuirano vodo znaša v povprečju 0,12 €/m³ (v letu 2022 je znašal strošek 0,08 €/m³). Delež stroška električne energije, ki so jo vodarne porabile v primerjavi s celotnim stroškom porabe elektrike za oskrbo s pitno vodo, pa znaša 52%, kar je nekoliko več kot prejšnje leto (v 2022 je bil delež 47%). Vsi stroški vodarn v letu 2023 v primerjavi z distribuirano vodo pa znašajo v povprečju 0,14€/m³.

4.3 ZAPOSLENI

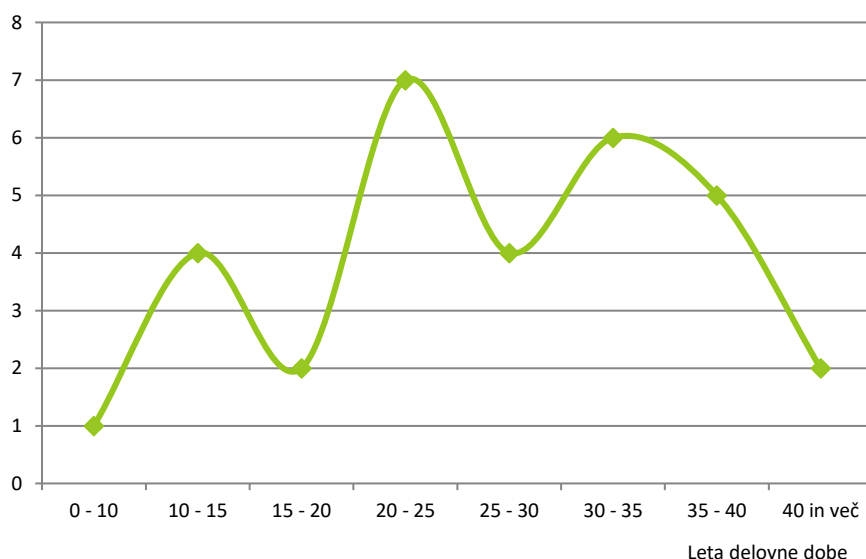
V podjetju smo leto pričeli in zaključili s 36 zaposlenimi. Povprečno število zaposlenih v letu 2023, izračunano na podlagi delovnih ur, je znašalo 36,75, če upoštevamo ure bolniške odsotnosti, pa 35,39 delavca.

Število delavcev smo v zadnjih letih ohranjali na enakem nivoju, kljub temu vsako leto pridobivamo v upravljanje dodatne vodovodne sisteme, odseke ter naselja, ki pomenijo

dodaten obseg dela. Tako se nam je v zadnjih dvajsetih letih javno vodovodno omrežje povečalo za cca. 40 %, v upravljanje in gospodarjenje pa smo dobili tudi hišne priključke, kar pomeni zelo povečano obremenitev za vse nas. Ne glede na dejstvo, da ima pretežni del na javno vodovodno omrežje na novo priključenih vasi izredno nizko porabo (kar pomeni tudi nizke prihodke), ima upravljavec z le-temi enake obveznosti, enake skrbi in enak obseg dela, kot pri sistemih z veliko porabo.

V letnih poročilih že vrsto let opozarjamo, da je za Hydrovod značilno, da ima visok delež starejših delavcev. Glede strokovnega obvladovanja vodovodnih sistemov je to dober podatek, zaradi narave in pogojev dela (terensko delo, neprijazni vremenski pogoji: visoka temperatura, mraz, dež, sneg, vlaga,..) pa dokaj neugoden. Zato smo imeli v preteklosti veliko število delovnih invalidov in tudi invalidskih upokojevanj. V zadnjih letih se je starostna struktura nekoliko izboljšala.

Graf 21: Število zaposlenih glede na skupno delovno dobo

Že nekaj let izvajamo pomladitve zaposlenega osebja s postopnimi kadrovskimi menjavami, a kljub temu nas v nekaj letih čaka še kar nekaj upokojitev. V tem trenutku dva delavca že izpolnjujeta pogoje za upokojitev. Čez noč poiskati primerno nadomestilo za kader, ki je usposobljen za vsa specifična dela na vodovodu in, kar je še posebej pomembno, je samostojen, pozna ves teren, vse vodovodne sisteme (ki jih ni malo) in princip delovanja letih, je nemogoče (uvajanje novih sodelavcev v delo preprosto zahteva dovolj dolgo obdobje). Poleg tega ustreznega kadra (monterji, kovinarji, vodoinštalaterji, ipd.) na našem področju ni, zaradi tega smo prisiljeni zaposlovati tudi kandidate, ki nimajo v celoti ustrezne izobrazbe ter jih potem sami izobraziti za delo, ki ga opravljamo. Ob tem je vredno omeniti, da mnoge mlade ljudi zaradi neugodnih terenskih pogojev dela, dežurstev pa tudi plače, zaposlitev na vodovodu preprosto ne zanima (tudi v zasebnem sektorju teh poklicev primanjkuje). Tako se nam je v preteklosti že nekajkrat zgodilo, da kljub objavljenemu razpisu za moneterska dela nismo dobili

ustreznega delavca, pa tudi plača, ki jo lahko ponudimo, očitno ni dovolj stimulativna. Kadrovska problematika je dolgoročno največji izziv za podjetje.

V letu 2016 so se delavci Hydrovoda, ki so bili organizirani v sindikat podjetja Hydrovod, odločili, da sindikat razpustijo. Vsi so iz sindikata izstopili, sam sindikat pa ukinili. Navedeno je verjetno posledica dejstva, da podjetje do zaposlenih redno izpolnjuje vse svoje obveznosti. Pravice zaposlenih se zaradi ukinitve sindikata niso spremenile.

Ker se zavedamo, da je terensko delo težko, vlagamo veliko naporov, da z dobavo potrebne opreme in voznega parka izboljšamo pogoje dela, kolikor je to mogoče.

V podjetju veliko pozornosti posvečamo varstvu in zdravju pri delu. V ta namen redno organiziramo usposabljanja zaposlenih skladno s Pravilnikom o varstvu pri delu, skladno z veljavno zakonodajo pa delavce tudi redno napotujemo na zdravstvene preglede.

S kadrovskimi menjavami izboljšujemo tudi izobrazbeno strukturo zaposlenih. Ta se je v zadnjih desetih letih izrazito izboljšala in sedaj lahko z razpoložljivim kadrom poleg izvajanja rednih vzdrževalnih del na vodovodu tudi kandidiramo in izvajamo vse večje investicije oziroma gradnje vodovodov, za kar imamo tudi ustrezno registracijo.

4.4 NABAVNA FUNKCIJA IN JAVNA NAROČILA

Naročanje potrebnega blaga in storitev v letu 2023 je potekalo ob upoštevanju veljavnih določb javno-naročniške zakonodaje in internega navodila za oddajo naročil pod pragi zakona.

Največji delež javnega naročanja v letu 2023 so predstavljala naročila vodovodnega materiala, ki smo jih oddajali na osnovi okvirnih sporazumov oz. pogodb, sklenjenih v letu 2022 oz. v začetku leta 2023. Tako smo za dobave raznega vodovodnega materiala, vključno z vodomeri in servisnimi storitvami na vodomernih, tekom leta namenili nekaj več kot 445.500,00 EUR brez DDV. Med ostalimi pomembnejšimi predmeti javnega naročanja si po vrednosti realizacij v letu sledijo: električna energija, tiskarske in poštne storitve, analize voda in pogonska goriva. Vsa ta naročila, ki se tekom leta izvajajo sukcesivno, so bila za leto 2023 oddana na osnovi predhodno izvedenih postopkov oddaje javnih naročil po določbah Zakona o javnem naročanju.

V letu 2023 smo izvedli tri postopke oddaje javnega naročila z ustrezno javno objavo naročila, v dveh postopkih pa smo sodelovali kot eden od naročnikov v okviru skupnega javnega naročila, ki ga je izvedla Komunala Novo mesto. V poletju 2023 smo tako začeli in uspešno izvedli postopek oddaje javnega naročila za tiskarske in poštne storitve po dveh sklopih in za obdobje treh let sklenili dve pogodbi o izvedbi naročila. Za dobave vodovodnega materiala za leto 2024 smo postopek oddaje javnega naročila začeli že v mesecu oktobru. Za skupno pet sklopov naročila v ocenjeni vrednosti 830.000,00 EUR smo na osnovi javne objave izvedli odprti postopek za sklenitev okvirnih sporazumov, en sklop naročila pa smo obravnavali kot izločen sklop po določbah petega odstavka 73. člena Zakona o javnem naročanju. Za izločen

sklop smo dobavitelja izbrali ob upoštevanju določb internega Navodila za oddajo evidenčnih naročil, za pet sklopov naročila pa smo izvedli javno objavo in postopek uspešno zaključili s sklenitvijo dveh okvirnih sporazumov. V zadnjih dneh leta 2023 smo izvedli še javno objavo naročila male vrednosti za storitve analize voda, tako pitnih kot odpadnih iz naših čistilnih naprav za pripravo pitne vode. Postopek smo uspešno zaključili in za oba razpisana sklopa naročila za 1- letno pogodbeno obdobje sklenili pogodbo z istim ponudnikom, Nacionalnim laboratorijem za zdravje, okolje in hrano. Skupni javni naročili v izvedbi Komunale Novo mesto sta bili namenjeni nakupu električne energije; v prvem postopku za drugo polovico leta 2023, v drugem postopku pa za leti 2024 in 2025. Uspešni smo bili in smo sklenili pogodbo za dobavo električne energije za drugo polovico leta 2023 in za leto 2024, za leto 2025 pa smo prejeti ponudbi zavrnil kot nedopustni.

Vse preostale ponavljajoče storitve in dobave za leto 2023 so bile na letnem nivoju ocenjene v vrednostih, ki so manjše od mejnih vrednosti za uporabo Zakona o javnem naročanju. Tako so bila vsa ta preostala naročila oddana kot tako imenovana evidenčna naročila ob upoštevanju temeljnih načel javnega naročanja ter po določbah internega Navodila za oddajo evidenčnih naročil. Skupno je bilo za leto 2023 beleženih oz. oddanih 429 evidenčnih naročil.

4.5 SODELOVANJE Z JAVNOSTJO

Sodelovanje z javnostjo je pomemben del delovanja upravljavca vodovodnih sistemov v lokalnem okolju. Pri svojem delu evidentiramo komunikacijo z javnostjo na naslednjih sklopih:

- odčitavanje, obračun in plačevanje porabljene pitne vode,
- sistem javljanja napak na vodovodnem sistemu,
- upravljanje z vodovodnim sistemom in izdajanje pogojev ter soglasij za priključitev,
- drugo komuniciranje v zvezi z razvojem vodovodnih sistemov in varstvo vodnih virov,
- reševanje reklamacij porabnikov,
- sporočanje stanja vodovodnega sistema (kakovost pitne vode, izpadi, sanacije, idr.),
- preko spletne strani podjetja www.hydrovod.si, preko katere naše porabnike redno obveščamo o dogodkih v zvezi z dobavo pitne vode.

Sodelovanje javnosti pri upravljanju z vodovodnimi sistemi je zelo pomembno, saj je prav javnost tista, ki lahko najbolj široko in učinkovito bdi nad stanjem vodovodnega sistema, javlja napake in pripombe, ki se nanašajo na varno in učinkovito delovanje vodovodnega sistema in zaščito vodnih virov. Upoštevaajoč to dejstvo želimo svoje delo čim bolj približati našim porabnikom. Zato so le-ti o vseh pomembnih zadevah in zanimivih informacijah redno obveščeni. Pri tem največkrat uporabljamo lokalno radijsko postajo, kamor posredujemo različna obvestila, občasno pa tudi polurne oddaje, ki gredo v živo, z možnostjo zastavljanja vprašanj poslušalcev. Poleg tega načina informiranja občasno posredujemo informacije tudi v občinskih glasilih ali v drugih tiskanih medijih. Vsa obvestila redno objavljamo tudi na naši spletni strani. V izjemnih primerih, ko gre za manjši vodovodni sistem, posredujemo pomembne informacije na oglasne deske naselij ali pa neposredno na naslove vseh porabnikov. Občasno komuniciramo z vsemi porabniki tudi s posredovanjem pisnih informacij,

ki jih na naslove porabnikov posredujemo skupaj z računom za opravljeno storitev. Stranke obveščamo o aktualnih dogajanjih na področju vodooskrbe, o kvaliteti pitne vode, načinih obveščanja, ipd. S strani porabnikov smo prejeli precej pozitivnih odzivov, zato bomo s takim načinom obveščanja nadaljevali tudi v bodoče, ker se zavedamo, da medsebojne komunikacije ni nikoli preveč.

Ob izvedbi vzdrževalnih del, odpravi okvar ali v primeru pomanjkanja vode v sušnih obdobjih, informacije najpogosteje posredujemo prek lokalne radijske postaje, in sicer večkrat na dan, pa tudi z objavo obvestil na spletni strani.

Če je bilo potrebno podati neposredno pojasnilo ali opraviti usklajevanje glede določenih vprašanj, ki so se nanašala na konkretno naselje, krajevno skupnost ali vodovodni sistem, smo organizirali sestanke ter se odzvali na vabila, ki so prišla na naš naslov.

4.6 RAZVOJ IN NAČRTI ZA PRIHODNOST

4.6.1 Oskrba s pitno vodo

Dejavnost oskrbe s pitno vodo se danes srečuje z mnogimi manjšimi in večjimi težavami, ki so podobne pri gotovo vseh upravljavcih vodovodnih sistemov. Naj jih omenimo:

- dotrajanost vodovodnih sistemov,
- vodne izgube na vodovodnih sistemih,
- cevovodi neprimernih dimenzij (poddimenzionirani ali predimenzionirani cevovodi),
- veliko zmanjšanje izdatnosti določenih zajetij v sušnih obdobjih,
- pojav povečane motnosti ob neugodnih vremenskih pogojih,
- nedefinirani rezervni vodni viri,
- zajetja z onesnaženo vodo zaradi neustreznega odvajanja odpadnih voda,
- visoka ranljivost vodnih virov na kraškem območju,
- klimatske spremembe in spremembe vodnih režimov,
- neustrezne bilance vodnih količin vodnih virov (dolgoročno zmanjševanje izdatnosti posameznega zajetja), itd.

Za odpravo in blaženje naštetih težav že nekaj let uspešno izvajamo različne ukrepe, enako pa bo tudi v prihodnosti. Prizadevali si bomo za:

- pravočasno obnovo dotrajane vodovodne infrastrukture,
- zmanjševanje vodnih izgub,
- zagotavljanje rezervnih vodnih virov,
- iskanje dodatnih vodnih virov, ki imajo stabilno izdatnost ter vodo, ki ne zahteva posebne dodatne priprave,
- dograditev nekaterih obstoječih vodovodnih sistemov s sistemi za pripravo vode,
- dograditev sistema daljinskega spremljanja delovanja vodovodne infrastrukture,
- hidravlične izboljšave omrežja,

- izboljšave projekta daljinskega odčitavanja vodomero,ov,
- vzdrževanje operativnega katastra vodovodne infrastrukture.

Prikazani cilji so jasni in zelo razumljivi, niso pa enostavno dosegljivi. Povezani so s stalnimi aktivnostmi, ker je oskrba s pitno vodo takšna dejavnost, ki zahteva stalno pozornost in stalno prisotnost. Celoten proces oskrbe s pitno vodo se dogaja v naravi, stanje v naravi pa se nenehno spreminja. Temu se je potrebno sproti prilagajati, vedno je mogoče še kaj dograditi in izboljšati. Govorimo o nikoli dokončanem procesu.

5 RAČUNOVODSKI IZKAZI

5.1 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA

Postavka	tekoče leto	predhodno leto	indeks
A. ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE	4.366.730,95	4.110.327,25	106,24
- čisti prihodki, pridobljeni z opravljanjem gospod. javnih služb	3.569.147,99	3.162.575,19	112,86
- čisti prihodki od drugih dejavnosti	797.582,96	947.752,06	84,16
B. POVEČANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NED. PROIZVODNJE	0,00	0,00	/
b ZMANJŠANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NED. PROIZVODNJE	0,00	0,00	/
Č. USREDSTVENI LASTNI PROIZVODI IN LASTNE STORITVE	0,00	0,00	/
D. SUBVENCIJE, DOTACIJE POVEZANE S POSLOVNIMI UČINKI	0,00	6.049,97	0,00
E. DRUGI POSLOVNI PRIHODKI	21.991,28	46.793,96	47,00
F. KOSMATI DONOS OD POSLOVANJA (A+B+B+Č+D)	4.388.722,23	4.163.171,18	105,42
G. POSLOVNI ODHODKI (I+II+III+IV)	4.353.829,77	4.177.431,17	104,22
I. Stroški blaga, materiala in storitev	2.572.865,96	2.581.591,21	99,66
1. NV prodanih blaga in materiala ter stroški porabljenega materiala	995.633,16	993.566,15	100,21
- stroški materiala	563.243,27	658.101,24	85,59
- stroški energije	418.809,20	325.242,45	128,77
- drugi stroški materiala	13.580,69	10.222,46	132,85
2. Stroški storitev	1.577.232,80	1.588.025,06	99,32
- transportne storitve	90.645,05	105.742,37	85,72
- najemnine	879.477,24	866.382,47	101,51
- povračila stroškov zaposlencem v zvezi z delom	1.864,89	2.660,20	70,10
- drugi stroški storitev	605.245,62	613.240,02	98,70
II. Stroški dela	1.443.813,16	1.324.029,30	109,05
1. Stroški plač	1.084.442,53	998.724,37	108,58
2. Stroški pokojninskih zavarovanj	116.474,62	106.948,64	108,91
3. Drugi stroški socialnih zavarovanj	78.860,21	72.524,87	108,74
4. Drugi stroški dela	164.035,80	145.831,42	112,48
III. Odpisi vrednosti	112.588,10	84.470,31	133,29
1. Amortizacija	96.744,23	81.768,72	118,31
2. Prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopredmetenih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih	12.643,59	0,00	/
3. Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih	3.200,28	2.701,59	118,46
IV. Drugi poslovni odhodki	224.562,55	187.340,35	119,87
H. DOBIČEK IZ POSLOVANJA (F-G)	34.892,46	0,00	/
I. IZGUBA IZ POSLOVANJA (G-F)	0,00	14.259,99	0,00
J. FINANČNI PRIHODKI (I+II+III)	329,83	263,43	125,21
I. Finančni prihodki iz deležev	0,00	0,00	/
II. Finančni prihodki iz danih posojil	0,00	0,00	/
II. Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	329,83	263,43	125,21
K. FINANČNI ODHODKI (I+II+III)	3.734,64	723,84	515,95
I. Finančni odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb	0,00	0,00	/
II. Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	0,00	0,00	/
III. Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	3.734,64	723,84	515,95
L. DRUGI PRIHODKI	23.453,73	24.016,16	97,66
M. DRUGI ODHODKI	222,05	697,93	31,82

N.	CELOTNI DOBIČEK (H-I+J-K+L-M)	54.719,33	8.597,83	636,43
O.	CELOTNA IZGUBA (-H+I-J+K-L+M)	0,00	0,00	/
P.	DAVEK IZ DOBIČKA	6.335,38	3.051,09	207,64
R.	ODLOŽENI DAVKI	0,00	0,00	/
S.	ČISTI DOBIČEK OBRAČUNSKEGA OBDOBJA (N-P-R)	48.383,95	5.546,74	872,30
Š.	ČISTA IZGUBA OBRAČUNSKEGA OBDOBJA (O+P+R)	0,00	0,00	/

5.2 BILANCA STANJA

	Postavka	Tekoče leto	Predhodno leto	Indeks
	SREDSTVA:	2.361.640,99	2.159.896,19	109,34
A	DOLGOROČNA SREDSTVA	986.583,95	964.563,77	102,28
<i>I.</i>	<i>Neopredmetena sredstva in dolgoročne AČR</i>	<i>396,00</i>	<i>612,00</i>	<i>64,71</i>
1.	Neopredmetena sredstva	396,00	612,00	64,71
<i>a.</i>	<i>Dolgoročne premoženjske pravice</i>	<i>396,00</i>	<i>612,00</i>	<i>64,71</i>
2.	Dolgoročne aktivne časovne razmejitve	0,00	0,00	/
<i>II.</i>	<i>Opredmetena osnovna sredstva</i>	<i>986.187,95</i>	<i>963.951,77</i>	<i>102,31</i>
1.	Zemljišča	55.015,03	55.015,03	100,00
2.	Zgradbe	498.546,29	510.106,01	97,73
3.	Proizvajalne naprave in stroji	395.037,78	386.348,96	102,25
4.	Druge naprave in oprema	37.588,85	1.449,52	2.593,19
5.	Opredmetena osnovna sredstva, ki se pridobivajo	0,00	11.032,25	0,00
6.	Predujmi za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev	0,00	0,00	/
<i>III.</i>	<i>Naložbene nepremičnine</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
<i>IV.</i>	<i>Dolgoročne finančne naložbe</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
1.	Dolgoročne finančne naložbe, razen posojil	0,00	0,00	/
2.	Dolgoročna posojila	0,00	0,00	/
<i>V.</i>	<i>Dolgoročne poslovne terjatve</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
<i>VI.</i>	<i>Odložene terjatve za davek</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
B.	KRATKOROČNA SREDSTVA	1.370.446,75	1.193.311,64	114,84
<i>I.</i>	<i>Sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
<i>II.</i>	<i>Zaloge</i>	<i>202.985,24</i>	<i>210.851,51</i>	<i>96,27</i>
1.	Material	202.985,24	210.851,51	96,27
2.	Proizvodi	0,00	0,00	/
<i>III.</i>	<i>Kratkoročne finančne naložbe</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
1.	Kratkoročne finančne naložbe, razen posojil	0,00	0,00	/
2.	Kratkoročna posojila	0,00	0,00	/
<i>IV.</i>	<i>Kratkoročne poslovne terjatve</i>	<i>477.248,18</i>	<i>458.836,09</i>	<i>104,01</i>
1.	Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev	397.067,74	398.657,77	99,60
2.	Kratkoročne poslovne terjatve do drugih	80.180,44	60.178,32	133,24
<i>V.</i>	<i>Denarna sredstva</i>	<i>690.213,33</i>	<i>523.624,04</i>	<i>131,81</i>
C.	KRATKOROČNE AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	4.610,29	2.020,78	228,14
	ZUNAJBILANČNA SREDSTVA	41.159.142,98	41.088.084,96	100,17
	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV:	2.361.640,99	2.159.896,19	109,34
A.	KAPITAL	1.701.168,14	1.658.545,07	102,57
<i>I.</i>	<i>Vpoklicani kapital</i>	<i>1.350.000,00</i>	<i>1.350.000,00</i>	<i>100,00</i>
1.	Osnovni kapital	1.350.000,00	1.350.000,00	100,00

2.	Nevpoklicani kapital	0,00	0,00	/
II.	Kapitalske rezerve	0,00	0,00	/
III.	Rezerve iz dobička	328.955,04	323.408,30	101,72
1.	Zakonske rezerve	178.456,91	178.456,91	100,00
2.	Rezerve za lastne deleže	0,00	0,00	/
3.	Lastni poslovni deleži (kot odbitna postavka)	0,00	0,00	/
4.	Druge rezerve iz dobička	150.498,13	144.951,39	103,83
IV.	Revalorizacijske rezerve	0,00	0,00	/
V.	Rezerve, nastale zaradi vrednotenja po poštenu vrednosti	-23.946,16	-20.409,97	128,23
VI.	Preneseni čisti poslovni izid	0,00	0,00	/
VII.	Čisti poslovni izid poslovnega leta	46.159,26	5.546,74	872,30
B.	REZERVACIJE IN DOLGOROČNE PČR	191.300,14	172.956,61	110,61
1.	Rezervacije	191.300,14	172.956,61	110,61
2.	Dolgoročne pasivne časovne razmejitve	0,00	0,00	/
C.	DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	76,55	76,55	100,00
I.	Dolgoročne finančne obveznosti	0,00	0,00	/
II.	Dolgoročne poslovne obveznosti - druge	76,55	76,55	100,00
III.	Odložene obveznosti za davek	0,00	0,00	/
Č.	KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	454.359,80	323.258,76	140,56
I.	Obveznosti, vključene v skupine za odtujitev	0,00	0,00	/
II.	Kratkoročne finančne obveznosti	0,00	0,00	/
III.	Kratkoročne poslovne obveznosti	454.359,80	323.258,76	140,56
a.	Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev	336.315,58	216.744,52	155,17
b.	Druge kratkoročne poslovne obveznosti	118.044,22	106.514,24	110,82
D.	KRATKOROČNE PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	14.736,36	5.059,20	291,28
	ZUNAJBILANČNA SREDSTVA	41.159.142,98	41.088.084,96	100,17

5.3 RAZKRITJA K RAČUNOVODSKIM IZKAZOM

5.3.1 Izkaz poslovnega izida

Ad A) Čisti prihodki od prodaje (4.366 tisoč €)

Čisti prihodki od prodaje so evidentirani na analitičnih kontih skupine 760 in so vodeni za vsako dejavnost posebej. Pri opravljanju osnovne dejavnosti smo evidentirali naslednje čiste prihodke:

- Prihodki od prodaje – gospodarska javna služba 3.569 tisoč €
- Prihodki od prodaje – dopolnilne dejavnosti 797 tisoč €

Ad G.I) Stroški blaga, materiala in storitev (2.573 tisoč €)

V tej postavki so zajeti stroški porabljenega materiala in opravljenih storitev. Pomembnejše skupine stroškov materiala so:

- Stroški materiala 486 tisoč €
- Stroški energije 419 tisoč €
- Nadomestni deli in material za vzdrževanje 87 tisoč €
- Stroški pisarniškega materiala in strokovne literature 12 tisoč €

Zaloge materiala vodimo po sistemu zadnjih cen, poraba pa se prav tako obračunava po zadnjih cenah.

Pomembnejše skupine stroškov storitev:

- Stroški storitev v zvezi z vzdrževanjem 224 tisoč €
- Stroški transportnih storitev 90 tisoč €
- Stroški analiz vode 53 tisoč €
- Stroški zavarovalnih premij 43 tisoč €
- Stroški plačilnega prometa in bančnih storitev 8 tisoč €

Stroški storitev so v poslovnih knjigah izkazani na podlagi prejetih in potrjenih računov oz. pogodb. Kot stroški storitev se izkazujejo le vrednosti tistih storitev, ki so jih za družbo opravili drugi. Vrednost storitev, ki jih podjetje opravi samo, se izkazuje po izvornih vrstah stroškov. Kot stroške storitev v zvezi z vzdrževanjem, podjetje obravnava stroške, ki nastajajo pri vzdrževanju in obnavljanju lastnih osnovnih sredstev in najete infrastrukture, če pri tej obnovi ne prihaja do pomembnih izboljšav v delovanju teh sredstev oziroma do podaljšanja dobe koristnosti ter pri vzdrževanju infrastrukturnih objektov in naprav.

Ad G.II) Stroški dela (1.443 tisoč €)

Med stroški dela izkazujemo kosmate zneske plač in nadomestila plač, ki pripadajo zaposlencem, stroške socialnih zavarovanj, druga plačila in povračila zaposlencem ter dajatve, ki bremenijo izplačevalca. Skladno s pojasnilom Inštituta za revizijo, se med stroške dela po novem evidentirajo tudi stroški nadomestil, ki se refundirajo. Pri izplačilu plače in nadomestil ter ostalih stroškov dela podjetje spoštuje veljavno *Panožno kolektivno pogodbo*. V skladu z določbami *Panožne kolektivne pogodbe* ter *Sistemizacije delovnih mest* je vsako delovno mesto razvrščeno v ustrezni tarifni razred in ovrednoteno s koeficientom, ki odraža razmerje do najenostavnejšega dela. Plača zaposlenega je sestavljena iz osnovne plače, dodatka za minulo delo v višini 0,5 % za vsako dopolnjeno leto delovne dobe, dodatka na stalnost ter dela plače na podlagi delovne uspešnosti. Delavci, ki so razporejeni v dežurne ekipe, prejemajo tudi dodatek za pripravljenost na domu. Delavcem, ki so pristopili k pokojninskemu načrtu v skladu z določili kolektivne pogodbe, podjetje plačuje dogovorjeni znesek dodatnega pokojninskega zavarovanja (v letu 2023 v skupnem znesku 14 tisoč €).

Ad G.III) Odpisi vrednosti (113 tisoč €)

1.) Amortizacija (97 tisoč €)

Tudi v letu 2023 smo obračunavali amortizacijo po metodi enakomernega časovnega amortiziranja. Amortizacija se obračunava od nabavne vrednosti neopredmetenih in opredmetenih osnovnih sredstev. Osnovna sredstva se amortizirajo po stopnjah, ki se določijo ob aktiviranju vsakega posameznega osnovnega sredstva in so usklajene z določili *Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Url. 87/2012)*. Amortizacijske stopnje znašajo:

Amortizacijska skupina	Amortizacijska stopnja v %
Elektro oprema vodovoda (črpalni agregati, elektro razdelilne omare, nizkonapetostni bloki, visokonapetostni bloki, transformatorji, elektro agregati in druga elektro oprema)	10,00
Laboratorijska oprema	15,00
Merilna in regulacijska oprema vodovoda (merilno-regulacijska oprema, oprema za krmiljenje)	15,00
Oprema za vodenje in prenos podatkov (telemetrija)	7,00
Pisarniška oprema	12,00
Računalniška, strojna in programska oprema ter tehnično varovanje	25,00
Upravne stavbe in skladišča	1,67
Vozni park - osebna vozila	12,50
Vozni park - tovorna vozila	14,00
Zunanja ureditev upravnih stavb in skladišč	4,00

2.,3.) Prevrednotovalni poslovni odhodki (16 tisoč €)

Prevrednotovalni poslovni odhodki (konti 720,721) zajemajo oblikovanje popravka vrednosti terjatev do kupcev ter prevrednotovalne poslovne odhodke obratnih sredstev. Podjetje oblikuje popravek vrednosti terjatev v višini 1 % od stanja terjatev na 31. 12. obravnavanega leta in ga usklajuje enkrat letno ob koncu poslovnega leta.

Ad IV.) Drugi poslovni odhodki (225 tisoč €)

V tej postavki so zajeti stroški vodnih povračil, ki jih plačujemo od načrpane pitne vode ter drugi poslovni odhodki, ki po vsebini ne spadajo v nobeno od prejšnjih postavk.

Ad J.) Finančni prihodki (0,3 tisoč €)

V tej postavki so zajeti finančni prihodki od obresti bančnih depozitov ter drugi finančni prihodki.

Ad L) Drugi prihodki (24 tisoč €)

Drugi prihodki zajemajo prejete odškodnine s strani zavarovalnice na podlagi prijavljenih škod ter druge prihodke (opomini, neobičajne postavke,..).

Ad M.) Drugi odhodki (0,2 tisoč €)

Drugi odhodki leta 2023 so izkazani v minimalnem znesku in zajemajo razne neobičajne postavke, ki se ne pojavljajo redno in pogosto.

Podjetje je imelo ob zaključku obravnavanega leta 36 zaposlenih. Povprečno število zaposlenih v letu 2023 (iz števila opravljenih ur) pa znaša 36,75.

5.3.2 Bilanca stanja

A) Dolgoročna sredstva (986 tisoč €)

Ad I) Neopredmetena sredstva in dolgoročne AČR

Neopredmetena sredstva sestavljajo dolgoročne premoženjske pravice (računalniški programi), digitalni kataster, projekti ter neopredmetena sredstva v izdelavi. Vsa sredstva so bila pridobljena z nakupom od drugih pravnih oseb in so ovrednotena z nakupno ceno, povečano za vse stroške, povezane s pridobitvijo teh sredstev. Družba je sredstva razvrstila na neopredmetena sredstva s končnimi dobami koristnosti, ki se amortizirajo, za merjenje po pripoznanju neopredmetenih sredstev pa je izbrala model nabavne vrednosti.

Ad II) Opredmetena osnovna sredstva (986 tisoč €)

Opredmetena osnovna sredstva sestavljajo zemljišča, zgradbe, oprema, stroji, naprave in opredmetena osnovna sredstva v gradnji oziroma izdelavi. Analitične evidence osnovnih sredstev so vzpostavljene ločeno, glede na namen uporabe posameznega osnovnega sredstva.

B) Kratkoročna sredstva

Ad II) Zaloge (202 tisoč €)

Zaloge materiala se izkazujejo po zadnjih nabavnih cenah in vključujejo tudi neposredne stroške nabave. Nakupna cena se zmanjša za dobljene popuste. Kot material se šteje tudi drobni inventar z dobo koristnosti do enega leta, pa tudi tisti drobni inventar z dobo koristnosti več kot leto dni, čigar posamična nabavna cena po dobaviteljevem računu ne presega 500 €.

Ad IV) Kratkoročne poslovne terjatve (477 tisoč €)

Kratkoročne terjatve do kupcev vzpostavimo na podlagi izstavljenih računov po opravljenih storitvah oz. dobavljenem materialu. Poslovne terjatve zajemajo:

- Terjatve do kupcev 397 tisoč €
- Druge kratkoročne poslovne terjatve 80 tisoč €

Podjetje svojih terjatev nima posebej zavarovanih. Pri terjativah do občanov je izterjava zaradi nizkih zneskov in specifičnih primerov (Romi, preselitve, smrti,..) otežena. Poplačilo terjatev skušamo doseči z rednim opominjanjem, izvršbami ter tudi s prekinitvami dobave pitne vode. Kljub vsem ukrepom predstavljajo največji problem pri izterjavi odprtih terjatev Romi, kjer pa poskušamo najti rešitev s skupnim nastopom z Občino in Centrom za socialno delo. Podjetje ima oblikovan popravek vrednosti terjatev v višini 4,0 tisoč €.

Kratkoročne poslovne terjatve do drugih zajemajo terjatve za vstopni DDV, terjatve do ZZZS, terjatve za obresti, ipd.

Ad V) Denarna sredstva (690 tisoč €)

Denarna sredstva predstavljajo sredstva, ki jih ima podjetje na svojih transakcijskih računih ter sredstva, vezana v kratkoročnih bančnih depozitih.

C) KRATKOROČNE AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE (4 tisoč €)

Gre za kratkoročno odložene stroške, ki ob svojem nastanku še ne bremenijo dejavnosti in v tekočem letu ne vplivajo na poslovni izid (stroški bodo vračunani v naslednjem letu) ter za kratkoročne nezaračunane prihodke. Kratkoročno nezaračunani prihodki so zneski, ki jih v poslovnem letu utemeljeno upoštevamo kot prihodke, za katere pa še ni bilo prejeto plačilo in jih tudi še ni bilo mogoče zaračunati.

OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV

A) KAPITAL (1.701 tisoč €)

Ad I.1) Osnovni kapital (1.350 tisoč €)

Podjetje je v 100 % lasti občin Kočevje (60,68 %), Ribnica (24,80 %), Loški Potok (6,23 %), Sodražica (5,85 %) in Kostel (2,44 %). Osnovni kapital podjetja znaša 1.350.000,00 EUR, v letu 2023 ni bilo sprememb.

Ad A.III) Rezerve iz dobička (329 tisoč €)

Rezerve iz dobička so sestavljene iz zakonskih rezerv in drugih rezerv iz dobička. Na 31.12. 2023 zakonske rezerve znašajo 178.456,91 €, druge rezerve iz dobička pa 150.498,13 €. Zakonske rezerve se lahko porabljajo zgolj za povečanje osnovnega kapitala oz. kritje izgube.

Ad A.V) Rezerve, nastale zaradi vrednotenja po pošteni vrednosti (-23 tisoč €)

V tej postavki so zajeti aktuarski dobički oz. izgube iz naslova odpravnin ob upokojitvi.

Ad A.VI) Čisti poslovni izid poslovnega leta (48 tisoč €)

Čisti poslovni izid poslovnega leta je enak 48.383,95 €. Bilančni dobiček poslovnega leta pa znaša:

čisti poslovni izid poslovnega leta	48.383,95
+ preneseni čisti dobiček	0,00
- prenesena čista izguba	2.224,69
+ zmanjšanje rezerv iz dobička	0,00
- povečanje zakonskih rezerv po sklepu uprave	0,00
BILANČNI DOBIČEK	46.159,26

Ad B/1) Rezervacije (191 tisoč €)

Skladno s SRS 10 podjetje oblikuje rezervacije za jubilejne nagrade in odpravnine, ki jih bo v prihodnosti (ob upokojitvi oziroma dopolnjeni delovni dobi v podjetju) izplačalo svojim zaposlencem. Izračune vsako leto opravi pooblaščen aktuar.

Ad Č/III) Kratkoročne poslovne obveznosti (454 tisoč €)

V tej postavki so zajete kratkoročne obveznosti do dobaviteljev v višini 336 tisoč € ter druge kratkoročne finančne in poslovne obveznosti v višini 118 tisoč €. Kratkoročni dolgovi so v knjigah izkazani z zneski iz ustreznih listin o njihovem nastanku. Podjetje plačuje obveznosti v roku.

Večji dobavitelji v letu 2023:

Coma Commerce d. o. o., CMC Group d. o. o., ECE d.o.o., Enerkon d.o.o.

Ad D) Kratkoročne pasivne časovne razmejitve (14 tisoč €)

Kratkoročne pasivne časovne razmejitve so kratkoročno odloženi prihodki in kratkoročno vnaprej vračunani stroški oziroma kratkoročno vnaprej vračunani odhodki.

Zunajbilančna evidenca (41 mio €)

V zunajbilančni evidenci podjetje izkazuje prejete in dane instrumente finančnih zavarovanj ter vodovodno infrastrukturo občin, ki jo imamo v najemu.

5.3.3 Druga razkritja

1. Podjetje nima zaloge proizvodov.
2. Podjetje vsako leto preveri obračanje, uporabnost in unovčljivost zalog materiala. V poslovnem letu 2023 je podjetje odpisalo material v višini 0 €, v letu 2022 pa je odpisalo material v višini 50,63 €.
3. Podjetje nima deležev v kapitalu drugih družb.
4. Podjetje ni družbenik v drugih družbah.
5. Podjetje nima lastnih deležev.

5.4 RAZPOREJANJE SKUPNIH IN SPLOŠNIH STROŠKOV

Skupščina podjetja Hydrovod d.o.o. je dne 15. 12. 2014 sprejela Sodila za razporejanje splošnih in skupnih stroškov in prihodkov, ki so usklajena z določili *Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Ur. list RS 87/2014, 109/2012)*.

Osnovna določila sprejetih sodil:

Zaradi večje transparentnosti poslovanja in tudi zakonskih zahtev se poslovanje podjetja spremlja na več nivojih. Podjetje za vsako dejavnost oblikuje svoje stroškovno mesto, ki se deli še na podrejena stroškovna mesta:

1. Temeljna stroškovna mesta:

- **Javna gospodarska služba** - oskrba s pitno vodo, ki se deli na:
 - *Pripravo in distribucijo pitne vode ter vzdrževanje javne infrastrukture.* Le-ta se naprej deli na podrejena stroškovna mesta, ki predstavljajo občino, kjer stroški oz. prihodki nastanejo. Izjema od tega pravila je t. i. infrastruktura v mešani lasti*.
 - *Omrežnino (vzdrževanje hišnih priključkov).* Le ta se naprej deli na podrejena stroškovna mesta, ki predstavljajo občino, kjer stroški oz. prihodki nastanejo.

* *infrastruktura v mešani lasti* – v tem primeru se vsi stroški in odhodki na občine delijo v skladu z deležem lastništva oz. na podlagi dogovora med občinami solastnicami infrastrukture.

- **Dopolnilne dejavnosti**

2. Skupna stroškovna mesta:

- **Skupno stroškovno mesto za vse dejavnosti** - skupni stroški, odhodki oz. prihodki, ki se nanašajo na obe dejavnosti.
- **Skupno stroškovno mesto za dejavnost javne gospodarske službe** - skupni stroški, odhodki oz. prihodki, ki se nanašajo le na osnovno dejavnost (javno službo), se pa nanašajo na več občin.

Na temeljna stroškovna mesta se v prvi fazi že med letom knjižijo vsi neposredni stroški, odhodki in prihodki. To so tisti prihodki, odhodki oz. stroški, kjer lahko na podlagi knjigovodskih listin ugotovimo, na katero dejavnost in/oz. občino spadajo.

Veliko poslovnih dogodkov je take narave, da jih ni mogoče sproti ali vsakega posebej razporejati in knjižiti na posamezno občino oz. dejavnost. Vsi stroški, odhodki oz. prihodki (posredni stroški oz. prihodki), ki se jih ne more evidentirati neposredno iz knjigovodskih listin na temeljna stroškovna mesta, se med letom knjižijo na skupna stroškovna mesta. V drugi fazi (konec leta) pa se, na podlagi sprejetih sodil, prenašajo na temeljna stroškovna mesta. Podjetje lahko za namene natančnejšega spremljanja vsako temeljno oz. skupno stroškovno mesto razdeli na več podrejenih stroškovnih mest.

Sodila za delitev skupnih stroškov, odhodkov in prihodkov

- Sodilo za razporejanje splošnih stroškov ter tudi odhodkov in prihodkov na posamezne dejavnosti je:

delež proizvodnih stroškov posamezne dejavnosti

v vseh dejavnostih, ki jih izvaja podjetje.

- Sodilo za razporejanje splošnih stroškov, odhodkov in prihodkov, ki odpadejo na javno službo med posamezne občine, je:

delež proizvodjalnih stroškov posamezne občine

v skupnih proizvodjalnih stroških javne gospodarske službe vseh.

Za izračun obeh sodil se uporabljajo podatki tekočega leta. Pri izračunu proizvodjalnih stroškov lahko podjetje izloči večje storitve, ki jih le posreduje.

V skladu z navedenimi sodili smo za obravnavano leto izračunali naslednja sodila:

Naziv sodila	Osnovna dejavnost	Dopolnilne dejavnosti	Občina				
			Kočevje	Loški Potok	Ribnica	Kostel	Sodražica
Splošno sodilo	77,82	22,18	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX
Sodilo občin	XXXXX	XXXXX	50,32	9,13	22,34	4,06	14,14

6 PREDLOG SKLEPA

Uprava podjetja predlaga, da skupščina sprejme naslednji sklep:

Na podlagi 17. člena Družbene pogodbe, sprejema skupščina družbe naslednji

S K L E P

1. Sprejme se Letno poročilo podjetja Hydrovod d.o.o., družbe za komunalno dejavnost, za leto 2023 v predloženem besedilu.
2. Bilančni dobiček iz poslovnega leta 2023 v višini 46.159,26 € se razporedi v druge rezerve iz dobička.
3. Direktorju podjetja se podeli razrešnica za leto 2023.

Predsednik skupščine podjetja Hydrovod d.o.o.

Kočevje, dne _____

Številka: _____

7 SEZNAM TABEL, GRAFIKONOV, PRILOG

Seznam grafikonov:

Graf 1: Struktura prihodkov po vrstah	108
Graf 2: Odhodki po dejavnostih in letih	108
Graf 3: Stroški električne energije	109
Graf 4: Stroški električne energije	110
Graf 5: Delež električne energije v prihodkih od vodarine.....	110
Graf 6: Najemnina po letih	111
Graf 7: Najemnina po letih in stroškovnim mestih	111
Graf 8: Delež najemnine v prihodkih od omrežnine	112
Graf 9: Opravljene nadure in primerjava s predhodnim letom.....	113
Graf 10: Struktura bolezni	113
Graf 11: Prodaja vode po letih	115
Graf 12: Prodaja pitne vode po mesecih	116
Graf 13: Prodaja pitne vode po občinah in dejavnostih.....	116
Graf 14: Prodaja pitne vode po občinah	117
Graf 15: Prodaja pitne vode po vodovodnih sistemih.....	117
Graf 16: Odjemna mesta po občinah	118
Graf 17: Odjemna mesta po vodovodnih sistemih	119
Graf 18: Odjemna mesta število po letih	119
Graf 19: Okvare na vodovodnih sistemih – po občinah	120
Graf 20: Primerjava cen vodarine s sosodnjimi občinami (1. 1. 2024).....	122
Graf 21: Število zaposlenih glede na skupno delovno dobo	126

Seznam tabel:

Tabela 1: Finančni rezultat po dejavnostih	106
Tabela 2: Osnovna dejavnost – PI po stroškovnih mestih.....	107
Tabela 3: Kazalniki.....	114
Tabela 4: Poraba pitne vode v m ³ glede na dimenzijo vodomera.....	118
Tabela 5: Število okvar na vodovodnem omrežju	120
Tabela 6: Cene oskrbe s pitno vodo	121
Tabela 7: Primerjava cen vodarine (1. 1. 2024).....	122
Tabela 8: Izvajanje javne službe – parametri po vodovodnih sistemih.....	123

Seznam prilog

Tabela 1: Prodaja vode v primerjavi s predhodnim letom	143
Tabela 2: Prihodki in primerjava s predhodnim letom.....	144
Tabela 3: Odhodki in primerjava s predhodnim letom	145
Tabela 4: Osnovna sredstva v lasti podjetja - stanje na dan 31. 12. 2023	146

Tabela 1: Prodaja vode v primerjavi s predhodnim letom

OBČINA	I-XII 2023					I-XII 2022					Plan 2023	Indeks			
	drugi porabniki		gospodinjstva		skupaj	drugi porabniki		gospodinjstva		skupaj		skupaj	skupaj	drugi	gospodinjstva
	m ³	delež	m ³	delež		m ³	delež	m ³	delež			2023 / 2022	Plan / 2023	2023 / 2022	2023 / 2022
KOČEVJE	390.212	36,5	678.510	63,5	1.068.722	374.482	35,2	690.493	64,8	1.064.975	1.064.975	100,35	100,35	104,20	98,26
KOSTEL	4.545	15,6	24.540	84,4	29.085	6.435	20,6	24.877	79,4	31.312	31.312	92,89	92,89	70,63	98,65
SODRAŽICA	12.281	14,5	72.207	85,5	84.487	11.890	13,8	74.128	86,2	86.018	86.018	98,22	98,22	103,28	97,41
RIBNICA	125.726	26,5	349.022	73,5	474.747	131.860	26,6	364.083	73,4	495.943	495.943	95,73	95,73	95,35	95,86
LOŠKI POTOK	13.178	19,5	54.490	80,5	67.668	11.209	16,9	55.020	83,1	66.229	66.229	102,17	102,17	117,57	99,04
SKUPAJ	545.941	31,7	1.178.768	68,3	1.724.709	535.876	30,7	1.208.601	69,3	1.744.477	1.744.477	98,87	98,87	101,88	97,53

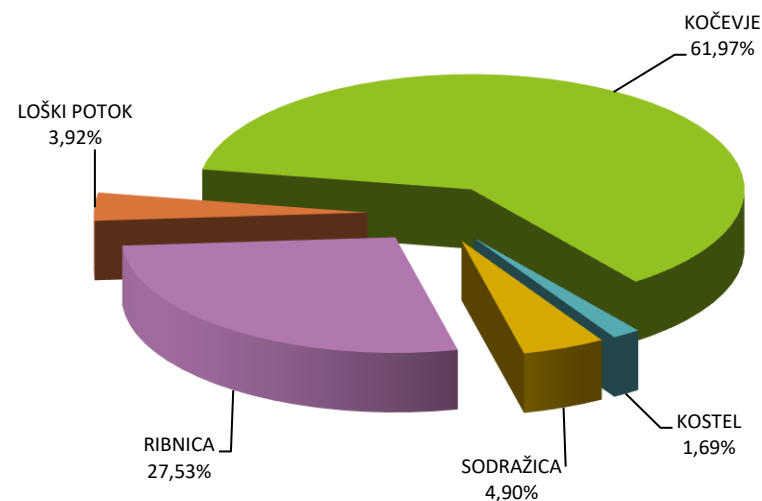
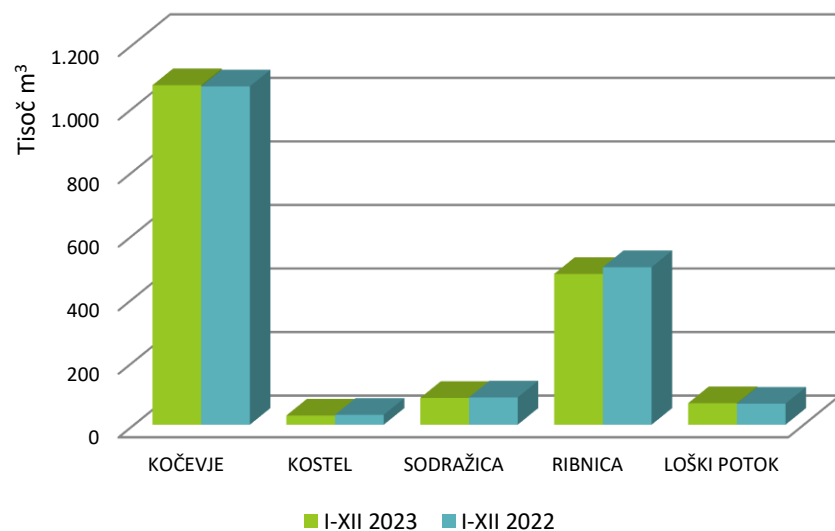

Tabela 2: Prihodki in primerjava s predhodnim letom

VRSTA PRIHODKA		PRIHODKI						INDEKS		DELEŽ			
		I-XII 2023			I-XII 2022			PLAN	I-XII 2023 /	I-XII 2023 /	2023	2022	PLAN
		OSNOVNA DEJAVNOST	OSTALE DEJAVNOSTI	SKUPAJ	OSNOVNA DEJAVNOST	OSTALE DEJAVNOSTI	SKUPAJ	2023	I-XII 2022	PLAN			
POSLOVNI PRIHODKI	VODARINA VSE OBČINE	1.866.742,64	/	1.866.742,64	1.558.662,65	/	1.558.662,65	1.888.766,71	119,77	98,83	42,31	37,22	44,46
	OMREŽNINA SORIKO	1.527.330,71	/	1.527.330,71	1.475.790,61	/	1.475.790,61	1.523.253,39	103,49	100,27	34,61	35,24	35,86
	OMREŽNINA - LOŠKI POTOK	112.507,02	/	112.507,02	80.715,20	/	80.715,20	117.612,15	139,39	95,66	2,55	1,93	2,77
	OMREŽNINA KOSTEL	62.567,62	/	62.567,62	47.406,73	/	47.406,73	63.877,85	131,98	97,95	1,42	1,13	1,50
	OMREŽNINA SKUPAJ	1.702.405,35	/	1.702.405,35	1.603.912,54	/	1.603.912,54	1.704.743,40	106,14	99,86	38,58	38,30	40,13
	PRIHODKI OD STORITEV	/	797.582,96	797.582,96	0,00	947.752,06	947.752,06	570.000,00	84,16	139,93	18,08	22,63	13,42
	DRUGI POSLOVNI PRIHODKI	17.113,57	4.877,71	21.991,28	34.758,71	18.085,22	52.843,93	55.000,00	41,62	39,98	0,50	1,26	1,29
SKUPAJ POSLOVNI PRIHODKI	3.586.261,56	802.460,67	4.388.722,23	3.197.333,90	965.837,28	4.163.171,18	4.218.510,11	105,42	104,03	99,46	99,42	99,31	
FINANČNI PRIHODKI	256,67	73,16	329,83	173,27	90,16	263,43	500,00	125,21	65,97	0,01	0,01	0,01	
DRUGI PRIHODKI	21.616,82	1.836,91	23.453,73	17.665,88	6.350,28	24.016,16	29.000,00	97,66	80,87	0,53	0,57	0,68	
SKUPAJ PRIHODKI	3.608.135,05	804.370,74	4.412.505,79	3.215.173,05	972.277,72	4.187.450,77	4.248.010,11	105,37	103,87	100,00	100,00	100,00	
DELEŽ	81,77	18,23	100,00	76,78	23,22	100,00	/	/	/	/	/	/	

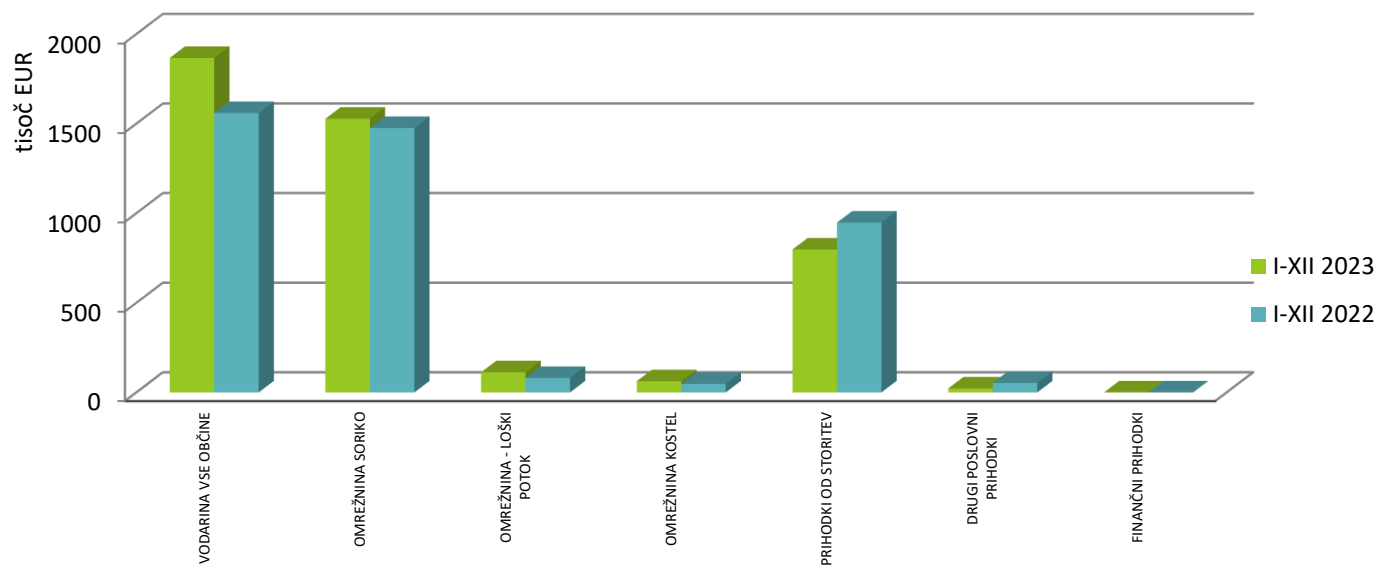

Tabela 3: Odhodki in primerjava s predhodnim letom

VRSTA STROŠKA / ODHODKA	ODHODKI						Plan	INDEKS		DELEŽ		
	I-XII 2023			I-XII 2022				I-XII 2023/ I-XII 2022	I-XII 2023/ PLAN	2023	2022	PLAN
	OSNOVNA DEJAVNOST	OSTALE DEJAVNOSTI	SKUPAJ	OSNOVNA DEJAVNOST	OSTALE DEJAVNOSTI	SKUPAJ						
STROŠKI MATERIALA	707.168,48	288.464,68	995.633,16	635.881,91	357.684,24	993.566,15	953.508,90	100,21	104,42	22,85	23,78	22,48
- stroški materiala	300.114,98	276.708,98	576.823,96	329.451,42	338.872,28	668.323,70	504.674,32	86,31	114,30	13,24	15,99	11,90
- stroški energije	407.053,50	11.755,70	418.809,20	306.430,49	18.811,96	325.242,45	448.834,58	128,77	93,31	9,61	7,78	10,58
STROŠKI STORITEV	1.362.291,82	214.940,98	1.577.232,80	1.311.099,43	276.925,63	1.588.025,06	1.485.999,07	99,32	106,14	36,19	38,00	35,03
- transportne storitve	87.426,43	3.218,62	90.645,05	91.977,46	13.764,91	105.742,37	110.000,00	85,72	82,40	2,08	2,53	2,59
- storitve v zvezi z vzdrževanjem OS	214.709,44	8.982,70	223.692,14	200.150,07	15.708,88	215.858,95	175.000,00	103,63	127,82	5,13	5,17	4,13
- najemnine	878.874,75	602,49	879.477,24	865.567,14	815,33	866.382,47	877.485,15	101,51	100,23	20,18	20,73	20,69
- nadomestila zaposlencem	1.451,25	413,64	1.864,89	1.749,78	910,42	2.660,20	3.000,00	70,10	62,16	0,04	0,06	0,07
- intelektualne in osebne storitve	79.800,14	5.721,06	85.521,20	64.627,86	7.062,76	71.690,62	75.000,00	119,29	114,03	1,96	1,72	1,77
- reklama in reprezentanca	0,00	4.716,75	4.716,75	0,00	5.195,40	5.195,40	8.000,00	90,79	58,96	0,11	0,12	0,19
- ostale storitve	100.029,80	191.285,73	291.315,53	87.027,13	233.467,92	320.495,05	237.513,92	90,90	122,65	6,68	7,67	5,60
STROŠKI AMORTIZACIJE	77.928,99	18.815,24	96.744,23	57.646,00	24.122,72	81.768,72	93.236,75	118,31	103,76	2,22	1,96	2,20
DOLGOROČNE REZERVACIJE	11.054,81	3.150,84	14.205,65	2.616,92	1.361,61	3.978,53	0,00	357,06	/	0,33	0,10	0,00
STROŠKI OBRESTITI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	/	/	0,00	0,00	0,00
STROŠKI DELA	1.225.951,11	217.862,05	1.443.813,16	1.078.150,38	245.878,92	1.324.029,30	1.502.773,26	109,05	96,08	33,13	31,68	35,43
- plače, regres, povračila zaposlenim	906.143,79	184.500,05	1.090.643,84	784.485,40	208.942,30	993.427,70	1.127.540,44	109,79	96,73	25,03	23,77	26,58
- nadomestila plač	162.895,80	0,00	162.895,80	160.110,83	0,00	160.110,83	181.725,79	101,74	89,64	3,74	3,83	4,28
- prispevki, druge dajatve, rezervacije	156.911,52	33.362,00	190.273,52	133.554,15	36.936,62	170.490,77	193.507,02	111,60	98,33	4,37	4,08	4,56
DRUGI STROŠKI IN ODHODKI	210.764,82	19.392,64	230.157,46	171.095,53	16.389,65	187.485,18	206.171,80	122,76	111,63	5,28	4,49	4,86
- vodna povračila	162.295,16	0,00	162.295,16	147.281,99	0,00	147.281,99	160.171,80	110,19	101,33	3,72	3,52	3,78
- drugo	48.469,66	19.392,64	67.862,30	23.813,54	16.389,65	40.203,19	46.000,00	168,80	147,53	1,56	0,96	1,08
SKUPAJ STROŠKI IN ODHODKI	3.595.160,02	762.626,44	4.357.786,46	3.256.490,18	922.362,76	4.178.852,94	4.241.689,78	104,28	102,74	100,00	100,00	100,00

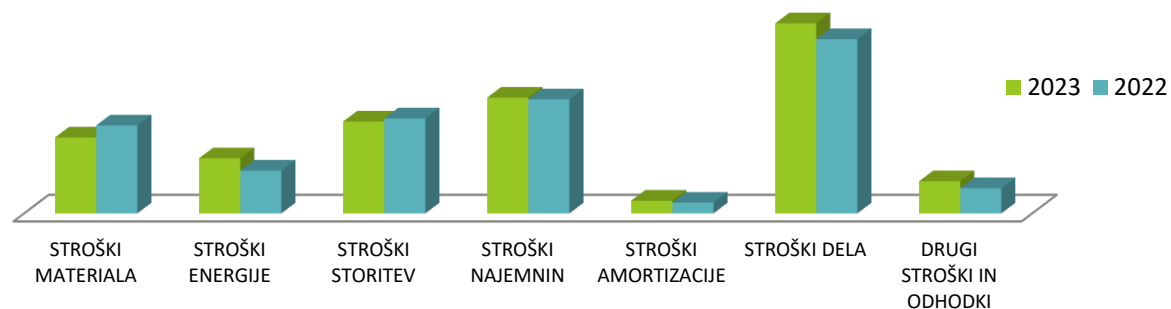

Tabela 4: Osnovna sredstva v lasti podjetja - stanje na dan 31. 12. 2023

Vrsta osnovnega sredstva	2023				2022				Indeks
	Nabavna vrednost	Popravek	Neodpisana vrednost	% odpisanosti	Nabavna vrednost	Popravek	Neodpisana vrednost	% odpisanosti	2023/2022
I. Neopredmetena dolg. sredstva	29.439,68	29.043,68	396,00	98,65	29.439,68	28.827,68	612,00	97,92	64,71
1. Računalniški programi, digitalni kataster..	29.439,68	29.043,68	396,00	98,65	29.439,68	28.827,68	612,00	97,92	64,71
II. Opredmetena osnovna sredstva	2.201.447,99	1.215.260,04	986.187,95	55,20	2.143.386,25	1.190.466,73	952.919,52	55,54	103,49
1. Zemljišča	55.015,03	0,00	55.015,03	0,00	55.015,03	0,00	55.015,03	0,00	100,00
2. Gradbeni objekti	657.951,28	159.404,99	498.546,29	24,23	657.951,28	147.845,27	510.106,01	22,47	97,73
3. Oprema za opravljanje dejavnosti	1.027.942,68	734.569,52	293.373,16	71,46	1.007.536,68	739.137,57	268.399,11	73,36	109,30
4. Elekt. in računalniška oprema	52.946,44	39.261,76	13.684,68	74,15	54.558,53	37.778,92	16.779,61	69,24	81,56
5. Pisarniško pohištvo	58.552,83	48.858,36	9.694,47	83,44	58.552,83	47.131,57	11.421,26	80,49	84,88
6. Oprema za servisiranje in vzdrževanje	113.111,00	53.894,30	59.216,70	47,65	113.261,50	49.887,44	63.374,06	44,05	93,44
7. Merilne in kontrolne naprave	178.197,36	159.128,59	19.068,77	89,30	177.287,50	150.912,58	26.374,92	85,12	72,30
8. Druga oprema	57.731,37	20.142,52	37.588,85	34,89	19.222,90	17.773,38	1.449,52	92,46	2.593,19
SKUPAJ	2.230.887,67	1.244.303,72	986.583,95	55,78	2.172.825,93	1.219.294,41	953.531,52	56,12	103,47

